

al. philippide

500



al. philippide
—
floarea
din prăpastie

«BIBLIOTECA PENTRU TOȚI» LA NUMĂRUL 500

Noua serie a «Bibliotecii pentru toți», inaugurată la 9 ianuarie 1960, a ajuns, în martie 1969, la numărul 500. Una dintre cele mai vechi colecții de literatură din Europa (a împlinit anul acesta 74 de ani de apariție practic neîntreruptă), «Biblioteca pentru toți» cunoaște astăzi o dezvoltare fără precedent în activitatea ei. Publicând cele mai de seamă scrieri ale literaturii române și universale, precum și — în ultima vreme — lucrări valoroase de «cultură generală», «Biblioteca pentru toți» și-a câștigat un public cititor constant, care urmărește cu interes cele circa 100 de volume ce apar acum într-un an de zile (inclusiv reeditările). Tirajul total al colecției — realizat pînă la numărul 500 — este de

35 647 000 de exemplare

cu un tiraj mediu per volum de

71 294 de exemplare

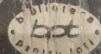
cifre fără precedent în activitatea editorială românească.

Printre succesele colecției — din punct de vedere al tirajului — se numără următoarele volume:

M. Eminescu	— Poezii (4 ediții)	— 490 000 ex.
G. Coșbuc	— Poezii (3 ediții)	— 335 000 ex.
Liviu Rebreanu	— Ion (3 ediții)	— 260 000 ex.
P. Ispirescu	— Zina-Zinelor (2 ediții)	— 220 000 ex.
I. Creangă	— Amintiri, povești, povești (2 ediții)	— 210 000 ex.
Cezar Petrescu	— Incunecare (3 ediții)	— 210 000 ex.
Ionel Teodorescu	— La Medeleni	— 200 000 ex.
* * *	— Basme populare românești (2 ediții)	— 200 000 ex.
E. Sue	— Misterele Parisului	— 200 000 ex.
Ch. Dickens	— Marile speranțe (2 ediții)	— 195 000 ex.

Citiți «Biblioteca pentru toți» — cea mai populară colecție românească de literatură!

al. philippide



Vol. I și II Lei 10

editura pentru literatura

Coperta : *Victor Teodorov*

alexandru philippide

floarea din prăpastie

POVESTIRI
(1920-1942)

1969

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

DRUMUL

1920

SCENE PETRECUTE ÎN DOSUL UNOR PLEOAPE

Pleoapele s-au închis.

Somnul, ca un parfum puternic, pătrunde încetul cu încetul sufletul, îmbălsămându-l. Toate gândurile se întorc înăuntru, ca albinele la stup. Privirile s-au ridicat din afară și se înclină acum către lumea interioară. Simțurile și-au închis ferestrele. Și sufletul nu se mai privește decît pe el, intră în el — fără să se mai cunoască.

Dar, cu cît somnul se face mai puternic, cu atît un decor din ce în ce se lămurește.

Și iată visul.



E un drum, într-o pădure ce seamănă mai mult cu o grădină. Seară de primăvară. Soarele trebuie să fi apus de curînd. Pe cerul curat, nouri roșietici filșie încetișor. O liniște de cimitir se întinde, ca o mînă

uriașă, întinsă în văzduh, printre degetele căreia ar cădea, leneșe, clipele.

Lîngă drum e o bancă veche, pe care se vede că nimeni nu s-a odihnit demult, fiindcă mușchiul a așternut perne moi pe lemnul ei decolorat. Puțin mai departe e o statuie care se năruie în alba deznădejde a marmurei din care a fost odinioară sculptată. De lîngă ea, o cărare se desprinde. În fund, aproape de locul unde drumul cotește după niște brazi bătrîni, cîteva colonne se ridică, îmbrățișate de iederă.

Acel care are visul vine, călăuzit de Drum.

ACEL CARE ARE VISUL

Unde mă duci ? Nu vreau să merg mai departe !
Sînt ostentit.

DRUMUL

Ce-ți pasă ?

ACEL CARE ARE VISUL

Am plecat demult. Ființa mea, acum, e mai ușoară decît un parfum, mai fluidă decît o flacără, mai fugarnică decît un ecou. Nu mai sînt eu. Adevărata mea făptură a rămas în urmă, rătăcită în visul meu, pe care nu-l cunosc. Altădată purtam un suflet cu mine. Acum ?...

DRUMUL

Ce-ți pasă !

ACEL CARE ARE VISUL

În propriul meu vis m-am rătăcit. Și iată-mă acum ostenit ca și cum aș fi venit de departe. Cu toate acestea mi s-ar părea că n-am făcut decît un pas.

DRUMUL

Un pas a cărui durată se măsoară cu veșniciei.

ACEL CARE ARE VISUL

În sfîrșit, vreau să știu !

Cine ești ?

Ai îmbrăcat forma cunoscută a unui drum.

Dar nici un drum, în lumea din care vin, nu-ți seamănă.

De unde vii, unde te duci, niciodată n-am știut.

În toate visurile mele te-am întîlnit.

Trupul tău de șarpe se întinde prin ținuturi de purpură, unde strălucesc apusuri puternice, deschise la orizont ca niște roșii buze uriașe ! Pe sub crengi gîrbove de noapte, de-a lungul lacurilor vinete de lună, tu îmi faci semn să vin spre o fericire nouă, pe care niciodată n-am găsit-o ! Prin sterpe deșerturi de aur și de bronz, cu legănări de barcă tu mă porți !

Cine ești ?

Ai îmbrăcat forma cunoscută a unui drum.

Dar nici un drum, în lumea din care vin, nu-ți seamănă.

(Drumul tace.)

Prin mine trăiești. Dacă visul meu n-ar fi, n-ai fi nici tu. Prin visul meu tu treci, plimbîndu-ți senina

ta indiferență. Albastra liniște a somnului o străpungi. Și în brațele tale porți trupul răpit al visului meu.

Cine ești?

Vreau să știu.

Fiindcă vreau să fiu stăpîn pe visul meu !

(Drumul tace.)

Călătorul ostenit s-a așezat pe banca veche. O clipă el închide ochii. Apoi pleoapele greoaie se ridică și Călătorul privește în jurul lui. Iarba deasă crește acum pe unde a fost odată drumul. Dar lângă el, venit de nicăieri, crescut parcă din pulberea drumului acum dispărut, a răsărit un zîmbitor Bătrîn.

BATRINUL

(punînd mîna pe umărul călătorului)

Mă mai cunoști ?

CALATORUL

Nu. Nici nu știu dacă te-am văzut vreodată.

BATRINUL

De unde vii ?

CALATORUL

Nici nu știu dacă am plecat vreodată. Sau, dacă am plecat, asta s-a întîmplat prea de mult.

BATRINUL

Dar ce cauți ?

CALATORUL

Nimic — și tot ! Aș vrea să văd cu alți ochi, s-aud cu alte urechi, să simt cu alte simțuri decît ale mele. Aș vrea să plec cu fiecare ecou, să mă sting cu orice privire, să mor cu fiecare pas pe care îl destramă vîntul. Și apoi să mă nasc cu parfumurile și cu fluturii, cu sprintenii fiori să alunec pe umerii albi ai statuilor, să rîd cu buzele verzi ale valurilor, să plîng cu frunzele pădurii. Cu nourii albaștri care trec aș vrea să plec.

BATRINUL

Atunci vino cu mine. Am să-ți arăt lucruri frumoase. Vrei să vii cu mine ?

CALATORUL

Dar cine ești tu, oare ? Mîna ta pe umărul meu e mai ușoară ca fulgii. Glasul tău, deși aproape, pare că vine de cine știe unde, și trupul tău atît e de fluid că, nu știu, noaptea îmi vorbește, sau tu, plăsmuit din noapte.

BATRINUL

Sînt... oricine vei vrea. Am îmbrăcat — din întîmplare — forma sub care mă vezi acum. Sînt astfel cum închipuirea ta mă face. Cînd ochii tăi se-nchid, atunci mă vezi. Și mă cunoști atîta timp cît nu știi cine sînt.

CĂLĂTORUL

Să mergem ! Oriunde ! Cît mai departe !

BĂTRINUL

Haide !

CĂLĂTORUL

Dar drumul ! Unde e ? Nu-l văd.

BĂTRINUL

Drum nu-i decît acolo unde-i capăt !

★

O cîmpie fără iarbă, stearpă, netedă și roșcată ca fundul unui lac care a secat. În depărtare, cerul lipit de pămînt închide cu un clopot de sticlă albastră cîmpia. De cer, drept la mijloc, stă prins soarele, galben ca un fruct pe jumătate putred ; de aceea lumina e mai mult crepusculară. Nici un drum, nici o cărare.

CĂLĂTORUL

(venind pe cîmpie, urmat de bătrîn)

Nu. M-am săturat. Nici un drum nicăieri ! Se poate asta ? Știam că trebuie să fie un drum. Altădată era. Unde e ?

BĂTRINUL

Poate că a ostenit și s-a așezat sub un copac, să se odihnească.

CALATORUL

Atunci nu putem merge mai departe.

BATRINUL

De ce ? Mai este mult pînă la capăt ?

CALATORUL

Dar n-avem drum !

(Cineva înaintează pe cîmpie.)

Zăresc pe Cineva care vine. Ascultă ! Nu știi, mai este mult pînă la capăt ?

CINEVA

(apropiindu-se)

Nu este capăt.

CALATORUL

Cum nu este ? Trebuie să fie.

CINEVA

Nu poate fi capăt.

CALATORUL

Se vede că pe aici se mai crede încă în existența infinitului. E o plăsmuire care, în vremurile noastre, nu mai poate avea sens. Nu va trece mult și oamenii au să-i ridice și harta, așa că ai să-ți poți plimba degetul prin el, în voie. La urma-urmei infinitul e tot un capăt — pentru că e un cuvînt.

CINEVA
(îndepărtându-se)

Nu este capăt !



O stîncă lată și lucie, pe marginea mării, noaptea, la lumina lunii. Valuri puternice întind brațe lungi, plescăie din limbi uriașe, se izbesc cu pieptul de piatra care stăruie, neclintită. Pe cer, nourii rostogolesc talazuri de umbră ; parcă ar încerca să zguduie luna largă și roșie. Stîncă rotundă și luna închegată ca o rană își strivesc deopotrivă strălucirea, mute și spăimîntătoare.

Pe stîncă a năvălit o turmă de oameni goi, cu trupul plin de peri țepoși, cu părul capului zburlit de furtună. Ochii lor sînt prea adînci, fruntea lor prea boltită ; privirile lor atîrnă în aer, grele, ca niște lanturi. Cu unghii ascuțite își sfîșie carnea trupului, din care fîșnește sîngele.

La o margine stă Călătorul cu Bătrînul lîngă el.

CALATORUL

Călătorie fără drum și țel ! Picioarele ostenite cer odihnă. Mîinile, fără voie, se împreunează, ca pentru rugăciune.

BATRINUL

Către cine ?

(Dar vorbele lor sînt acoperite de un urlet scăpat parcă din gîtlejul unui ocean. De cealaltă parte a

stîncii, fîințele, care par a fi oameni, s-au adunat. Brațele lor se întind spre cer, ochii lor vor parcă să înghită văzduhul ; buzele lor se deschid, flămînde de rugă. Și ei urlă.)

BATRINUL

Ascultă !

(Urletele se ridică, tot mai puternice, tot mai jalnice. E atîta deznădejde în ele, de parcă pămîntul însuși, rănit adînc, s-ar văita prelung, cerînd îndurare.)

BATRINUL

Ai auzit ?

CĂLĂTORUL

Ce vor ?

BATRINUL

N-au cui să se roage și imploră furtuna să le dea un stăpîn... Dar a lor e vina ! De ce și-au ucis Zeii ?

CĂLĂTORUL

Să mergem ! Să plecăm de aici ! Haide !

BATRINUL

Erai ostenit.

CĂLĂTORUL

Nu mai sînt. Să mergem ! Cît mai departe !



La marginea unei păduri. O cărare, printre ierburile înalte, se îndoaie și pătrunde în desiș, pierzîndu-se. Se văd copaci bătrîni, cu trupuri puternice încă, cu brațe noduroase. Flori de cîmp stau presărate, ici și colo, prin iarbă. Soarele apune în dosul pădurii. Razele lui o cuprind într-un painjenis de aur. Liniște.

CĂLĂTORUL

(vine pe cărare însoțit de Bătrîn)

Văd un om, așezat la umbra unui copac. Deasupra lui o scorbură pune o aureolă neagră. Stă cu brațele încrucișate, cu fruntea aplecată. Ciudat ! Spune, nu ți se pare că e înfășurat cu o zdreanță de cer ?

BĂTRINUL

Cerul care se lasă pe umerii oamenilor nu se vede.

CĂLĂTORUL

Uiți că nu mai sîntem *dincolo*.

BĂTRINUL

Dar atunci unde sîntem ?

CĂLĂTORUL

De bună seamă că *aici*. Unde ai vrea să fim ?

BATRÎNUL

Nicăieri — atunci cînd nu poţi fi pretutindeni !

CALĂTORUL

(dînd din umeri)

Cum vrei... Să ne apropiem.

BATRÎNUL

Nu. Să nu ne apropiem. Să-i vorbim de aici ; are să audă.

CALĂTORUL

Ei ! Omule !

CERŞETORUL

(ridicînd capul)

Ce este ?

CALĂTORUL

Sîntem nişte călători rătăciţi. Am pierdut drumul.

CERŞETORUL

Drumul ! Ce vrei să spui ? Nu înţeleg.

CALĂTORUL

E ciudat ! Cum nu înţelegi ? Drumul, căutăm drumul.

CERŞETORUL

Nu este drum.

CĂLĂTORUL

Nu mai sînt. Să mergem ! Cît mai departe !



La marginea unei păduri. O cărare, printre ierburile înalte, se îndoaie și pătrunde în desiș, pierzîndu-se. Se văd copaci bătrîni, cu trupuri puternice încă, cu brațe noduroase. Flori de cîmp stau presărate, ici și colo, prin iarbă. Soarele apune în dosul pădurii. Razele lui o cuprind într-un painjenis de aur. Liniște.

CĂLĂTORUL

(vine pe cărare însoțit de Bătrîn)

Văd un om, așezat la umbra unui copac. Deasupra lui o scorbură pune o aureolă neagră. Stă cu brațele încrucișate, cu fruntea aplecată. Ciudat ! Spune, nu ți se pare că e înfășurat cu o zdreanță de cer ?

BĂTRINUL

Cerul care se lasă pe umerii oamenilor nu se vede.

CĂLĂTORUL

Uiți că nu mai sîntem *dincolo*.

BĂTRINUL

Dar atunci unde sîntem ?

CĂLĂTORUL

De bună seamă că *aici*. Unde ai vrea să fim ?

BATRÎNUL

Nicăieri — atunci cînd nu poţi fi pretutindeni !

CALĂTORUL

(dînd din umeri)

Cum vrei... Să ne apropiem.

BATRÎNUL

Nu. Să nu ne apropiem. Să-i vorbim de aici ; are să audă.

CALĂTORUL

Ei ! Omule !

CERŞETORUL

(ridicînd capul)

Ce este ?

CALĂTORUL

Sîntem nişte călători rătăciţi. Am pierdut drumul.

CERŞETORUL

Drumul ! Ce vrei să spui ? Nu înţeleg.

CALĂTORUL

E ciudat ! Cum nu înţelegi ? Drumul, căutăm drumul.

CERŞETORUL

Nu este drum.

CERȘETORUL

Sfârșește-o singur.

BATRINUL

Haide ! Povestea lui n-are nici un haz, nu vezi ?
Îți pierzi vremea ascultându-l.

CALĂTORUL

De ce nu vrei să sfârșești povestea ? O începuseși frumos.

CERȘETORUL

Atunci de ce mai vrei să cunoști sfârșitul ?

*

Pe vârful unui munte. O stîncă sfișie cu un deget de granit văzduhul. Alta a adormit cu fruntea în palme. Una s-a povîrnit pe-o coastă. Cîteva privesc, deznădăjduite, înspre vale. Nu se vede nici un soare, nici un nour. Dar cerul e roș.

De după stînci apar doi oameni. Sînt niște zugravi. Unul din ei poartă o căldare plină de vopsea roșie, celălalt o bidinea.

UNUL DIN EI
(privind în sus)

Nu ți se pare că cerul e prea roș ?

AL DOILEA

Nu e nimic. E mai impresionant.

(S-aud cîteva strigăte din vale și în curînd apare Bătrînul, ținîndu-se cu mîinile de o stîncă.)

BATRÎNUL

(întorcîndu-se spre vale)

Așa. Ține-te bine să nu cazî. Am ajuns.

CĂLĂTORUL

(se ridică și sare de pe stîncă)

Uf ! În sfîrșit ! Ei, n-ai ce spune ; de aici nu mai putem merge. Privește : ar însemna să-ți rupi coastele.

(În acest timp cei doi zugravi cercetează cu luare aminte fiecare stîncă. Unul din ei a scos un metru din buzunar și le măsoară. Celălalt le înseamnă cu roș.)

CĂLĂTORUL

(zărindu-i)

Iată și alții care s-au oprit aici. *(Către cei doi zugravi.)* Nu știți dacă este pe aici vreun drum ?

(Oamenii nu răspund. Călătorul se apropie de ei.)

Dar ce faceți acolo ?

INTIUL ZUGRAV

Luăm dimensiunile Naturii.

CĂLĂTORUL

Adevărat ? Și la ce vă trebuie ?

ZUGRAVUL

Vrem să clădim alta în loc. Sîntem trimișii unei mari Societăți pentru exploatarea terenurilor necultivate din Haos. Mă mir că n-ai auzit. Va fi, credem, cea mai mare întreprindere modernă. E vorba de a se coloniza cîteva planete. S-ar putea chiar ca Pămîntul să se mute în alt univers. Dar nu e exclus să se creeze un altul în locul lui — mai aproape de Soare. Oricum, trebuie să ne grăbim că, dacă nu, are să ni se năruie sub picioare. Nu mai e bun la nimic. Ne trebuie altă natură ! Dar, ia spune, nu găsești că cerul e prea roș ?

CALATORUL

Parcă da.

ZUGRAVUL

(căt-re celălalt)

N-aveam eu dreptate ? Doar ți-am spus că vopseaua e prea tare !

CALATORUL

Dar cine v-a pus să vopsiți cerul ?

ZUGRAVUL

Cîrpin și noi cum putem mai bine hodorogita asta de natură. Dar degeaba. Nu vezi ce azur zdrențaros ? Ce crezi ! Atîtea păsări care l-au cutreierat, de-atîta vreme ! Atîtea ploii ! Atîtea trăsnete care l-au ples-

nit ! Și gîndește-te că, de cînd a fost creat, nu s-a obosit nimeni să-l repare ! Într-o bună zi ai să vezi că ne trezim cu dînsul în cap. Nu, ascultă-mă pe mine, ne trebuie altă natură.

(Bătrînul, care a ascultat cu atenție, vrea să vorbească, dar e oprit de urletul Nebunului care își bagă capul printre stînci.)

NEBUNUL

(Cu ochii în sus, huiduie, apoi își duce degetele la gură și şuieră prelung.)

BATRÎNUL

Ce te-a apucat ? Ai putea să nu zbieri așa de tare. *(Arătînd stîncile.)* Ai să le trezești.

NEBUNUL

Spui prostii. Cum am să le trezesc ? Nu vezi că-s niște stînci !

BATRÎNUL

(încet, către Călător)

Nu-l lua în seamă : e nebun.

NEBUNUL

Era să-mi rup piciorul din pricina voastră. De cînd vă strig ! Nu știți pe unde o fi drumul ?

BĂTRINUL

Drumul ! Iar drumul ! Veşnic drumul ! Şi-o fi frînt
gîtul în vreo prăpastie !

NEBUNUL

Ce ! Vorbeşti într-aiurea. Cum să-şi frîngă gîtul !

BĂTRINUL

(încet, către Călător)

Nu-l lua în seamă : e nebun. (*Către Nebun.*) Dar
ce cauţi pe aici ?

NEBUNUL

Lumina.

BĂTRINUL

Aşa ? Şi ce vrei cu ea ?

NEBUNUL

Am o socoteală veche cu dînsa. (*Apropiîndu-se, misterios.*) Să vă spun şi vouă, dacă vreţi. Are să vă fie de folos. Mai întîi, nu ştiu dacă o cunoaşteţi. N-are decît un singur ochi şi suflă cer pe nări. Cîteodată s-ascunde în pămînt şi atunci îşi scoate capul prin vulcani. În glasul ei ţimbale de aur se strivesc. Pentru că Lumina urlă — şi se hrăneşte cu creieri. Îşi face din ochii oamenilor goarnă, şi urlă. N-aţi auzit-o ? Urlă mereu, noaptea ca şi ziua. Pentru că în întuneric e lumină, după cum în sunete e tot tăcere. Dar asta am să v-o spun altă dată. Acum, nouă ne trebuie Soarele. Nu soarele pe care l-aţi văzut pe cer

și care nu e decît ochiul Luminii. Ci Soarele cel adevărat, care nu poate răsări din pricina ei. Forma lui plutește neînchegată în Haos. Dacă nu s-a născut încă, de vină e numai Lumina ursuză și bătrînă care ne stăpînește. Și de aceea trebuie s-o ucidem. (*Apropiindu-se mai mult și șoptind.*) Ascultați. Sînt pe urmele ei ! Înțelegeți voi asta ? ! Pe urmele ei. Și am s-o prind. Are păr de cristal. (*Scoate repede un clește de sub haină.*) Nu vreau să mă muște. Dar am s-o iau cu cleștele de păr și am s-o tîrîi pînă aici. După aceea avem să-i scoatem ochiul. (*Se îndepărtează, cu degetul la gură.*) Așteptați. Mă duc s-o caut. Am s-o aduc. Fiți fără grijă. Sînt pe urmele ei.

(*Călătorul înspăimîntat îl privește ; Bătrînul dă nedumerit din umeri ; cei doi Zugravi au rămas cu gura căscată. Și, în fața tuturor, clămpănindu-și cleștele, Nebunul se aruncă în prăpastie.*)

★

Un felinar, la colțul unei ulițe pustii. Nu se văd nici case, nici copaci. Un zid dărăpănat se zărește, pornit din întuneric, în întuneric pierdut. Tiptil, vîntul se strecoară pe lîngă zid, dă cu tipla felinarului, care scîrîfîie. Nu se văd stele. De bună seamă e toamnă, după ploaie. Nourii negri trebuie să fie aproape de pămînt.

Lîngă felinar, în noroi, e o femeie în zdrențe, cu capul plecat, nemișcată ; părul cărunt îi atîrnă pe frunte și pe ochi.

La colțul uliței au poposit Călătorul și Bătrînul.

CALATORUL

Oare Soarele n-are să mai răsară niciodată ?
E-atîta vreme de cînd nu l-am văzut !

BATRINUL

Soarele ? Uite-l.

CALATORUL

Cum ! Un felinar ?

BATRINUL

Mă mir că nu-l mai cunoști. E el, Soarele. Niște oameni l-au găsit pe cîmp, unde căzuse, de oboseală, l-au ridicat și l-au atîrnat acum de o frînghie, ca să nu zboare iarăși. Dar se vede că nu-i merge bine, pentru că ia uite cît e de slab ! Din pleșuv ce era, a pleșuvit și mai mult. E roș și vechi, hodorogit, aproape stins. Nu mai are mult de trăit.

CALATORUL

Dacă i-ar da drumul să zboare din nou, poate că și-ar veni în fire.

BATRINUL

N-ar folosi la nimic. Nu vezi că i-au tăiat aripile ? Poftim ce-au făcut : au adus Soarele pe pămînt și l-au schingiuit.

CALATORUL

Mi-e frig. Oare visul acesta n-are să se mai sfîrșească ?

FEMEIA

(fără să ridice capul)

Da, pentru ca altul să înceapă.

CALATORUL

Și de unde știi tu asta ? Cine ești ?

FEMEIA

(ridicînd fruntea)

Nu mă mai cunoști ?

CALATORUL

Nu mi-aduc aminte să te fi văzut vreodată.

FEMEIA

M-ai văzut întotdeauna. Nedeslipită am fost de tine. Te-am urmat pretutindeni. M-ai îmbrățișat mereu. Și zici că nu mă cunoști. În mine totuși adorm toate nădejtile, se mistuie fericirile, și idealurile toate din mine înfloresc și se ofilesc în mine. Pentru că eu sînt ceea ce e *veșnic* în tine ca și în tot : sînt Putrezirea. Dar nu ne vom uni pe deplin decît în moarte, cînd visul acesta se va sfîrși.

CALATORUL

(către Bătrîn, cu groază)

O, drumul, drumul, adevăratul drum ! Unde e ? Îl simt ! E aici, aproape, în preajma mea ! Mă caută și el, poate, cum îl caut și eu pe dînsul ! Drumul meu ! Unde e ?

BATRINUL

Așteaptă. Drumul va veni, singur.

*

Grădina de altădată, pe care Călătorul n-o mai recunoaște. El vine abătut, ostenit, singur. Luna atîrnă de ramuri stalactite fluide. Pentru Călător lumina ei e ca un vin dulce și amețitor. Bătrînul a dispărut. Dar Călătorul nici nu-și mai aduce aminte de dînsul. În sufletul lui, acum, o muzică liniștită și nelămurită, făcută parcă din amintirea tuturor muzicilor odinioară auzite, se dezlanțuie; și întreaga lui făptură năvălește în viltoarea visului, cu care se amestecă, devenind, astfel, vis.

CĂLĂTORUL

(șoptește)

Un surîs, pe care buzele leneșe l-au lăsat să zboare, și care a căpătat o formă; un fior, pe care un vînt zburdalnic l-a desprins, preschimbîndu-l într-un mers; un ecou care a înviat într-o privire. Ge nume porți?

FIINȚA STRANIE

(care, mai ușoară ca un sunet scăpat dintr-un fluier, înaintează plutind)

Nu mă cunoști? Mîna mea deschide porțile în vis. În glasul meu mor florile, se sting parfumurile, adorîm ecourile. În ochii mei plutesc toate amintirile.

CĂLĂTORUL

Simt că dacă aș îndrăzni un nume — o, fie el cîtu de iubit — privindu-te, s-ar ofili, ca o floare.

FIINȚA STRANIE

Numele meu ! Ai vrea să-l poți rosti acum, dar nu-l cunoști. Când îl vei ști, sufletul tău nu va mai vrea să-l spună, niciodată ! Taci. Tremurul buzelor tale e deștul.

CALATORUL

Vorbele tale plutesc în jurul meu ca niște fluturi. Mai spune-mi-le o dată. Simt că nu voi avea nevoie să încerc să le înțeleg. În sufletul meu vor pătrunde, surîzătoare, ca niște copii într-o grădină. Spune de unde vii.

FIINȚA STRANIE

De nicăieri, de pretutindeni, totuși !

De aici, de acolo, de oriunde !

Văzduhul gol e cuibul meu molatic. Pe drumuri pardosite cu lespezi albastre de vînt am venit, în brațele unui ecou ostenit. Fiindcă pînza de păianjen e prea grea pentru trupul meu, mi-am aruncat pe umeri un alb surîs de lună... Dintr-un parfum mi-am croit un palid sceptru.

Și dacă nici acum nu-ți aduci aminte de mine, mîna mea îți întinde clipa — cupă.

CALATORUL

Și totuși armonioasa ta făptură din ce în ce se îndepărtează. Unde te duci ?

FIINȚA STRANIE

Acolo unde ne vom regăsi.

CĂLĂTORUL

Ia-mă cu tine.

FIINȚA STRANIE

La ce ți-aș spune să vii? Gîndește-te : un pas ar însemna acum sfîrșitul.

CĂLĂTORUL

O, lasă-mă atunci să vin cu tine.

FIINȚA STRANIE

Zadarnic !

Am venit acum numai pentru a te vesti că ne vom mai întîlni o dată !

Înainte chiar ca picioarele tale să facă pasul, înainte ca brațele tale să încerce să mă oprească, eu nu voi mai fi. Pe buzele tale sărutările se vor ofili, nenăscute încă.

(O coardă care, nevăzută, s-ar rupe, și al cărei ultim zîmbet trist își prelungește agonia de-a lungul grădinii... și alba viziune a dispărut de mult.)

★

Călătorul a rămas singur. Fruntea lui se aplecă ; brațele îi cad ; trupul șovăie. Și el îngenunchiază.

În jurul lui o negură se împrăștie, îl cuprinde, îl pătrunde.

Și acum, la lumina verzuie a lunii, florile strălucesc, albe, ca niște oseminte. Printre cele din urmă frunze

veștede, razele reci se întind. Statuia, zdrențuită de vreme, doarme. Columnele albe se apleacă, aproape să cadă. Mihnirea unei toamne veșnice se întinde peste tot.

De la o vreme șoapte nelămurite de pretutindenă se desprind, alunecă încoace și încolo, se încheagă în glasuri, se pierd în foșnete, renasc în murmure.

Una din ele, stăruitoare, se apropie.

Și Călătorul simte lângă el, din nou, pe Bătrînul care l-a călăuzit.

CĂLĂTORUL

(sopțind)

Odinioară mi-ai spus să vin. Te-am urmat. Unde am ajuns ? Vreau să mă întorc !

BĂTRINUL

Unde ?

CĂLĂTORUL

'Acolo de unde altădată am plecat, de unde n-ar fi trebuit niciodată să plec.

BĂTRINUL

Singur ai vrut.

CĂLĂTORUL

Dar n-am știut ! O, să ne întoarcem.

BATRINUL

Cu neputință, fiindcă *acolo e acum aici*.

CALATORUL

Din tot ce mi-ai făgăduit odinioară, n-am izbutit să găsesc nimic.

BATRINUL

Acuma *știi*.

CALATORUL

Ce-mi pasă ! Nu mai vreau să *știu* !

BATRINUL

E prea târziu.

CALATORUL

(ridicîndu-se)

Și totuși, nu ! Vreau să cutreier tot — să mă cutreier ! Și apoi să-mi sfărîm lanțurile, să-mi surp zidurile, și să-mi largesc simțurile, să-mi depășesc marginile, — *să trec dincolo de mine !*

BATRINUL

În tine ești ; nu poți să pleci din tine.

CALATORUL

Totuși, o dată cu privirile sufletul meu zboară ; urechile mele sorb văzduhuri de sunete ; simțurile mele sînt porți care se deschid larg.

BATRÎNUL

Către tine.

CALĂTORUL

(abătut)

Nici o nădejde ?

BATRÎNUL

Toate — și nici una.

CALĂTORUL

(nădăjdund încă)

Dar drumul, drumul...

BATRÎNUL

Ești tu însuși.

CALĂTORUL

(cu o izbucnire de revoltă)

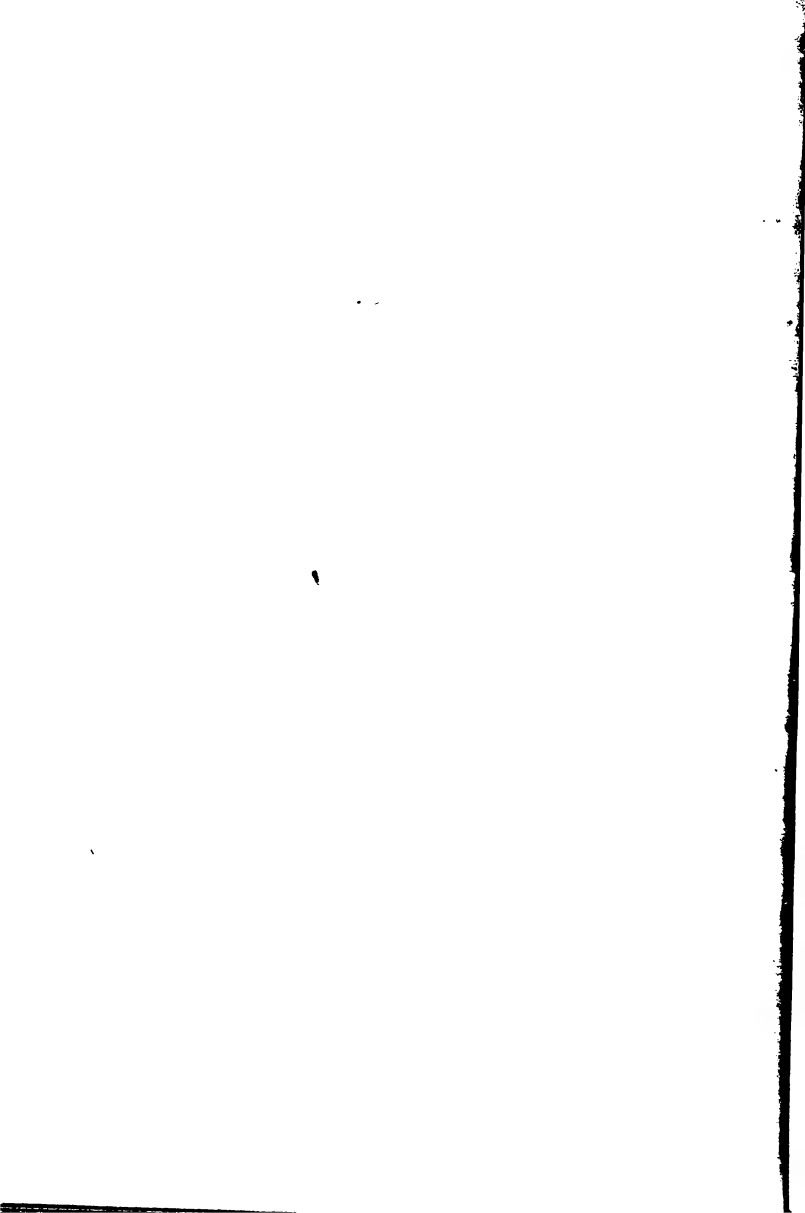
Dar spune, cine ești tu care m-ai amăgit întotdeauna ?

★

Pleoapele se deschid.

FLOAREA DIN PRĂPASTIE

1941



I

În dimineața aceea, Ștefan Budu se trezi mai devreme ca de obicei. Înainte de a aprinde lampa de pe măsuta de noapte, stătu cîteva clipe cu ochii deschiși în întuneric, nemișcat. Voia să-și dea seama cam cît ar putea fi ceasul. Noaptea, încă destul de lungă (era pe la mijlocul lui februarie), nu se sfîrșise. Afară nu se auzea nici unul din zgomotele obișnuite ale dimineții. Pe Budu aceste zgomote îl surprindeau mereu, prin varietatea și stridența lor, chiar și acum, după un an și jumătate de cînd se mutase la București. În orașelul de pe Valea Prahovei, în care locuise pînă atunci, zgomotele străzii erau mai potolite și mai rare. Vuietul îndepărtat, monoton și neîntrerupt al rafinăriei însoțea zi și noapte viața domoală a tîrgului, peste care plutea statornic mirosul de păcură, aspru. Aici în București, însă, dimineața venea întotdeauna cu un lung alai de zgomote și de strigăte. În casa aceasta cu opt etaje din strada Popa Rusu, unde Budu își

alesese locuința ca să fie mai aproape de birourile societății petrolifere, nu era niciodată liniște. O sonoritate diabolică împânzea toată clădirea, din subsol pînă la acoperiș. Casa vibra mereu. Cînd se bătea un cui la parter, se auzca pînă la ultimul etaj; un robinet deschis într-o odaie de baie umplea de vuiet toată clădirea. Sunetele alergau prin conductele de apă, prin tuburile firelor electrice, prin țevile caloriferului, ca o hoardă de spiriduși hărtăgoși, năpustindu-se în urechi fără răgaz. Casa cînta și vuia neîncetat ca o geamandură pe furtună.

La etajul al patrulea, unde era apartamentul lui Budu, toate aceste zgomote se încrucișau și se întîlneau, lovindu-se și amplificîndu-se. Budu, care nu se culca aproape niciodată după douăsprezece, care adormea de îndată ce pune capul pe pernă și nu se mai trezea pînă a doua zi dimineata, își închipuia că starea de zgomot a casei nu înceta niciodată. De aceea fu mirat cînd, trezit înainte de ora obișnuită, își dădu seama că în casă era tăcere. De ani de zile nu se mai trezise la ceasul acesta. Lîngă el, în patul geamăn cu al lui, un horcăit îi atrase atenția. Nu putea să fie decît Viorica. Budu ascultă, îngrozit. N-ar fi crezut niciodată că nevastă-sa ar putea scoate pe gură și pe nas niște sunete așa de urîte. Nu izbutea să facă nici o legătură de la cauză la efect între Viorica și sforăitul de acum. Așa sforăia oare întotdeauna? Cum putea o ființă frumoasă și mîndră ca dînsa să sforăie atît de cumplit? Budu, deprins să se uite la nevastă-sa cu o admirație în care intra și o ușoară teamă, se simți

îndurerat și rușinat. Întinse mîna, întîlni nasul Vioricăi și îl strînse ușor. Ea icni și se întoarse pe o parte. Sforăitul încetă. Budu își trase repede mîna înapoi, speriat că a trezit-o. Viorica ar fi fost în stare să-l mustre două zile din pricina acestui gest necuviincios. Totul în făptura ei era cuviință. Budu rămase cîteva clipe cu spaima de ce s-ar fi putut întîmpla dacă... Dar se liniști cînd auzi din nou respirația adîncă a nevastă-si, care continua să doarmă.

Budu stătu iarăși cîtăva vreme și ascultă. Se auzi departe hurelul unui tramvai. Apoi, mai aproape, jos în stradă, un camion trecu, zguduind ferestrele. Zgomotele dimineții începeau. În curînd aveau să înceapă să strige vînzătorii ambulanți : negustorul de haine vechi care din zori își caută marfa cu tînguiri cicălitoare și prelungi, zarzavagiul care țipă ca mușcat de șarpe, geamgiul cu vaiet de pasăre rănită, covrigarul apucat de crampe, iaurgiul sfîșietor și tragic care te cutremură ca un bocet sălbatec, cărbunarul cu glas de om înjunghiat și neostenitul fabricant de coade de topor care apare pe neașteptate la orice ceas al zilei și de mai multe ori pe zi — și atîția alții care gem, hăulesc, răcnesc, se vaită și zbiară.

De obicei, Budu nu se gîndea la toate acestea. Dimineața, nu zăbovea în pat. Cum deschidea ochii, sărea din așternut și trecea în odaia de baie. Zgomotele și strigătele străzii se strecurau pînă la el prin plescăitul apei sau îl acompaniau pe cînd se rădea. Nu-l supărau. Le înregistra metodic, căutînd să prindă cît mai deslușit sensul vorbelor stîlcite. Punea în această

îndeletnicire aceeași seriozitate pe care o avea și în rezolvarea chestiunilor de birou, la societate, unde sosea întotdeauna cel dintâi și de unde pleca cel din urmă.

Acuma însă, în așteptarea zgomotelor dimineții, Budu se pomeni încercînd să-și amintească toate strigătele străzii, repetînd în minte modulațiile fiecărui vînzător. Fu surprins el însuși de această ocupație cu totul nepotrivită cu apucăturile lui. Pricina era că nu mai putea să adoarmă din nou. Nu voia să aprindă lumina, ca să n-o deștepte pe nevastă-sa, care l-ar fi întrebat desigur ce-a pățit de se scoală cu noaptea în cap. De altfel, nici nu dorea numaidecît să aprindă lumina. Simțea o plăcere, neobișnuită pentru el, să stea așa cu ochii deschiși în întuneric și să se gîndească, fără tel hotărît, la tot felul de lucruri. Starea aceasta îl surprindea pe Budu ca un acces de febră. Niciodată, de cînd își aducea aminte, nu i se întîmplase să se trezească atît de devreme și să nu mai poată după aceea să adoarmă din nou. În existența lui regulată ca un ceasornic, cu ceasuri fixe de muncă și odihnă, cu distracții prevăzute și periodice, un asemenea fapt însemna o turburare gravă, o răsturnare a ordinei firești. Dar neliniștea lui Budu nu pornea numai de aici. Nu putea să descopere nici o cauză naturală și imediată a trezirii timpurii din somn. Nici o nevoie poruncitoare nu-l silise să se scoale și să pornească grăbit spre camera de baie. I se întîmplase și asta, de cîteva ori, însă la intervale foarte lungi, fiindcă evita la masa de seară băuturile și mîncărurile care încarcă și îngreue, și aceasta atît din sobrietate nativă, cît și din ascul-

tare față de sfaturile Vioricăi. Dar chiar în acele ocazii rare, cînd cedase nevoilor nocturne, Budu, după satisfacerea acestora, se întorcea de obicei repede în pat și închidea ochii imediat, dormind neîntors pînă a doua zi. Iată însă că acum totul se petrecea altfel. De ce ? Dar nici nu apucă bine să-și pună această întrebare și Budu, deodată, își aduse aminte. Se trezise fiindcă visase.

Visase !

Avusese un vis — el !

De mirare, Budu, cu răsufierea oprită, se ridică în coate. O mișcare a nevesti-si îl sili să se lase din nou pe pernă. Uimirea îl făcu să rămînă cu ochii cășcați în noapte. Știrea că au secăt dintr-o dată toate puțurile de petrol din România nu l-ar fi uimit mai mult decît ceea ce se petrecea în el acum.

Budu nu visa niciodată. Nu-și amintea să fi avut vreodată un vis. Nici chiar în copilărie, nici chiar atunci cînd, la șaptesprezece ani, fusese bolnav de tifos și stătuse zece zile între viață și moarte. Somnul lui era întotdeauna negru, adînc, total. Se scula pe aceeași parte pe care se culca. Nu înțelegea cum cineva poate să viseze. Toate istorisirile de visuri le socotea ridicule și faptul că psihologia întrebuințează visul ca instrument de cercetare a sufletului îl făcea să aibă față de această știință un dispreț cu care, de altfel, acoperea toate științele care au spiritul drept obiect. Chiar acum de curînd, cînd fusese la masă la directorul general, venind vorba de visuri (discuție cu totul neserioasă), Budu își amintea că, la o întrebare a ve-

cinului de masă, răspunsese că nu visează și n-a visat niciodată. Spusese aceasta cu un surîs de scuză și de îngăduință, dînd politicos din umeri, fiindcă vecinul se întîmplase să fie Victor Agalidi, nepotul directorului general. Altfel, desigur că ar fi criticat asemenea discuții absurde. Dar Budu, care era foarte dîrz cînd era vorba de apărarea spiritului științific, devenea cel mai conformist dintre oameni îndată ce era vorba de ierarhia socială: Un director general era un om cu de-săvîrșire respectabil și nepotul unui director general căpăta, prin simplul fapt al acestei înrudiri, o distincție care îi îngăduia să aibă într-o conversație ultîmul cuvînt. Totuși, în sinea lui, și cu tot respectul datorat directorului general, Budu nu se putea opri să judece cam aspru pe acest nepot. Un om ciudat și cîteodată cam nesuferit acest Agalidi. Zeflemist, bun de gură : nu puteai niciodată să știi hotărît dacă glumește sau dacă vorbește serios. Făcea versuri, umbla prin cafelele, scria foiletoane prin gazete și era doctor în istorie literară. Cum putea fi serios un asemenea om ?

Gîndul că a visat neliniștea pe Budu. Se simțea umilit dar totodată cuprins de o oboseală dulce, care îi producea plăcere. Asta îl surprindea și mai mult. Visul nu se ștersese încă din memorie. Mai mult chiar : imaginile văzute în somn se perîndau din nou, în fața ochilor lui, pe pînza neagră a întunericului ; erau limpezi și puternic conturate, ca într-un film colorat... Fără voia lui, Budu se pomeni re trăind scenele visului.

Era o priveliște de iarnă, cu zăpadă înaltă și copaci negri, un vîrf de deal, sub un cer tăios de albastru. Și

era un săniuș din vârful dealului pînă-n fundul văii. Budu se dădea cu săniuța. O dată cu el porneau din vârful dealului și alții, prieteni și cunoscuți, care chiuiau veseli și îi făceau semne. Vesel și el, le răspundea. Nu era singur în săniuță. O femeie tînă, la spatele lui, îl ținea cu brațele de după gît. Budu simțea cum brațele ei îl strîngeau, speriate, cînd sania ajungea la o cotitură, căci pîrtia era lungă și cu multe ocoluri. Cînd apleca ochii, vedea mîinile mici și încleștate, roșii de frig, ale femeii și cînd întorcea capul, vedea fața ei încadrată de o glugă albastră, de sub care fluturau fire de păr blond. Și deodată, iată-l ajuns în fundul văii. Sania se oprește. El întoarce capul. La spatele lui stă un schelet, care rînjește, cu brațele întinse spre el ca pentru îmbrățișare...

Aici se trezise. Uimirea că se trezise înainte de vreme acoperise cîteva momente amintirea celor visate ; acum însă, imaginile visului apăreau din nou, și o dată cu ele se întorcea și emoția care îl făcuse să sară din somn. Budu se silea să-și aducă aminte de figura femeii din vis, dar nu izbutea să reconstituie în memorie decît o fluturare de păr blond de sub marginile unei glugi albastre.

Din bulevard, tramvaiele se auzeau tot mai dese. Pe sub rulouri, printre perdele, se strecurau șuviți de lumină cenușie. Budu aprinse lampa de pe noptieră și se uită la ceas : șase și jumătate. Tot era prea de vreme, dar nici nu mai avea răbdare să mai stea. Avea nevoie să se miște, ca după o lungă zăcere. Făcu

o mișcare ca să se ridice. Din patul de alături, vocea nevesti-si se auzi :

— Ce te-ai sculat așa de vreme, Fănică ? De un ceas te tot foiești.

Budu tresări, surprins. Va să zică Viorica se trezise demult ! Spuse întorcându-se spre ea :

— Ce ? Tu nu dormi ?

„Oare n-o fi simțit când am strâns-o de nas ? se întrebă speriat Budu. Numai catastrofe ; întâi visul, apoi gestul acela fără rost“...

— Cît e ceasul ? întrebă Viorica. Ce idee. să te scoli cu noaptea în cap când n-ai nevoie !

Vocea ei gravă și hotărâtă intimidă și mai mult pe Budu. Un moment, el fu pe punctul de a-i spune că a visat, dar renunță imediat. Simțea o rușine ciudată, ca un școlar care fumează pe ascuns. De aceea ocoli răspunsul, îngăimînd că l-a trezit vuietul unui camion și că n-a mai putut adormi. Apoi, evitînd privirile nevestii, trecu repede în baie unde începu, atent și meticulos, să se radă.

II

Viorica domina pe Budu atît prin fizic cît și prin spirit ; îl domina cu statura, mai înaltă cu cîteva degete decît a lui ; cu glasul ei sonor și grav ; cu privirea tăioasă a ochilor ei verzi ; cu firea ei ascunsă și poruncitoare. Budu primea cu supunere mulțumită această dominație ; era o obișnuință de care nu s-ar mai fi putut lipsi, fiindcă ea îl scutea de o supărătoare sarcină : aceea de a trăi sufletește prin el însuși, de-a avea o viață sufletească proprie. Fusesse desigur și o potrivire între ei. Amîndoi aveau respectul conveniențelor și al titlurilor, groaza de tot ce e imoral și necuviincios și o firească putere de adaptare la făgașul părerilor curente care sînt întotdeauna cele mai bune „fiindcă nu se poate ca toată lumea să se înșele“ ; amîndoi erau în cel mai mare grad serioși : pînă și în glumele pe care le făceau, pînă și în felul lor de a petrece, de-a rîde, de-a zîmbi. Și amîndoi aveau înfățișarea unor oameni reci, atît numai că răceala Vioricăi

era reală și statornică, în timp ce răceala lui Budu, mai mult aparentă, era, în bună parte, rezultatul educației, al slabei lui personalități și, bineînțeles, al influenței puternice pe care asupra lui o exercita nevastă-sa. Deosebirea aceasta de grad și de natură în răceala lor apărea foarte limpede în deosebirea dintre motivele care îi îndemnaseră, pe fiecare în parte, să se căsătorească.

Ștefan Budu, timid și indolent în tot ceea ce nu era știință pozitivă și viață cu program, fusese premiant întâi în liceu, apoi eminent student în fizico-chimice, fără altă grijă decât lucrul în laborator. Tată-său, bogat negustor de pânzeturi din Ploiești, îl trimisese să-și ia doctoratul la politehnica din Berlin, Berlinul potolit, grav și familiar, dinainte de 1914. Avînd frica superstițioasă a colajului, Budu nu căzu în nici o încurcătură sentimentală, mulțumindu-se, la intervale rare, să-și îndeplinească funcția sexuală, cu mii de precauții și cu un infinit dezgust după aceea. Nici atmosfera desmățată a refugiului, în 1917, la Iași, unde era mobilizat la direcția munițiilor, nu-l abătu de la cumpătarea lui. În orașelul în care, la vreo cîțiva ani după război, fu numit șef de laborator la rafinărie, viața era lipsită de ispite trupești, ispite la care, de altfel, Budu ar fi rezistat în orice caz, din fire și din obișnuință. Dar tocmai astfel de firi sînt expuse iubirii subite și totale. Starea de cvasicastitate, timiditatea, nevoia de stăpîn pe care această timiditate o creează, singurătatea, un fond nebănuit de foame sentimentală și mai cu seamă pofta sexuală, cu atît mai puternică cu cît e

mai înăbușită, a unui trup normal și sănătos, toate acestea făceau din Budu, pe la treizeci și cinci de ani, o pradă minunată pentru pasiunea explozivă. Aceasta fu provocată de ivirea Vioricăi Balteș, a cărei înfățișare era în contradicție cu numele ei suav de floare. Trecută bine de treizeci de ani, cu șolduri pline, pe punctul de-a deveni masive, cu piept bombat și glezne încă fine, înaltă, cu păr castaniu și ochi verzi, puțin încruntați, ceea ce îi dădea o expresie de meditație și de adâncire, adică, în realitate, de prudență și de disimulare șireată, Viorica apărură ca o zeiță a perfecțiunii feminine în ochii uluiți și fermecați ai lui Budu.

Întîlnirea avu loc la o petrecere familiară, serată provincială, cu o masă de pocher la mijloc, cu o fată care cîntă șlagărul bucureștean al zilei la pianul din colț, cu bufetul final, bogat și prelungit, dar nu prea mult, deoarece invitații, ingineri și funcționari ai fabricii, sînt oameni așezați care se culcă devreme și se scoală în zori. Viorica Balteș venise să stea două săptămîni la o vară a ei, soția unui inginer, prieten cu Budu, care tocmai dădea petrecerea în cinstea bucureștencii. Budu se îndrăgosti de ea imediat și fără scăpare. Mărunt de stat, cu un început de burtă, cu figura lui speriată și serioasă, pleșuv pe la tîmple încă de la douăzeci de ani, cu o ușoară bîlbîială cînd nu se supraveghea și vorbea repede, Budu avusese întotdeauna o respectuoasă simpatie față de oamenii înalți. Viorica avea o statură măreață, vorbea adînc, clar și răspicat și avea în același timp un aer de modestie emoționantă, modestia unei zeițe alungate din Olimp și

care își îndură cu mîndră resemnare exilul. Era în gesturile ei o agerime reținută care fermeca pînă la extaz pe naivul Budu. În seara aceea, nu vorbiră prea mult împreună, dar vorbiră destul pentru ca Viorica să observe impresia făcută și să reflecteze asupra ei iar el să se aprindă, bineînțeles, și mai tare. Explozia dragostei la ordonatul Budu avu efecte extraordinare. Întors acasă, se culcă, dar, întâia oară în viața lui, nu putu să adoarmă imediat. Se zvîrcoli în pat, aprinse lampa, se plimbă prin odaie, se culcă iar. În sfîrșit, ațipi. A doua zi, sculîndu-se cu un sfert de ceas peste ora obișnuită, fu cît pe ce să întîrzie de la slujbă. Aici greși o numărătoare și trebui să înceapă de două ori un calcul. I se părea că timpul trece grozav de încet. La amiază, ieși și, iarăși întâia oară în viața lui și fără să fie bolnav, nu mîncă cu poftă. După amiaza, în laborator, trecu și mai greu decît dimineața. Întîlni pe inginer în curtea rafinăriei și nu-i fu greu, cu șiretenia instinctivă a îndrăgostitului (de altfel, de atîtea ori cusută cu ață albă), să se facă poftit seara la masă. Aici Viorica se purtă față de el cu politețe, dar fu gravă și reținută, ca sub apăsarea unei melancolii ascunse. Asta, firește, aprinse și mai mult pe îndrăgostit. După-masă, Viorica, sub pretextul unei migrene, se retrase. Inginerul trecu în birou. Rămas singur cu verișoara, Budu destăinui acesteia tot, cu îndrăzneala disperată a timidului. El află atunci că Viorica fusese măritată zece ani în București, cu un profesor bețiv și brutal, de care se despărțise acum doi ani, luînd cu ea copilul pe care acum îl trimisese, pe două săptămîni,

la mama ei la Galați. Trăia greu, dintr-o pensie alimentară pe care i-o servea, potrivit sentinței de divorț, fostul bărbat. Zestre nu avusese. Tatăl ei, pe vremuri consilier la Curte în Galați, își pierduse la cărți toată averea. Verișoara adăugă la urmă că Viorica, după experiența tristă a primei căsătorii, a jurat să nu se mai mărite. Budu rugă pe verișoară să convingă pe Viorica să-și schimbe părerea, ceea ce verișoara îi făgădui cu mărinimie. Soția inginerului observase, la petrecerea din ajun, pe Budu, care se purtase în chip cu totul extraordinar pentru felul lui de-a fi obișnuit : băuse două pahare de vin, stătuse de vorbă cu o femeie, încercase chiar să povestească o anecdotă. Toate acestea nu puteau scăpa unui ochi atent și lacom de cucoană provincială, lipsită de noutăți. După sindrofie, o convorbire cu subiect strategic avusese loc între cele două verișoare. Sosirea lui Budu a doua zi seara nu fu o surpriză pentru ele. Când îl văzu în chip atât de sigur îndrăgostit, soția inginerului putu să povestească fără nici un risc tot adevărul cu privire la trecutul Vioricăi și la situația ei actuală. Mărturisirea de la urmă, că Viorica a renunțat pe totdeauna la o nouă căsătorie, nu era decît o iscusită ațîtare suplimentară. Budu fu lăsat să plece, plin de nădejde dar și cu oarecare nesiguranță, care îi sporea dragostea și mai mult. Acceptarea veni, savant întîrziată, abia după trei zile, cînd Ștefan Budu se logodi cu Viorica Balteș, schimbînd inelele și o pudică sărutare pe obraz, pe care ea o primi cu aerul ei de Diană surprinsă. Săracă, cu un copil de patru ani, uzată de o căsătorie nenorocită,

dezamăgita de împrejurări, rece și prefăcută din fire. Viorica făcea o afacere minunată, pe care însă avușiretenia s-o primească cu indolență gravă, ca și cum ar fi fost înduplecată de pasiunea vijelioasă a lui Budu. din milă față de dragostea lui, dar ea păstrându-și bineînțeles pedestalul. Budu, de altfel, nici nu avea nevoie de asemenea învăluiri viclene. Viorica era pentru el ființa superioară, divinitatea coborâtă din cer, căreia îi dădea tot, dar de la care nu cerea nimic, fericit că el poate da și că ea primește.

Căsătoria, pentru Budu, fu un jug pe care el îl primi cu deliciu. Din cauză că, pînă atunci, nu dăduse atenție femeilor, ajunsese să se convingă singur, în rarele clipe cînd cugeta la asemenea lucruri, că femeile îl disprețuiesc. Această convingere era greșită, deoarece femeile, din pricina atitudinii lui, care de multe ori era luată drept indiferență, îl ignorau sau nu-l luau în seamă, fiind jignite chiar cîteodată de falsa lui nepăsare. Purtarea aceasta a lui Budu față de femei era în bună parte efectul timidității precum și al unei totale lipse de experiență. Viorica, peste care viața trecuse cu plugurile ei, aducea în această colaborare inegală întotdeauna care este căsătoria, o superioritate de experiență, de instinct și de inteligență. Ea avu tactul să măgulească și să favorizeze micile obișnuințe și gusturile mărunte ale lui Budu, dar își păstră inițiativa în chestiunile mari și importante ale vieții conjugale. Ea știu în același timp să cultive în el pornirile, apucăturile, părerile, gusturile ce puteau înlesni exercitarea instinctului ei de dominație, care forma însu-

șirea de temelie a caracterului ei, împreună cu o zgîrcenie ascunsă sub tot felul de poleieli ipocrite și cu dragostea față de Turel, băiatul ei din prima căsătorie.

Viorica își adunase în copil toată puterea ei de dragoste. Sentimentul matern secase în ea orice altă putință de iubire. Rece trupește, deși purta în suflet clocotul de patimi pe care îl păstrează în ei aproape toți oamenii ascunși și ipocriți, Viorica nu cunoscuse iubirea sexuală. Săracă, se măritase târziu cu un bărbat mult mai în vîrstă decît ea și care, după ce îi făcuse un copil, o neglijase, se purtase rău cu dînsa, ajunsese chiar s-o și bată într-un acces de furie alcoolică. Răceala ei trupească, în urma acestei experiențe, sporise și devenise chiar scîrbă de atingerea unui bărbat, scîrbă la care se adăuga și frica ei de-a mai avea copii. Luna de miere fu pentru ea un chin, dar și o capodoperă de prefăcătorie. Viorica jucă rolul femeii iubitoare cu o artă vrednică de o mare actriță. Budu, ignorant în acest domeniu, nu observă nimic. Fericirea lui fu desăvîrșită. Jocul Vioricăi continuă astfel și mai târziu. De la o vreme însă, de teamă să nu înlesnească formarea unei obișnuinți primejdioase și a unei tradiții plicticoase pentru ea, se hotărî ca, neutralizînd treptat avînturile sexuale ale lui Budu, să-l aducă pe acesta la o stare care să se asemene, măcar în aparență, cu a ei. Viorica întrebuiință pentru acest scop o mulțime de mijloace subtile. Ea convinse încetul cu încetul pe Budu că apropierea dintre trupuri este, atunci cînd e repetată prea des, o îndelêtnicire nese-rioasă, o distracție bună pentru oamenii foarte tineri

dar care, după o anumită vîrstă, începe să fie un lucru rușinos. Cu asemenea insinuări, ea știa că trezește și măgulește în Budu simțul respectabilității și gustul ocupațiilor serioase, însușiri care făceau parte din firea lui Budu și care nu trebuiau decît să fie nutrite. Budu avea plăceri nevinovate : un bridge săptămînal cu unii sau alții dintre colegii de la fabrică ; din cînd în cînd, un pocher potolit, la doi lei miza, care începea la nouă seara și se sfîrșea în chip invariabil la unsprezece ; îi plăceau de asemeni filmele documentare (Vioricăi îi plăceau cele americane, de mare spectacol, la care se ducea numai cu Turel). Viorica încurajă aceste mici pasiuni și înăbuși în același timp altele, tot atît de inocente, dar care nu se potriveau cu scopurile ei. Pe neștiință ea înlătură țuica de dinainte de masă, paharul de vin roș, piperul, muștarul, grăsimile, sosurile, sub cuvînt că Fănică are un început de burtă și se congestionează repede. De asemenea, reduse sarea la minimum : „Grăbește, zicea ea, sclerozarea arterelor“. Toate aceste mișcări de învăluire fură conduse cu o tactică perfectă. După patru ani de căsătorie, Budu se întoarce la starea de cvasicastitate în care trăise întotdeauna, fiind convins că făcuse asta pentru că așa voise el. Viorica își recăpătă liniștea. Budu rămase doar numai cu părerea de rău, care se potoli și ea cu timpul, că n-are un copil al lui. Această situație de perfectă armonie dura acum de șase ani.

La patruzeci și trei de ani, cît avea acum, Viorica ajunsese să capete proporții mărețe și impunătoare. Regimul pe care îl împărtășea sincer cu Budu nu iz-

butise să oprească umflarea formelor ei, de la început pline. Se ferea de îngrășare, nu din cochetărie, ci din decență. Socotea că nu e cuviincios să se îngrașe prea mult, așa cum socotea că nu e serios ca Badu să mă-nince pipărat. Pe la colțurile buzelor ei se iveau primele zbîrcituri, abia vizibile pentru o privire atentă, dar fața ei rămăsese încă netedă. Ochii ei verzi sub sprîncenele castanii și groase aveau aceeași splendoare rece ca și pe vremea cînd fermecaseră pe Budu ; dar ea nu se mai silea acum să le domolească asprimea cu un zîmbet ușor melancolic. Frumoși și răi, ochii ei fulgerau verde și nu-și îndulceau privirea decît atunci cînd se uitau la Turel.

Pe lîngă ea, Budu, mărunț, cu pielea feții cam zbîrcită din cauza regimului cuviincios la care se supusese de șase ani încoace, cu pîntecele desumflat ca o armonică, pleșuv acum bine pe la tîmple pînă aproape de ceafă, cu multe fire albe în părul care-i mai rămăsese, cu fața lui de lună scofîlăcită în care ochii negri și mari priveau serioși și cam speriați, apărea ca un cățel cuminte și sfrijit. Peste fața lui spînată timpul trecuse fără să lase urme prea grave. Două adîncituri care porneau de la colțurile buzelor, deoparte și de alta a bărbiei, îi dădeau un aer de tristețe mirată. Pur-tînd haine de culoare închisă, întotdeauna cu guler alb semitare, cu cravate „distinge“ alese de Viorica, Budu răspîndea, oriunde apărea, o impresie de cuviință și de corectitudine.

La vreo doi ani după căsătoria lui Budu, tatăl lui murise lăsîndu-i, el fiind unic moștenitor, toată averea:

o casă frumoasă în Ploiești, o vie vestită la Valea Călugărească și o zdravănă sumă în numerar, în acțiuni și în titluri. Budu puse imediat casa pe numele nevastii păstrându-și administrarea averii mobiliare; în fapt aceasta era și ea sub controlul Vioricăi, pe care el o consulta mereu și fără avizul căreia nu făcea nici o plată și nici o plasare. Bine văzut la societatea petroliferă, la a cărei rafinărie fusese angajat, Budu înainta repede. În orașelul de pe Valea Prahovei, trăind bine și fără să se lipsească de nimic, Budu și cu nevastă-sa izbutiră în fiecare lună să pună aproape jumătate din câștig deoparte. La aceste economii, se adăugau tantiemele anuale. Viorica evita cu dibăcie orice cheltuieli prea mari, afară doar de acelea ale îmbrăcăminte. Așa, de exemplu, ani de-a rîndul amînară cumpărarea unui aparat de radio, sub pretext că radiofonia n-a ajuns încă la perfecțiune, că chiar cel mai bun aparat tot are paraziți și altele la fel, rostite pentru urechea cunoscuților; în fapt însă, li se păreau aparatele prea scumpe și așteptau să se mai ieftinească, „atunci cînd toată lumea are să aibă radio“, făcînd o greșită analogie cu zarzavatul și fructele, scumpe cînd sînt truffandale. Pînă atunci, ascultau amîndoi, cu plăcere ascunsă și ipocrită nepăsare, aparatele prietenilor.

Plină de virtuți mic-burgheze, Viorica avea totuși dorinți și gusturi care nu se potriveau cu aceste virtuți. Instinctul ei de dominație nu se mulțumea numai cu Budu, rob supus și plecat cu beatitudine poruncilor ei. Dintr-o familie de boiernași de prin părțile Tecu-

ciului, crescută într-un pension din Galați înainte de 1914, ea avea gustul lumii bune și al societății alese și dorința ei cea mai mare era să strălucească printre oameni cu maniere distinse și titluri de boierie. Zgîrcenia ei (care în fapt era o consecință a dragostei de mamă, a grijii de a păstra lui Turel o avere care să-l pună la adăpost de mizeria pe care o cunoscuse ea) era temperată mult de această dorință. Atunci cînd își văzu viața asigurată cu cele două proprietăți rămase de la bătrînul Budu și cînd socoti că economiile au atins un nivel destul de ridicat pentru a putea cheltui acum o parte mai mare din venit (leafa de director, tantiemele, chiria casei, produsul viei și procente la banilor), Viorica avu răgaz să se gîndească și la satisfacerea dorințelor ei secrete. Una din acestea era plecarea la București. Viorica nici n-avea nevoie să-l convingă pe Budu, care era gata convins imediat ce era vorba de o dorință de-a ei și căruia, ca și ei, îi era dor de „lumea bună“, adică de o societate de oameni înalți, bine îmbrăcați, cu titluri, decorații și idei serioase. Greutatea era trecerea lui Budu în administrația centrală a societății, la București. Înființarea aici a unei direcții tehnice și descoperirea Vioricăi că soția noului director general era o fostă colegă de pension și prietenă a ei din copilărie, ușurară rezolvarea problemei. Budu fu încîntat. Bucureștii erau orașul studenției lui și tot aici el își făcuse armata, la școala de geniu. Se gîndea că va putea să revadă foști colegi ajunși acum în posturi înalte, va putea juca bridge cu personaje

importante și va intra în relații cu lume „bine“. Pînă acum, venea în București pe cîte o zi, cu treburi de-ale societății; pornea în zori, sosea la nouă, umbla pe unde avea treabă pînă la amiază, dejuna în Pasajul Român, la Europa, restaurant vechi, respectabil și pompos, apoi se repezea la gară, lua trenul și sosea acasă tocmai bine pentru masa de seară. Cînd venea cu Viorica, dejunau amîndoi la Picadilly, după aceia ea colinda magazinele, mai mult ca să vadă decît ca să cumpere, el o aștepta la Grand sau la Elysée, cu un șvarț nebăut înainte, apoi înșelau masa de seară într-o cofetărie pe Calea Victoriei și porneau la gară cu tramvaiul, ducînd nelipsita cutie de bomboane de la Capșa și cadoul de la Lindenberg pentru Turel, cumpărături care reprezentau trei sferturi din cheltuiala zilei. Drumul, de obicei, intra în cheltuielile de deplasare plătite de societate.

Deși Budu și cu Viorica își aduseră la București obiceiurile lor neștirbite și modul lor de viață intact, așa cum se întîmplă cu mulți provinciali, totuși mutarea provocă și oarecari schimbări. Modificară sufrageria, înlocuind bufetul de stejar, monumental ca o orgă, cu altul de placaj, mai scund și adaptat înălțimii apartamentelor bucureștene. Biroul lui Budu suferi de asemenea transformări: în locul divanului larg, învelit în pluș stacojiu cu flori albastre, apărură altul, îngust și scurt, de culoarea pînzei de sac, iar în locul dulapului-bibliotecă, masiv și sculptat, se iviră rafturi de lemn galben care acoperiră pînă la jumătate doi pereți.

Un lexicon german, colecția unei reviste științifice, vreo cincizeci de volume de chimie și alte vreo cincizeci de literatură, majoritatea romane detectivive cumpărate prin gări, nu izbutiră să umple nici pe un sfert încăpătoarele rafturi ale acestei camere pe care Viorica o porecli studio și în care Budu se retrăgea după dejun ca să aștească cu jurnalul în mână. Un aparat de radio își făcu apariția, pe o măsuță, în hol ; el fu luat imediat în stăpînire de Turel, adolescent de paisprezece ani, deșirat și lălîu, care, cu o imaginație infinită și o neseacă sîrguință, scotea din aparat scrișnete, mugete, scîncete, urlete, plîsete, pocnete, rîgîituri și guițături, alergînd nerăbdător prin toate lungimile de undă, schimbînd mereu posturile și aducînd în apartamentul din Popa Rusu o hărmălaie de vorbe și de melodii din toate țările pămîntului. Budu cunoscuse torturile radiofoniei. Viorica, stăpînită de pasiunea maternă, se arătă îngăduitoare, ceea ce amuți protestările lui Budu, înainte chiar ca ele să fi fost rostite.

Dar acestea erau neajunsuri fără însemnătate. Ele erau din belșug compensate de cunoștințele noi, de invitațiile la ceaiurile și la sindrofiile doamnei Adelaide Assan, soția directorului general, de diurna grasă, de partenerii simandicoși ai bridge-ului săptămînal, de serile la operă sau la teatru, unde Budu, tîrît de Viorica, se plictisea cu deliciu, fiindcă privea această corvoadă ca pe o obligație distinsă a vieții de capitală. De altfel, destul de cazanieri în fond amîndoi, Budu

și Viorica nu-și pierduseră încă obiceiul de a-și petrece multe seri acasă. Faptul că erau în capitală era o bucurie în sine care îi îndeștula deocamdată. Până acum, nici o schimbare adâncă nu le zdruncinase obiceiurile și părerile. Mutarea la București nu fusese pentru ei o revoluție, ci săvârșirea unei etape necesare în desfășurarea potolită a vieții lor, urcarea unei trepte, la fel cu înaintarea meditată, dorită, așteptată și prevăzută, într-un grad superior al unei funcții.

III

Budu nu avusese niciodată secrete față de nevastă-sa. Nici nu i-ar fi trecut prin cap să aibă vreunul. Nu făcea aceasta din lașitate, slăbiciune sau prostie, ci numai din cauza lenii lui interioare, a sărăciei lui sufletești. Viorica știa acest lucru și, conștientă de asemenea de dominația spirituală pe care o exercita asupra lui bărbatu-său, cunoscându-l pe Budu pînă în adîncul sufletului, ea nici nu și-ar fi putut închipui că el ar fi în stare să aibă o taină față de dînsa. Se obișnuise atît de mult să-l socotească pe Budu drept un sclav sufletesc al ei, încît nu-și mai păstra față de el prudența ei firească. Budu era pentru dînsa, de multă vreme, o apă moartă în ale cărei adîncuri stagnante ea nu mai privea, fiind convinsă, prin repetate experiențe, că nu va zări acolo nimic nou și, mai ales, nimic turburător. Convingerea aceasta, Viorica o căpătase cu atît mai mult cu cît ea nu ceruse niciodată lui Budu credință și supunere. Budu singur se declarase

credincios și supus, încă de la început. Viorica nu avu-
sesse decît să verifice în curs de cîțiva ani trăinicia
acestei atîrnări spirituale, la care ea răspundea cu o în-
credere tot atît de trainică, o încredere ce semăna foarte
bine cu bunăvoința cam disprețuitoare a stăpînului
față de sclav. Viorica îl prețuia pe Budu prea puțin ca
să poată crede că el ar fi în stare să aibă o viață sufle-
tească proprie. Ea era convinsă că dragostea față de
dînsa secase în sufletul lui Budu orice alt sentiment.

Acuma, de exemplu, dacă Budu i-ar fi spus că a
visat, el care nu visa niciodată, și că din cauza asta
se simte turburat, Viorica desigur că l-ar fi privit cu
o mare uimire : nu din pricină că ar fi văzut în asta
ceva extraordinar, ci fiindcă o asemenea destăinuire
i s-ar fi părut fără sens, așa cum i s-ar fi părut dacă
Budu ar fi anunțat-o că s-a spălat pe dinți. Viorica
visa des, visuri reci și mediocre de om cu simțuri po-
tolite și dorinți banale. Visa urît și rău numai în
epoca examenelor, cînd i se părea că-l vede pe Turel
repetent și făcîndu-și seamă singur de rușine și de
deznădejde, ceea ce, de altfel, nu s-ar fi întîmplat
niciodată, fiindcă Turel privea de obicei cu multă
liniște insuccesele lui școlare. Dar tot așa cum, față de
Budu, puterea de pătrundere a Vioricăi se lenevise
din lipsă de obiect, ca în fața unei probleme perfect
dezlegate, față de Turel ea era în chip firesc întu-
necată de dragostea de mamă, care o făcea să vadă în
băiatul acesta rece și prefăcut ca și ea o fire delicată și
adîncă. Din pricină că își formase o dată pentru tot-
deauna convingerea că nimic nou nu se poate întîm-

pla în sufletul lui Budu, ca n-ar fi dat atenție acum nici unui fapt, chiar mult mai grav decît un simplu vis, care ar fi arătat că în sufletul acesta se mai petrecea și altceva decît adorația față de persoana ei; Viorica ar fi fost în stare să tăgăduiască chiar evidența, pînă într-atîta era de conșvinsă că pătrunderea ei era fără greș.

Impresia vagă de vinovăție și de rușine pe care i-o lăsase visul urmări pe Budu în baie, unde stătu sub duș mai mult decît de obicei, frecîndu-se apăsător cu mînușa aspră, ca și cum ar fi vrut să se curețe chiar fizicește de amintirea turburătoare. La ceai, singur cu Turel (Viorica stătea în pat pînă mai tîrziu), Budu se simți stingherit. Ochii verzi-cenușii ai băiatului îl priveau pe furiș, niciodată drept în față, cu o expresie de bănuială și de neîncredere. Budu, ascultător față de îndemnul Vioricăi, încercase, cînd copilul crescuse, să și-l apropie, dorind, din dragoste față de Viorica mai mult decît dintr-o pornire adîncă, să se împrietenească cu el. Însă la toate încercările lui, stîngace de altfel, copilul răspunsese cu o răceală aproape dușmănoasă. Budu, atunci, nu mai continuase, jignit de această respingere care nu era rostită fățiș, dar pe care o simțea mereu în purtarea băiatului față de el.

Acum, în timp ce își sorbea ceaiul, impresia aceasta reveni cu și mai multă putere. Ca de obicei în fiecare dimineată îl întrebă pe băiat ce lecții are pe astăzi. Turel răspunse scurt, cu supunere ipocrită, indiferent. Altădată, Budu executa acest crîmpei de conversație

matinală în chip mașinal, fără să se gîndească. Astăzi, însă, vorbele lui și ale băiatului îi părură false, silite, zadarnice. Se opri deodată, goli repede ceașca de ceai, se ridică de la masă, deschise ușa dormitorului ca să spună la revedere nevesti-si, apoi, după ce își puse paltonul, ieși grăbit, fără să se mai uite la Turel.

O dată ieșit pe ușă, Budu uită de vis, de Turel, chiar și de Viorica. Viața lui zilnică era împărțită în compartimente egale și complet izolate unele de altele. Budu trecea la ceasuri precise din unul în altul cu regularitate, fără să se abată de la program. Cînd se ducea la serviciu, casa dispărea din amintirea lui cu desăvîrșire, așa cum acasă, serviciul îi pierdea din minte ca și cum n-ar fi existat. În fundul sufletului său era totuși o prezență statornică : duhul Vioricăi era răspîndit în Budu așa cum mirosul păcurei se împrăstia și plutea mereu peste orașul din Valea Prahovei. La suprafață însă, despărțirea dintre serviciu și casă era totală. Mai ales acum, la București, serviciul absorbea pe Budu și mai mult, fiindcă aici predomina partea administrativă, cu referate, rapoarte, propuneri, proiecte, adrese, dări de seamă, memorii, în sfîrșit, toată paperaseria cu care la rafinărie avusesese mai puțin de-a face.

Cu pașii lui mărunți și iuți, Budu ajunse repede în bulevard, mergînd cu ochii în pămînt. O presimțire timpurie de desprimăvărare alungase de cîteva zile frigul, topise zăpada și acum, în dimineața aceasta de februarie, un vînt dulce de apus, sub cerul spălat și albastru, aducea peste oraș miresme proaspete de

pământ ud. Budu, preocupat de gîndul unui raport pe care trebuia neapărat să-l încheie astăzi, nu luă în seamă această schimbare a vîntului care pentru el, chiar dacă ar fi avut răgaz și chef s-o observe, n-ar fi fost decît o simplă variație atmosferică. Se lăsă deci cu indiferență dezmiertat de adierea domoală și își desfăcu doar, mașinal, fularul de lînă devenit deodată prea gros. Apoi, clădirea cenușie și masivă a societății îl înghiți. Reintrat cu satisfacție în automatismul vieții de birou, Budu se cufundă imediat în redactarea raportului complicat, cercetînd dosare, comparînd cifre, chemînd mereu funcționari pentru lămuriri și dictînd dactilografei. La unu, cînd ieși și se îndreptă spre casă, același vînt care la venire îi mîngîiase fața, acum îi învălui ceafa cu o răsuflare moale și îi șuieră blînd pe la urechi. Dar Budu nu-i dădu atenție nici acum. Constată doar că era cald și că trebuia să-și schimbe fularul. Ajunse acasă. Găsi ca de obicei în vestibul papucii, pe care și-i puse imediat, lăsîndu-și pantofii lîngă ușă. Numai după această operație, intră în holul apartamentului unde Turel deja manevra cu multă siguranță aparatul de radio. Grija de curățenie a Vioricăi, care o făcea să pună pe servitoare să umble toată ziua cu aspiratorul prin casă în urmărirea prafului, impusese acest ritual: Budu intra în casă ca într-o moscheie, numai după ce se descălța.

Ziua aceasta trecu pentru Budu cum trecuseră atîtea altele pînă atunci. Era o marți, care ar fi putut să fie și o miercuri sau o joi, deoarece pentru el ni-

mic nu deosebea zilele săptămînii între ele. Repetarea aceluiaşi îndeletniciri şi ritmul casă-serviciu, asigurau lui Budu o perfectă linişte sufletească şi un echilibru moral desăvîrşit. Obişnuit de ani de zile să lase Vioricăi grija de a gândi în locul lui, Budu era fericit. La dejun, ca de obicei, conversaţia fu dusă aproape în întregime de Turel care povesti întîmplări de la şcoală, cu răutăţi şi obraznicii de copil răsfăţat, bătîndu-şi joc de profesori, imitînd ticurile unuia, vorba peltică a altuia şi făcînd haz pe socoteala lor. Budu, de obicei, cînd istorisea băiatul, aştepta la început să vadă care va fi atitudinea Vioricăi şi tăcea, prudent, cu un aer degajat de auditor distrat. Zîmbea numai atunci cînd vedea pe nevastă-sa că face şi ea haz de deşteptăciunea odraslei, ceea ce, de altminteri, se întîmpla întotdeauna şi se întîmplă şi acum. Făcea asta ca să-i producă plăcere ei, fiind nemulţumit în fond de purtarea lui Turel care, de altfel, la masă nu vorbea niciodată cu el şi se adresa întotdeauna ostentativ numai mamă-si. Dar Budu nu mai lua în seamă de mult aceste mici gesturi, obişnuite şi zilnic repetate. Ele făceau parte din viaţa lui de toate zilele care, în întregimea ei, era prea armonioasă ca să poată fi turburată de asemenea nimicuri. Purtarea indiferentă şi ipocrită, uneori chiar aproape duşmănoasă, a lui Turel faţă de dînsul îl supăra fără îndoială, dar Budu nu îndrăznise niciodată să facă nici cea mai mică aluzie Vioricăi, de teamă să n-o jignească. Mai mult chiar : el nu-şi mărturisea nici lui însuşi această supărare, pe care şi-o

înăbușea zicîndu-și că purtarea lui Turel e efectul zburdălniciei vîrstei. Firește, nu izbutea întotdeauna să se înșele în această privință. Budu se ferise întotdeauna să-și rostească lui însuși constatarea tristă că băiatul nu-l iubește. Lenea lui sufletească îl făcea să prefere o stare de îndoială, turbure dar calmă, unei certitudini supărătoare. Dar nici chiar această preferință el nu și-o exprimase vreodată limpede față de el însuși. Ea răsărise în el în chip firesc, ca o măsură instinctivă de apărare pe care o lua spiritul lui iubitor de liniște, lipsit de curiozitate și amorțit de cei zece ani de dominație ai Vioricăi.

Totuși, astăzi, în chip ciudat, Budu nu mai zîmbi cînd Viorica rîse la o năzbîtie a lui Turel. Tocmai atunci servitoarea, care luase de pe masă farfuriile murdare și pornise spre ușă, scăpă jos o lingură și se aplecă s-o ridice. De sub rochița scurtă, picioarele fetii, rotunde și albe, apărură drept în fața ochilor lui Budu care simți o căldură în obraji. Puse aceasta pe seama supei, care fusese foarte fierbinte. Era aceeași senzație de moliciune care îl cuprinsese și azi dimineață pe stradă, cînd îi suflase în față vîntul cel călduț.

— După-amiază îmi pun fularul cel subțire, spuse Budu.

— Să nu răcești, nu-i încă primăvară, rosti cu în-diferență Viorica.

Dreaptă și maiestuoasă, ea mînca, tăind din friptură bucățele foarte mici, care păreau și mai mici cînd pătrundeau în gura ei largă cu dinți lungi și ca-

nini puternici. Toate gesturile ei erau într-adins mici, de-o delicateță voită și contrastau violent cu făptura ei trupească : Viorica mergea mărunț, surîdea subțire, vorbea printre dinți din vârful buzelor, privea strângînd din gene. Dar toate aceste subțirimi, mărunțeli și fărâmițări aveau cîteodată efecte tocmai potrivnice celor căutate de ea : mersul mărunț părea împiedicat, vorba subțire era tăioasă, privirea țîrîită printre gene părea bănuitoare, surîsul fin era răutăcios. În felul acesta, firea ei cea adevărată ieșea la iveală, în contra voinței ei, mai mult decît dacă ea s-ar fi mulțumit să pară așa cum era.

După siesta cu jurnalul căzut pe nas de la primele rînduri citite, continuarea redactării raportului la birou înghiți iarăși pe tot restul zilei atenția disciplinată a lui Budu. Își luase fularul cel subțire, așa încît nu mai simți căldura. Seara cînd se întoarse acasă, după ce săvîrși ritualul pantofilor, Budu găsi pe Viorica întinsă pe sofa. Ea îi făcuse semn cu mîna să umble încet. Budu, alarmat, se uită la dînsa cu ochii mari. Viorica, prin fire și prin voința ei de subțirime, se arăta foarte simțitoare la orice durere fizică, fie cît de mică, și exagera pînă la absurd : o înțepătură la deget era o rană gravă, o durere de cap devenea un simptom de meningită, o indigestie un început de cancer, și asta nu din ipocondrie adevărată, ceea ce ar fi fost scuzaibil, ci fiindcă i se părea o atitudine distinsă, un ton de viață superioară. Într-o poză de lan-goare resemnată, Viorica suferea acum de o durere de dinți și ținea în gură ceai de mușetel. Un capot

verde cu flori galbene învăluia făptura ei zdravănă. Făcu semn lui Budu, care încremenise în fața ei, să plece din odaie. În clipa aceea, Turel intră, trânti ușa și lepădă cu zgomot geanta pe un scaun. Budu îi făcu semn să umble încet și îi arată pantofii plini de noroi proaspăt cu care băiatul călca nepăsător pe covor. Turel, ca întotdeauna, se făcu că nu înțelege și se repezi la radio. Viorica scui pă cu eleganță ceaiul din gură într-un lighean de porțelcan așezat lângă sofa, apoi rosti domol :

— Turel, scoate-ți pantofii și pune-ți papucii, puiule !

Aparatul, învîrtit la maximum, începu să urle. Budu se uită îngrozit la nevastă-sa ; ea îi făcu semn din nou să plece, mai luă o gură de ceai și, reluîndu-și poza de nesfîrșită melancolie, începu să asculte cu liniște perfectă hăuliturile unui dizcur. Budu, disciplinat, se retrase în birou. La masă, Viorica nu apărură. Servitoarea îi duse în dormitor un ceai de tei cu lapte. Budu se găsi din nou singur la masă cu Turel și reîncepu automatic conversația de azi dimineață. După-masă, în timp ce căsca zgomotos fiindcă nu era Viorica de față, Budu trebui să asculte, la ultimul radio-jurnal, rezultatele sportive de care Turel nu s-ar fi lipsit în ruptul capului. Abia după ce află că Venus a dispus de Rapid cu 4 la 2, și F. C. Ploiești a învins Combinata C.F.R. cu 7 la 1 și că Mica a învins la scor Crișana, Budu intră în dormitor în vârful degetelor, precauțiune zadarnică, fiindcă Viorica dormea adînc : ea, pe care o enervau pînă și pa-

pucii lui Budu, adormea buştean cum pune capul pe pernă. Principiile ei de subţirime se loveau aici de un veto absolut pe care i-l opunea natura.

În pat, Budu începu, a doua oară în cursul acestei zile, să citească în *Universul* articolul de fond, dar nu ajunse nici de data asta dincolo de jumătate. Stinse lumina de la pat şi adormi şi el, într-un somn geamăn cu al Vioricăi, aşa cum adormea în fiecare seară de zece ani încoace.

Nu visă nimic.

IV

În noaptea următoare însă visă din nou.

După o zi la fel cu cea de ieri, se culcase tot așa de liniștit alături de Viorica și se scufundase imediat în somn, ca un bolovan într-o apă neagră. Dar iată că încă o dată, adâncurile pustii ale somnului se luminau, se însuflețiră, căpătară formă și mișcare. Pe un fond de amurg cenușiu, apărură două fuse de lumină palidă care deveniră în clipa următoare două pulpe rotunde, două picioare zvelte de femeie. Pielea lucea în întuneric, mată și dulce ca fildeșul. Nici un trup nu se zărea deasupra lor ; ai fi spus că sînt două picioare de statuie proiectate pe o draperie neagră. Și totuși Budu văzu că picioarele erau vii. Zări vinișoarele albastrii, zvîcnirea arterelor sub piele, încordarea mușchilor. Deodată picioarele începură să se miște, un pas, încă un pas ; mergeau acum unul lîngă altul, unul înaintea celuilalt, pășind mîinate de aceeași voință ; apoi începură să urce, în gol, ca și cum ar fi

sunt niște trepte. Budu începu să urce și el după ele. Pășea și el acum ca și cum s-ar fi urcat pe o scară, deși sub el, deasupra, înainte, era gol, nimic solid, nimic pe ce să se sprijine. Totuși se simțea extraordinar de ușor și de sigur. Încetul cu încetul, deasupra picioarelor, restul trupului începu parcă să se deslușească. De la încheietura genunchiului, privirea lui Budu ghicea mai mult decât vedea începutul șoldurilor care se pierdeau în umbră. Ar fi vrut să meargă mai repede, să facă un salt, să se apropie ; dar la fiecare mișcare mai repede picioarele grăbeau pasul în aceeași proporție, așa încât distanța între Budu și ele rămânea mereu aceeași, cu o precizie neclintită. Trebuie să zbor, își spuse Budu și imediat zbură cu o ușurință delicioasă care îl umplu de bucurie. Dar bucuria lui se prefăcu în mirare dezamăgită când văzu că în fața lui cele două picioare pluteau și ele la aceeași depărtare de dînsul ca și pînă acum. Lăsă mîinile în jos și din nou începu să meargă în gol, ca pe niște lespezi de fum, cu pași de stafie, în urmărirea picioarelor care săltau în fața lui. Deodată umbra de deasupra genunchilor se ridică puțin și privirea lui Budu desluși șoldurile, pe care acum umbra le acoperea mai sus, tocmai acolo unde aveau să se unească. Un fior trecu prin trupul lui și îi opri o clipă răsufierea. Închise ochii... și cînd îi deschise iar, văzu că se afla într-o sală îngustă și lungă, în ai cărei pereți, deoparte și de alta, erau uși, o mulțime de uși, zeci, sute de uși care se succedau înaintea și în urma lui, în perspective nesfîrșite. Budu deschidea

acum uşile pe rînd, una după alta, una în dreapta, alta în stînga. Căuta ceva, ceva la care ţinea mult, de care nu-şi mai aducea aminte acum, dar care trebuia găsit numaidecît din nou... Ce anume ? Budu făcea eforturi cumplite să-şi amintească. Şi în timp ce deschidea mereu uşă după uşă, o teamă grozavă îl chinuia : dacă cumva ceea ce căuta el se afla în urma lui, în dosul nesfîrşitului şir de uşi *care rămăseseră nedeschise* ? Să se întoarcă înapoi ? Atunci însă vor rămîne nedeschise în urma lui uşile care erau acum în faţă. Nu. Mai bine să ajungă la capătul acesta al coridorului şi apoi să se întoarcă spre celălalt capăt. Capăt ? Care capăt ? În faţa lui, sala se întindea la nesfîrşit, pe zeci, pe sute de metri, pe zeci, pe sute de kilometri, pe distanţe nemăsurat de lungi, ca spaţiile interstelare. Cîţi ani, cîte secole, cîte vieţi i-ar trebui ca să parcurgă această cale, să ajungă să deschidă toate uşile, una după alta, una în dreapta, alta în stînga, avînd grijă să nu rămînă nici una nedeschisă, de teamă că tocmai în dosul acesteia s-ar putea ascunde ceea ce trebuia neapărat să găsească ! Şi deodată fiorul de adineauri îl săgetă din nou, voluptuos şi sfişietor, dulce cuţit al unui lacom dor. Ştia acum ce căuta cu atîta grabă şi teamă : picioarele pline de taină, al căror trup în sfîrşit avea să-l poată cunoaşte *fiindcă aici era lumină*. Dar cînd le va găsi ? Cînd va ajunge să deschidă toate aceste uşi, miile, milioanele de uşi, cele din faţă şi cele din spate ? Şi Budu începu să alerge şi să împingă în dreapta şi în stînga uşile, una după alta, una după alta, mai re-

pede, tot mai repede, gîfîind de grabă și de teamă că nu va ajunge la vreme, că n-a apucat în direcția cea bună, că nu va găsi nimic... Mersul lui căpătă o iu-țeață tot mai mare, ca un zbor, ca un vînt, ca un avion, ca un proiectil... Am atins viteza razei de lumină, își spuse el... și pe urmă totul se topi în întuneric și Budu căzu iarăși, ca un înecat, în apa neagră a somnului.

Se trezi, de data asta la ceasul obișnuit, dar ostenit și înspăimîntat, păstrînd încă în piept gîfîiala din vis. Imaginile visului rămăseseră intacte în memorie, foarte limpezi. Fiindcă nu era obișnuit cu visurile, Budu crezu că era bolnav. Se gîndi, plictisit : un început de gripă. Dar gripa se anunță de obicei altfel, cu toropeală și friguri. Budu se simțea însă ciudat de limpede și de treaz. Oboseala era aproape plăcută. Totuși, era bolnav, fără îndoială. Ce putea să însemne năvala aceasta de visuri altceva decît boală ? Și deodată amintirea pulpelor albe îl înfioră din nou, ca astă-noapte în somn, și o căldură dulce îl cuprinse. Cu o mișcare hotărîtă, sări din pat, grăbindu-se să intre în fîgașul obișnuinții zilnice, în concretul ocupațiilor cunoscute și normale.

Amintirea visului urmări însă pe Budu și după ce ieși pe ușă. Degeaba închise, așa cum făcea întotdeauna, compartimentul vieții de acasă și intră în acela al vieții de funcționar. Visul rămase lipit de el și îl însoți de-a lungul orelor acelei zile, împletindu-se cu toate gîndurile lui. Budu fu nervos, distrat, trebui să înceapă de două ori redactarea unei adrese,

dojeni dactilografa sub cuvînt că nu e atentă, deşi el era, în realitate, de vină fiindcă dictase greşit şi prea repede. În sfîrşit, plecă de la serviciu înainte de ora închiderii, ceea ce nu i se întîmplase încă de cînd se mutase la Bucureşti şi, fapt şi mai extraordinar, se îndreptă la vale către Calea Victoriei, în loc s-o ia în sus, spre casă. Avea nevoie să se mişte puţin în aer liber. Amintirea visului, mai exact faptul că visase îl copleşea ca o vină. Asta era : avea un straniu sentiment de vinovăţie şi de ruşine, ca atunci cînd te temi să nu ţi se descopere vreo meteahnă secretă, vreun viţiu uricios pe care te sileşti să-l ţii ascuns. Budu, care nu avea obiceiul să se analizeze şi nu-şi bătuse niciodată capul să cerceteze ce se petrece în sufletul lui (unde, de altfel, nu se petrecuse de multă vreme nimic deosebit), era uluit de această stare sufletească, nouă pentru el şi pe care încă nu izbutea s-o definească. Turburarea psihică îl supăra prin răsfrîngerile ei fizice : o oboseală, parcă o apăsare în piept, o uşoară durere de cap, ceea ce îl făcu încă o dată să se întrebe dacă totuşi nu cumva e bolnav, răcit din pricina acestor sîcîitoare variaţii de temperatură care fac cu neputinţă orice prevedere. Chiar şi acum, primăvara aceasta venită la mijlocul lui februarie, care îl făcea să-şi descheie paltonul şi să-şi domolească pasul de frică să nu asude, aducea ceva nefiresc şi ciudat, o răsturnare a rînduiclii anotimpurilor care neliniştea şi supăra firea ordonată a lui Budu. Totuşi, în acelaşi timp, el nu se putea opri să respire cu plăcere aerul dulce şi proaspăt. Ajuns în dreptul Cişmi-

giului, intră și făcu înconjurul lacului, privind, pe pajiștele încă fără iarbă, ghiociei albi, răsăriți puzderie. Nu mai fusese în Cișmigiu de ani de zile, poate din vremea studenției. Budu privea cu curiozitate copacii, lacul, porumbeii, pajiștele, toată grădina asta încă amorțită de iarnă, în care însă se presimțea de pe acum izbucnirea tot mai apropiată a vieții proaspete și noi. Budu nici nu-și dădu seama cât de repede trecea timpul și abia când se uită la ceas văzu că era târziu. Ieși repede, se urcă într-un taxi. Acasă, nu spuse Vioricăi de plimbarea lui prin Cișmigiu. Era, în câteva ceasuri, al doilea secret pe care îl avea față de ea.

Seara, la masă, Viorica îi spuse :

— Fănică, sîmbătă seara mergem la Assani.

Vestea aceasta, repetată aproape în fiecare săptămînă, făcea întotdeauna plăcere lui Budu. Era, în primul rînd, perspectiva unui bridge distins și a unui pocher pasionant, la care avea voie să pluseze cît voia, fiind sigur că Viorica n-are să-l observe sau, chiar dacă are să-l observe, n-are să-i spună cu glas domol dar hotărît, cum făcea în provincie :

— Mai încet, Fănică !

Aici tonul general al societății nu-i îngăduia asemenea manifestări de prudență.

În al doilea rînd, la Assani, de obicei, erau întotdeauna oameni simandicoși și respectabili, cu care Budu era încîntat să poată vorbi sau numai să dea mîna spunînd : am onoarea, excelență, ce mai faceți, domnule președinte, vă salut, domnule general...

La culcare, pregătindu-se să-și arunce ochii în ziar, ca de obicei înainte de-a adormi, îi veni în minte iarăși visul. Simți un amestec de teamă și de curiozitate și în același timp o vagă neliniște, aproape plăcută, ca așteptarea unui fapt dorit. „Fleacuri, își spuse el, am ajuns să mă ocup de prostii. Treabă neserioasă. Un accident. Trebuie să fie din pricina alimentației.” Și încă o dată, spiritul lui așezat respinse asalturile fanteziei.

Totuși, forțele tainice și subtile ale visului nu se dădură învinse. Budu visă și în noaptea asta, de mai multe ori, visuri din care a doua zi nu mai rămaseră decât crîmpeie, umbre de imagini, urme de vis în memorie, supărătoare prin nelămuritul lor contur. În sufletul lui Budu, sentimentul de vinovăție și rușine făcu loc unuia de amărăciune și neliniște. Era acum ca un om în care o boală ascunsă își făcea drum. Pe lîngă toate, Budu nu putea să se destăinuiească nimănui. N-avea cu cine să vorbească de starea lui sufletească. Cu nevastă-sa mai puțin decît cu oricine. Într-o după-amiază, în loc să-și facă siesta cu jurnalul pe nas ca de obicei, luă din raft un volum din enciclopedie și începu să caute. Răsfoi, febril, trăgînd cu urechea să nu vină cineva și să-l surprindă, rușinat ca la lectura unei cărți obscene. Ceea ce citi, înfulecînd în fugă frazele, îl mulțumi numai pe jumătate. La articolul *vis* erau două coloane compacte : era vorba acolo, cu citate, referințe și nume de autori, despre natura, nașterea, sensul viselor. Budu citi : „*Deoarece visurile se uită foarte ușor, mai ales ace-*

lea din timpul somnului adînc, chestiunea dacă visăm ori de cîte ori dormim nu s-a rezolvat încă pînă azi". „Așadar, se gîndi Budu, se poate să fi visat și pînă acum, dar fără să știu. Vra să zică am fost bolnav toată viața și am aflat de-abia acum. Absurd." Îl turbură mai mult alt pasaj: „Visul e de multe ori provocat de excitațiile senzoriale care se exercită în timpul somnului. Acestea pot fi exterioare (senzații auditive, tactile, de temperatură etc.) sau senzații organice (foame, sete, nevoia de-a urina sau de-a ieși afară, nevoia sexuală etc.)."

La citirea ultimelor două vorbe, Budu își simți obrajii aprinși. Văzu iar picioarele rotunde și albe. Și femeia blondă. Totuși, înșelîndu-se ipocrit pe sine însuși, într-un elan de respectabilitate, izbuti să alunge imaginile turburătoare și se năpusti asupra celorlalte cauze pe care le dădea textul. Foame, sete, nevoia de-a urina... „E tot o chestie de alimentație", își spuse el și închise cartea. Seara, spre mirarea Vioricăi, Budu, sub cuvînt că suferă de o indigestie, nu mîncă nimic și bău numai un ceai de tei cu lapte.

Visă toată noaptea.

De multă vreme Budu voia să facă parte dintr-un club. Vorba asta de club îl încânta evocînd în min-
tea lui ceva ales, distins și foarte respectabil, un loc
de reculegere elegantă, de izolare aristocratică, în to-
vărășia unor oameni rafinați. În orășelul industrial,
cu o populație de ingineri și de negustori, în care
trăise, erau cluburi politice, de obicei situate în două
sau trei camere scunde, în care, pe scaune de paie,
în jurul meselor verzi, cîțiva inși jucau pocher la
doi lei miza și écarté la cinci lei punctul. Budu, care
din politică nu pricepea nimic, nu vota niciodată și
era indiferent cu totul față de manifestările vieții
publice, nu călca în aceste localuri cu aspect și atmo-
sferă de cafenea proastă decît foarte rar, atunci cînd
era luat cu sila de cîte un prieten, fiind certat apoi
acasă de Viorica din pricina mirosului de tutun de
care îi erau îmbîcsite hainele. Aici, la București, era
desigur altceva, își spunea el. Aici erau și altfel de

cluburi, cluburi adevărate, nu taverne. Totuși, de un an și jumătate de cînd sosise în capitală, Budu nu izbutise încă să pătrundă într-un club. Aceasta era tristețea lui ascunsă, singurul necaz, mărunț dar statornic, care îi strica liniștea vieții. Vina nu era de fapt decît tot a lui. Prea trăia izolat. Viorica își găsisse cîteva foste colege de pension, reluase cunoștințele pe care le avusese înainte de a se înfunda în provincie, ieșea aproape în fiecare după-amiază, colinda prin magazine, dădea o raită pe la Nestor, ajunsese chiar să devină o parteneră onorabilă de bridge, ea care altădată nu trecea mai departe de un maus banal sau de o vulgară panțarolă. El, în schimb, în afară de cîtiva prieteni întîlniți din cînd în cînd la cafe-nea sau pe stradă, nu vedea pe nimeni. Iată de ce se gîndea uneori că duce o viață prea îngrădită. Avea nevoie să mai respire puțin. E drept că erau și serile la Assani. Dar cu nici unul dintre oamenii întîlniți acolo, Budu nu legase o cunoștință care să treacă dincolo de politețea superficială a unui simplu salut, amabil dar rece. Și din cauza asta nu putuse să împărtășească nici unuia dintre ei dorința lui tainică.

Budu cugeta la toate acestea într-o după-amiază, în timp ce stătea întins pe divanul lui în birou. Tocmai dejunase și se retrăsese aici cu jurnalul, ca de obicei. Dar în loc să citească sau să aștească, se pomenise vorbindu-și singur. Gîndurile îl năpădeau, rezezi și turburătoare. De multă vreme, Budu nu mai gîndise atîtea lucruri într-un timp atît de scurt. Îi vuia capul. O vagă enervare îl ținea treaz și nu-i

dădea răgaz să-și facă siesta. De trei nopți, visa mo-reu, mai multe visuri pe noapte, și de tot felul. În-tîmplări din viața lui trecută, pe care le uitase de-mult, pe care nu le luase niciodată în seamă sau pe care abia le observase, înviau, transfigurate, în somnul lui întunecat și pustiu altădată, dar luminos acum și însuflețit de o putere necunoscută. Erau ca niște crîmpeie din piese văzute odinioară, care acum erau reluate pe scena interioară, cu o interpretare nouă, cu un înțeles nou. Oameni de demult, unii dintre ei abia zăriți în copilărie, apăreau, se mișcau, vorbeau cu el, ca niște vechi cunoscuți de care Budu s-ar fi despărțit abia ieri. Morții veneau și ei, să stea de vorbă cu el : tatăl lui, mama lui care murise de atîta vreme ; o soră mai mică decît el, care murise cînd avea opt ani și la care Budu nu se gîndea niciodată, apăruse și ea, într-un colț de vis, dar mare acum, fată de optsprezece ani. Și mai erau și alți oameni, necunoscuți, care vorbeau cu Budu ca niște vechi prieteni, pe care el îi cunoștea în vis de multă vreme, cu care făcea călătorii prin locuri pe unde nu um-blase niciodată. Și picioarele albe apăruseră și ele din nou, de data asta într-un decor luminos, purtînd pe ele trupul și figura neașteptată a dactilografei de la birou, căreia Budu nu-i dăduse niciodată multă atenție, păstrînd față de ea rezerva pe care de mult și-o impusese în relațiile lui cu subalternii și privind-o ca pe o mobilă vie, o mașină însuflețită. Abia în vis, Budu își dădu seama că era o blondină durdulie, cu ochi verzui și năsuc șmecher. Budu se pomenise, a

două zi la birou, comparînd imaginea reală cu cea din vis : asemănarea era perfectă. Asta îl turburase cumplit : aşadar, imagini din viaţă, neobservate, se strecurau în memorie fără voia lui. Nu mai era stăpîn pe propria lui memorie. Nu era asta o boală ? Budu se gîndi serios să întrebe un medic, dar îşi dădu repede seama că ar fi fost absurd. Ce să întrebe pe medic ? Ce să-i spună că are ? Doar n-are să-i spună că e bolnav de vis !

Dar ceea ce era şi mai ciudat era faptul că el, Budu, în vis era schimbat, se mişca, gîndea, vorbea altfel decît în viaţă. Era el şi totuşi nu era el. Budu cel din vis rostea nişte vorbe şi săvîrşea nişte fapte la care Budu cel din viaţa reală nu se gîndise niciodată. Sau poate că se gîndise ? Budu, încă o dată, alungă aceste meditaţii fără rost. Toate aceste visuri îşi aveau originea, fără îndoială, în surmenaj. Avea nevoie de o recreaţie, de o variaţie, de o schimbare. Şi Budu nu se gîndea deloc că schimbarea venise deja, că era pe cale de a se îndeplini în el, se îndeplinea chiar în clipa în care îşi spunea că are nevoie de dînsa. Nu mai departe decît acum cîteva zile, el nu şi-ar fi putut închipui o viaţă mai mulţumită decît aceea pe care o ducea. Această existenţă calmă şi ordonată pînă în cele mai mărunte gesturi era pentru el, de ani de zile, perfecţiunea însăşi. Din momentul însă în care Budu începuse să cugete la această existenţă, s-o privească şi s-o gîndească, nu numai s-o trăiască automatic, ochiul dinăuntru, închis de atîta vreme, adormit de monotonie dulce, se deschisese, cercetător şi

crític. Fără îndoială, totul era încă nelămurit. Dar schimbarea era prezentă. Budu, care altădată s-ar fi îngrozit numai la gândul că ar putea avea un secret față de Viorica, purta în el de câteva zile amintirea și neliniștea atîtor visuri, fără să simtă nevoia de a vorbi de ele nevesti-si. Păstra această taină fără re-mușcări și nici nu se mai gîndea că păstrarea ei era neobișnuită și că era în sufletul lui un fapt nou, semn al unei transformări.

Cu asemenea activitate interioară (extraordinară pentru el), Budu, în după-amiaza aceea de sîmbătă, nu mai adormi așa de repede ca altădată, ci rămase întins pe divan cu ochii deschiși, cuprins de o dorință de singurătate. De obicei, singurătatea nu-i plăcea. Se izola numai cînd voia să doarmă. Acuma însă, avea nevoie să fie singur ca să se gîndească la el însuși. Fiind totuși o minte puțin imaginativă și spirit practic în fond, lipsit de vreo înclinație spre meditația abstractă și cercetarea interioară pe care o numea cu dispreț filozofare, Budu dădu repede o formă concretă gîndurilor lui și ațipi cu un sfert de ceas mai tîrziu decît de obicei, în suflet cu imaginea confortabilă a unui club londonez elegant și aristocratic, văzut cîndva într-un film făcut la Hollywood pentru epatarea burtăverzimii europene. Gîndul că diseară va fi la Assani îi desăvîrși mulțumirea cu care se scufundă într-un delicios somnuleț de trei ceasuri, dulce și lungă siestă de sîmbătă, neturburată de nimeni, fiindcă Viorica nu era acasă iar Turel se dusesese la un meci de ping-pong.

Assanii locuiau pe alea Alexandru, într-o vilă clădită în formă de cetățuie medievală. O masivă ușă de stejar ferecat te întâmpina la intrare, între două turnuri hexagonale, de piatră cenușie, cu crenele și cu ferestre înguste și lungi, prin care te așteptai parcă să vezi ieșind vîrfuri de sulite și țevi de sînețe. De altfel, înfățișarea aceasta ciudată nu distona în cartierul acesta în care nici o casă nu seamănă cu alta și unde toate stilurile arhitectonice stau alături ca într-o expoziție de artă decorativă.

Ornamentația interioară și mobilierul corespundeau exteriorului. Totul era lucrat cu un amestec de rusticitate afectată și de arhaism pitoresc. Și totul era într-adevăr pitoresc, greoi și incomod. Pereții albi, de arhondaric, erau găuriți de o mulțime de firide și de cotruțe, în care fantezia doamnei Adelaida Assan pusese, potrivit cu destinația fiecărei odăi, ici o lampă, colo un vas de flori, dincolo o carte într-o înveli-toare brodată ca un patrafir, în altă parte un sfeșnic de bronz vechi. Ușile erau strîmte și boltite; ferestrele arcuite aveau geamurile împărțite în ochiuri pătrate, pe care te mirai că le vezi fără vitralii. În holul-salon de la parter, un cămin de marmoră roșcată, cu un butuc enorm în vatra deschisă, era menit să inspire visări arhaice; tot același rol îndeplineau și măsuțele joase cu scăunele de tavernă medievală și fotoliile în chip de strane pe lîngă pereți. Legătura cu prezentul o făceau cele două mese verzi de cărți, înconjurate de confortabile fotolii și așezate simetric

la cele două capete ale încăperii. În sufrageria vastă, masa de stejar înnegrit avea picioare în formă de X, iar scaunele speteze înalte și sculptate, în formă de liră. Covorul gros și moale ca o blană îndulcea puțin rigiditatea mobilelor incomode, deasupra cărora, din tavan, atârnavă lămpi de fier forjat, cu brațe lungi de caracatițe negre.

Adelaida Assan purta răspunderea acestei orânduiri. Era gustul ei. Bărbatu-său, burghez de treabă și apatic, corect și simplu, socotea acest gust drept o ciudățenie inofensivă, față de care însă își păstra independența de spirit, manifestată între altele și prin felul cum își aranjase biroul, unde mobilierul era alcătuit dintr-o moale și largă sofa, din patru fotolii de piele, adânci și largi și dintr-un mic bufet de cocktailuri, cu colecția lui de sticle variate și alese. Spătos și voinic, cu ochi albaștri în fața roșie și congestionată care făcea și mai mare contrastul cu părul cărunț dar des, Mihai Assan era un om tăcut și comod ; nu se însuflețea decît atunci cînd vorbea de curse, de vinuri franceze și țigări de foi ; din acestea, fuma fără întrerupere specimene enorme, groase ca niște morcovi, răspîndind un fum acru și des, spre deznădejdea Adelaidei, care era mulțumită, atunci cînd avea musafiri, să-l vadă trecînd cît mai repede în biroul lui, ceea ce Assan făcea cu multă plăcere, fiindcă de obicei musafirii Adelaidei îl plictiseau cumplit.

Adelaida, mică și îndesată, părăd și mai mică în rochia lungă de seară, cu o față de lună plină din care

nasul coroiat răsărea între doi ochi rotunzi de găină, întâmpină pe Viorica și pe Budu ; agitată ca întotdeauna, filfîia din mâini și vorbea repede, pe nerăsuflăte, ca și cum s-ar fi temut că n-are să aibă destul timp să spună tot ce are de spus. Sărută pe Viorica înălțîndu-se în vîrful picioarelor. Erau vechi prietene. După ce cîțiva ani nu se mai întîlniseră, acum se regăsiseră, reluînd o prietenie care începuse în copilărie. În timp ce se îmbrățișau cu înfocare ca după o lungă despărțire, deși se văzuseră ultima oară abia ieri după-amiază, Adelaida constată în gînd cu mulțumire că Viorica s-a mai îngrășat (cum nu observase pînă acum ?), iar Viorica, șocată ca întotdeauna de gesturile exuberante ale prietenei, observă cu plăcere că Adelaida și-a schimbat din nou coafura, cu pieptănătura în sus ca să pară mai înaltă, neizbuțind însă decît să dea o expresie și mai speriată chipului și de pasăre. Toate acestea fură gîndite într-o clipă cu ascuțimea critică, firească și inofensivă, pe care două femei, oricît ar fi de bune prietene, o capătă automat una în fața alteia. Adelaida, după ce dădu drumul unui talaz de vorbe în care se amestecau considerații despre timp, despre un film văzut de curînd, despre un ecou spiritual citit în *Candide*, despre ultima specialitate de la Nestor și un nou model de pălărie, se opri deodată și anunță :

— Astă-seară avem lume nouă. Vine Emil cu nevastă-sa.

Și, în fața figurii întrebătoare a Vioricăi :

— Cum, l-ai uitat pe Emil ? *Mais voyons !* Nu se poate ! Frate-meu, Emil. A sosit de la Paris acum două zile.

Viorica, uimită, își aminti. Emil fusese pe vremuri disperarea lui Vasile Racliș, tatăl lui și al Adelaidei. Mai tânăr decît soră-sa cu vreo cîțiva ani, Emil fusese boemul familiei, răzvrătitul acestui neam de vechi boiernași și de burghezi, cu rădăcini trainice în trecut. Dintre toți membrii familiei, numai Adelaide, romanțioasă, îi lua partea. Viorica știa că Emil plecase, cu mulți ani în urmă, în străinătate, de tânăr, după ce, cînd devenise major, lichidase averea ce-i rămăsese de la mamă-sa, moartă mai demult. Viorica nu mai auzise de el nimic. Pe Adelaide n-o mai întrebuse și, chiar și acuma se sfia să-i ceară amănunte. Adelaide, de altfel, fără să aștepte să fie întrebată, i le dădu :

— A venit să vadă dacă poate aranja chestia cu brevetul... Un aparat pentru mișcarea perpetuă la plăcile de patefon... Știi, ca să nu tot învîrți mereu. E ceva se pare că foarte simplu și foarte practic. A, Emil e extraordinar, *tu sais*. N-a avut noroc pînă acum, *le pauvre !* Altul în locul lui ar fi făcut avere. E prea cîstit și de asta n-a reușit. *Il a essayé de tout*¹. Ce n-a făcut ? *Oh, tu sais, il a eu une existence aventureuse*². A colindat toată Europa. *Vraiment*, dacă s-ar hotărî să scrie, ar scoate lucruri extraordinare, are un talent de observație *inouï*... Ai s-o vezi și pe nevastă-sa... La

¹ A încercat de toate (fr.) (n. r.).

² O, știi, el a dus o viață aventuroasă (fr.) (n. r.).

prima vedere pare cam... exotică, poate. Un cap de creolă... *Charmante d'ailleurs...* Nu-i franceză decît pe jumătate. Mama ei a fost româncă, a murit demult. Mai mult nu prea știu. *Émile ne m'a pas donné des détails*¹. Am impresia că e ceva foarte romantic *là-dedans*. Trebuie să aflu eu, *il faudra que je découvre ça*²! Ador misterul. Trebuie să fie cu siguranță ceva foarte interesant în existența ei. *Par exemple*, cred că tatăl ei a fost ceva înalt în societate et *puis* a avut o aventură al cărei fruct a fost Mara-Dor. O cheamă Mara-Dor! Ce spui de numele ăsta? Nu-i așa *qu'il est charmant? Tellement original! Enfin*, ai să vezi... A, știi că îl avem și pe Excelența, spuse deodată Adelaida, întorcîndu-se în sfîrșit și spre Budu care era năucit de elocvența ei și a cărui față speriată căpătă imediat o expresie de beatitudine la auzul acestei vești, deși nu știa despre cine e vorba. Doamna Assan nu-i dădu nici o explicație și el nu întrebă nimic, ca să n-aibă aerul că nu știe. Pățise așa de cîteva ori. Adelaida avea obiceiul să facă aluzie la tot felul de lucruri, ca și cum toată lumea ar fi fost informată și prevenită; rostea, de exemplu, nume cu totul necunoscute cu tonul cu care ar fi spus Napoleon sau Bismarck.

O tuse puternică se auzi, ca un nechezat, și Assan deschise ușa biroului prin care intrară în același timp cu el un cîine lup și un val de fum albastru, care

¹ Emil nu mi-a dat amănunte (fr.) (n.r.).

² Va trebui să aflu eu ce este (fr.) (n.r.).

umplu imediat încăperea cu un miros aspru și înțepător de tutun tare.

— Flip, înapoi ! rosti Assan cu voce adîncă de bas, luă de gît cîinele, care se și repezise amical cu labele pe umerii lui Budu, și îl scoase din odaie.

— Mihai pe unde trece răspîndește numai teroare, spuse cu ton de scuză Adelaida dînd ușor din umeri.

Assan strînse viguros mîna Vioricăi și a lui Budu, mormăind ceva neînțeles cu multă amabilitate. Apoi, luînd de braț pe Budu, fără să se sinchisească de cele două femei, îl întrebă :

— Iei un cocktail ? Am descoperit o combinație amuzantă : gin, țuică și benedictină, bătute cu gălbenuș de ou. Un Eiercocktail picant.

Budu, pe care numai enunțarea acestui amestec îl dezgusta, se grăbi totuși să-l urmeze ; prefera să asculte în liniștea îmbîcsită de fum a biroului destăinuirile bahice și hipice ale lui Assan decît să audă ciripeala franco-română a Adelaidei, față de care avea totuși respect, convins cum era că asta e un semn de mare distincție.

Peste cîteva minute, avertizați de un ciocănit ușor în ușă, intrară din nou în salon. Afară de Viorica, mai erau aici acum doi musafiri, care tocmai sosiseră și stăteau în picioare împrejurul Adelaidei. Budu zări o femeie cu păr bogat, de un blond închis, cu fața ovală și ochi cenușii și mari sub genele lungi, cu trup zvelt în rochia de mătase palidă. Lîngă ea gesticula, povestind cu repeziciune ceva în franțuzește, un bărbat înalt, brun, cu fața osoasă și nas acvilin, cu ochi

rotunzi și ageri, în dosul unor ochelari cu sticle octogonale și ramă groasă de bagá. Budu se înclină în tăcere când fu prezentat de Adelaida. Emil Racliș îl privi o clipă, apoi continuă să vorbească. Avea o voce gravă și melodioasă, insinuantă, un glas de violoncel. Femeia cu ochi cenușii îl asculta distrată, învîrtind printre degete boabele roșietice ale unui colier de chihlimbar.

Adelaida se întoarce spre Assan.

— Excelența a telefonat că vine mai târziu și ne roagă să ne așezăm la masă. Are ședință.

Budu asculta, impresionat. Întrebă, discret :

— E ceva important ?

— Da. O experiență de materializare, foarte complicată. *Enfin, moi, vous savez*¹, nu mă prea pricep.

Adelaida, după obiceiul ei, vorbea fără explicații, ca despre ceva foarte cunoscut. Budu nu înțelegea nimic dar asculta foarte atent și da din cap cu gravitate. Îi venea foarte greu să întrebe și, fiindcă nu avusese curajul să se informeze de la început, se împotmolea acum într-o situație falsă, aprobînd și silindu-se să pară că știe despre ce este vorba. Totuși, de data asta, curiozitatea îi fusese ațîțată prea mult de vorbele Adelaidiei. Tocmai deschidea gura să ceară o lămurire când ușa se deschise și un bărbat ca de vreo treizeci și opt de ani, mai mult mic de stat, cu o mustață neagră tăiată scurt deasupra gurii largi, cu ochi negri, vioi și bărbie ascuțită și proeminentă, intră

¹ În fine, eu, știți (fr.) (n.r.).

repede în odaie. Printre hainele de culoare închisă și gulerele albe ale celorlalți, costumele lui vărgate, dar bine croite și gulerul colorat aduceau un mic aer de dezamărire elegantă. Totuși, Adelaida, destul de pedantă altminteri în ce privește protocolul vestimentar, nu păru că observă acest lucru. Îl amenință numai cu degetul, surîzătoare și spuse cu un ton care desmințea conținutul vorbelor :

— Victore, iar vii în ultimul moment. *Tu es incorrigible, vraiment !*

— E așa de târziu ? Văd că Excelența încă n-a sosit.

— Vine mai pe urmă. Are ședință.

— A, da... Bună seara Emil ! spuse noul venit văzându-l pe Racliș. Ce surpriză ! De când ești în București ?

— De câteva zile, răspunse Racliș și întorcându-se spre femeia de lângă el spuse :

— Mara, dă-mi voie să-ți prezint pe Victor Agalidi, vechi prieten și chiar puținel rudă, nepotul lui cumnatu-meu. De altfel îl cunoști... adică, adăugă el văzînd că Agalidi face o mișcare de surprindere, vreau să spun că ți-am vorbit de el de multe ori...

Agalidi se înclină în fața doamnei Racliș, care dădu ușor din cap, fără să spună nimic. Racliș se întoarse spre Adelaida ca să continue ceea ce începuse adineauri să-i povestească. Agalidi păru o clipă că ar vrea să spună ceva dar, în fața privirii indifferente a femeii din fața lui, se răzgîndi și, dînd cu ochii de

Budu, făcu o mișcare ca și cum și-ar fi adus aminte de ceva și se apropie repede de el :

— A ! domnule Budu, îmi pare foarte bine că te întîlnesc. Știi că ceea ce mi-ai spus data trecută — ți-aduci aminte, cînd vorbeam despre visuri — m-a interesat enorm. Ești un caz extraordinar : omul care n-a visat niciodată... aproape tot atît de extraordinar ca omul care și-a pierdut umbra...

Vorbea cu un glas cam scîrțîit și rostea răspicat cuvintele, pe care parcă le mesteca, strîngînd din buze și din dinți după fiecare frază, ceea ce îi încrețea gura și îi umfla obrazii în timp ce ochii îi jucau. Mișcările acestea ale feții și tonul glumeț pe care îl întrebuița dădeau vorbelor lui un aer echivoc, care pe Budu îl punea întotdeauna în încurcătură fiindcă nu știa niciodată cînd Agalidi rîde și cînd e serios.

Budu avu și acum această impresie de nesiguranță, și nesiguranța spori cînd își aminti de discuția lui cu Agalidi. Oare și acum ar avea aceleași păreri ca și atunci ? se întrebă el.

— Cre-cred că ma-mai sînt și alții ca-care nu visează, nu trebuie exagerat, spuse el bîlbîind, cum făcea ori de cîte ori voia să dea o replică imediată și simțind că se înroșește fiindcă Agalidi, cu vorba lui stridentă și răspicată, atrăsese atenția tuturor asupra lor.

— Cum ? Cum ? întrebă repede pe Agalidi Adelaide Assan. *Qu'est-ce que tu racontes ?*¹ Omul care

¹ Ce tot spui tu acolo ? (fr.) (n.r.).

n-a visat niciodată ? Ce-i asta ? Un titlu ? *Comme c'est bizarre ! D'ailleurs*, îl găsesc foarte amuzant. *Charmant, n'est-ce pas ?* spuse ea adresându-se lui Emil, care dădu din umeri cu indiferență politicoasă.

Doamna Racliș, care se așezase pe un fotoliu, jucându-se mereu cu boabele de chihlimbar, își întoarse o clipă ochii spre Budu și îl privi, cu aerul ei de madonă plictisită, printre genele lungi.

Viorica se uită și ea la bărbatu-său, uimită fiindcă vedea pe toți că se ocupă de el și bănuind că este ori o confuzie, ori o farsă de-a lui Agalidi, pe care ea îl considera drept nesian, dar pe care îl suporta din pricina relațiilor lui și a rudeniei cu directorul general. Rosti, neîncrezătoare :

— Stéphane visător ! E prima oară când aud așa ceva !

Acasă, Viorica spunea lui Budu Fănică, cum făcuse și în provincie atîta vreme ; în lume însă, de când venise la București, nu-l numea decît franțuzește Stéphane, uneori chiar mîngîindu-l cu cîte un „Stef“, prescurtare delaolaltă familiară și distinsă.

— Domnul Agalidi glumește, spuse Budu. O discuție fără importanță !

— Deloc, deloc, replică îndărătnic Agalidi, dimpotrivă, foarte interesantă...

Apariția feciorului care anunță că masa e servită întrerupse la timp conversația. Pe Budu, altădată, desigur că o scenă cum fusese cea de adineaori l-ar fi supărat prin neseriozitatea ei. Acuma însă fu mult mai puțin supărat decît singur se aștepta. Bineînțeles,

tonul indiscret și glasul ascuțit al lui Agalidi îl loviseră ca un denunț, ca o trădare, ca revelația unui secret. I se păruse la un moment dat că tot ceea ce îl frământa de câteva zile, toate gândurile lui erau deodată date pe față. O senzație de dezbrăcare brutală în fața lumii. Dar se gândise imediat că era o impresie fără temei. Agalidi nu vorbise decît de un lucru fără însemnătate, ba chiar de ceva cu totul contrar adevărului. Secretul lui era neatins. El rămînea omul care n-a visat niciodată. Un rîs de mulțumire îi înflori în inimă. Ce lucru curios și plăcut, la urma urmei, să ai un secret ! Era bucuros că îl păstrează dar în același timp simțea parcă și o nevoie să vorbească despre ceea ce îl preocupa. Și tocmai această nevoie îl făcea acum să nu fie atît de supărat pe blestematul de Agalidi cu vorba lui în doi peri. Ce lucru ciudat, în orice caz, și viața aceasta a gândurilor ! Și cît e de vastă față de viața de toate zilele ! Budu se îndeletnicea cu aceste meditații grave în timp ce înțepa cu furculița un fileu de anchois. Iată, el de exemplu, de câteva zile, cît de mult a gîndit față de ceea ce a vorbit ! Și asta desigur că se întîmpla cu toți oamenii, cu toți aceștia care acum, în jurul lui, înfulecau, mestecau, înghițeau, în tăcerea primelor clipe după așezarea la masă. Secrete aveau cu toții, fără îndoială... Avea și Viorica ? O privi cum sorbea cu demnitate din ceașca de consommé, mușcînd după aceea grațios dintr-un pateu. Ochii ei verzi îl priviră o clipă cu indiferență impunătoare... Budu, mutîndu-și privirile de la ea, dădu de ochii cenușii ai doam-

nei Racliș. O turburare îl cuprinse cînd o privi. Avu, în fața acestui chip frumos și enigmatic de femeie, aceeași impresie de neliniște și de plăcere totodată pe care, în vis, o avusese cînd cobora în săniuță cu femeia blondă... Ce ciudată apropiere ! Budu, de emoție, se înecă cu supa și începu să tușească, fapt care stîrni un „Stef“ ! dojenitor și discret din partea nevesti-si.

Lîngă dînsul, Agalidi privea și el pe doamna Racliș. Cîți ani erau de cînd, într-o seară, tîrziu, o întîlnise întîia oară, la Paris, în dancinul acela din rue Fontaine ? Șapte ani ? Opt ? Ce vîrstă putea să aibă acum ? Era desigur pe atunci foarte tînără, dar oricum, timpul trecuse... Și totuși, între femeia din fața lui și aceea pe care o cunoscuse cu ani mai înainte, nu era aproape nici o deosebire ! Se păstrase într-un chip uimitor. Abia, poate, pleoapele ușor ofilite, și o ușoară încrețitură la colțurile ochilor mărturiseau, foarte discret, trecerea vremii. Încolo, totul rămăsese la fel : același bust de blondă robustă, dar zveltă, același obraz fraged și neted, abia rumenit de fard, cu cochetăria supremă a femeilor care n-au nevoie de meșteșuguri ca să fie frumoase și aceeași ochi de culoarea amurgului, cenușii, cu sclipiri violete...

Tusea lui Budu și Steful Vioricăi îi întrerupse șirul gîndurilor. Se uită la vecinul de masă, care se înroșise și de tuse, și de emoție. Agalidi își întinse, curtenitor, paharul de vin chihlimbăriu și, ciocnind ușor paharul lui Budu, îl îndemnă pe acesta să bea, grijuliu și serviabil, cu un zîmbet mucalit pe sub mustață. Budu, pe

care amabilitatea lui Agalidi îl jena pentru că simțea că e ironică, bău paharul pînă la fund. Neobișnuit cu vinul, pe care regimul neutralizant de acasă aproape că îl izgonise de la masa zilnică, se simți deodată în-seninat și înveselit. Privi, de data aceasta drept în ochi, pe femeia din fața lui care îi răspunse cu aceeași privire indiferentă, îndepărtată, fugarnică și parcă im-personală... Ce ciudată pereche Racliș cu nevastă-sa ! El, volubil, cu gesturi apropiate de trup, dar vioaie și precise, cu privirea care străbătea, tăioasă, prin len-tilele în opt colțuri ale ochelarilor, cu nasul care parcă adulmeca mereu, cu ceva dubios în toată înfățișarea lui. Ea, tăcută, abia scoțind o vorbă din cînd în cînd... Ceruse, după primul fel, voie să fumeze, atrăgînd o încuviințare ușor dezolată din partea Adelaidei și aprobarea, manifestată printr-un mormăit de simpa-tie, a lui Assan. De altfel, conversația era întreținută aproape numai de Adelaide și de Emil, care își aruncau unul altuia, de la un capăt la celălalt al mesii, replicele ca pe niște mingi. Glasul lui Racliș se auzea, vibrant și adînc :

— Niște idioți... *Ce sont tous de parfaits crétins*¹, incapabili să priceapă noutatea și valoarea unei des-coperiri. Lucrezi ani de zile ca să afli soluția cea mai practică și după aceea primul imbecil venit îți rîde-n nas și-ți spune că e un lucru prea simplu... Mereu po-vestea cu oul lui Columb, *non, vraiment, c'est déso-*

¹ Sînt cu toții niște cretini desăvîrșiți (fr.) (n.r.).

lant¹ să ai a face cu asemenea boi... *et qui sont des canailles*² în același timp...

Budu pricepu că Racliș vorbea de bună seamă despre invenția cu patefonul. Assan, lângă Emil, aproba mașinal din cap și mormăia, tușind ușor și curățindu-și gâtulejul, ca și cum s-ar fi pregătit să spună ceva, dar se mulțumea numai să mănânce cu poftă și să bea zdra-văn. Viorica asculta cu politețe, răspundea din vârful buzelor și privea cu coada ochiului pe impasibila doamnă Racliș, învăluită în fumul albastru al țigării mereu înnoite ; era cucerită totuși de elocvența lui Racliș și de franțuzeasca lui fără cusur, dar atitudinea nepăsătoare și pretențioasă a nevesti-si o irita. Îi părea rău în același timp că mult anunțata Excelență (cu care Adelaida se lăudase încă de-acum câteva zile) va veni cu întârziere — dacă va mai veni.

După friptură, vinul roșu, un *saint-émilion* cu asprimi insinuante, dădu lui Budu poftă de vorbă. Se mira că lângă el, Agalidi, care de obicei nu mai conținea cu glumele și cu calambururile, astă-seară era atât de potolit.

„Oare vrea să nu fie recunoscută ? se întreba Agalidi. Când am salutat-o, mi-a răspuns rece, fără nici o tresărire, semn probabil că dorește să-și păstreze secretul. Să mă fi uitat ? După atîția ani și după viața pe care a dus-o, n-ar fi de mirare. Emil de unde o fi cules-o ? În orice caz, strașnică pereche ! A ajuns pe mîini bune. Totuși, trebuie să vorbesc cu ea și să-i

¹ Nu, într-adevăr, e dezolant (fr.) (n.r.).

² Și care sînt niște canalii (fr.) (n.r.).

arăt că am înțeles... și să văd în același timp cum reacționează... Racliș e prea șnapan ca să nu știe exact cum stau lucrurile — și în același timp destul de șiret ca să se prefacă că nu știe nimic... Bipedul pozitivist de lângă mine o soarbe din ochi. Vinul roșu și ochii cenușii l-au încălzit...”

Budu, care de câteva clipe tot voia să intre în vorbă și nu știa cum, când văzu că Agalidi se uită la el, își făcu vînt și se aruncă într-o frază amabilă, încrețindu-și într-un zîmbet fața spînată :

— Mă bucur că stăm iar alături, domnule Agalidi. Așa avem să putem continua discuția noastră de data trecută. Am văzut că îți aduci aminte... Ce-am vorbit noi atunci m-a interesat și pe mine foarte mult, mai ales că de atunci încoace...

„Halt ! Să nu vorbesc prea mult, ce m-a apucat ?”
își spuse el în gînd și se opri.

Apoi, cu glas tare :

— Strașnic vin, nu-i așa? Nu mă pricep, dar cred că e de soi.

— Care va să zică, nici în visuri, nici în vinuri...

— Cum ai spus? Nici în visuri, nici în vinuri... Foarte bine zis. O vorbă nu se poate mai nimerită... Dar știi, nu trebuie să iei lucrurile chiar așa de strict... adică vreau să spun că nimic nu e absolut... Să presupunem, de exemplu, că cineva nu visează niciodată... cum spuneam data trecută... eu sau altul, n-are importanță... Asta nu înseamnă că acel cineva neagă posibilitatea visului... Eu, de exemplu, sînt de acord că visul există, că, la urma urmei, oricine poate visa...

Da, da, de ce nu? Visul există, fără nici o îndoială. Știi, se pot întâmpla câteodată cuiva lucruri foarte curioase. Nu vreau să zic că cineva își poate schimba părerea de azi pe mâine dar, în orice caz, și-o poate revizui, și-o poate chiar modifica dacă între timp s-au ivit fapte noi care anulează decizia veche...

Agalidi asculta, surprins, limbajul acesta cam ciudat în care fraze birocratice căutau să exprime ceva mai adânc.

— După cum văd, ți-ai cam schimbat părerile, domnule Budu. Încă puțin și am să te văd convertit la vis...

— A, nu, nu... n-am vrut să spun asta, se grăbi să replice Budu, speriat că a vorbit prea mult. În fond, chestiunea nu mă interesează deloc... Am vrut numai să spun că admit bucuros că oamenii visează. Asta nu înseamnă că visez și eu... Constat numai un fenomen exterior, care nu m-atinge cîtuși de puțin.

Și începu să curețe, cu falsă indiferență, o portocală.

— Victore, spuse cu vocea lui groasă Assan, trebuie să-l introducem și pe Emil în club. Eu vorbesc mâine cu generalul. Tu caută-l pe Cernea la Cîrte; să ne întîlnim mâine seară. Ca să fii ales, se întoarce el spre Racliș, trebuie recomandarea a cel puțin cinci membri și voturile a cel puțin două treimi din membrii înscriși. Dar n-ai nici o grijă. Îl avem de partea noastră pe general și pe Cernea, care au amîndoi mare influență...

— Și în primul rînd îl avem pe Excelența, unchiule, spuse Agalidi.

— A, da, că bine zici... Griguță... cum de l-am uitat ? Tocmai pe el care e președinte ! Atunci lucrul e ca și sigur, spuse Assan lui Racliș. Nici o grijă.

Budu ciulea urechile. Assan numea pe Excelența, familiar, Griguță iar Agalidi era coleg cu Excelența la club. Dintr-o dată, stima față de vecinul lui de masă crescuse. Îl întrebă emoționat :

— Mă rog, dacă nu sînt indiscret, ce club e ăsta ?

— Clubul Primăverii.

— Probabil, ceva foarte ales...

— A, e un cerc foarte închis.

— Și Excelența e președinte, după cum am auzit.

— Da. El e chiar principalul fondator al clubului.

Budu, luîndu-și inima în dinți, întrebă, cu un aer cît mai detașat:

— Și... care sînt condițiile ca să fii primit ? Așa, de curiozitate...

— A, e foarte greu de pătruns. Ai auzit : majoritatea de două treimi și cinci nași serioși.

Și Agalidi adăugă, după o pauză în care îl privi pe Budu cu ochii lui scormonitori :

— Și pe urmă mai sînt de îndeplinit anumite rituri.

— Rituri ? Adică cum ?

— Da, ai de parcurs o serie de trepte.

— Tre... trepte ? Cum asta ?

Budu deschidea ochii mari și nu înțelegea nimic.

— Da, continuă Agalidi, este o perioadă de pregătire, de inițiere...

Budu clipi din ochi și dădu din cap cu înțeles :

— Aha, e ceva secret...

Fi — Da și nu, răspunse celălalt... Nu-i nimic misterios. Clubul nu e o asociație secretă, dar are anumite forme care nu sînt cunoscute decît de membri și care nu sînt revelate unui străin.

Curiozitatea lui Budu era ațîțată. Dorința lui veche se făcu și mai puternică acum cînd i se oferea un țel definit. Din vorbele enigmatice ale lui Agalidi (deși spuse cu obișnuitul ton zeflemist al acestuia) Budu desprindea existența acelui cerc distins, boieresc și greu accesibil, la care se gîndea de mult.

Agalidi, care îl simțise, îl cerceta cu coada ochiului, zîmbind mereu ghiduș pe sub mustață. Budu îl întrebă bîlbîindu-se de emoție :

— Spune-mi, te rog, oare... oare cre-crezi că dacă aș... aș încerca și eu... ce zici ?

— Știu eu ? spuse Agalidi încruntînd ușor din sprîncene. Ar trebui în orice caz oarecare timp. Trebuie să cunoști întîi pe cîțiva dintre membri, să le cîștigi prietenia... În sfîrșit, să săvîrșești perioada de pregătire. Lucrul s-ar putea face.

— Adevărat ? Dar cum să încep ? Eu trăiesc destul de izolat. De la birou acasă și de-acasă la birou. Nu cunosc multă lume. Doar aici dacă mai întîlnesc pe cîte cineva.

— Ai avea nevoie de cineva care să te stimuleze puțin. Izolarea nu-i bună, duce la melancolie și la idei negre.

— Chiar așa este ! spuse Budu.

Vorbele lui Agalidi trezeau în el amintirea întâmplărilor din ultima vreme, de cînd visurile în fiecare noapte îl osteneau cu existența lor absurdă.

— CunosC prea puțină lume, continuă el. Și pe urmă, nu-mi place să mă vîr cu de-a sila în sufletul oamenilor.

— Aș, prejudecăți ! spuse disprețuitor Agalidi. Nimic mai simplu decît să cunoști o mulțime de oameni, dacă vrei...

— Da, știu, dar sînt oameni și oameni... Cunoștințele de duzină nu mă interesează. Aș vrea ceva... așa ca în clubul dumneavoastră, o societate aleasă... trecută prin ciur, mă înțelegi, încheie el, vesel că a găsit o expresie plină de haz, rîzînd cu înțeles și închizînd șiret un ochi. Dar nu prea am ocazia, adăugă el după o clipă.

— A, asta e simplu, spuse Agalidi. Poți să faci cunoștință oricînd cu unii dintre membri. Chiar eu te pot prezenta, dacă vrei, la cîțiva dintre dînșii. Și ai putea cu ocazia asta să începi și perioada de pregătire.

— Minunat ! rosti Budu, încîntat. Care va să zică, ai vrea să... Ești foarte amabil, îți mulțumesc... Știi, mă gîndeam eu, dar nu-mi venea să-ți cer așa ceva.

— Aș, ce idee, e un serviciu pe care ți-l fac cu plăcere. A ! iată pe Excelența !

VI

Budu întoarse capul și văzu, în ușa largă, un bărbat ca de vreo cincizeci de ani, de statură mijlocie, cu mâini largi și brațe lungi, cu gât gros și față pătrată, fălcos, cu buza de jos groasă și nasul mare. Totul în el era colțuros ca la o statuie cubistă, în linii drepte și în unghiuri, de la nasul paralelipipedic până la degetele cu vîrfuri drepte. Nici o arcuire în trupul lui masiv, strîns în hainele negre. Avea ochii căprui; unul din ei era holbat în dosul unui monoclu enorm care ridica sprînceana și dădea feții un aer mirat și întrebător.

Sosirea lui stîrni exclamații și toți, afară de Assan și de doamna Racliș, făcură o mișcare de ridicare.

— Vă rog, vă rog, nu vă deranjați! spuse Exce-lența cu un glas ciudat de dulce pentru persoana lui masivă.

— Griguță, spuse Assan, mi se pare că nu cunoști pe toată lumea. Pe cumnatu-meu Racliș cred că-l știi,

dar nu și pe cumnată-mea... Doamna Budu, domnul Ștefan Budu, director la societatea noastră.

Budu, emoționat, se ridică și făcu o temenea peste masă, în timp ce Viorica înclină ușor capul și zîmbi distins, cu încântare reținută. Excelența se așează pe scaunul rămas gol între Adelaida și doamna Racliș.

— A fost interesantă ședința, Grigri ? întrebă Adelaida. Ce-a fost de-a ținut așa de mult ? Nu mai speram să te avem astă-seară. Ești o excelență foarte căutată și așteptată, după cum vezi.

— Să mă scuzați că am întârziat, spuse el, dar nu puteam să întrerup. Tocmai voiam să ridic ședința când deodată se anunță Talleyrand. L-am recunoscut imediat după felul lui special de-a bate : două scurte și una lungă. A ! e foarte nervos Talleyrand, nu-i place să aștepte... Ce deosebire între el și Ion Brătianu care e calm, așezat, vorbește încet. Pe Talleyrand doar Bismarck îl întrece : pe acesta imposibil să-l urmărești când dictează. Ce-i mai curios este că, după o ședință de materializare, e foarte rar să se mai prezinte cineva... Nu, mulțumesc, o ceașcă de consommé și un picior de pui și un fruct, asta e tot ce iau... De obicei, după materializări, Coralia este foarte obosită, e și natural : emisiunea ectoplasmei cere o mare cheltuială de energie. De aceea și astăzi, credeam că după sfârșitul ședinței n-are să se mai întâmple nimic, mai ales că Coriolan anunțase că e foarte ostenită Coralia... Dar n-a fost posibil. Talleyrand a ținut neapărat și a cerut insistent să fie primit... Nu, mulțumesc, numai un picior de pui, niciodată după ședință nu mănînc mai

mult : sînt încă prea spiritualizat... Atunci am lăsat-o pe Coralia într-o semitransă, ceea ce e suficient pentru o psihografie obișnuită. Talleyrand este întotdeauna interesant. E un spirit foarte serios, nu ne deranjează niciodată pentru fleacuri, ca Napoleon de exemplu, care vorbește numai despre vremea de-afară și se plînge mereu ori de frig, ori de căldură. Talleyrand nu vrea să i se spună decît monseniore ; dacă îi spui altfel, imediat se înfurie și pleacă. E excelent informat și acuma ca și atunci cînd a servit Franța sub șapte regimuri deosebite. E neîntrecut în monițiuni de tot felul. Așa și astăzi, nu mi-a' părut rău deloc că l-am primit, chiar cu riscul de-a o istovi complet pe biata Coralia. A fost o ședință de premonițiune într-adevăr epatantă. Niște revelații uluitoare care nu ne interesează numai pe noi, ci chiar toată Europa. Talleyrand e ferm convins că Europa va avea o pace continuă de cel puțin un secol. A ținut chiar să precizeze : pacea Europei nu va fi turburată de un nou război decît după 2 martie 2035, ceea ce face exact o sută de ani, zi cu zi, începînd de astăzi. Iar cît despre noi, mi-a spus în chip expres că să n-avem nici o grijă. Sîntem în pragul unei evoluții fericite de cel puțin cîteva secole, ceea ce înseamnă, spuse Excelența cu un surîs fin și potrivindu-și monoculul, că nici conflagrația de la 2035 nu ne va atinge... Mulțumesc, am sfîrșit, nu mai iau nimic... nici cafea... doar un coniac, mai tîrziu, cu o bucățică de zahăr... Talleyrand mi-a destăinuit de asemeni cîteva evenimente interne iminente dar, evident, fiind vorba de lucruri prea apro-

piate de noi, o să mă scuzați dacă nu vi le spun. Do altfel, vor fi publice în curînd, așa că...

— La prima remaniere ia sigur externele, asta e, șopti Agalidi la urechea lui Budu.

Acesta ascultase uluit povestirea Excelenței. Își încordase atenția ca să nu scape un cuvînt și acum simțea că îi vuiește capul. Nu înțelegea nimic. Se uită la ceilalți să vadă pe fețele lor o lămurire, un indiciu. Nu știa ce să creadă. Viorica nu-și pierduse încă surîsul de încîntare. De ce surîde oare cînd desigur că nici ea n-a înțeles nimic, e absurd, își spuse Budu. Doamna Racliș fuma mereu, tăcută și distrată. Emii, cu aerul lui arrogant, se ocupase tot timpul cu curățitul unui măr. Assan, cu țigara încă neaprinsă în mînă, aștepta nerăbdător momentul în care Adelaida va da semnalul sculării de la masă.

— Dacă vreți, putem trece dincolo să luăm cafeaua, spuse în sfîrșit Adelaida.

Toți se ridicară.

În salon, Budu auzi pe Viorica spunînd :

— Ce interesante lucruri ați povestit, Excelență. N-am asistat niciodată la o ședință. Trebuie să fie foarte impresionant. Dar trebuie desigur o pregătire specială...

— Deloc, deloc, spuse Excelența și își înfipse și mai adînc monoculul sub sprînceană. Nu trebuie decît convingere și credință.

„Strașnic, își spuse Budu. Care va să zică Viorica a înțeles. De unde știe ea despre ce e vorba ? Extraordinar !“

Agalidi tocmai voia să se apropie de doamna Racliș care se așezase, fumînd mereu, pe o sofa. Găsise în sfîrșit prilejul să stea puțin de vorbă cu ea, măcar cîteva clipe, folosindu-se de faptul că Emil se retrăsese cu Assan în birou. Simți deodată că îl trage cineva de mîneacă. Se întoarse, plictisit. Era Budu.

— Să nu te superi că te întreb ceva, numai un moment. Mă rog, de cine vorbea adineauri Excelența? Talleyrand, Ion Brătianu... Chiar de ei vorbea sau era numai așa, o închipuire?

— Nu, domnule, chiar de ei.

— Cum adică, a stat de vorbă astăzi cu Talleyrand?

— Cu spiritul lui, n-ai înțeles?

— Cu spi... și Coralia cine e?

— Un medium. O boliviană. Excelența a adus-o din La Paz unde a fost ministru al României.

— Aha!

Budu se lăsă pe un fotoliu, luă de pe o măsuță un pahar de apă și îl bău dușcă pînă la fund. Așadar, el se simțea rușinat pentru că avea visuri noaptea și se ferea să spună asta cuiva (deși ar fi dorit în fond s-o spună) ca și cum ar fi fost vorba de un vițiu secret... Și acum vedea pe omul acesta, grav și cumplit de distins cu monoclul lui enorm, care povestea foarte serios cum... a stat de vorbă cu niște morți. Ce erau visurile lui pe lîngă convorbirea Excelenței cu Talleyrand, cu Bismarck, cu Napoleon! Budu era atît de uluit încît nu se gîndi nici o clipă să rîdă, lucru pe care altădată n-ar fi șovăit să-l facă. Mai multe cauze

îl opreau să se veselească, așa cum s-ar fi convenit să facă un om ca el, care nu se lăsa convins decît de rezultatele experienței și nu prețuia decît cunoașterea ce-o dau științele exacte. Întîi, firea lui timidă și subalternă, deși înzestrată cu un solid bun simț, îl supunea prejudecăților, dintre care cea mai puternică era aceea a lumii bune. Pe urmă influența Vioricăi continua să se exercite asupra lui. Viorica ascultase cu interes și seriozitate poveștile cu duhuri ale Excelenței. Mai hotărîtoare însă decît toate acestea erau negreșit întîmplările interioare care în ultima vreme schimbaseră atît de mult viața lui sufletească. Budu, care nu avea obiceiul să se analizeze și care se mulțumise doar să constate efectele exterioare ale năvalei de visuri și de gînduri neobișnuite din sufletul lui, nu-și dădea seama prea lămurit de această transformare din el, datorită cărcia, acum, nu mai judeca fapte ca acelea povestite astă-seară atît de sever ca altă dată cînd le-ar fi numit, simplu, copilării și ar fi trecut peste ele. Trecu și acuma, e drept, dar ca un om care nu vrea să se amestece în niște întîmplări care nu-l privesc. Intoleranța lui științifică făcuse deja loc unei îngăduințe modeste. La urma urmei fiecare cu convingerile lui ! Oameni de știință pozitivă vorbeau despre astfel de lucruri cu seriozitate, scriau chiar cărți întregi în care analizau asemenea fenomene. Excelența rămînea în orice caz tot excelență, adică un om cu relații, cu influență și cu prestigiu și un om de care avea nevoie ca să fie admis în Clubul Primăverii. Gîndul acesta îl însenină pe Budu și îi umplu sufletul de

speranță. Așadar, va putea face parte dintr-un club. Și ce club ! Un club din care, pe lângă directorul lui general, face parte un ministru, un general... și desigur că mai sînt încă și alții tot așa de simândicoși. Trebuie să-l roage pe Agalidi să-l recomande la cîțiva membri. Ar trebui să vorbească chiar astă-seară... Dar ce să-i spună ? „Viorica, se gîndi el, văd că nu-l mai slăbeșe, de un sfert de ceas îl tot ține de vorbă ; el dă numai din cap și aprobă. Să nu uit să-i aduc aminte lui Agalidi... unde-i ?“

Budu își roti ochii prin salon. Văzu pe Agalidi lângă doamna Racliș ; ședeau alături pe sofa și vorbeau fără să se privească. Doamna Racliș se uita drept înainte, mișcînd buzele din cînd în cînd. Vorba Vioricăi acoperea orice sunet. Lîngă Viorica venise acum și Adela. Excelența între amîndouă, tot potrivindu-și monoclul, aproba mereu, gustînd din păhăruțul de coniac. Budu privi din nou pe doamna Racliș. Încercase să-și mute ochii de la ea, dar pe nesimțite privirile lui se întorceau spre dînsa. Cum ea stătea în profil față de el, putea acum s-o contemple în voie. O senzație de toropeală plăcută îl cuprindea, ca înainte de intrarea în somn, o stare care de obicei nu durează decît în amintire, dar care acum persista, prezentă mereu. Totuși, la adăpostul acestei toropeli, asemănătoare unei ușoare beții, mintea lucra cu înfrigurare. Ca și în viața din vis, zeci de imagini, uitate, abia observate odinioară, aproape necunoscute, se urcau din adîncuri și însuflețeau închipuirea, pînă acum adormită, a lui Budu. Totul se îndeplinea însă pe nesim-

țite. Vedea deocamdată, cu pasivitate și mirare, cum în sufletul lui se iscă mișcări noi. Când mai simțise ceva la fel? În copilărie, desigur, pe vremea când mama lui trăia. O nevoie de tandreță, necunoscută pînă acum, îl cerceta. „Foarte ciudat! își spuse el. Ce poate să fie? Desigur că femeia aceasta îmi aduce aminte de ceva, de o figură pe care am cunoscut-o mai de mult.“ Dar în timp ce își spunea asta, o voce din adîncul lui îl silea să se îndoiască de asigurarea înșelătoare pe care încerca să și-o dea singur. „Asta e tot din pricina visurilor, se gîndi el. Sînt bolnav, surmenajul, fără îndoială. Așa începe neurastenia. Absurd. Dar ce femeie, ce femeie! Ce figură splendidă și ce distincție“, exclamă în gînd Budu, pentru care acest cuvînt din urmă era lauda supremă, un *nec plus ultra* al admirației. Fericirea că a găsit acest cuvînt îi spori senzația de toropeală dulce.

Pe sofa, Agalidi spunea :

— Te-am recunoscut imediat. Nu te-ai schimbat deloc. Și sînt doar cîțiva ani de-atunci, Mara-Dor, îți mai aduci aminte?

Vorbea privind drept înainte, cu un ton voit indiferent, dezmințit însă de cuvintele pe care le rostea.

— Ei și? spuse ea. Ce importanță are?

— Nici una. Dar voiam numai să-ți spun că ești tot atît de frumoasă și tot atît de... ciudată.

— Fleacuri, rosti ea din nou, cu un ton tăios și aspru care contrasta cu glasul ei moale și adînc tot-odată, ca al unei harfe. Spune-mi mai bine ce-i cu tipul ăsta care toată vremea se uită la mine.

--- Cine, Budu ? L-ai cucerit. Nu-l cunosc prea bine. Director la societatea lui unchiu-meu. Un tip oarecare, nu prea deștept.

— Și celălalt, cu poveștile caraghioase ?

— Excelența ? Te interesează ? Fost și viitor ministru.

Ea întoarse ușor capul spre el :

— Ce are ? Moșii ? Fabrici ?

— De toate. Mara, văd că ai păstrat aceeași viziune realistă a vieții.

— Iar începi să vorbești fără roșt ?

— Constat numai că ai rămas la fel, în toate privințele.

— Pe dracu !

Buzele ei frumoase rostiră acest cuvânt cu drăgălășenie și seninătate. Armonia lor nu putea fi turburată de nici o necuviință. Grosolănia vorbelor nu putea să strice dulceața liniilor feții.

— Tocmai ce spuneam, reluă Agalidi. Nu te-ai schimbat de fel, nici la vorbă. Uite-l pe Emil. Vrei să mă ridic ?

— Nu fi ridicol. Doar sînteți cunoștințe vechi. Și eu i-am vorbit de tine încă de mult.

— Cum ? spuse uimit Agalidi. Emil știe ?

— Ce să știe ? De tine ? Mare lucru...

— De mine și... mai ales de alții...

— Emil e un om deștept care pricepe multe.

— Și care se pricepe să închidă și ochii ?

— Ce nevoie are să-i închidă ? Nu ne ascundem unul de altul.

— Așadar, cum s-ar spune, o societate în nume colectiv.

— Lasă expresiile idioate ! Emil, continuă ea cu voce mai tare, mă plictisesc teribil, *mon petit !* Nu jucăm ceva ?

— Propun un pocher, spuse Racliș, apropiindu-se de ei. Ce zici, Victore ? Ne mai trebuie al patrulea.

„Ce distincție ! continua să-și spună, în colțul lui, cu beatitudine, Budu. Ca o regină !“

Agalidi se îndreaptă spre el.

— Facem un pocher, domnule Budu ?

— Cu plăcere.

Racliș deja bătea cărțile, fixa locurile. Budu se așează în fața Marci. Aproximarea de ea îl turbura și mai mult. Timiditatea lui sporea din cauza unui sentiment nou care încă, ignorat de el însuși, îl năpădea pe furiș.

Exceleanța izbutise, în sfârșit, să scape de vorbăria celor două prietene. Toată seara, fusese nevoit să răspundă întrebărilor măgulitoare și plicticoase pe care Viorica, mai ales, i le pune, bucuroasă că stătea de vorbă cu un om atât de interesant și care pe lângă toate era și o exceleanță veritabilă. Nu se lăsase pînă cînd nu-i smulsese făgăduiala că o va invita la o ședință. În sfârșit, cu mișcări de retragere bine conduse, el se îndreaptă către masa de pocher, prefăcîndu-se foarte interesat de mersul jocului, arătînd o atenție de chi-biț dar voind în realitate să fie mai aproape de această doamnă Racliș, la care trăsesse cu ochiul toată seara. Privirile lui pricepute avuseseră timp, încă de la masă, să înregistreze grația enigmatică a acestei femei, de la

ochii cu nuanțe de catifea, de fum și de amurg, trecînd peste bustul delaolaltă delicat și ferm, de-a lungul coapselor, pînă la piciorul cu genunchi rotund și pulpă plină, pe care la masă putuse să-l simtă cu piciorul lui. Observase că la atingerea lui ușor insistentă, ea nu făcuse nici o mișcare de retragere, dar nici nu-i răspunsese printr-o presiune identică. Văzuse apoi, cu oarecare ciudă, că istorisirea lui nu impresionase prea mult pe vecina lui de masă care, tăcută și distrată, abia îl privise o dată sau de două ori, cu indiferență. În schimb, povestirea lui stîrnise flăcări în marmoreana doamnă Budu, cu nurii ei tomnateci, flăcări de altminteri reci și sterpe, pe care Excelența, cu gustul lui, nu le-ar fi prețuit prea mult nici pe vremea cînd Viorica era mai tînără. În orice caz, acum, se simțea necăjit din cauza acestui succes fără căldură. Confidențele lui Talleyrand și prezicerile cuprinse în ele îi aduceau, ce-i drept, o compensație, care însă nu acoperea în întregime răceala pe care doamna Racliș o arătase față de revelațiile lui spiritiste, de obicei irezistibile. Privind-o acum stăruitor (stătea cam în fața ei, în picioare, la colțul mesei, între Budu și Racliș), impresia de la început căpătă tot mai multă adîncime. Nu, nu fusese o impresie fugară sau falsă. Femeia aceasta avea în înfățișarea ei o mare putere de ademenire, o vrajă delaolaltă senzuală și mistică, un amestec de langoare meridională și de seninătate nordică, de pîndă și de nepăsare. S-ar putea, își spuse el, ca în dosul acestui înveliș frumos să nu se ascundă decît pla-

titudine, dar asta n-are nici o importanță ; aparența este delicioasă.

Excelența, la cincizeci și doi de ani, și după o viață cu experiențe erotice întinse și variate, era acum ajuns aproape de momentul când bărbatul cu vocație amoroasă începe să se prefacă pe nesimțite din actor în spectator pasionat, gustînd dragostea nu numai în înfăptuire, ci și în închipuire, momentul când e copt de-a binelea pentru ultima mare pasiune, care adeseori de altfel, apare sub forma unui simplu și banal capriciu, a unei aventuri plăcute și fără urmărire, la fel cu atîtea altele din trecut, dar din care izbucnește deodată focul puternic și final. În acest timp, de destindere a pasiunii erotice, apăruse la Excelența și credința în existența spiritelor. Ea era desigur în bună parte un rezultat al acestei destinderi, o urmărire a uzării fizice și o înlocuire parțială a aventurii galante cu scop precis și mulțumiri concrete prin aventura spiritistă. Intrarea mediumului în transă, așteptarea în întuneric a materializării unui spirit, destăinuirile pe care i le făceau duhurile îi dădeau un fior de voluptate fizică și el ieșea dintr-o ședință spiritistă mulțumit și ostent ca după o noapte de dragoste. Mai mult decît atîta, chiar dragostea, exercițiul erotic era legat la el de idei și de reprezentări spiritiste. Privind-o pe Mara-Dor, își spunea : „Aș vrea să-i fac cîteva pase. Are cu siguranță aptitudini mediumnice. Mediumnitatea ei trebuie numai trezită și dirijată.“ Interesul față de ea lua tot mai mult înfățișarea unei curiozități de spiritist pe cale să descopere un medium nou. Excelența,

pe care mediocrul succes din timpul mesei îl supărase fără să-l descurajeze, dădea atracției pe care doamna Racliș începuse s-o exercite asupra lui o explicație spirituală, fără să-și dea seama că se înșela pe el însuși în ce privește adevărata natură a acestei atracții.

În vremea asta, Mara-Dor părea adâncită în joc și era într-adevăr foarte atentă să primească de la Racliș și să-i trimită cu ajutorul piciorului, pe sub masă, diferite semne subtile, al căror efect asupra jocului nu era deloc de azvîrlit fiindcă Budu, după cîteva poturi consistente luate la început, pierdea acum neconținut, mai ales cînd se nimerea să aibă întîlnire cu Emil, care avea întotdeauna carte superioară. Un ghinion într-adevăr rar, declarase Racliș, în timp ce întorcea pe masă a cincea chintă regală în nu mai mult de jumătate de ceas. Agalidi pasa, prudent și reserbat. Doamna Racliș, după ce mergea la începutul jocului, mai pe urmă se retrăgea, speriată, zicea ea, de plusările prea mari și își aprindea o țigară, uitîndu-se amical în cărțile lui Budu, aplecîndu-se spre el și atîngîndu-i cotul cu vîrfurile sînilor. Budu, încîntat, îi cerea sfatul, amețit de apropierea ei, juca înainte, sfîrșea prin a se găsi din nou singur în joc în fața norocosului Emil și plătea fără încetare.

— Mihai, spuse lui Assan Adelaida, ai vorbit cu Grigri despre candidatura lui Emil la clubul vostru?

— A, da, își aduse aminte Assan și se apropie de masa de joc.

— Griguță, spuse el, știi că avem un candidat de susținut la club.

— Ah, *mon vieux*, făcu Excelența, te rog mai la-să-mă. N-am vreme, crede-mă. Îmi pare rău că am primit președinția... Ședințele îmi iau tot timpul liber.

— De data asta, te rog să-mi faci un serviciu. Vrem să-l propunem pe Emil.

— Da... atunci, desigur, cu cea mai mare plăcere. Dar cum se face că nu ești în club, domnule Racliș?

— Am lipsit mult timp din țară, Excelență, răspunse Emil răsucindu-se pe scaun și lăsînd o clipă cărțile.

— Tocmai din cauza asta Emil are nevoie acum să-și reia toate relațiile, spuse Mara-Dor, cu o privire lungă către Excelența. *Nous nous sentons, au commencement, un peu isolés*¹. Eu mă acomodez mai ușor cu izolarea, dar Emil are nevoie să cunoască lume, pentru invenția lui.

„Ce delicios accent parizian cînd vorbește românește, își spuse în gînd Agalidi. Și cine știe dacă nu s-a născut pe malurile Dîmboviței sau la Giurgiu! Pe vremuri s-a jurat că e născută la Constantinopol. Care i-o fi acum orașul natal?”

— Da, da, spuse Excelența cu ochii în ochii doamnei Racliș. Lucrul e foarte simplu. Avem sigur majoritatea. E o chestie de cîteva zile.

Și aproape în același timp, în gînd :

„Neapărat trebuie s-o încerc cu cîteva pase. Cred că e sensibilă la fluidul magnetic.”

Apoi tare :

¹ Ne simțim, la început, cam izolați (fr.) (n.r.).

— Trebuie să fim cinci, Mihai. Tocmai bine. Tu, cu, Agalidi, generalul (sînt sigur de el ca și de mine)...

Și dînd cu ochii de Budu care, nemișcat, cu cărțile în mînă, asculta invidiind pe Racliș :

— Te luăm și pe dumneata, domnu... domnu...

— Budu, suflă Assan.

— Sînt foarte o-onorat, Excelență, spuse Budu, dar eu nu fa-fac parte din club.

— A ! cum așa ? Păcat, de ce să nu faci parte ?

— Ar fi cea mai mare bu-bucurie pentru mine, Excelență !

— Dar sigur, de ce nu, de ce nu ? repetă distrat Excelența, uitîndu-se mereu în ochii Marei pe care ea și-i aplecă în sfîrșit, privindu-și fulul de rigi din mînă, semn că lui Emil, care împărțise cărțile, i-a venit chinta regală de valet.

„Are cu siguranță calități de medium, se gîndi Excelența. Contactul magnetic s-a produs. L-am simțit.“

Și mulțumit de succesul spiritual care îl făcu să uite eșecul ceva mai concret de la început, el zîmbi lui Budu care, tîrît de careul de ași din mînă, îmbătat de atingerea Marei și măgulit de atenția binevoitoare a ministrului, plăti lui Racliș a șasea chintă regală.

Viorica, după ce încercă zadarnic să capete din nou atenția Excelenței, văzînd că la toate avansurile ei distinse nu primește decît politicoase fraze distrate, dădu semnalul plecării și smulse pe Budu din mrejele pocherului și ale doamnei Racliș. Budu se supuse, bucuros că scapă de norocul cumplit al lui Emil și parcă cu părere de rău, totuși. Înainte de-a ieși, rugă încă o dată

pe Agalidi să-i mijlocească cunoștința cu câțiva membri ai clubului, lucru pe care acesta i-l făgădui din nou.

Assan propuse un ultim cocktail în birou, dar toți refuzară sub cuvînt că e târziu și se ridicară pe rînd să plece. Dîndu-i mîna, pe care el i-o ținu o clipă într-a lui, Mara-Dor spuse ministrului:

— La revedere, Excelență, *et mille fois merci* pentru Emil.

El, potrivindu-și monoclul, o privi drept în ochi :

— O, e un serviciu fără importanță.

Apoi, brusc :

— N-ați vrea să asistați la o ședință, doamnă ? Ceva îmi spune, sînt chiar sigur... că aveți calități mediumnice de primul rang. O simplă încercare. Sînt sigur că veți avea revelații extraordinare.

Ea îl asculta fără să înțeleagă prea bine. Spuse mîșnal și politicos :

— Da, desigur, cred că m-ar interesa foarte mult.

— Nu-i așa ? Nu se putea altfel. Fluidul magnetic nu minte. Așadar, contez pe dumneavoastră la prima ședință cu materializări. Vreau să asistați chiar de la început la ceva esențial. Deocamdată, domnule Racliș, se întoarce el spre Emil, noi ne întîlnim mîine la mine, să stăm de vorbă în privința alegerii. Între cinci și șase. De altfel, lucrul e ca și făcut. O simplă formalitate. La revedere, la revedere !

După ce Excelența ieși, Adelaida luă deoparte pe Racliș, înainte ca acesta să plece :

— Emil, ai nevoie de ceva ?

— Deocamdată nu, *merci*, Adèle, răspunse Racliș pipăindu-și în buzunarul de la piept portofelul în care se odihneau cele cîteva mii de lei cîștigate în chip atît de norocos de la Budu.

Și dînd bună-seara soră-si, lui Agalidi și lui Assan, ieși și el împreună cu Mara.

— E plin de talente Emil, rosti cu gravitate Agalidi cînd văzu că au plecat toți.

— Nu-i așa ? spuse Adelaida. N-are noroc, *le pauvre. C'est vraiment désolant.*

— Norocul ți-l faci singur, spuse cu înțeles Agalidi, mai mult pentru el, în timp ce își punea perde-siul. La revedere, *tante Adèle*, la revedere, unchiule !



Viorica și Budu se întoarseră acasă, încîntați amîndoi deopotrivă, dar fiecare din alte motive și în alt chip. Destăinuirile Excelenței deschiseseră în fața Vioricăi perspective de înaltă și distinsă spiritualitate. Să asiste la o ședință i se păru acum suprema satisfacție. Excelența îi făgăduise că o va invita. Va trebui să-i mai aducă aminte, prin Adelaida. Chiar mîine va căuta prin librării cărți despre spiritism. O, să poți sta de vorbă cu Carmen Sylva, cu Cleopatra, cu Caterina a doua, cu împărăteasa Eugenia, cu Maria Antoaneta ! ce plăcere, ce plăcere aleasă ! Ceva care iese cu totul din comun ! Să poți spune prietenelor la Nestor : „*Ma chère*, am avut aseară o ședință epatantă, am avut-o pe marchiza de Pompadour ; cîte lucruri

nu mi-a spus!" Se poate închipui o satisfacție mai mare?

Budu simțea și el o mulțumire mai puțin precisă, confuză dar adâncă. Stătuse de vorbă cu oameni aleși, jucase pocher cu o femeie care părea o prințesă misterioasă și căpătase promisiunea că va fi introdus într-un club foarte select, unde sînt numai directori, miniștri, generali, consilieri de tot felul. Toate acestea la un loc îi dădeau o vioiciune și o ațîtare pe care n-o mai simțise demult.

Preocupați fiecare de propria lor mulțumire, cei doi soți nu vorbiră prea mult în seara aceea. Stinseră lumina ca de obicei, imediat după ce se culcară în paturile lor. Budu renunță să mai încerce să citească ziarul. În întuneric, nu putu însă să adoarmă îndată. Vinul, cafeaua, coniacul precum și întâmplările acestei seri stîrneau în el o dorință care, din cauza regimului sobru impus de nevastă-sa, îi venise în ultima vreme tot mai rar. Imagini erotice, de mult uitate, îi treceau prin minte. Poate că se amesteca printre ele și atingerea de cotul lui a unui sîn elastic și rotund. Budu scoase un picior de sub plapumă și îl întinse lateral în patul, lipit de al lui, al Vioricăi. Se dădu în același timp mai aproape cu tot trupul, apoi, cu vîrfurile piciorului, pătrunse ușor sub plapuma Vioricăi pînă cînd întîlni rezistența unei pulpe vînjoase. Întinse totodată și mîna, cuprinzînd pieptul. Nemișcarea nevestii-si îl încurajă. Dădu într-o parte plapuma lui și strecurîndu-se sub plapuma de alături, își lipi trupul de trupul de lîngă el.

Viorica era cuprinsă, ca de obicei în asemenea ocazii, de un dezgust care o îngheța. Deși foarte rare, îmbrățișările lui Budu o înspăimîntau întotdeauna și ea le suporta ca pe o criză de febră sau ca pe o corvoadă inevitabilă. Astă-seară însă nu izbuti nici măcar atîta. Răceala ei era sporită de pasiunea intelectuală, rece, pe care istorisirea Excelenței i-o inspirase. Gesturile lui Budu, tot mai grăbite, tot mai precise, o jigneau ca o insultă. Brusc, ea se întoarse cu spatele, izbind cu dosul ei masiv pe bărbatul de lîngă ea. Spuse sacadat, scrișnit :

— Nu, nu, nu se poate acum... Lasă altădată... altădată...

Umilit și rușinat, înghețat de scîrba pe care o simțea sub vorbele Vioricăi, Budu se întoarse în patul lui. De ce nu voia ? se întrebă el. Erau acum poate două luni de cînd nu mai... Și de obicei tot după astfel de sindrofii se întîmpla să... De ce n-a vrut ? Budu era jignit. Obrajii îi ardeau ca și cum ar fi fost pălmuți. Și pentru prima oară el compară situația de acum cu situația de altădată, din primele timpuri de după căsătorie. Ce deosebire ! Parcă fusese altă femeie ! Și totuși era aceeași. Dar care din cele două înfățișări ale ei era cea adevărată ?

Cu această întrebare tristă, nouă în mintea lui, Budu adormi. Visuri în care pulpe, sîni, șolduri și sexe femeiești se amestecau într-o grotescă neorînduială, îl turburară. Pe urmă, totul păru că se potolește. O figură

de femeie, subțire și albă, îl chema din depărtare. Budu începu să alerge spre ea, cuprins de o mare dorință și de o mare așteptare. Într-un avînt imens o ajunse, o luă în brațe și închise ochii de voluptate, dar cînd îi deschise, se pomeni îmbrățișînd cu foc pe Agalidi, care îl amenința glumeț cu degetul și îi spunea sentențios, cu un zîmbet mucalit pe sub mustață : „Nici în visuri, nici în vinuri, domnule Budu !“

VII

Peste cîteva zile, într-o după-amiază pe la șase, Budu suna la o ușă de la etajul al optulea al unei clădiri noi din bulevardul Brătianu, abia terminată și în care plutea încă un miros rece de var și de ciment. O servitoare tînără, cu talie fină, picioare zvelte și rochie foarte scurtă, îi dădu drumul înăuntru. Agalidi îl întâmpină în vestibul și, după ce îi strînse mîna, îi spuse:

— Ai sosit tocmai bine. Generalul a venit adineauri. Caută să-i cîștigi prietenia, adăugă el mai încet. Are foarte mare trecere la club. Dacă îl ai pe el de partea dumitale, îi ai pe toți. De altfel, am și vorbit cu el de dumneata.

— Mulțumesc, spuse recunoscător Budu. Ești foarte drăguț.

Intrară într-o cameră vastă și luminoasă, căreia amestecul de mobile îi dădea o înfățișare ciudată. Un dulap de lemn negru sculptat și un jilț străvechi cu spetează înaltă se învecinau cu fotolii de oțel, strălu-

citoare ; pe un perete, portretul unei cucoane cu zuluși și crinolină privea visător spre un tablou, atârnat pe peretele din față, înfățișînd o femeie goală culcată pe un divan, cu picioarele desfăcute, cu mâinile încrucișate pe pîntecele sub care un smoc de păr creț și roșcat strălucea lubric. Prin ușa din dreapta, deschisă, se zărea o încăpere dominată de trei mari dulapuri pline de cărți ; la mijloc era așezată o masă lungă, de lemn gălbui, cu un simplu scaun în dosul ei. Budu fu surprins fiindcă nu și-ar fi închipuit că Agalidi ar putea să aibă atîtea cărți. Cînd oare are timp să le citească ? se întrebă el. Nu și-l imagina pe Agalidi decît vorbind cu mai mulți oameni deodată, în zgomotul și fumul cafenelii sau la masă, printre cucoane, spunînd glume, făcînd paradoxe și discutînd cu ironie, așa cum îl cunoscuse pînă acum. În jilț Budu zări un bărbat cu față lunguiață, care părea și mai lungă din pricina unei bărbi mari și albe. Nasul mare se încovoia între doi ochi albaștri și încețoșați, de rumegător apatic, dar nu lipsiți de strălucire șireată.

— Coane Petrache, spuse Agalidi, dă-mi voie să-ți prezint pe prietenul meu Budu, știi mata, cel care vrea să intre în club.

Generalul Petrache Babic își ridică pe jumătate din fotoliu trupul lung și deșirat.

— Da, da, îmi pare bine, îmi pare bine, spuse el cu voce adîncă, urmărind în același timp cu ochii servitoarea care așeza pe o măsuță o sticlă și cîteva pahare.

Apoi, făcînd cu ochiul lui Agalidi, după ce fata ieși din odaie :

— N-ai gust rău, mititelule ! Chișită subțire, crupă bombată. Rasă bună ! Ai știut s-o alegi.

— N-am ales-o, spuse Agalidi. Pură întîmplare. A venit după anunțul din ziar.

— Bine, bine, am înțeles. Dar cînd e vorba de femei și de cai, să mă ascuți pe mine că mă pricep.

— Adică, la pat și în grajd, cum s-ar zice.

— Nu rîde, mititelule, e așa cum spun eu: femeia și calul sînt dobitoace înrudite. Asta e ! Cum ? Ce, poate nu crezi ? Ascultă-mă pe mine. Mă rog, un cal ca să-l menții în formă, trebuie să-l încaleci des și să-l bați din cînd în cînd, așa ușurel, cu șfichiul cravașei. Același lucru e și cu femeia, altfel devine nervoasă și dă din picioare. Cum ? Aud ? Ce, n-am dreptate ? se întoarce el deodată către Budu, privindu-l pe acesta drept în ochi.

— Da, evident, răspunse Budu, buimăcit de această conversație, de tonul hotărît și de barba impunătoare a celui care îl întreba.

— Apoi vezi ! rosti generalul, mulțumit și zîbind prietenos lui Budu. Așa e cum spun eu ! Amor, cîntare, poezie, toate astea sînt fleacuri. Încălecatul și cravașa ! Numai asta are valoare.

Vorbea sentențios, ridicînd un deget în aer, și holbînd ochii lui albaștri și rotunzi, ușor înlăcrimați. Budu îl asculta, cam nedumerit, trăgînd cu coada

ochiului la Agalidi care, foarte liniștit, turna vermut în pahare.

— Sec sau cu apă ? întrebă Agalidi pe general.

— Sec, mititelule, răspuse acesta. Și dumneata la fel, domnule Burdă, nu ?

Budu, deși nu avea nici o preferință, se grăbi totuși să răspundă că da, de teamă să nu supere pe general dacă va fi de altă părere.

— Apoi vezi, așa e, afirmă hotărât generalul. Vermutul cu sifon n-are nici un haz.

Și sorbi încetișor din pahar, cu multă mulțumire. Culese apoi dintr-o cutie de pe masă o țigară, o aprinse și, uitându-se la Budu, spuse :

— Bun. Mai luăm unul ?

Budu, care de-abia își muiase buzele, se grăbi să dea de dușcă paharul și răspuse, supus :

— Da... sigur, domnule general.

— Spune-mi coane Petrache.

De data asta, dîndu-se mai aproape de masă, generalul umplu singur paharele, cu vîrf. Sorbi iarăși domol, trase un fum de țigară, tuși de cîteva ori într-o dungă, ca și cum ar fi vrut să-și dreagă glasul, își suflă nasul cu vuiet, mai sorbi o dată pînă la fund, lăsă țigara la jumătate ca să aprindă alta, tuși încă o dată, pufnind și improșcînd suluri de fum pe nări, se răsturnă pe spate, cu un picior întins și cu celălalt încălecat pe brațul fotoliului și începu să tacă, privind cu ochii lui albaștri peretele din fața lui, cu o expresie de desăvîrșită indiferență.

Agalidi luă de braț pe Budu, îl duse câțiva pași pînă în pragul bibliotecii și îi șopti :

— Foarte bine. Să știi că i-ai făcut o impresie excelentă.

— Oare ? Crezi ? spuse cu îndoială Budu. Văd că nici numele nu mi-l ține minte.

— N-are nici o importanță. Important e să nu-l contrazici cînd e vorba de băutură, de cai și de femei. I-a plăcut că ai băut sec.

Se întoarseră lingă măsuță. Budu se minuna în gînd cît de puțin trebuie cîteodată ca să devii simpatic sau antipatic cuiva. Generalul, fără să mai dea vreo atenție celor doi, își umplea acum din nou paharul. Scena de adineauri se repetă aidoma, cu sorbituri, tusă, pufnituri și finală beatitudine.

Se auzi soneria, servitoarea veni și deschise ușa. Intră un om între două vîrste, dolofan și durduliu, cu o față rotundă și rasă, cu o mică gușă de grăsime sub bărbie, cu pielea feții gălbuie ca a oamenilor ce-și petrec vremea în spații închise. Avea mișcări vioaie și vîntura mereu din mîini cînd vorbea.

— Mi-era teamă că nu mai vii, domnule Cernea, îl întîmpină Agalidi. Dă-mi voie să-ți recomand pe prietenul meu Ștefan Budu... domnul consilier Cernea...

— Mă bucur foarte mult, spuse Budu înclinîndu-se și strîngînd mîna pe care noul venit i-o întinse repezit, ca și cum ar fi vrut să-i dea un pumn în pînțece.

— Un nou candidat la club, pe care te rog să-l susții, continuă Agalidi.

— Mă rog, mă rog, cu plăcere, răspunse cu un glas subțire Cernea. Ai văzut, Racliș a fost primit. Griguță s-a dat peste cap ca să-l aleagă. Niciodată nu l-am văzut așa ! O propagandă nemaipomenită ! Aud că Racliș ar fi avînd o invenție formidabilă, nu știi ce anume. Griguță e entuziasmat. Numai de Racliș vorbește.

— Cred că are motive serioase, spuse Agalidi.

— Adică cum ? Ce motive ? întrebă mirat Cernea.

— Nu știu, dar cred că trebuie să fie ceva, vorbi evaziv Agalidi. Altfel nu l-ar susține.

— Griguță e o mangafa, spuse din jilt, cu glasul lui adînc, generalul Babic. Mi-a împuiat capul cu Racliș al lui. Vasilică, sec sau cu apă ?

— Nici una nici alta, spuse Cernea cu un gest de tristă resemnare. Sînt la regim.

— Dar ce-i, ce s-a întîmplat ? întrebă Agalidi.

— Ce să fie ? Ia, trînjii ăștia iar au început să mă necăjească.

În gura lui, cuvîntul acesta, rostit domol și subțire, căpăta o distincție deosebită. Pomenindu-și boala, avea un gest discret de scuză și îngăduință care arăta oarecare încurcătură ca la mărturisirea unei metehne, dar în același timp și un fel de mîndrie modestă, ca aceea pe care o dă posesiunea unui obiect de preț.

Budu, care voia să fie amabil, întrebă cu interes :

— Îi aveți de mult ?

— Da, domnule, spuse Cernea. Și tocmai la sfîrșitul iernii mă apucă. Se vede că e în legătură cu schimbarea vremii. Și știi, asta n-ar fi nimic, dar sînt con

stipat. N-am voie să mănânc carne, nici piperat, nici brânzeturi fermentate, nimic. Sînt dezolat, eu care ador rocfortul. Dar, în sfîrșit, ce să fac ?... Și e curios, e o boală care lovește mai ales pe aristocrați și pe intelectuali. De altfel toți oamenii subțiri au trînji. Și Napoleon a avut...

— Așa ? se miră Budu. Nu știam...

— Da. Precis. Și Ludovic al paisprezecelea a avut. Și Schopenhauer, și alții. Și tot oameni de seamă. Asta mă consolează, adăugă el și dădu din umeri cu modestie.

După al treilea pahar de vermut sec, pe care trebuia neapărat să-l bea ca să facă pe plac generalului, Budu începu să-și simtă gîndurile tot mai ușoare și picioarele tot mai grele. Conversația, care la început îl uluise prin subiectele ei cam ciudate și tonul ei cam brutal, i se părea acum obișnuită. Vasile Cernea și generalul Babic începură să discute cu vehemență contradictorie despre foloasele și nefoloasele pe care le aduc în dragoste brînzeturile fermentate, un subiect pe care îl sugeraseră tînguiri de adineauri ale lui Cernea și care le convenea amîndurora deopotrivă. Vorbeau cu seriozitate și competență, întrebuițau termeni preciși și evocau amănunțit gesturi și situații obscene. Budu, pe care altădată o asemenea discuție l-ar fi îngrozit, asculta acum cu seninătate, ba chiar cu interes, porcăriile pe care le spuneau Cernea și cu generalul. Totuși, teama ca generalul să nu-i ceară părerea în niște chestiuni în care se simțea cumplit de ignorant (ceea ce îl rușina și-l umilea mai mult decît

ar fi vrut să și-o mărturisească singur) îl făcu să-și ia un aer detașat și să-și apropie scaunul de al lui Agalidi, care fuma la o parte și își privea musafirii cu aerul lui glumeț. De altfel, Budu nu se apropie de el fără motiv : îi stătea pe buze o întrebare pe care se hotărî în sfîrșit s-o rostească :

— Va să zică, domnul Racliș a fost primit. Așa de repede ?

— Da, Excelența a ținut foarte mult să fie ales.

— Pare să fie un om interesant Racliș. Îl cunoști mai demult, desigur... A, da, sînteți chiar rude...

— Da, dar nu ne-am văzut de cîțiva ani.

— E inventator, după cît am auzit. Ceva în legătură cu fonograful, dacă nu mă înșel.

Agalidi dădu ușor din umeri și zîmbi :

— Da, cam așa ceva. Racliș e un om foarte abil, un om isteț, înțelegeți dumneata.

— Da, desigur, se grăbi să aprobe Budu, pentru invenții trebuie chiar o inteligență deosebită, fără îndoială.

— Nu chiar asta am vrut să spun, replică Agalidi. Eu cred că Racliș are și alte calități.

— Cum așa ?

— E un om care a făcut de toate în viața lui și care e oricînd gata să facă orice, adică în sensul că nu ezită și nu se dă înapoi din fața nici unei dificultăți... N-are prejudecăți, cu alte cuvinte...

— A, da, înțeleg, e un om energic, un om de acțiune.

— Dacă vrei, poți să-i spui și așa, zîmbi Agalidi dînd ușor din umeri.

Budu nu luă în seamă gestul lui Agalidi, ezită o clipă înainte de-a continua vorba, apoi spuse, privind cu un aer foarte atent portretul cucoanei cu crinolină :

— Și nevastă-sa... E franțuzoaică, mi se pare... Tocmai ne mirăm, Viorica și cu mine, ce bine a învățat românește... extraordinar, aproape că n-are accent.

Spusese asta dintr-o răsuflare și cu un ton cît mai nepăsător. Izbutise așadar să vorbească, în sfîrșit de ea (asociind la aceasta în chip foarte abil, credea el, numele Vioricăi, cu care firește că nici nu se gîndise să vorbească despre doamna Racliș). Simți totuși cum i se urcă sîngele în obraji. O sfială îl oprise să întrebe pe Agalidi de doamna Racliș chiar de la început. Ajunsese aici după multe ocoluri. Emil, cu invențiile lui, nu-l interesa, deși acesta îl impresiona cu statura lui, cu aerul lui tăios și cu pustiitorul lui noroc la cărți.

Agalidi, căruia nu-i scăpase reaua disimulare a lui Budu, îl privi pe acesta o clipă, înainte de-a răspunde cu un aer indiferent :

— Da, vorbește bine românește. De altfel, Mara-Dor e pe jumătate româncă după mamă.

„La urma urmei, de ce i-aș spune adevărul ? se gîndi el. Și ca să fiu drept, adevărul nici eu nu-l știu bine.“

— Am impresia, spuse Budu, pe care aerul indiferent al lui Agalidi îl încuraja, am impresia că e o femeie foarte interesantă, care a trăit mult, adică vreau să spun care a avut o viață interesantă. În sfârșit, strașnică femeie, exclamă el aproape fără să vrea, într-un avânt de sinceritate, efect al înăbușirii de gânduri și de sentimente din ultima vreme.

Se opri, rușinat din nou, cu fața aprinsă. Ar trebui să mai schimb vorba, se gândi el. Privi cu coada ochiului pe Agalidi care acum se ocupa, distrat, să umple două pahare.

— Cum spuneai, domnule Budu ?

Și Agalidi îi întinse un pahar. Budu îl luă și spuse :

— Ce nume curios are : Mara-Dor...

— Da... un nume de fantezie... și de luptă...

— De luptă... Mara-Dor... cum asta ?

— Adică, *son nom de guerre*, cum spune francezul, numele ei... public.

Budu se uită la Agalidi fără să priceapă. Sorbi din pahar mai mult ca să-și acopere cu un gest banal nedumerirea. Apoi începu să râdă.

— Mucalit mai ești și dumneata, domnule Agalidi... Numele ei public... Cu dumneata, nu știe omul niciodată dacă glumești sau dacă vorbești serios... Numele ei public !... Asta-i foarte bună. Adică cum ? are două nume : unul privat și altul public... Cum vine asta ?

În clipa aceea, glasul generalului se auzi, supărat :

— Vasilică, ești un caraghios ! Nu mai vorbesc cu tine. Spui numai prostii. Te-i fi pricepînd la

brînză, dar cînd e vorba de femei, ești un ageamiu.

Apoi, uitîndu-se la ceas și întorcîndu-se spre Agalidi :

— E opt și jumătate, mititelule. Unde luăm masa ? Eu la club nu mă mai duc. Mi-i frică să nu dau acolo de Griguță care are să mă amețească cu poveștile lui cu stafii, după ce Vasilică m-a omorît cu brînzeturile și cu trînjii lui. Vasilică, drept pedeapsă ai să oferi băutura. Mergi și tu cu noi, mititelule ! spuse generalul întorcîndu-se spre Budu și țintindu-l cu ochii lui rotunzi.

După al optulea pahar de vermut, generalul Babic simplifica formulele de politeță și nu-și mai bătea capul să-și amintească nici un nume, ci spunea tuturora „mititelule“, cuvînt de dezmierdare la care îi dădea dreptul statura lui foarte înaltă.

Budu, fîstîcit, întîi fiindcă era tîrziu și al doilea din cauza familiarității subite a generalului, care îl măgulea și îl intimida în același timp, bîlbîi :

— Da... cum nu... desigur... dar mă așteaptă acasă...

Niciodată, de cînd se căsătorise, nu i se întîmplase să mănînce în oraș fără nevastă-sa. Ideia de-a nu fi acasă la masă i se părea absurdă, împotriva ordinii firești. Propunerea generalului îl înspăimînta.

— Nici o vorbă, tăie scurt acesta. Mănînci cu noi. Oferi aperitivele.

— Telefonează acasă, spuse Agalidi.

La telefon, emoționat, Budu se încurcă într-o amănunțită explicație dar, spre mirarea lui, Viorica de

la început, cînd auzi că e vorba de o masă cu generalul și cu consilierul, își dădu aprobarea, punînd capăt explicațiilor. Intenția lui Budu de-a intra într-un club i se păruse și ei foarte nimerită, mai ales că era vorba de un club din care făcea parte Exce-lența. Ea se mai gîndea că aceasta îi va procura lui Budu o distracție care îi va alunga alte gînduri și dorinți nepotrivite și supărătoare pentru ea : amintirea exploziei de erotism de-acum cîteva nopți nu se ștersese încă și Viorica ar fi fost în stare să împiedice prin orice mijloc repetarea unei asemenea scene.

— Unde mergem ? întrebă generalul, după ce Budu sfîrși de telefonat. Dă o idee, mititelule ! spuse el lui Agalidi.

Și tot el numi imediat un restaurant ilustru prin fripturi, aproape de Parcul Carol, și în care, peste jumătate de ceas, stăteau toți patru, retrași într-un cabinet particular. Masa, întocmită de Cernea care, uitîndu-și boala, alese cu gust și pricepere felurile, se lungi pînă tîrziu. Generalul, care avusese la începutul mesei o controversă cu Cernea în privința vinurilor, controversă ce se încheie prin comandarea unei cantități duble de sticle, căzu după friptură într-o stare de beatitudine întreruptă doar din cînd în cînd de mormăieli aforistice rostite cu glas în șoaptă și însoțite de ridicări din deget, ca să sublinieze sau să combată anumite lucruri din conversație.

Aceasta, deocamdată, era susținută mai ales de Vasile Cernea care, răsturnat pe spatele scaunului, dec-lara cu glasul lui subțire și tremurînd din gușă :

— Eu sînt un spirit enciclopedic. Nu-mi pot stăpîni curiozitatea și de aceea sînt mereu solicitat de necunoscut și de imposibil. Asta m-a făcut probabil să nu mă pot concentra ca să dau opera de mare creație la care aveam dreptul să aspir. Filozofie, drept, istorie, literatură, toate mă atrăgeau deopotrivă și mă atrag încă. Dar am urît specializarea. Vreau orizonturi largi, perspective vaste, priviri cuprinzătoare. Aprofundarea mă ostenește, fiindcă o consider stearpă. Nu mi-a plăcut niciodată locul de executant într-o orchestră. Eu sînt făcut pentru rolul dirijorului, în care cîntă toată orchestra și care însușește pe toți ceilalți. Marele meu păcat e această multilateralitate : sînt prea vast și am prea multe antene, mă împrăștiu în prea multe direcții, vreau să îmbrățișez cît mai multe domenii de activitate spirituală...

— Vasilică, ești o farfara, spuse generalul.

— Aceeași multilateralitate, continuă fără să se turbure Cernea, mă stăpînește și în ce privește viața mea de toate zilele. Eu trăiesc într-o veșnică tensiune între material și spiritual. Îmi place tot ce-i frumos, tot ce-i deplin, adînc, superb. Îmi place friptura în sînge, îmi plac racii, rocfortul, sosul englezesc, ciupercile, vinul roș, anecdotele porcoase, femeile grăsuțe...

— Fleacuri, habar n-ai ! spuse generalul.

— Și în același timp, urmă Cernea, îmi place poezia înaltă, lectura abstractă și ideile subtile. Spiritul meu e un cîmp de bătaie între pasiunile cele mai vulgar terestre și speculația pură. După o lectură din

Kant, visez femei goale și imagini obscene. În momentul cînd strîng în brațe o femeie, îmi vin în minte versuri pure din Shelley și în vîltoarea spasmului sexual, îmi răsare în minte o propoziție din Spinoza. Firea mea prea vastă și prea cuprinzătoare mă chinuiește cumplit cîteodată. Nu mai sînt un om, ci o omenire întreagă. E pur și simplu formidabil. Ce tragic și ciudat destin !

Cu un aer de adîncă melancolie, sorbi puțin din paharul de bordeaux. Budu, care îl ascultase cu admirație, spuse :

— Ați vorbit de visuri. Care va să zică, visați și dumneavoastră, domnule consilier ? Visați des ?

— Mereu, răspunse Cernea, toată viața mea n-am făcut decît să visez. Și totuși (altă ciudată contradicție a firii mele), am o profesie în care se cere multă exactitate și precizie. Și îmi exercitez profesia cu mult interes. Nu-i extraordinar ? Întinderea spiritului meu mă înspăimîntă.

— Da, evident, spuse Budu, e extraordinar, vă înțeleg foarte bine. Dar știți, reluă el vorba, cînd am spus visuri, am înțeles visuri propriu-zise, visuri din timpul somnului.

— Banal, rosti Cernea, cu o schimă disprețuitoare. Nu mă interesează. Acestea sînt simple accidente, o activitate involuntară a spiritului în stare de odihnă. Banal. Visez și eu așa, bineînțeles, dar visurile acestea nu trec de treapta necesităților fiziologice inferioare. Toată lumea visează așa cum urinează.

Agalidi, care în toată vremea asta curăţise încet-şor un măr fără să pară că dă vreo atenţie deosebită convorbirii, spuse :

— În privinţa asta, prietenul nostru Budu e o excepţie. Nu visează niciodată. Şi nici nu admite măcar realitatea visului.

— Dă-mi voie, dă-mi voie, spuse repede Budu. N-am spus asta niciodată. Admit foarte bine realitatea visului. Ba admit chiar că am visat şi eu, de ce adică să nu fi visat ? Trebuie să fi visat şi eu vreodată. Are dreptate domnul consilier, toată lumea visează.

— Dacă continui tot aşa, în curînd am să te văd crezînd şi în viaţa viitoare, spuse Agalidi.

— Sînteţi nişte gogomani, interveni deodată generalul. Astea sînt discuţii de după masă ?

O cafea mare, cu rom mult, îl scosese din starea de toropeală. Intra acum într-o fază de vioiciune şi prindea gust de vorbă. Vederea unei sticle de vin spumos îl făcu să-şi capete toată vigoarea, pe care şi-o întrebuintă golind din nou pahare şi ţintind rînd pe rînd cu ochii lui holbaţi figurile celor care vorbeau.

— O discuţie de idei după masă, spuse Cernea, este un antidot admirabil contra pornirilor vulgare care însoţesc de obicei digestia.

Generalul se mulţumi să dea dispreţuitor din umeri. Agalidi spuse :

— Prefer ideile la aperitiv. La desert îmi place mai mult anecdota.

— Tocmai în momentul cînd trupul meu e mai satisfăcut, spuse Cernea, spiritul meu intră în efervescență. Este și asta o consecință a firii mele. Duhul meu continuă să fie activ, chiar în mijlocul celor mai materiale satisfacții. Contactul sexual, mîncarea, băutura, urinarea nu împiedică spiritul meu să lucreze. În momentul cînd rîgîi, pot emite gânduri sublime.

— Va să zică, tu cînd strîngi în brațe o femeie faci filozofie, spuse generalul. Vasilică, vorbești în bobote.

Budu luă cuvîntul :

— Vă rog să-mi dați voie și să nu vă supărați, dar eu aș avea altă părere. Eu cred că există o ierarhie în nevoile noastre și în plăcerile noastre. Sînt plăceri distinse și plăceri ordinare. De ce să le amestecăm ? Sînt simțuri inferioare și simțuri superioare.

— Toate simțurile sînt egale, spuse Agalidi. Funcția lor nu implică nici o idee de calitate. Și senzațiile sînt la fel de superioare sau de inferioare, după cum vrei să le consideri. Și plăcerile tot așa.

— Mă rog, mă rog, eu nu cred, replică Budu. Ierarhia e pretutindeni. Uite, vorbeai adineauri de viața viitoare. Dumneata ai spus odată că sînt pozitivist. Ce înseamnă asta ? Că nu cred decît în ceea ce văd și constat prin experiență. Foarte bine. Dar ce observ în societate în primul rînd ? Ierarhie și trepte, ierarhie în viața socială, culturală, economică, oriunde. Și în natură la fel. Sînt ființe superioare, mijlocii și inferioare. Și acum, de ce n-aș admite că e la fel și în ce privește sufletul ? Eu nu știu dacă există

o supraviețuire a sufletului, dar dacă această supraviețuire există, ea nu poate fi decât tot pe baza ierarhiei și a selecției. Desigur, mă gândesc și eu de multe ori (Budu nu se gândise niciodată, dar i se părea că e mai distins să spună așa), mă gândesc și eu de multe ori că nu se poate să nu mai rămână chiar nimic din ființa omenească atât de bine organizată. Poate că mai supraviețuiește ceva, sufletul desigur. Dar eu nu cred că în acest caz supraviețuiesc toate sufletele. Nu pot crede că sufletul oricărui mitocan incult are să continue să trăiască după moarte alături și pe aceeași treaptă cu sufletul dumneavoastră, domnule consilier, cu al dumneavoastră, domnule general, cu al dumitale, domnule Agalidi. Ar fi absurd. Nu. Ierarhia trebuie să fie păstrată oriunde. Imposibil să admit că absolut toate sufletele au drept la supraviețuire. Dacă e adevărat că după moartea trupului mai rămîne ceva din om, atunci nu pot să rămînă decât sufletele oamenilor aleși, distinși, oamenii care în societate au avut o situație mai deosebită...

— Să zicem, de la director în sus, spuse candid Agalidi.

— Numai Griguță mai lipsea, mormăi, nemulțumit, generalul. El, mititelule, nu numai că crede în supraviețuirea sufletelor, dar vede suflete ziua nămiaza mare.

Budu, sperîindu-se singur de faptul că vorbise atât de mult, tăcu brusc după replica lui Agalidi. De altfel, se simțea obosit. Fumul de țigară din încăperea mică și neaerisită îl îneca și îi ostenea ochii. Conver-

sația începu să lîncezească. Generalul intra din nou în faza de moleșeală. Buza de jos îi atîrna ca și cum ar fi fost trasă de greutatea bărbii, ochii priveau tot mai cețoși, numai mîna dreaptă cu un deget în sus, se înălța ca să sublinieze o frază care nu venea. Vasile Cernea, cu aceeași expresie de meditație puțin tristă pe fața lui bine hrănită, ceru socoteala. Chelnerul o aduse. Cernea o verifică, apoi, cu o mîină, împinse hîrtia spre mijlocul mesii, în timp ce cu cealaltă făcea un gest vag către buzunarul dinăuntru al hainei, gest care însă nu avu nici o urmare. Agalidi privea în gol. Generalul stătea nemișcat și impozant. Budu trase spre el farfurioara cu nota și plăti. Urmă o clipă de înviorare generală.

— Totul e să știi să-ți păstrezi dunga, spuse sibilic și tam-nesam generalul, ridicînd un deget. Eu chiar și-n pat îmi păstrez dunga.

— La barbă, spuse Agalidi încet ca să nu-l audă decît Budu. Nu pe-acolo, coane Petrache, vorbi el mai tare.

Generalul se ridicase de la masă și, foarte drept mereu, cu pași de cocostîrc, se îndrepta acum spre o oglindă înaltă așezată într-un colț. Agalidi îl ajunse tocmai în momentul cînd se căznea să intre în oglindă. Îl luă de braț ușurel și-l conduse spre ușă.

Generalul se sui cu Cernea într-un taxi. Budu și Agalidi se urcară în altul. După cîteva clipe de mers, Budu întrebă :

— Ei, ce spui ? Am început-o bine. Cred că am trecut de prima treaptă. Mai sînt multe ?

— Ce să fie ?

— Trepte, trepte de inițiere... dumneata singur mi-ai spus...

— Eu ?... A, da... sigur, cred că totul merge cît se poate de bine. Domnule Budu, ești o grădină de bărbat, adăugă el după o clipă, un om rar...

— Mă rog, mă rog, ești foarte amabil, răspunse Budu, înduioșat și măgulit.

— Mai rămîne Excelența, urmă el după cîteva clipe. Oare cum să fac ? Cu el mi-i frică să nu mă-nfund. Pare un om cam dificil.

— Trebuie numaidecît să-l cîștigi și pe el, spuse Agalidi. El și cu generalul au cea mai mare influență. Pe Racliș numai el l-a ales.

— Da, cred, dar Racliș are avantaje pe care eu nu le am.

— Asta hotărît că da, spuse Agalidi, parcă cu anume intenție.

— Bine, dar nu oricine poate fi inventator, exclamă dezolat Budu.

— Nu, fără îndoială, spuse cu același ton echivoc, Agalidi.

Apoi, pe un ton afectuos-confidențial :

— Eu ți-aș da un sfat, dar nu știu dacă ai să-l urmezi.

— Care ? Te rog dă-mi-l.

— E greu. Dumneata ai păreri dumitale, convingerile dumitale ; nu cred că ai să te poți îndupleca.

— Dar despre ce e vorba ? Spune-mi în orice caz.

— Știi că Excelența e un spiritist convins. Un pașionat. Și îi place să facă adepți. Arată-i că te interesează fenomenele spiritiste. E cel mai bun mijloc. Dar are să-ți vie greu, dumneata ai alte păreri.

— Ba de fel, spuse vesel Budu. Ideia e strașnică. Așa am să fac. Excelența a și promis nevesti-mi că are s-o invite la o ședință. Foarte simplu. Mă duc și eu cu ea.

— Am să vorbesc și eu cu dînsul, am să-i spun că dorești să vezi și să te convingi, spuse Agalidi.

— Serios? Vrei să faci asta? Îți mulțumesc, ești foarte amabil.

Budu se întoarce acasă fericit și ostenit, cu gura amară, cu usturime în ochi și în gît. Viorica dormea, ca de obicei, dusă. Budu se culcă imediat, după ce văzu îngrozit la ceas că e două și jumătate. Adormi repede. Și toată noaptea visă, visă cumplit, o mulțime de visuri, un șir de imagini amețitoare în care se amestecau șoldurile servitoarei lui Agalidi, barba generalului, gușa lui Cernea și din care, dimineța, nu mai rămaseră decît niște crîmpeie, care și ele dispărură, lăsîndu-i numai conștiința că a visat, amintirea nelămurită, dar puternică și stăruitoare, a vieții din vis.

VIII

Viorica nu uitase de făgăduiala pe care i-o făcuse Excelența. În așteptarea ședinței la care fusese invitată, își cumpărase câteva cărți de documentare spiritistă și se pregătea acum cu sîrguință pentru apropiata ei întîlnire cu lumea duhurilor. Izbutise să convingă și pe Adelaida să se inițieze în spiritism, ceea ce nu fusese greu, fiindcă doamna Assan avea gusturi și înclinații literare (Agalidi pretindea chiar că mătușă-sa scrie un roman) ; romanțioasă din fire, dar ținută în frîu de trainice principii morale (poate și de faptul că exaltarea ei era mai mult cerebrală), Adelaida se convinsese repede că este și ea cuprinsă de o sete de spiritualitate, așa încît primi cu interes să meargă pe calea pe care-o îmbia acum Viorica. Drept mijlocitor pe lîngă Excelența, cele două prietene socotiră că nimeni nu e mai bun decît docilul și flegmaticul Assan, care fusese coleg de școală cu ministrul și căruia Adelaida îi dădu

însărcinarea să aducă aminte Excelenței despre promisiunea făcută.

Cînd Budu împărtăși nevesti-si planul lui de-a cîștiga prietenia Excelenței pentru ca să poată fi primit mai repede în faimosul club, el se întâlnește cu nevastă-sa în același gînd, deși Budu era împins aici de motive cu totul deosebite de ale Vioricăi, care vedea în Excelența un mag și un vizionar. Comunicarea cu lumea duhurilor nu-l interesa, dar fiindcă acesta era mijlocul de-a se apropia de Excelența, fie ! Seara petrecută la restaurant cu Cernea, Agalidi și generalul Babic îl încîntase. Desigur, aforismele cinice și felul brutal de-a se exprima al generalului nu plăcea firii lui discrete și timide. Budu trebuia să facă o sfortare ca să se convingă că acestea erau maniere boierești, apucături aristocratice, un fel de-a fi cam ciudat, fără îndoială, dar care nu era lipsit de originalitate. În schimb, Vasile Cernea, ce om interesant ! Ce vervă avea ! Ce inteligență sclipitoare, da, da, absolut sclipitoare ! Iată un om cu care nu te plictiseai niciodată ! Și nu dăduse atunci la iveală decît o mică parte din personalitatea lui. O minte cu totul superioară și o fire rafinată ! În sfîrșit, un om subțire, ce mai la deal la vale !

Excelența, după ce apăruse cîteva zile pe la club, dispăruse iar, îndată ce Racliș fusese primit. Assan, îndemnat de Adelaida, vorbi cu el la telefon despre tot ce-i spusese nevastă-sa să vorbească. Excelența îl intrerupsese de la început, spunîndu-i că ședința promisă va avea loc chiar a doua zi seara și că tocmai voia să

trimită invitațiile. Va fi o ședință de inițiere la care poate veni oricine este dispus să vadă și să se convingă. Nu-i nevoie să vină nimeni convins mai dinainte, spuse el. Cine are ochi de văzut să vadă, el nu cere altceva. Iată, de exemplu, domnul acela Budu, despre care Agalidi i-a spus că e un pozitivist convins, dar care ar vrea să se documenteze. Îl va primi cu cea mai mare plăcere. Un pozitivist sincer vede mai clar și se convinge mai repede decât un semispiritualist care șovăie, sau decât un om fără nici o convingere, sceptic din indolență. Assan pricepu că Griguță face aluzie la dînsul și se grăbi să încheie conversația spunînd că el mîine seară are un bridge pe care nu-l mai poate amîna, dar că nevastă-sa va veni neapărat. Seara la masă, Budu primi vestea de la Viorica. Cum? Excelența a vorbit de el în chip special? A spus că îl așteaptă cu cea mai mare plăcere? Minunat! „Pozitivist convins!” astea sînt de-ale lui Agalidi. Dar n-are nici o importanță! Ce om simpatic Excelența, și fără fasoane, un adevărat gentleman! De-abia l-a cunoscut și îl invită cu atîta insistență. Un gentleman!

Deși își păstrase neatinsă indiferența față de lumea spiritelor, pe care continua s-o considere ca un joc copilăresc dar distins (nici nu putea fi decât distins o dată ce un ministru se îndeletnicea cu așa ceva!), totuși Budu nu se putu opri să nu simtă o ușoară sfială în momentul cînd, însoțit de Viorica, sună a doua zi seara pe la nouă, la ușa locuinței Excelenței din strada Romană. Era o casă veche, dar bine păstrată, cu un singur etaj, cu ferestre înalte, așezată în fundul

unei curți, cu niște tei bătrâni în față. Lampa de la intrare lumina portalul înalt, cu doi stâlpi deoparte și de alta, ceea ce dădea intrării înfățișarea unei porți de mausoleu. Un fecior îmbrăcat în negru le deschise. Pătrunseră într-un larg vestibul din care, în fund, o scară mare de marmoră roșietică suia la etaj. Plafo-nul cu ornamente de stuc, câteva statuete pe socluri, lespezile rombice, de culoare viorie, pereții împărțiți în panouri prin false coloane de porfir, totul făcea ca impresia de la intrare să continue și înăuntru. Fecio-rul deschise o ușă în dreapta. Viorica și Budu intrară într-o cameră pe ai cărei pereți tapetați cu roș închis se înșiruiau rafturi de stejar sculptat pline de cărți. Un birou de stejar, o sofa, o măsuță și mai multe fo-tolii completau mobilierul odăii. Excelența se ridică de la birou și întâmpină pe Budu și pe nevastă-sa. Purta o haină de catifea stacojie, cu reveruri de mă-tase neagră, lungă, tăiată după moda de acum o sută de ani, strînsă pe talie. O cravată de mătase violetă, cu un nod foarte lat, acoperea plastronul alb al că-mășii cu guler larg.

— Mă bucur că ai venit, spuse el lui Budu, după ce conduse pe Viorica spre sofa și invită și pe Budu să șadă. Știu că ești un adversar al nostru, dar tocmai din cauza asta țineam foarte mult să asisti la o șe-dință. Nu-ți cer decît să observi totul cu atenție și sînt sigur că te vei convinge că fenomenele la care ai să asisti sînt fapte reale și nu închipuiri.

— Sînt foarte o-onorat, Excelență, începui Budu, dar vă rog să mă credeți că nu sînt de-deloc așa cum... cum...

— Dar eu înțeleg foarte bine atitudinea dumitale, întrerupse Excelența. Nimic mai natural decît să negi existența unui lucru pe care nu-l cunoști. Și să crezi că prețuiesc foarte mult dorința dumitale să ceră de-a te informa. Mărturisesc chiar că un om avîns mai dinainte mă interesează mai puțin. Este o mare plăcere pentru mine să văd cum se formează o convingere decît să o primesc formată gata. Conversația este întotdeauna mai interesantă, mai interesantă cînd e vorba de un om ca dumneata, un om de încredere pozitivă, cu o activitate științifică pură, exercitată exclusiv în domeniul faptelor... Foarte bine. Apoi vei avea ocazia să constăți și aici, chiar fapte foarte palpabile. Morții, pentru ca să comunice cu noi, să ne aducă vești din lumea cealaltă, trebuie să împrumute din nou mijloacele de exprimare ale lumii terestre, singurele pe care le cunoaștem și de care sîntem în stare să ne servim. Spiritele consimt așadar să împrumute pentru cîtva timp haina pămîntească pentru ca să poată sta de vorbă cu noi. Este o concesie pe care o fac inferiorității noastre. Înaltele vești pe care ele ni le aduc din lumea lor imaterială nu pot ajunge pînă la noi decît pe cale materială... După cum vezi, urmă zîmbind Excelența, te vei găsi într-un domeniu de fenomene perceptibile prin simțuri, vei avea de văzut, de auzit și de pipăit, exact ca în cercul preocupărilor dumitale obișnuite. Nu-i nevoie să crezi or-

bește și să fii convins mai dinainte, trebuie numai să observi și să constăți experimental, adică tot lucruri care pentru o personalitate științifică așa ca a dumitale...

Budu făcu o mișcare de protestare.

— Nu-i nevoie să protestezi, continuă Excelența ; știu că ești de o modestie excesivă și că numai o discreție exagerată te oprește să revelezi rezultatele cercetărilor dumitale... Vezi că știu multe. O, te înțeleg foarte bine, urmă el bătându-l ușor pe umăr pe Budu ; un savant nu poate fi decât așa.

Oare ce i-o fi spus Agalidi despre mine ? se întrebă speriat Budu. Se simțea măgulit, încurcat și rușinat în același timp. Oare par eu chiar așa ? își spuse el trăgînd cu coada ochiului la nevastă-sa care ascultase cu ochi mari vorbele Excelenței și care nu-și putea ascunde o expresie de adîncă mirare. Lui Budu nu-i părea rău că primea asemenea laude în fața Vioricăi, dar avea în același timp o nelămurită teamă ca nu cumva ea să intre în vorbă și să spună cine știe ce despre el, ceea ce de altfel Viorica nu se gîndea deloc să facă, preocupată cum era să nu scape un cuvînt din ceea ce vorbea ministrul mag, pe care cu nici un preț n-ar fi cutezat să-l întrerupă.

— De altfel, își urmă vorba Excelența, înainte de-a vă invita, am cerut părerea lui Coriolan. Fac asta întotdeauna cînd invit pe cineva prima oară. Coriolan a fost imediat de acord cînd am vorbit de doamna...

Viorica înclină grațios din cap cu o expresie de mulțumire și zîmbi dulce. Excelența spuse lui Budu :

— Când am pomenit de dumneata, Coriolan a stat un moment înainte de-a răspunde. Apoi și-a dat asentimentul cu bunăvoință.

„Oare cine să fie Coriolan ? se întrebă Budu. «Și-a dat asentimentul». Trebuie să fie cineva foarte important în orice caz. Dar oare de unde mă cunoaște ?”

— Sînt foarte recunoscător domnului Coriolan, spuse el cu glas tare.

Ar fi vrut grozav să afle cine era, dar nu-i venea să întrebe. Se temea să nu jignească pe ministru dacă ar fi spus că nu știe cine e personajul acesta așa de important, încît Excelența nu face nimic pînă nu-l consultă. Așadar se mulțumi numai să întrebe, prudent :

— Poate vine și dumnealui astă-seară ?

Excelența îl privi o clipă, parcă mirat, apoi răspunse :

— Firește că da... Fără el nici nu putem începe ședința. Doar el o conduce.

— Ce bine-mi pare că mă cunoaște... că-l cunosc, rectifică repede Budu și se uită cu teamă la Excelența.

„Mai bine să spun că-l cunosc, se gîndi el. Poate chiar l-oi fi cunoscînd.”

— Îl cunoști ? întrebă, surprins, Excelența. Adică i-ai cunoscut vrei să zici ?

— Da, evident, spuse Budu, fără să înțeleagă prea bine. Sau cel puțin, cred că da...

— Foarte interesant. Unde anume ? Îmi pare foarte bine că găsec pe cineva care l-a cunoscut... Știi că a locuit chiar pe strada asta, în casa de peste drum. De aceea cunoaște așa de bine locurile. A venit chiar de la

prima ședință, acum două luni, când m-am întors în țară. Am fost foarte bucuros, fiindcă tocmai aveam nevoie... Dar ia spune-mi, te rog, ce fel de om era ? Mi-a spus doar atât că a fost profesor de gimnastică. Foarte misterios, de altfel ; nu-i place să vorbească despre viața lui trecută. În cartier, nimeni nu-și mai aduce aminte de el. Casa unde a stat a fost vîndută acum vreo cincisprezece ani... L-ai cunoscut aici ?

— Nu mai știu bi-bine, răspunse Budu, într-o doară. E mult de-atunci.

Se încurcase de tot. Ce trebuia să-facă ? Să spună că habar n-are ? Simțea că asudă, ca sub o povară. Cine l-a pus să spună că-l cunoaște pe Coriolan ăsta ?

— Foarte ciudat spirit, spuse Excelența. Închipuiți-vă, se adresează el Vioricăi și lui Budu, închipuiți-vă că n-a vrut niciodată să se materializeze...

— Așa ? spuse Budu care nu mai înțelegea nimic.

— Și nici n-a vrut să-mi spună măcar data când a murit, urmă Excelența.

— Când a murit ? exclamă Budu.

— Da, desigur... Toate spiritele spun asta când le întrebi.

— Toate spi... Atunci, domnul Coriolan...

— E spiritul-ghid al nostru.

— Orice ședință este patronată de un spirit superior, care conduce materializările și care e spiritul-ghid, recită triumfătoare Viorica, foarte mîndră de proaspăta ei știință, rod al lecturilor ei din ultimele zile, bucuroasă că poate arăta Excelenței că e informată și privind cu superioritate pe bietul Budu, fîstîcit și asudat.

— N-am știut, spuse Budu cu umilință.

— Nu face nimic, îl liniști Excelența.

Conversația fu întreruptă de sosirea lui Agalidi și a Adelaidei Assan care umplu imediat odaia de exclamații și întrebări.

— *Bon soir*, Grigri! Mi se pare că am întârziat. Nu? *Tant mieux. Tu sais*, în ultimul moment, am ezitat, Victor mi-a spus că au să fie apariții, fantome. *Est-ce que c'est vrai?*¹ Viorica, *par exemple*, e mult mai curajoasă. *Et puis, elle a lu déjà un tas de bouquins*². O mulțime de cărți, are deja o bibliotecă întreagă. Citește tot timpul. Eu n-am avut vreme. M-am uitat numai prin ele, *je n'ai fait que regarder les images*³, fotografiile de fantome, *brou, ça m'a donné des frissons*⁴. Era cât pe ce să nu mai vin. Sînt așa de impresionabilă. Pe urmă mi-am spus că e prea pasionant, *quand même*. Să vezi fantome, e ceva *vraiment peu banal*! Dar crezi că... în sfîrșit, nu-i nici un pericol? Începe iar să-mi fie frică. Și tu în haina asta roșie ai un aer *terriblement impressionnant*. Va să zică mă asigură că nu se întîmplă nimic grav?

— *Ma chère Adèle*, să nu-ți fie frică, izbuti în sfîrșit să vorbească Excelența. Coriolan mi-a spus în chip special să te anunț ca să n-ai absolut nici o teamă. De altfel nu stau de vorbă niciodată cu spirite turbulente. Coriolan are grijă să alunge spiritele inferioare,

¹ Este adevărat? (fr.) (n.r.).

² Și apoi, ea a citit deja o grămadă de hîrtoage (fr.) (n.r.).

³ M-am mulțumit să privesc pozele (fr.) (n.r.).

⁴ Brr, mă trec fiorii (fr.) (n.r.).

și Coriolan nu are afinități decît cu spirite de bună calitate.

— Cum ? există clase și în lumea spiritelor ? întrebă Agalidi.

— Fără îndoială, răspunse Excelența. Toate sufletele supraviețuiesc, e adevărat. Dar asta nu înseamnă că dincolo totul se reduce la o stare de egalitate perfectă. Spiritul, dezbrăcat de haina terestră și pieritoare, își păstrează, după moartea trupului, individualitatea. Moartea nu nivelează și nu egalizează nimic. În momentul cînd spiritul pătrunde în lumea de dincolo de mormînt, el se află în pragul unei vieți noi, a unei perioade de evoluție. Această nouă viață nu poate fi decît o înaintare spre perfecțiune. Un spirit inferior, adică un spirit care a fost al unui om inferior în viața pămîntească, rămîne *deocamdată* în aceeași stare de inferioritate. El are însă oricînd putința să evolueze, *dacă vrea*. Voința de evoluare are în lumea cealaltă, dezincarnată, mai multă libertate de manifestare fiindcă acolo ispitele cărnii n-o mai întunecă și nu-i mai pun piedici. Dar, bineînțeles, un spirit inferior se va desprinde mai greu din amintirea trecutului terestru. El va pluti, deci, în starea lui inferioară un timp indefinit, ani, zeci sau chiar sute de ani. Se poate întîmpla ca un spirit inferior, dezincarnat acum trei secole, să n-ajungă la stadiul de perfecțiune decît abia în zilele noastre. Un spirit care e superior în momentul morții trupesti rămîne, bineînțeles, superior și pe lumea cealaltă. Un lucru însă trebuie știut, și anume că simplul fapt al morții trupesti conferă o superiori-

tate oricărui spirit, de orice calitate ar fi el. Moartea trupului este prin ea însăși o treaptă către perfecțiune. Și încă un fapt, puțin cunoscut chiar printre cei familiarizați cu spiritele, este următorul : în viața lor de dincolo, în viața lor dezincarnată, spiritele nu sînt ferite de pieire. Toate sufletele supraviețuiesc, dar nu toate supraviețuiesc la infinit. Trebuie să ne închipuim lumea de dincolo — atît cît ne permite să ne închipuim distanța noastră terestră — ca o lume de voințe dezincarnate ce evoluează prin univers ca mii și milioane de aștri invizibili. Dintre acestea, numai voințele puternice pot dura la infinit, pot dobîndi așadar viața eternă. Voințele slabe, acelea care nu au destulă putere ca să se desprindă în întregime de amintirea terestră, se ofilesc, degenerază și pier cu încetul, pînă cînd se topesc în voința universală. Spiritele inferioare din naștere sînt, firește, expuse mai mult acestui pericol. Ele mor, deci, de două ori. Toate aceste lucruri pe care vi le destăinuiesc sînt absolut exacte ; ele mi-au fost spuse, aproape cuvînt cu cuvînt, de Coriolan.

E nemaipomenit ce gînduri înalte pot trece prin mintea unui profesor de gimnastică dezincarnat, se gîndi cu uimire Budu. Deși era hotărît să considere numai ca un joc distins vorbele și întîmplările acestei serii, el se simțea totuși măgulit că revelațiile spiritului-ghid se apropiau de presupunerile lui. Din moment ce pe lumea cealaltă se respecta o ierarhie și nemurirea nu era hărăzită tuturor, lucrul devenea mai puțin fantastic. Tocmai voia, nu fără oarecare mîndrie, să împărtășească și lui Agalidi această constatare

cînd ușa se deschise și Vasile Cernea intră, furtunos și rotofei, săltîndu-și gușa.

După ce salută pe toată lumea, Cernea se apropie de Budu și îi spuse, întinzîndu-i repezit mîna :

— Dumneata aici, domnule pozitivist ?

— Dar dumneavoastră ?

— O, nici o mirare. Curiozitatea mea e universală. Mîntea mea poate cuprinde orice, viața de aici și viața cealaltă.

— Am văzut din discuția de atunci seara, spuse Budu. A fost o mare plăcere pentru mine să vă ascult...

— Mă rog, mă rog, replică cu modestie Cernea. Și ceea ce ai spus dumneata a fost foarte interesant.

— Cum ? Mai ții minte ? Eu credeam că nici n-ați luat în seamă.

— Te înșeli. Memoria mea păstrează absolut tot ce se întîmplă în jurul meu. Nu uit nimic din ce aud, văd, miros sau gust. Asta mă face să pot executa trei sau patru acțiuni deodată. Pot, de exemplu, în același timp să citesc, să scriu, să dictez, să ascult muzică și să notez în memorie o conversație din apropierea mea, totul absolut în același timp.

— Extraordinar, formidabil ! exclamă Budu, plin de admirație.

— Ascultă, Victore, spuse Excelența, luînd deo parte pe Agalidi. Coriolan a permis să asști și tu. Însă te roagă numai atîta : să fii serios și să nu întrerupi ședința cu exclamații vesele sau cu observații de tot felul. Să nu te mai apuci să țîțîiești și să fluieri ca data

trecută, cînd au început pocniturele în perete. Din cauza ta, Bismarck a plecat foarte supărat. Mi-a spus ieri Coriolan. Și nu uita că atunci n-a fost decît o simplă ședință de tipologie și de psihografie...

— Coane Griguță, nu m-am putut stăpîni să-mi arăt mirarea. N-am făcut-o cu gînd rău. Coriolan s-a înșelat cu privire la intențiile mele.

— Lasă că știi eu... Coriolan nu se înșală nicio dată.

Exceleța se uită la ceas, parcă nerăbdător.

„Oare de ce nu mai vine ? se gîndi el. S-o fi întîmplat ceva în ultimul moment ? Mi-ar fi telefonat. Mi-a promis că la nouă e aici, că vine neapărat de data asta. Și acum e aproape nouă și jumătate. Ce-a putut s-o oprească ?“

Ușa se deschise încet și o femeie intră. Era foarte brună, cu părul negru pieptănat pe spate, mai lung decît cerea moda, cu ochii mari, negri și lucioși ca smoala, cu fața lunguiată și palidă, cu fruntea largă. Mlădioasă și înaltă, purta o rochie de culoare albastră închisă, lungă și foarte strînsă pe trup, cu o floare mare roșie în partea stîngă a pieptului. Înclină ușor din cap și se îndreptă spre Exceleța care tresărise la deschiderea ușii, avusese o mișcare repede de întîmpinare, cu brațele întinse, dar se oprise cînd văzuse cine intra.

— Domnișoara Coralia Perez y Avallos, rosti el în franțuzește. Mediumul nostru. Domnișoara e bolivi-ană.

— Boliviană ! O, ce interesant, exclamă cu glasul ei ascuțit Adelaida, care pînă atunci stătuse de vorbă, pe sofa, cu Viorica. Bolivia... am văzut o dată la cinema ceva din Bolivia, niște ruine în munți, cu Pici-Roșii... sau nu, asta mi se pare că era în Mexic. Dar cred că e tot pe-acolo, îmi închipui că e ceva la fel. Foarte pitoresc !

— E nouă trecute, spuse cu un glas adînc de contraltă Coralia, fără să ia în seamă vorbele Adelaidei. Am putea începe.

Franceza ei avea un accent străin foarte pronunțat.

— Mai aștept pe cineva, zise Excelența. Te simți bine ? o întrebă el.

— Da, ca de obicei, răspunse ea cu indiferență, parcă chiar cu oarecare plictiseală.

Avea de altfel un aer obosit, în mișcări și în vorbă. Nu mai spuse nimic și se așeză într-un fotoliu, fără o privire pentru cei din jurul ei.

Excelența se uită din nou, nerăbdător, la ceas.

„De ce nu vine ? se întrebă el din nou. E a doua oară cînd promite și nu vine. Data trecută, măcar a telefonat. E o întâmpinare sau e ceva intenționat ?” se frămînta el plin de îndoială și de ciudă.

Feciorul deschise ușa și se dădu într-o parte, lăsînd să intre pe doamna Racliș.

Din colțul celălalt al odăii, Excelența sări și veni repede spre ea, cu fața înseninată. Îi sărută mîna, apoi, ținîndu-i-o un moment într-a lui, îi spuse, aproape în șoaptă :

— În sfârșit ! Numai pe duminică te mai așteptam. Nu știam ce să cred. Mi-era teamă că iar n-ai să vii.

— Emil e foarte ocupat cu niște schițe de planuri, spuse ea. Lucrează mereu de câteva zile, desenează, șterge, iar desenează. Și nu poate lucra bine decât dacă stau lângă el. S-a obișnuit așa și-mi vine foarte greu să-l dezobișnuiesc.

Vorbea cu un aer candid și simplu care îi stătea foarte bine. Ochii ei de scrum vioriu se uitau galeș și zîmbetul sfios de scuză dădea feții un farmec naiv.

— O, îl înțeleg foarte bine pe Racliș, spuse Excelența cu un tot adînc. I-i frică să nu te piardă și are dreptate.

Ea zîmbi din nou, își trase ușor mîna din strînsoarea mîinii lui și făcu un pas către mijlocul odăii, silindu-l s-o urmeze. Făcu gestul acesta deodată, instinctiv, fără să vrea, aproape ca o mișcare de apărare. Se simțise, în timp ce el vorbea, cuprinsă de o neliniște inexplicabilă. Se uită împrejur. Din fotoliul ei, Coralia îi privea fix cu ochii ei negri și lăcioși. Privirea ei, care îi învăluia pe amîndoi ca un fulger, nu dură decît o clipă. În clipa următoare, cînd Mara își îndreptă ochii spre ea, Coralia întorsese capul, reluîndu-și atitudinea ei apatică și indiferentă, pe care nu și-o părăsi nici atunci cînd Excelența îi prezentă pe Mara.

La intrarea doamnei Racliș, Budu, care stătea de vorbă cu Cernea, simți o zvîcnire în piept. Un sentiment de bucurie amestecată cu spaimă, îl cuprinse. Îi trebui o mare efortare ca să-și stăpînească emoția. Inima începu să-i bată cu putere. Totul se întîmplă

atît de repede și de neașteptat încît nici el singur nu-și dădu seama în prima clipă de ceea ce se petrecea în el. N-o mai văzuse pe Mara-Dor din seara cînd fusese la masă la Assani, acum o săptămînă. Două sau trei zile după aceea, continuase, cînd și cînd, să se gîndească la ea. În ultimele zile însă, și mai cu seamă după seara cînd stătuse la masă cu Cernea, cu Agalidi și cu generalul, el nu se mai gîndise la dînsa aproape deloc, fiindcă gîndul de a se împrieteni cu Excelența trecuse în fruntea preocupărilor pe care le avea atunci cînd nu era la serviciu ; căci Budu continua, ca și altădată, să păstreze cu grijă lipsa de comunicație între feluritele compartimente ale vieții lui. Iată însă că acum începu să vadă că în el se petrecuse pe nesimțite un zbucium puternic și adînc. Cînd o văzu pe doamna Racliș pe neașteptate, își dădu seama că, deși nu se mai gîndise la ea decît rar sau chiar, ca în ultimele zile, aproape deloc, totuși în adîncurile conștiinței lui, imaginea ei continuase să fie mereu prezentă. Ceea ce simțea acum privind-o, turburarea pe care i-o pricinuia apropierea de dînsa îi dovedea că nu încetase nici o clipă să se gîndească la ea, s-o păstreze în el, s-o poarte cu el în tot locul și în toată clipa, în viață, în vis, mereu. Văzu deodată că Mara se îndreaptă spre dînsul. Se ridică năucit și totuși cu mintea limpede, ca într-un vis treaz. Ea îi întinse mîna, el i-o luă, i-o sărută. Ce-i spunea ea oare ? Că-i pare bine că-și revede partenerul, că Emil e oricînd gata să-i ofere ocazia să-și ia revanșa. O, nici vorbă de așa ceva, răspunse el, a fost pentru dînsul o seară neuitată, neuitată...

Budu se pomeni vorbind cu dezinvoltură și volubilitate, dar își simțea gura uscată și obrații fierbinți, în timp ce ea îl asculta zîbind. Impresia de bucurie și de spaimă continua să-l stînjenească. Tot vorbind, el își aruncă ochii spre nevastă-sa. Își imaginează deodată că ea ar putea vedea pe fața lui tot ce se petrecea într-însul și se aștepta acum ca ea să se uite la el cu uimire. Totuși nu, Viorica îl privi numai în treacăt, cu o expresie de ușoară ironie față de timiditatea lui binecunoscută. Ștef nu știe să vorbească cu cucoanele, spunea ea de obicei. Acum nici nu se mai uita la el, vorbea din nou cu Adelaida.

— A fost o pa-partidă neuitată, continuă el să spună. A fost o mare bucurie pentru mine să am o parteneră atît de plăcută.

Ar fi vrut deodată să-i spună mai mult, o mulțime de lucruri nelămurite și puternice care îi năvăleau în minte. Dar nu găsea decît vorbe tocite, îngrozitor de goale, pe care le repeta fără șir.

Faptul că Mara venise spre el și că se oprise să stea mai mult de vorbă cu dînsul era o continuare a aceleiași mișcări de retragere pe care ea o începuse cînd își scosese mîna din mîna Excelenței. Insistența acestuia devenea prea bătătoare la ochi. Mara cunoștea această insistență, o primea cu mulțumire și s-ar fi ferit s-o respingă. Totuși acum, în văzul atîtor oameni, i se părea nepotrivită. Deja, privirile tuturor, ale femeilor mai ales, se îndreptaseră asupra lor, atente, ascuțite, pătrunzătoare. Nu era încă nevoie ca începutul de intimitate dintre ei să fie prea vizibil. Dar poate

că toate acestea n-ar fi fost destul ca să provoace mișcarea ei de neliniște și de apărare. Privirea fulgerătoare a femeii aceleia bruncă o lovise, deși nu durase decît o clipă.

Mara se așeză lîngă Budu și aplecîndu-se ușor către el spuse încet :

— E lume aici pe care n-o cunosc bine Cine ți doamna de lîngă măsuța din colț ?

— O boliviană. E medium. Acum o văd și eu pentru prima oară.

Budu era fericit că ea îl întreabă, că el îi răspunde. Spaima de la început dispărea treptat și lăsa loc numai bucuriei pe care i-o dădea apropierea ei.

— Doamnelor și domnilor, zise Excelența, ne putem urca, dacă vreți, în camera de ședință.

IX

Toți se ridicară. Mara mergea alături de Budu. Suiră scara cea mare din fundul vestibulului. Când ajunseră sus, Excelența deschise o ușă și pătrunseră cu toții într-o încăpere înaltă și largă care avea pereții tapetați cu roș închis și plafonul zugrăvit cu albastru întunecat. Un covor mare și gros era întins pe jos. În dreapta intrării, două ferestre înalte erau ascunse de niște draperii negre, revărsate în falduri largi pînă peste covor. În fund, trei perdele negre, prinse de niște vergele întinse între patru stîlpi de metal subțiri și mobili, erau așezate astfel ca să formeze un mic cabinet dreptunghiular, larg cît să poată încăpea în el un fotoliu mare. În dreapta cabinetului, era o măsuță pe care era așezată o mașină de scris, avînd în ea o foaie albă neîncepută ; în stînga, era un pian deschis și mai în față, o altă măsuță, de lemn negru, pe care sta un vas cu garoafe albe, împreună cu vreo cinci

sau șase tăblițe de culoare albicioasă, montate vertical pe niște suporturi de lemn. În fața cabinetului, la o depărtare de vreo trei pași, erau așezate șapte scaune, pe două rînduri, patru în față și trei în dos, foarte apropiate unul de altul. O lumină albă, mată, răspîndită de niște lămpi ascunse în cornișa plafonului, umplea odaia. Totul avea un aer mai mult solemn, ca într-o sală de conferințe.

Se așezară, la invitația Excelenței, pe scaune. Adelaide își alegea cea dinții locul, la mijloc în rîndul întîi, spunînd că vrea să fie înconjurată măcar din trei părți de oameni vii. Viorica se așeză în dreapta ei. Lîngă Viorica, un scaun rămase gol pentru Excelența. La capătul din stînga, se așeză Cernea. Pe cele trei scaune din spate, se așezară Mara, Budu și Agalidi.

Coralia, care intrase cea din urmă, se duse să se așeze pe fotoliul din firida formată de cele trei perdele negre. Se sprijini cu capul de spatele fotoliului, cu mîinile întinse pe genunchi, cu ochii pe jumătate închși și rămase așa, nemișcată. În penumbra cabinetului, floarea sîngerie de la pieptul ei părea că arde. Fața ei părea și mai palidă pe fondul negru.

— Nu vă rog decît un singur lucru, spuse Excelența care singur rămăsese în picioare. Să priviți mereu spre medium și să vă concentrați gîndul numai asupra lui, căutînd pe cît posibil să alungați orice altă preocupare. Aceasta e necesar pentru ca să se stabilizească curentul odic și legătură între asistenți și medium.

Excelența făcu cîțiva pași spre perete, învîrti un comutator și lumina albă dispăru, lăsînd loc unei lumini albastrii, slabă dar destul de clară pentru a se putea distinge bine conturul lucrurilor. În cabinet, floarea roșie și chipul palid al Coraliei abia se mai deslușeau de restul trupului scufundat în întuneric, și care se pierdea aproape cu totul în umbra perdelelor negre. Numai picioarele boliviane, care depășeau nemișcate marginea cabinetului, erau vizibile pînă puțin mai sus de glezne. Lîngă ea, în picioare, Excelența, cu mîinile întinse spre dînsa, stătea și el nemișcat. Numai degetele lui se agitau ușor, se strîngeau, se destindeau, într-o mișcare ritmică. În cabinet, Coralia respira larg și adînc; se putea vedea cum floarea de la piept se ridica și se scobora o dată cu răsufarea. Aceasta se făcea tot mai repede și mai puternică. Deveni în curînd gîfîită, sacadată, ca respirația cuiva care a alergat mult. Un tremur zgîlțîi trupul întunecat dintre perdele, picioarele se zbătură ușor, se ridicară, se lăsară iarăși pe covor, se lovîră unul de altul, cu un sunet sec, care fu amplificat de tăcerea adîncă a odăii. Tremurul continua. Coralia începu să geamă, întîi mai ușor, apoi tot mai tare, în timp ce trupul ei se zvîrcolea în fotoliu. Din cînd în cînd, un horcăit întrerupea respirația, apoi geamătul revenea o dată cu răsufarea și continua cu ridicări și scăderi de ton. Toate acestea țînură o bună bucată de timp, mai multe minute, care pîrură lungi celor care ascultau. O așteptare nerăbdătoare îi cuprinse pe toți. Horcăiturile, gemetele, gîfîielile, care se auzeau din umbra perdelelor împrăș-

tiau o neliniște vagă care îi apăsa pe toți. Fiecare își simțea capul greu ca în apropierea furtunei. În sfârșit, frământarea Coraliei începu să se potolească. Excelența își încetini mișcarea degetelor și făcu câțiva pași înapoi, îndepărtându-se de cabinet și mergînd de-andaratele către scaunul lui. Tremurul picioarelor încetă. Coralia răsufală o dată lung, apoi începu să respire adînc și regulat.

— Spirite-ghid, rosti Excelența, arată-ți prezența printre noi.

Urmă o clipă de tăcere adîncă în care nu se auzea decît respirația Coraliei.

— Spirite Coriolan, spuse din nou Excelența ; îndrumător al adunării noastre, arată-ți prezența printre noi și călăuzește gândurile noastre către lumea în care te afli acum.

Atunci, ca și cum s-ar fi deschis o fereastră, un curent de aer rece trecu prin odaie. Pe deasupra capetelor tuturor, se auzi parcă un șuierat, ca al unui vînt domol printre frunze de brad, dar abia simțit, așa încît te-ai fi putut întreba dacă a fost într-adevăr aievea. Înfiorarea însă rămase. Budu o simți în brațul vecinei lui din stînga care își lipi brațul și mai mult de al lui. El gustă cu deliciu această apropiere. Își întoarse ochii spre Mara, al cărei obraz lucea dulce în lumina albăstrie. „Cum am putut s-o cred distantă și mîndră ? se întrebă el. Ce mult te poate înșela o primă impresie !” Atunci, în seara aceea la Assani, ea îi păruse îndepărtată și inaccesibilă, ca din altă lume, din altă planetă, Și acum era lîngă dînsa, îi simțea brațul

moale lângă al lui. Ea vorbise cu el, numai cu el, tot timpul, se așezase lângă el... Desigur, simplă întâmplare, se grăbi el să-și spună cu resemnare și ușoară amărăciune. Dar rămânea, oricum, faptul de neînlaturat al acestei apropieri prietenoase, simple, care îl îmbăta.

Atît de mult, încît nu dăduse atenție decît pe jumătate la ceea ce se petrecuse în jurul lui ! Orice s-ar întâmpla, totul trebuie să aibă o explicație firească, își spusese el de la început. Se supusese cu docilitate atunci cînd Excelența îi invitasese pe toți să-și fixeze privirile și gîndurile asupra firidei de umbră în care Coralina gemea și se frămînta. Făcuse asta din conformism politicos. Dar gîndurile i se întorceau mereu către vecina lui, al cărei braț îi apăsa ușor brațul. Simți totuși răceala ciudată care îi învăluia deodată pe toți și auzi parcă șuieratul unui vînt. Se uită spre ferestre. Draperiile negre stăteau nemișcate. Totul trebuie să aibă o explicație, repetă el automatic în gînd.

Chiar în aceeași clipă, un trosnet se auzi, ca al unui lemn care se rupe. De unde venise ? Nimeni însă nu mai avu timp să se întrebe fiindcă imediat o ploaie de pocnete se porni de pretutindeni, din tavan, din pereți, din mese, parcă chiar numai din aer, din gol, de nicăieri. Budu întoarse capul spre Agalidi. Acesta, cu brațele încrucișate, cu profilul boțit, privea fix spre cabinetul negru. Simți mișcarea lui Budu, dar ridică numai mîna, ca și cum ar fi vrut să preîntîmpine o întrebare și continuă să privească țintă în același loc.

Sunetele încetară tot așa de brusc cum începuseră.

— Spirite Coriolan, zise Excelența, spune-ne dacă putem începe ședința și dacă spiritele ne sînt favorabile astă-seară.

Din cabinet se auzi vocea Coraliei, rostind rar :

— Spiritele sînt ca de obicei favorabile acelor care le primesc cu simpatie.

— Ce bine vorbește românește boliviana asta, șopti Agalidi la urechea lui Budu.

— Spirite Coriolan, zise din nou Excelența, spune-ne dacă putem să intrăm în comunicare directă cu tine și cu lumea spiritelor.

Urmă o pauză scurtă. Apoi, deasupra capetelor, venită parcă din tavan, o voce groasă răsună :

— Vorbesc acum cu vocea mea proprie. Nu toate spiritele sînt dispuse să întrebuițeze glasul lor cel adevărat ca să intre în legătură cu voi. Multe din ele preferă să vorbească prin mijlocirea mediumului. Așadar, nu cereți numaidecît spiritelor să vorbească direct. Nu insistați și lăsați-le să se exprime în modul care le convine.

Excelența spuse :

— În ședința trecută, un incident, datorit neștiinței și nu relei voințe, a făcut pe spiritul lui Bismarck să întrerupă conversația ce-o începusem cu el și să plece supărat. Aș vrea să exprim lui Bismarck tot regretul meu pentru acel incident neplăcut și să-l asigur că aceasta nu se va mai repeta. De asemenea, l-aș ruga să revină printre noi și să continue interesantele reve-

lații pe care tocmai voia să ni le facă în momentul cînd incidentul s-a produs.

— Bismarck e tot supărat, rosti vocea. Cu toate încercările mele, n-am izbutit încă să-l împac. Dar nu pierdeți speranța. E un spirit foarte sensibil, se înfurie repede, dar mînia lui de obicei nu durează mult. Cred că chiar de pe acum i-a trecut, dar nu vrea încă să cedeze, deoarece e foarte orgolios. Scuzele voastre, însă, îl vor îndupleca.

— Cancelarul de fier a rămas, după cum văd, de fier și după moarte, spuse Agalidi lui Budu la ureche.

— Dar cine vorbește? întrebă tot în șoaptă Budu.

Agalidi dădu numai din umeri, fără să răspundă, fiindcă Excelența începuse din nou :

— Spirite conducător, spuse el, deoarece n-am vrea să greșim și să chemăm un spirit potrivit, indică-ne care din spiritele pe care le voi numi acum ar putea răspunde astă-seară mai repede și mai favorabil : Iuliu Cesar, Vasile Alecsandri, Carol cel Mare, Eminescu, Mihail Kogălniceanu, Edison, Clemenceau.

— Chemați-l pe Kogălniceanu, porunci vocea.

— Spirit al lui Kogălniceanu, spuse Excelența, arată-ți prezența printre noi în ce mod vei voi.

Urmă o tăcere de cîteva clipe, în care se auzi numai respirația adîncă și regulată a Coraliei. Apoi, deodată, un țăcănit metalic îi făcu pe toți să întoarne capul. Țăcănitul venea dinspre mașina de scris. Așezată la cîteva pași de scaune, pe măsută, mașina se zărea foarte bine. În lumina albăstrie se vedea cum clapele se ridică și se coboară. Se distingea de asemeni miș-

care de translație spre stînga și revenirea la loc după fiecare rînd scris. Și se vedea cum foaia albă se ridica încetul cu încetul și se răsfrîngea peste rulou. Budu încremenise cu ochii către mașina care scria singură. Scria singură... Repetîndu-și aceste două vorbe în gînd, Budu se reculese puțin din uimirea lui. Trebuie să fie o explicație, își spuse el îndărătnic, cu un gest interior de apărare împotriva misterului. Lîngă el, Agalidi, cu capul plecat înainte, privea fix spre cabinetul negru murmurînd :

— Și totuși nu s-a mișcat. I se văd picioarele și fața.

Brațul femeii de lîngă el, lipit de al lui, nu avusese nici o tresărire. Budu își întoarse capul spre Mara. Privea și ea spre cabinetul negru. Fața ei nu arăta nici mirare, nici interes, dar buzele strînse, fruntea ușor încruntată, privirile fixe dovedeau că atenția ei era încordată. O mare stăpînire de sine putea să dea impresia că e nepăsătoare. Însă sub fruntea aceasta calmă era loc pentru multe furtuni. Budu bănuia aceasta. Ar fi vrut s-o întrebe, să-i spună ceva, nici el nu știa ce. Ar fi fost atît de simplu să se aplece spre ea, să-i șoptească două, trei vorbe și să simtă cu acest prilej atingerea părului ei. Dar nu îndrăzni, cuprins din nou de sfială în fața atitudinii ei nepăsătoare, deși avea tot mai mult impresia că această atitudine era numai o aparență. În sfiala lui, se amestecă îndată și o ciudă, o ațîtare din cauza absurdului în care simțea că-l scufundă cele ce se petreceau în jurul lui. Îi veni la un moment dat să se repeadă la mașina de scris. Făcu chiar o mișcare într-acolo pe care însă n-o mai

continuă. Mașina scria. Asta era un fapt. *Scria singură*. Și asta era un fapt, pînă la dovada contrară. Împinse ușor cu cotul pe Agalidi. În momentul acela țâcănitul încetă și vocea puternică se auzi din nou :

— Spiritul nu mai vrea să se manifeste. Voințe adverse îl împiedică. Formați lanțul pentru a stimula vigoarea mediumului.

— Curentul odic e slăbit, spuse Excelența. Trebuie să-l întărim. Vă rog, luați-vă strîns de mîna și priviți spre medium.

Budu ascultă și se conformă, mașinal. Simți mîna Marei într-a lui și nu se mai gîndi decît la ea. Agalidi, luîndu-i cealaltă mîna, îi spuse încet :

— Ai văzut ce repede scrie Kogălniceanu la mașină ? Erau mașini de scris pe vremea lui Kogălniceanu ?

— Spiritele știu și pot mai mult decît au știut și au putut în viață, rosti deodată cu putere vocea din aer.

Budu, uluit, se uită la Agalidi.

— Telepație... explicabil, murmură acesta, mai mult ca să spună ceva.

„Dar cine vorbește ? se întrebă în gînd Budu ; vocea femeii dintre perdele e altfel, e mai subțire, are alt timbru, alt accent. Și cine a scris ? N-a fost nimeni în fața mașinei de scris, asta e sigur.“

Prezența inexplicabilului îi dădea o îndrăzneală nouă. Strînse ușor mîna Marei. I se păru, sau o ușoară strîngere îi răspunse ? Privi pe Mara cu coada ochiului. Nici o mișcare nu turbura profilul ei ușor încrunțat, cu bărbia rotundă și nasul puțin turtit la vîrf, cu

buzele strînse. Lîngă șoldul lui simțea șoldul ei. Căldura trupului ei îl îmbătă. Își apropie piciorul și mai mult, îi atinse genunchiul și, mai jos, pulpa rotundă și elastică. Mara continua să nu facă nici o mișcare. Budu rămase și el nemișcat cîteva clipe. Apoi speriat de propria lui îndrăzneală, își dădu înapoi piciorul, deslipindu-l de al ei. Dar, o dată cu mișcarea asta, îi strînse fără să vrea mîna și mai tare. Sfiala îl cuprindea din nou. „Sînt un prost că ezit“, se gîndi el cu ciudă împotriva lui însuși. Își spuse asta spontan, aproape involuntar. Această mărturisire a propriei sale șovăieli răsărise din adîncurile conștiinței, brusc, pe neașteptate, ca o revelație crudă. Ea fu ca o cheie cu care Budu deschise deodată hrube din el însuși, de care pînă atunci nu știuse nimic. Începea să vadă limpede în el și să se arate lui însuși altfel decît fusese pînă atunci. Ciuda crescă o dată cu sfiala. Un tumult de gînduri contradictorii îl năpădea. Le înăbuși însă repede, adică le amîna pe mai tîrziu, din lașitate față de el însuși, din cauza aceleiași șovăieli care îl împiedica să ia față de Mara o atitudine hotărîtă. De altfel, acum, absurditatea din jurul lui nu-i dădea răgaz să se cerceteze. Mintea lui voia o explicație a celor petrecute adineauri. Incertitudinea pe care i-o dădeau fenomenele stranii care se produsese în fața lui îl necăjea. Misterul — fiindcă, hotărît, era un mister — îl supăra. El venise desigur cu gîndul să asiste nepăsător la ceea ce își spusese că nu era decît un joc de copii bătrîni ; însă ciudățenia *reală* a celor ce vedea

și auzea îl silea să iasă din atitudinea de spectator indiferent sau, cel mult, amuzat, pe care și-o impusese.

În cabinet, respirația Coraliei se făcuse din nou gâfăită și neregulată. Trecură așa câteva minute de tăcere grea, în care timp toți urmară să se țină strâns de mână. În sfârșit, Coralia vorbi cu glas răgușit și înăbușit, de data asta în franțuzește :

— Împingeți fotoliul mai în față.

Excelența, ajutat de Cernea, scoase pe jumătate fotoliul dintre perdele. Acum, trupul Coraliei se putea vedea în întregime. Vocea din aer se auzi din nou. Budu se uită la fața Coraliei : buzele ei strânse nu se mișcau. Vocea rosti :

— Kogălniceanu a plecat. Nu mai chemați pe nimeni. Spirite necunoscute se vor manifesta. Stați liniștiți. Micșorați lumina.

Excelența se ridică și întoarse comutatorul. Lumina scăzu. O umbră albăstrie umplu camera. Ungherele nu se mai puteau distinge. Se puteau încă desluși clapele albe ale pianului, vasul cu flori de pe masă. Pe fondul negru al perdelelor, fața palidă a Coraliei strălucea, parcă fosforescentă. O dată cu descreșterea luminii, tăblițele de pe masă se iluminară deodată. Budu își dădu seama că erau acoperite cu o substanță luminoasă, probabil sulfură de zinc.

— E din ce în ce mai impresionant, șopti Adelaida și se ghemui pe scaun. *Cette obscurité tout-à-coup !* începe să-mi fie frică, spuse ea încet Vioricăi.

— Nu trebuie să vă fie frică de nimic, spuse vocea. Spirite care doresc să rămână necunoscute vă vor arăta prezența lor mișcând diferite obiecte. Desfaceți lanțul.

De pe masă, o tăbliță se ridică încet, se opri o clipă în aer legănându-se ușor, parcă nehotărâtă, apoi veni plutind spre grupul celor așezați pe scaune. Adelaida scoase un țipăt ușor. Agalidi se ridică pe jumătate de pe scaun, cu capul plecat înainte. Mara, în timp ce-și desfăcea încet (o, ce încet !, se gândi cu deliciu Budu) mîna din mîna vecinului ei din dreapta, dădu ușor capul pe spate, apoi rămase așa urmărind cu ochii mișcările tăbliței. Tăblița veni pînă la colțul cabinetului negru, trecu între privitori și Coralia, apoi se duse să se așeze pe măsută, alături de mașina de scris. În aceeași clipă, vasul cu flori de pe masă se ridică și el în aer, luă același drum ca și tăblița și se opri în fața scaunelor. O floare ieși din vas, se desprinse din buchet, zbură peste capul lui Cernea și căzu pe pieptul Marei care o prinse și o mirosi cu un gest mașinal. Budu, înmărmurit, cu ochii măriți de surprindere și de încordare, urmări cu ochii floarea, apoi își aținti din nou privirile asupra vasului *care stătea nemișcat în aer*, fără să fie sprijinit de nimic vizibil. Mîntea lui, întreaga lui ființă, refuza, respingea cu furie miracolul. Scamatorie, își spuse el, trebuie să mă ridic să văd. Să vadă ce ? Vasul stătea mereu în aer, în mijlocul odăii.

— Nu s-a mișcat nici un moment din fotoliu, murmură Agalidi. E un fenomen care tot de la medium pornește, șopti el lui Budu la ureche.

Budu se uită spre cabinet. Coralia, cu capul pe spatele fotoliului, cu ochii închiși, părea scufundată într-un somn adînc dar agitat. Fața ei se crispa ca sub

acțiunea unei sforțări de atenție, brațele tremurau ușor, încordate, și mâinile se strângeau. Respirația era din nou gîfîită.

Budu făcu o mișcare ca să se ridice puțin de pe scaun, dar chiar în aceeași clipă simți o zguduire ca și cum un curent electric l-ar fi străbătut. Aceasta nu dură decît o secundă. În secunda următoare, Budu văzu vasul de flori lîcind din nou pe masă. Ce fusese ? „Am amorțit desigur din cauză că am stat nemîșcat pe scaun“, își spuse el. Și vasul era din nou la locul lui. Ce fusese ? O iluzie din cauza obscurității ? Dar lîngă el, Mara învîrtea printre degete floarea *care adineauri sârise din vas*. Budu renunță să mai încerce să explice ceva. „O cauză a acestor fenomene tot trebuie să existe, se gîndi el. Faptul că n-o cunosc nu înseamnă că trebuie să-i contest existența. Dar ea nu poate fi decît naturală. Scamatorie, iluzie, fie chiar telepatie sau chiar puterea nervoasă a mediumului, cum explică, fără să explice nimic, Agalidi, o cauză reală trebuie să existe... Dar e o treabă serioasă asta ? se întrebă el cu oarecare rușine de el însuși. Totuși, sînt aici oameni serioși și respectabili ca Excelența, oameni inteligenți ca Vasile Cernea. Numai obscuritatea asta e de vină.“

În momentul acesta, Budu simți cum scaunul pe care stătea era tras înapoi cu putere. Cineva smunea scaunul pe la spate. Budu fu cît pe ce să cadă și ar fi căzut dacă nu s-ar fi ținut cu mâinile de spatele scaunului din față. Se întoarse furios, gata să strige că nu permite asemenea glume. Dar la spatele lui nu era nimeni.

Budu făcu un pas și izbi cu pumnul în aer. Simți deodată aceeași zguduire ca și adineauri, însă de data asta mai lungă și mai dureroasă. Scaunul se ridică în aer, se îndepărtă de el, pluti o clipă legănându-se, apoi veni de se depuse iarăși pe covor și se lipi cu marginea de genunchii lui Budu care, mașinal, îl trase și se așeză pe el, uluit de iuțeala cu care se petrecuse totul. „Vi-sez?“, se întrebă el și se ciupi tare de braț. Ceea ce i se părea și mai curios era faptul că, în jurul lui, nimeni nu păruse că dă atenție celor întâmplate. Și totuși se ridicase, izbise cu pumnul în aer, se așezase din nou. „Asta e curată nebunie, își spuse el, nu se poate.“

— Ai văzut? întrebă el în șoaptă pe Agalidi.

— Ce anume?

— Scaunul meu, adineauri...

— Ai alunecat.

Dar Agalidi nu sfârși bine de vorbit și o smuncitură la fel cu aceea pe care o simțise și Budu îi smulse și lui scaunul de sub el. De data asta, scaunul nu se mai ridică în aer, ci se îndepărtă, tîrîit numai pe covor, apoi se întoarse docil ca un cîine jucăuș și se opri pe locul unde fusese mai înainte.

— Ei? întrebă Budu.

— Telekinesie, spuse Agalidi.

— Ce-i asta? întrebă Budu, agasat.

— Mișcarea obiectelor din depărtare, fără să le atingi.

— Cine o face?

— Mediumul.

— Și crezi așa ceva ? întrebă Budu. Asta nu-i o explicație.

— Tot mai bine decît nimic, răspunse evaziv Agalidi.

— Vă rog, liniște ! porunci vocea din aer. Spiritul lui Ginghishan vrea să facă o comunicare.

— Spirite al lui Ginghishan, fii binevenit printre noi, spuse Excelența.

De pe clapele pianului se înălță imediat o melodie.

— De data asta s-a înșelat, șopti Agalidi, după ce ascultă puțin. E o romanță de Schumann.

Cîntecul încetă brusc. Vocea rosti :

— A fost o greșeală. Spiritul lui Ginghishan a anunțat în ultimul moment că nu poate veni. În locul lui a venit un spirit inferior. A fost alungat.

— Păcat, cînta bine, spuse încet Agalidi.

— Treziți mediumul, porunci vocea. E obosit.

— Coriolan e plin de tact, dădu replica Agalidi, în șoaptă.

Se făcu lumină. Toți clipiră din ochi.

— Și fantomele ? exclamă Adelaïdă. *Comme c'est dommage !*¹ Aș fi vrut așa de mult să văd o reîncarnare, Grigri !

„E extraordinar cît de repede acceptă oamenii miracolul“, se gîndi Budu, uitîndu-se pe gînduri la ga-roafa albă pe care Mara, cu un surîs uitat pe buze, o învîrtea mereu printre degete.

Coralia se trezi cu încetul. După zvîrcolelile și frămîntările prin care trecuse, nu părea deloc ostentă.

¹ Ce păcat ! (fr.) (n.r.).

Deschise ochii, se întinse în fotoliu, apoi se ridică și, fără o vorbă, ieși ușoară ca o umbră.

Invitații coborîră în sufragerie. Înainte de-a ieși, Agalidi trase cu ochiul la hîrtia prinsă în mașina de scris. Era albă. „M-aș fi mirat să fie altfel“, se gîndi el. Nu era, desigur, o explicație, dar, oricum, constatarea aceasta zdruncina puțin misterul.

În sufragerie, se adunară cu toții în jurul mesei cu gustări și băuturi. Budu bău un pahar de oranjadă. Îndoiala lui nu slăbise, dar prezența inexplicabilului și persistența misterului îl supărau. Și îi era parcă rușine de el însuși ; un sentiment penibil de care nu putea scăpa.

Cernea, la vederea mesei încărcate, exclamă vesel :

— Minunată idee. Îmi place grozav tranziția bruscă de la spiritual la material, de la bucuriile cunoașterii pure la voluptățile realității palpabile. Ce poate fi mai delicios decît să muști dintr-un sandvici cu icre după ce, numai cu cîteva minute înainte, ai stat de vorbă cu o fantomă.

Budu se apropie de el, spunîndu-i încet :

— Vra să zică, dumneavoastră, domnule consilier, credeți că au fost...

— Nu cred, răspunse Cernea în timp ce lua de pe masă încă un sandvici. Văd și constat. Nu mai am nevoie să cred. Asta e ca și cum m-ai întreba dacă cred în electricitate. N-am nevoie să cred în ea. O simt, constat existența și efectele ei. Știe cineva ce este radiofonia *în sine* ? Nu. Totuși există. Și dacă admit

că lucrurile neînsufleteite emit radiații, atunci cu atât mai mult trebuie să admit că emit radiații ființele vii !

— Asta ar fi poate o explicație pentru anumite fenomene... dar revenirea spiritelor celor morți ?

— De ce să încerc să explic ? Admit miracolul ca pe un fenomen familiar, inexplicabil fără îndoială, dar nu mai inexplicabil decît toată această lume fenomenală în care trăiesc și pe care n-o pricep ce este în firea ei adîncă. Invizibilul există în aceeași măsură ca și vizibilul.

Cernea se opri, bău un păhărel de vin roș, apoi apucă al treilea sandvici, de data asta cu șuncă. Budu dădu din cap cu îndoială și nu mai spuse nimic. Amintirea floarei aruncate pe pieptul doamnei Racliș și amintirea scaunului smuncit de sub el îl urmăreau mereu ca o problemă nerezolvată — și nerezolvabilă. O căută din ochi pe Mara. O văzu cum stătea, puțin izolată de ceilalți, în picioare la un capăt al mesei, sorbind dintr-o ceașcă de ceai și mușcînd dintr-un fursec. Pusese floarea pe marginea mesii. Budu se uită repede spre Viorica și o văzu, împreună cu Adelaida, stînd de vorbă cu Excelența. Abia după aceea, el se apropie de Mara, muștrîndu-se în gînd din cauza gestului său de prudență, gest involuntar și de care se simțea umilit puțin (ceea ce de altfel era un sentiment cu totul nou în sufletul lui, supus pînă acum cu docilitate influenței nevesti-si). Crezu că e bine să-și ia un aer glumeț :

— După cum văd, ați păstrat floarea pe care v-au aruncat-o spiritele, spuse el arătînd garoafa albă de pe masă.

„Am luat un ton prea protocolar“, se gîndi el imediat.

— Da, am fost favorizată, răspunse ea. De altfel, am văzut că și dumneata te-ai bucurat de atenția spiritelor.

Budu o privi mirat :

— Cum ? Ai observat ?

— Sigur... scaunul...

— Am crezut, după felul cum te uita, că n-ai văzut...

— O, văd mai multe decît am aerul, îl întrerupse ea cu un zîmbet.

Budu simți o căldură în piept. Ce voia ea oare să spună ? Și ce trebuia să răspundă el ?

— Ce mulțumit aș fi, spuse el, dacă ai vedea și..

Se opri. „Ce fac ? se gîndi el speriat. Ce era să-i spun ?“ Fraza pe care o începuse i se păru deodată monstruoasă și vorbele pe care ar mai fi vrut să le rostească i se păreau acum grele ca niște blocuri de piatră. Doamna Racliș îl privea cu ochii ei de cenușă vînătă, așteptînd. Întrebă făcînd cu capul un gest de îndemn :

— Ce să văd ?

— O, nimic, spuse Budu.

Apoi, luîndu-și inima-n dinți, dintr-o suflare :

— Mă gîndesc că ar fi strașnic să poți vedea ce se petrece în sufletul oamenilor... al oamenilor din jurul tău... Vorbesc în general... Ce bine ar fi dacă am putea vedea ce se întîmplă în sufletele celor cu care stăm de vorbă...

— Crezi? spuse ea. Eu nu. Eu cred, din contră, că ar fi groaznic să știi ce gîndește cel cu care vorbești. Ne-am teme toți unii de alții.

— Depinde, replică el. Eu, de exemplu, nu m-aș teme... de dumneata.

— Bagă de seamă, îl amenință ea cu degetul. Să nu te lauzi.

— Te asigur că nu, rosti el din adîncul inimii și o privi cu ochii lui de cîine credincios.

Cu un gest distrat, ea luă floarea de pe masă, se uită la el o clipă, cu un aer de nehotărîre, observîndu-l parcă puțin nedumerită, apoi îl lovi ușor cu floarea peste braț :

— Eu cred că e mai bine așa, spuse ea.

El vru să spună ceva dar văzu pe Agalidi că se apropie și își înăbuși întrebarea pe care i-o stîrnise fraza ei din urmă. Vorbele ei avuseseră oare un sens general sau se raportau numai la situația prezentă, la el și la ea? Nu putea găsi nici un răspuns care să-i împrăștie, într-un fel sau altul, îndoiala și incertitudinea.

Coralia intră pe o ușă laterală, luă de pe masă un pahar de lapte, apoi se așeză pe un scaun într-un colț, sorbind încetișor din pahar, cu ochii în gol, fără să pară că dă vreo atenție celor din jurul ei.

Îndată după terminarea ședinței, Viorica acaparase pe Excelența și, cu ajutorul Adelaidei, nu-l mai slăbise o clipă. Viorica era încîntată de tot ce văzuse și auzise. Singur doar faptul că spiritul nu-i dăduse și ei, sau numai ei, floarea, o supăra puțin. Se consolă

gîndindu-se că a fost probabil un spirit inferior. Un spirit superior ar fi ales mai bine.

Viorica nu-l mai slăbea pe ministru cu întrebările și cererile de explicații :

— Ce calități anume se cer ca să devii medium ? Sînt calități înnăscute sau căpătate prin exercițiu ?

— Trebuie, negreșit, o dispoziție specială, spuse Excelența. Nu oricine poate deveni medium. Dar bineînțeles și exercițiul joacă un mare rol, adăugă el.

— *Oh, moi, tu sais*, sări și Adelaida, mi-ar fi frică, *vraiment*. Sînt prea nervoasă pentru așa ceva. Trebuie să fie teribil să te simți posedat de fantome. Aș avea mereu impresia că în mine sînt mai multe persoane și, cînd aș deschide gura să vorbesc, mi s-ar părea că vorbește altcineva, nu eu.

— O, cît despre asta nu-i nici un pericol, spuse Excelența. Spiritele nu se manifestează decît în anumite condiții și numai cînd mediumul e în stare de transă sau de somn magnetic. Și asta nu se întîmplă decît dacă transa e provocată de mediumul însuși sau de pase magnetice.

— O, Excelență, dacă ați vrea, spuse Viorica. Dar n-aș voi să abuzez...

— Vă rog, vă rog, spuneți.

— Dacă ați vrea să încercați și cu mine...

— Ce anume ? întrebă Excelența, cam plictisit de această falsă ezitare.

— Cîteva pase. Aș vrea să văd și eu dacă..

— *Oh, quelle idée, Viorica ! exclamă Adelaida. Eu pentru nimic în lume n-aș încerca ! Je suis sûre qu'on risque d'attraper une migraine effroyable !*¹

— *Mais non, chère amie,* e foarte simplu, spuse Excelența.

Apoi, către Viorica :

— Stați în picioare cu spatele la mine, cu brațele în jos ; dacă simțiți o ușoară amețală și cădeți, nu rezistați. Cîteva clipe durează totul.

— Sînt gata, încercați ! spuse Viorica.

Budu care, la apropierea lui Agalidi, se depărtase puțin de doamna Racliș și se așezase pe un scaun mai la o parte, văzu cu mirare pe nevastă-sa stînd dreaptă în picioare, cu brațele spînzurate de-a lungul șoldurilor, cu capul sus, cu ochii pe jumătate închiși, nemișcată, în timp ce Excelența, la spatele ei, cu brațele întinse, strîngea și desfăcea degetele, cu o mișcare de improșcare spre ceafa ei. Toți priveau cu atenție scena. Trecură așa cîteva minute. Viorica nu se clinti din loc. În sfîrșit, Excelența lăsă brațele în jos și declară :

— Fluidul n-are absolut nici o putere. Sînteți refractară la magnetismul animal și la mediumnitate, spuse el Vioricăi care se întorsese spre dînsul.

— Cum ? rosti ea cu o șchimă dezolată, credeți că n-am nici o dispoziție ?

— Absolut nici una. Sînteți cu totul inaccesibilă fluidului. Sînteți, ca să zic așa, rea conducătoare de fluid magnetic.

¹ Sînt sigură că riști să te alegi cu o migrenă îngrozitoare (fr.) (n.r.).

— Și cu toate acestea simt în mine un impuls irezistibil către lumea spiritelor, spuse cu părere de rău Viorica.

— Sînteți iubită de spirite, dar nu folosită de ele pentru comunicațiile lor cu lumea vizibilă, spuse consolator Excelența. Coriolan vă prețuiește foarte mult.

Viorica, aflînd că e prețuită de un duh atît de fin ca acela al fostului profesor de gimnastică, se liniști și își căpătă din nou seninătatea.

— Cine mai vrea să încerce? întrebă Excelența, întorcîndu-se spre ceilalți.

Adelaida își păstră rezistența. Cernea, potrivit curiozității lui universale, vru să încerce și el și părăsi masa unde avusese pînă acum serios de lucru cu furculița și paharul. De la primele pase, începu să se clatine. Agalidi șopti lui Budu că se clătinase și pînă atunci și că aceasta era efectul unui alt fluid mai palpabil, emanat din mai multe păhărele de bordeaux roș. Invitat să încerce, Budu refuză politicos, sub cuvînt că e ostenit. În realitate, amintirea celor două comotii din timpul ședinții era prea vie și el nu avea poftă să mai sufere cumva încă una. Și pe urmă, cu toată această amintire neîndoielnică, cu tot respectul pe care i-l insuflau simandicoasele fețe prezente și cu tot exemplul nevستی-si, el continua să-și păstreze îndoiala, e drept că mai mult din voința de-a nu se da învins decît din vreo cauză obiectivă.

Excelența se îndreaptă în sfîrșit și către Mara, care stătea tăcută de-o parte, și o invită cu un gest :

— Doamnă Racliș, nu vrei să încerci și dumneata ?

Ea se ridică, cu un zîmbet, apoi stătu dreaptă, zîmbind mereu. După cîteva pase, se prăvăli ușor pe spate în brațele Excelenței.

„Splendidă cădere“, își spuse Agalidi. „Și cumplită privire“, adăugă el, uitîndu-se la Coralia care, din colțul ei, văzuse totul, fulgerase negru pe sub sprîncene apoi, intrînd din nou în nepăsare, se sculase de pe scaun și ieșise neobservată de nimeni.

Se ridicară cu toții să plece. Excelența opri pe Budu cînd acesta îi dădu bună-seara :

— Mi-a spus Agalidi. Să n-ai nici o grijă. Vorbesc eu mîine cu generalul. Ai sigur unanimitatea.

— Adevărat ? O, vă mulțumesc, Excelență.

Dar, spre mirarea lui, Budu se simți mai puțin mulțumit de această veste decît ar fi trebuit să fie și decît ar fi vrut să fie.



— Trebuie neapărat să te întîlnesc, spuse încet Marei Excelența, în timp ce o ajuta să-și pună pardesiul și lăsîndu-și o clipă brațele pe umerii ei.

Toți ceilalți plecaseră. Erau singuri în vestibul. Ea nu răspunse imediat.

— Neapărat, continuă el repede. Mara-Dor... Mara... lasă-mă să-ți spun așa, pe nume. Voi avea astfel impresia că sîntem prieteni de multă vreme. Vreau să ne întîlnim odată singuri... Mi-ai promis de două ori pînă acum și de două ori ai găsit un pretext ca să nu-ți ții promisiunea.

Ea se întoarse către el, cu surîsul ei candid, puțin mirat.

— Crede-mă că n-am putut. Emil are atîta nevoie de mine, acumă cînd e în plin lucru. Nu se poate despărți de mine nici o clipă.

— Gelos de pe acum? spuse el luîndu-i mîinile.

— Nu mai mult decît trebuie, răspunse ea, evaziv, cu același zîmbet.

— Mara... ascultă-mă... îți vorbesc cum niciodată n-am vorbit cu o femeie. Mara, aș putea să izbucnesc într-un torent de vorbe pasionate, fierbinți, insinuante... Dar nu vreau, fiindcă simt că toate aceste podoabe exterioare ale pasiunii nu mai au nici o valoare, nici o îndreptățire în fața dumitale... Mara, de cînd te-am întîlnit atunci seara, nu m-am deslipit o clipă de amintirea pe care mi-ai lăsat-o... Amintirea asta pătrunde în toate gîndurile mele, în toate gesturile și faptele mele. E o obsesie delicioasă și dureroasă în același timp, o continuă frămîntare între speranță și deznădejde... De-atunci ne-am mai văzut de cîteva ori, dar niciodată cu totul singuri, așa că niciodată n-am avut răgazul să-ți spun tot ce gîndesc... De aceea m-am hotărît să-ți scriu, dar după ce ți-am scris, m-am temut să nu cadă scrisoarea în mîinile altcuiva și n-am trimis-o. Scrisoarea e și acum în sertarul biroului meu... Tot ce-am făcut, tot ce-am gîndit de-atunci încoace a fost numai și numai pentru dumneata. Chiar ședința de astă-seară n-am pregătit-o decît pentru dumneata, ca să am din nou ocazia să te văd și să te văd singură, fiindcă bănuiam că Racliș n-are să vină,

știu că nu-l interesează. O viclenie pe care ai să mi-o ierți, fiindcă am făcut-o numai ca să te pot avea aici lângă mine, aproape singură... Mara, mai stai puțin cu mine, mai rămâi o clipă. Ceilalți au plecat... Nu mai e nimeni... Vino cu mine, vino... cîteva clipe numai... vreau să-ți citesc scrisoarea aceea pe care nu ți-am trimis-o... Te-am așteptat toată ziua astăzi. Mi-a fost atît de frică să nu anunți cumva că nu poți veni. Și am avut, cînd te-am văzut întrînd, o bucurie atît de mare, ca o deschidere de cer în suflet... Crede-mă, Mara !

Vorbea acum cu gura aproape de obrazul ei, strîngîndu-i mîinile, febril, într-ale lui, lipit de ea, tot mai aproape, atrăgînd-o spre el.

Ea păru o clipă că s-ar lăsa atrasă, apoi, brusc neliniștită, șopti :

— Nu, nu ! Nu aici, nu acuma...

— De ce ? spuse el tot în șoaptă. Mai stai numai puțin, Mara, te rog... Adineauri, cînd te-am cuprins în brațe, deși știam că e doar efectul somnului hipnotic, am avut un moment iluzia că te-ai lăsat de bună-voie în brațele mele. Mara, fă-mă să cred că n-a fost numai o iluzie... sau nu, nu asta. Spune-mi doar atîta : că va sosi cîndva o vreme cînd această iluzie va deveni o realitate... Mara, de ce taci ? Spune...

Dar ea, ridicîndu-și deodată fruntea și, smulgîndu-și mîinile din mîinile lui, privea acuma țintă, cu ochii mari, spre ușa, rămasă întredeschisă, a sufrageriei. I se părise sau umbra unei rochii apăruse în

dosul acestei uși ? Mara se desprinsese de lângă bărbatul care, nedumerit, încerca s-o rețină.

— Nu, nu, lasă-mă, te rog. Vine cineva... am văzut.

— Ce este ? Cine ?

În clipa asta, ușa sufrageriei se dădu la o parte și Coralia intră. Cu ochii negri și strălucitori în fața palidă, ea trecu, înaltă și dreaptă, fără să se uite la cei doi, cu pași de spectru, către scara din fund, urcă treptele și dispăru în etajul de sus.

— Sînt sigură că a ascultat, a auzit ce-am spus, ne-a văzut, spuse Mara neliniștită, fără să știe ea singură de ce.

— O, nu, spuse Excelența, care nu-și putuse stăpîni la apariția bolivianeii un gest de enervare. Te-asigur că n-a ascultat. Ce interes ar avea ? adăugă el cu un zîmbet liniștitor. Mara, nu pleca, te rog, nu pleca încă...

Dar ea deschisese deja ușa și stătea acum în prag.

— Nu, nu ! trebuie să plec... Îți promit că-ți telefonez mîine, sigur. Mîine după-amiază. Te rog, nu mă mai conduce. Găsesc un taxi la colțul străzii, la doi pași... Nu, nu, te rog. La revedere.

În stradă, unde ajunsese aproape alergînd, o umbră se desprinsese din umbra teilor de la poartă. Mara văzu că e Aḡalidi.

— Ce faci aici ? îl întrebă ea mirată.

— Te așteptam ca să te conduc, răspunse el.

— Serios ? Chiar așa de prost nu te credeam, Victor, spuse ea.

— De ce ? Nu mă lași nici măcar să fac pe sigisbeul ?

— Cum ? Mă plictisești cu expresiile tale ridicule. Mai bine găsește-mi un taxi.

— Am și oprit unul. Ne putem urca.

Apoi, o dată așezați înăuntru, el spuse, cu un gest îndărăt spre casa de lângă care porneau :

— Cum merge ?

— De ce te interesează ? întrebă ea. Ești gelos ? adăugă ea rîzînd.

— Nu. Simplă curiozitate. Și pe urmă voiam să-ți spun să te ferești de urechi și de priviri indiscrete în casa asta cu spirite și fantome.

— Ce vrei să spui ?

— Că nu toată lumea vede cu indiferență pasiunea Excelenței pentru tine...

— Coralia ?

— Exact.

— Dar cine e femeia asta ? întrebă repede Mara, cu o scrișnire ușoară în glas.

— O boliviană cu calități de medium extraordinare, după cum ai văzut.

— Aș, fleacuri ! Cine poate crede că e numai atîta ?

— Excelența e spiritist convins, să știi.

— O, nici el nu e numai atîta, spuse ea.

— Mara, șopti Agalidi, lipindu-se de ea și cuprinzînd-o de mijloc ; Mara, nu pot crede că au trecut atîția ani de-atunci, îți aduci aminte ! Parcă a fost

ieri. Eu n-am uitat. Și fără nici o sforțare sînt gata să cred că totul poate fi iarăși ca altădată.

— Iar începi? spuse ea plictisită. Supa încălzită n-are nici un haz.

— În fond, ai dreptate, rosti el dînd din umeri și retrăgîndu-și mîna. Și totuși, e păcat, urmă el după o clipă. Mi se pare că am ajuns. Aici e, nu? Oprește aici, spuse el șoferului, în fața unei case-cazărmi de pe strada Brezoianu.

Mara sări pe trotuar, făcu lui Agalidi un semn cu mîna și intră repede în casă. Ascensorul o duse la etajul al optulea, într-un apartament mic și sumar mobilat, unde ea îl găsi pe Racliș în pijama, răsturnat pe un divan, cu picioarele ridicate și tălpile sprijinite de perete, pufăind din pipă și citind.

— *Bonsoir, chéri*, zise ea. Cum ai venit așa de repede? Abia e douăsprezece.

El azvîrli cartea și spuse:

— N-a prea fost treabă. Ai venit singură?

— M-a condus Victor, răspunse ea în timp ce își scotea pălăria și pardesiul. E agasant cu amintirile lui. Tu ce-ai făcut?

— La club. Bridge cu generalul, Assan și încă-un tip.

— Succes?

— Pe jumătate. Ratrapat la *écarté* cu tipul.

Racliș se răsturnă pe o parte și își sprijini capul în palmă. O întrebă:

— Ei, cum a fost? Ai văzut fantome?

Și tot el urmă, cu o schimă disprețuitoare:

— Ce idioție!

— Nu știu, spuse Mara, însă eu am impresia... dar să nu rîzi, Emil... Eu cred că trebuie să fie ceva... nu-i numai iluzie, cum spui tu, sau înșelătorie.

— Aș ! Scamatorie, altceva nu-i !

— Cum ? crezi că ministrul...

— Nu el, alții...

— Coralia ! spuse ea ca pentru sine, cu jumătate de glas.

— Cine-i asta ?

— O boliviană, ea e mediumul, o femeie cu ochi strălucitori, o figură de cocainomană...

— Trebuie să fie cu siguranță metresa lui. N-ai încercat să afli ?

— E foarte greu. N-am cum. Agalidi nu știe mare lucru.

— Frumoasă ? Ce vîrstă ?

— Mai mult ciudată, o figură interesantă, în orice caz. Trecută. Eu i-aș da patruzeci... poate și mai mult.

— Metresă veche. Tocmai ce bănuiam. Momentul e cît se poate de favorabil. Minunat.

Mara veni și se așează lângă Racliș. Spuse, mîngîindu-l pe cap :

— Emil, mie femeia asta nu-mi place deloc. Are niște ochi teribili. Cînd te privește, te străpunge pînă-n fundul inimii. Tu știi că nu mă intimidiez repede, *je n'ai pas froid aux yeux*¹, dar de data asta...

— Nu fi proastă, zise el, în timp ce o cuprindea cu brațul de mijloc și își lipa obrazul de șoldul ei cu un

¹ Sînt curajoasă (fr.) (n.r.).

gest de tandră stăpînire care atenua asprimea vorbei. Nu trebuie să lăsăm să treacă și ocazia asta, ca atunci la Paris, cînd cu consulul Afganistanului...

— Alhalel-bey... Atunci a fost altceva. Nu era o femeie la mijloc.

— Era un bărbat, e adevărat. De asta a și fost atît de greu, ba chiar imposibil.

— Mara, urmă Racliș cu vocea lui adîncă ; de data asta trebuie să jucăm carte mare. Avem toate șansele. Nu trebuie să ne lăsăm intimidăți de fantome și de aparențe.

— Da, știu, Emil, spuse ea cu supunere, lăsîndu-se cuprinsă de brațul lui. Dar e greu... fiindcă te iubesc, Emil.

— Tocmai de asta, îi tăie el vorba, insinuant și calm. Ce dovadă de iubire poate fi mai mare decît asta ? Și doar nu-i prima dată, adăugă el cu nepăsare. Te lași intimidată de prejudecăți absurde... pe care altădată nu le aveai.

— Nu le am nici acum, răspunse ea dînd din umeri. Dar altădată le aveam și mai puțin... pe vremea cînd nu stăteam împreună... Pe-atunci erai un prieten, acum ești mai mult...

— Scrupule de modistă îndrăgostită ! replică el. Eram și atunci exact ce sînt și acum. Iubirea și cu... întreprinderea noastră sînt două lucruri complet deosebite... Mara, urmă el strîngînd-o și mai tare, să nu ne încurcăm cu gînduri fără nici un sens... Ascultă, dar nu mi-ai spus nimic despre celălalt, blegul acela cu ochi melancolici, cum îl cheamă ?

— Budu ? Ce vrei cu el ?

— Nimic, răspunse Racliș, înăbușindu-și un căscat. Aveam impresia că te soarbe din ochi, atunci la pocher. De altfel, la nevoie, îl băgăm și pe el în joc...

Și în fața figurii ei mirate și întrebătoare, el urmă :

— Cu simplul rol de paravan pasiv pentru ochii lumii, adică ai bolivianeii, dacă are să fie nevoie...

— O, ce idee ! Lasă-l. Nu-i interesant în nici un fel... *Un brave type*, de altfel, săracul...

Și Mara, cu o duioșie de care singură se miră în clipa următoare, își aminti figura uluită a lui Budu când ea se așezase lângă el, ochii lui plini de adorație adâncă.

— Nu ne culcăm ? spuse ea și, aplecându-se spre Racliș, îl sărută lung pe gură.

X

După seara plină de surprize pe care o petrecuse la Excelența, Budu făcu două descoperiri importante : una că toate gândurile lui se întorceau în orice clipă către doamna Racliș, cealaltă că viața lui sufletească putea să se desfășoare fără controlul și conducerea Vioricăi. Prima descoperire îl înspăimântă, a doua îl bucură. Sentimentul de admirație pe care i-l inspirase Mara-Dor, faptul că acest sentiment încolțise și crescuse înăbușit în adâncurile sufletului, pe nesimțite, fără ca ființa lui conștientă să fi contribuit la această creștere, așa încît izbucnise în el brusc, pe neașteptate, ca o furtună din senin, toate acestea îl turburau mult. Era, în fapt, o dramatică întâlnire cu sine însuși, care trebuia să fie și făgăduia să fie plină de urmări de tot felul. În dosul fațadei pe care o alcătuiau obișnuințele lui și gesturile lui zilnice, în care un observator oricît de atent n-ar fi zărit nimic deosebit de ce fusese pînă acum, se petreceau, în viața cea largă dinăuntru, sur-

pări, schimbări și înnoiri. Fațada rămânea deocamdată intactă. Înăuntru însă opera de dărîmare și de reclădire se săvîrșea cu repeziciune. Nimic însă nu răbufnea în afară. Totul se petrecea pe tăcute și în umbră, în timp ce afară viața continua automatică, cu ritmul ei, birou-casă, casă-birou, aceeași pînă în cele mai mici amănunte. Budu, atent acum la tot ce se petrecea în el, se înspăimînta de vuietul furtunii dinăuntru, vuiet pe care numai el îl auzea, atît de puternic încît simțea cum îi vîjîie urechile și i se împăienjenesc ochii. Ca toți oamenii neobișnuiți să trăiască mult în ei înșiși, el avu, în primele zile după descoperirile făcute în conștiința lui, un sentiment de rușine, parcă de vinovăție și care îl făcea să-i fie teamă ca nu cumva cineva să afle ceea ce se petrecea în el, teamă să nu i se citească în ochi zbuciumul care, fără voia lui, continua să se petreacă în el însuși. Avusese un sentiment asemănător, desigur, și atunci cînd tot așa de neașteptat, începuse să viseze. Dar atunci se temea ca de un lucru care l-ar fi putut face ridicul. Acum însă, era altceva. Taina lui deveni deodată vastă și grea, nemăsurat de vastă și de grea, ca o lume întreagă care ar fi răsărit deodată în el, cu legi proprii și dezvoltare neprevăzută, independentă cu totul de lumea exterioară. Descoperirea de către altcineva a acestei lumi de sentimente care îi umplea inima ar fi însemnat pentru Budu o sfîșiere și o prăbușire. Dar teama aceasta fu potolită de bucuria pe care i-o dădu constatarea că Viorica nu vedea, nu putea să vadă,

ceea ce se petrecea în el. Constatarea aceasta provacă și alte revelații în mintea lui Budu.

Mai întâi, el văzu limpede cu acest prilej că nevastă-sa îl prețuia foarte puțin. Aceasta, de altfel, nu era un lucru atât de nou. Avusese ocazia și mai de mult să observe această mică prețuire. Pînă acum însă, el o primise ca pe un lucru firesc: Viorica era creatura superioară iar el adoratorul ei credincios. Era bine și normal să fie așa. Situația aceasta de vasalitate spirituală pe care el o căutase, o dorise, o consacrase prin căsătorie și care îi adusese atîta vreme delicii sigure și confortabile obișnuințe iată că acum începea să fie zdruncinată. Budu începea să observe cu ochi critic această situație care fusese pentru el timp de zece ani cea mai fericită din cîte își putea închipui. Nu-i se mai părea acum că situația aceasta înfățișa unicul mod de viață și el începu să se întrebe dacă nu mai erau și alte moduri de viață, poate mai plăcute. Viorica nu-i mai părea unică. N-ar fi putut spune dacă sufletul lui se lărgise deodată sau dacă ea se făcuse deodată mai mică în sufletul lui.

Dar faptul că Viorica îl prețuia atât de puțin era și de folos pentru el. Tocmai din pricină că el ocupa un loc atât de neînsemnat în gîndurile ei, ea n-avea cum să bănuiască frămîntările lui. Dinspre partea ei, Budu putea fi sigur că nu e nici o primejdie ca secretul lui să fie descoperit. Aceasta îi dădu liniștea care îi trebuia pentru ca să se gîndească în voie la sentimentul care, ca un fluviu revărsat, îi umplea tot mai mult sufletul pînă în cele mai adînci unghere.

Felul cum se purtase Viorica în seara aceea la Excelența fusese pentru Budu alt prilej de descoperiri. Graba și stăruința cu care ea se oferise să facă experiența somnului hipnotic avea în ochii lui ceva cam ridicol și cam misterios, așa cum de altfel avusese tot ce se petrecuse atunci. Fără îndoială, el nu găsea o explicație firească a întâmplărilor ciudate din seara aceea, dar asta nu însemna că era dispus să le atribuie un caracter supranatural. Explicațiile laconice ale lui Agalidi nu-l mulțumeau de fel: telepatie, telekinesie, asta însemna să acoperi misterul cu vorbe. Budu plecase de la Excelența nedumerit și turburat, dar mai mult din pricină că nu putea găsi o cauză naturală fenomenelor care se produsese în fața lui, la care chiar luase parte și pe care nu le putea atribui nici unei iluzii: comoția pe care o simțise de două ori și scaunul care fusese smuls de sub el de către o mână nevăzută erau fapte reale, inexplicabile fără îndoială, dar pe care el le simțise în chip neîndoielnic. Împotrivirea înăbușită și încă nelămurită dar viguroasă care începuse să încolțească în sufletul lui față de Viorica îl făcea să fie și mai sever în judecarea acestor fapte pe care nu voia să le creadă supranaturale. Altădată, desigur că interesul Vioricăi față de spiritism ar fi impus respect lui Budu, nu l-ar fi convertit fără îndoială, dar i-ar fi înăbușit spiritul critic și l-ar fi făcut să primească fără murmur această nouă stare de lucruri așa cum primise toate obișnuințele și toate regulile de viață pe care nevastă-sa i le impusese, cu binișorul și treptat, pînă atunci. Acuma însă, această

împotrivire, care era și ea doar un efect al mai micului loc ce Viorica începea să-l ocupe în sufletul lui, îl făcea nu numai să-și păstreze neatins spiritul critic față de întâmplările acelei seri, ci chiar să-și sporească atît nevoia de explicație, cît și spiritul critic față de ele și aceasta tocmai din pricina entuziasmului Vioricăi în fața lor. Așadar, acum, aceeași cauză producea un efect tocmai contrar celui produs odinioară.

Toate aceste prefaceri care se petreceau în sufletul lui Budu, care erau abia bănuite de el însuși în ce privește firea lor adîncă, dar erau totodată simțite puternic de către el în ce privește efectele și răsfrîngerile lor de suprafață, își aveau originea în iubirea lui față de doamna Racliș. Nu-și mărturisea încă în chip lămurit acest lucru, din pricină că nu bănuia încă adîncimea și întinderea acestei iubiri. Se ferise chiar pînă acum, dintr-o ciudată pudoare (care era o formă a timidității) să dea numele de iubire sentimentului care îl năpădea din zi în zi tot mai mult. Abia efectele acestui sentiment aveau în curînd să-i arate răspicat și limpede că sentimentul exista într-adevăr, cumplit de puternic.

Deocamdată Budu, după ce căpătase siguranța că Viorica nu putea bănuî ceea ce se întîmpla în inima lui, se lăsă desfătat și chinuit de amintirea delicioasă și turburătoare a Marei. Întorcea și răsucea în minte neconținut și în toate felurile vorbele și gesturile ei din seara aceea. Și acum, ca și atunci, el se întrebă dacă prietenia pe care ea i-o arătase fusese o închipuire sau un fapt trăit într-adevăr. Fusese turburat de

intrarea ei neașteptată și obișnuita lui timiditate sporise la apariția ei. Sentimentul de amărăciune îl cuprindea din nou când își aducea aminte ce încurcat îi răspunsese, ce lucruri groaznic de seci și de banale îi spusese. O revoltă împotriva lui însuși îl apuca ori de câte ori se gândea la conversația dintre el și Mara și, cum se gândea la ea aproape mereu, revolta aceasta deveni în curînd nota dominantă a vieții lui interioare. Despărțirea existenței lui în compartimente egale și incomunicabile unul cu altul, căpătase o gravă atingere. Imaginea Marei, vorbele ei, întâlnirea de atunci seara făceau acum parte din gândurile de fiecare clipă ale lui Budu. Pleca de acasă cu imaginea ei în inimă, o aducea cu el la birou, unde ea se amesteca în chip cu totul neașteptat cu calculele, adresele, referatele și rapoartele pe care le redacta sau le primea și tot cu ea se întorcea acasă. Spărtura pe care Mara o produsese în această disciplină a vieții zilnice sluji în curînd la provocarea unei dezordini generale. Prin ea începură, o dată cu Mara, și alte gânduri și alte imagini să treacă fără permisiune dintr-un compartiment în altul, fără să mai țină seama de regulile cărora se supuseseră pînă atunci. O stare de anarhie se intronă. Budu, care atunci când ieșea de acasă, uita în clipa când închidea ușa în urma lui, de toată viața lui familială, se pomenea acum la birou gândindu-se la vreo vorbă de-a Vioricăi sau la vreun gest de al lui Turel. Ba chiar, lucru nemaipomenit ! imagini din visurile lui nocturne îi treceau prin minte deodată, drept în

clipa cînd dicta dactilografei vreun raport încărcat de cifre și de expresii tehnice.

Revolta lui împotriva lui însuși îl împiedica să cugete cu dezolare și cu spaimă (cum ar fi făcut în alte împrejurări) la aceste întîmplări din viața lui interioară (întîmplări care, de altfel, în alte împrejurări, poate că nici nu s-ar fi produs). În dosul acestei revolte se ascundeau alte două sentimente puternice și complimentare : pasiunea pentru Mara și ciuda față de Viorica, cea dintîi pe jumătate mărturisită, cea de-a doua, deși de pe acum puternică, încă în faza de subconștientă.

Aceste două sentimente combinate îl făcură în curînd să privească viața lui sub altă înfățișare decît cea de pînă acum. Budu își repeta acum tot mai des cu privire la Viorica întrebarea dureroasă și tristă pe care și-o pusese atunci cînd se întorseseră acasă după seara petrecută la Assani : care dintre cele două înfățișări ale Vioricăi era cea adevărată, cea din primele timpuri ale căsătoriei, sau cea de acum ? Budu se întorcea cu gîndul înapoi și căuta să-și aducă aminte oam cînd începuse să se schimbe Viorica. Căci fusese la un moment dat o schimbare. Obişnuința treptată, datorită faptului că schimbarea se petrecuse pe nesimțite și într-un timp mai lung, îl făcuse, îl făcea încă să nu poată stabili cu oarecare amănunțime vremea cînd nevestă-sa începuse să se arate mai rece față de el — fiindcă era hotărît răceală ceea ce el pînă acum socotise că era seriozitate.

La masa obișnuită de sîmbătă, la Assani, erau de data asta invitați numai Budu, Viorica, Mara și Emil. Budu, așezat între Mara și doamna Assan, fu silit să asculte toată vremea comentariile Adelaidei cu privire la ședința de spiritism. Îi fu cu neputință să-și rostească o părere și mai ales cu neputință să schimbe cu doamna Racliș altceva decît cîteva fraze fără însemnătate. După masă, Racliș propuse un pocher și Budu se grăbi să accepte, bucuros că va putea sta alături de Mara și că va putea vorbi mai mult cu ea. Scena de data trecută se repetă întocmai. Budu pierdu, ascultă cu deliciu sfaturile zadarnice ale Marei, făcu glume pe socoteala ghinionului său, primi resemnat consolările lui Racliș și fu fericit. Viorica și cu Adelaide, retrase pe sofa, discutau cu multă însuflețire și din conversația lor se auzeau din cînd în cînd cuvinte ca materializare, ectoplasmă, fluid, transă, corp astral. La sfîrșit, Assan propuse un cocktail ca de obicei. De data asta primiră toți, afară de cele două prietene, scufundate în discuția lor. Trecură în birou unde Assan desfășură cu gravitate și pricepere calitățile lui de barman, oferindu-le un cocktail complicat și tare. Racliș, cu păhărelul în mînă, trecu din nou în salon și se apropie de Adelaide și de doamna Budu, arătînd un interes subit față de conversația lor. Assan începu să pregătească din nou o combinație alcoolică, drămuind licorile cu precizie, destupînd și astupînd rînd pe rînd sticle și sticlute, numărînd cu conștiinciozitate de farmacist picăturile de angustura. În sfîrșit, cînd

totul fu gata, închise shakerul și se răsturnă într-un fotoliu, zgâlțîind ritmic cilindrul de metal strălucitor și oprindu-se numai din cînd în cînd ca să pufăie din țigară și să guste din păhărel, flegmatic și izolat de lumea exterioară. Budu și Mara, alături pe două fotolii, se găsiră ca și singuri. Budu, grăbit să se folosească de prilejul pe care îl căutase toată seara, spuse :

— Mi-ai rămas datoră cu un răspuns, cînd am stat de vorbă, data trecută...

Ea îl privi mirată și întrebătoare.

— Da, continuă el. Sau, mai bine zis, voiam eu să-ți mai spun ceva...

— Ce anume ? întrebă ea, sincer curioasă, fiindcă nu-și mai aducea aminte.

— Aș fi vrut să-ți spun... să te întreb de ce crezi că e mai bine să nu-ți cunosc gîndurile... sau nu, n-am vrut să-ți spun asta, adăugă el repede. Voiam numai să te fac să crezi că vorbele mele nu exprimă decît foarte puțin din gîndurile mele, din ceea ce simt și aș vrea să-ți spun... De aceea, ziceam că ar fi bine dacă oamenii și-ar putea vedea unul altuia gîndurile, fără să și le mai rostească... Poate ar fi mulți... desigur chiar cei mai mulți... cărora nu le-ar plăcea... dar eu, te asigur, aș fi foarte fericit... Uite, acum de exemplu, cît de fericit aș fi dacă dumneata ai putea vedea clar, ca pe un ecran cinematografic, tot ceea ce gîndesc, tot ceea ce simt eu acum, tot ceea ce aș vrea să-ți spun și nu îndrăznesc să-ți spun...

— E atît de greu ? E un secret așa de mare ? întrebă ea, înclinînd ușor capul spre el.

— O, nu, niciodată n-am să-ți pot spune, exclamă el, îndurerat din cauza tonului ei care i se păru ironic, dar care nu era decît ușor glumeț, fără răutate.

Era în glasul lui atîta deznădejde înăbușită, încît ea se întoarse pe jumătate spre el și-l privi în față, cu același aer de ușoară nedumerire pe care-l avusese și atunci seara, înainte de a-l lovi cu floarea peste braț.

— Poate că am început să-ți văd puțin gîndurile, de unde știi că nu ? spuse ea, după o pauză în care îl privi cu atenție.

— Adevărat ? exclamă el cu bucurie. Asta ar fi extraordinar !

— De ce ? întrebă ea. Nu înțeleg ce poate fi extraordinar în asta. Și dumneata ești ca și Victor, descoperi complicații în orice fleac !

Vorbele ei treceau cu surprinzătoare ușurință de la finețe la vulgaritate. Dar chiar tonul ei aspru plăcea.

— Adevărat ? Adevărat ? repetă Budu.

O nădejde mare îi încălzea sufletul, îi umplea inima cu un avînt nemăsurat în care totuși stăruia teama ca nu cumva să se bucure prea devreme.

— Ce mare lucru ! spuse ea.

Apoi, schimbînd din nou tonul, cu un zîmbet nedefinit pe buze :

— Dar să n-ai nici o grijă, sînt discretă.

„Oare ce vrea să spună ?“ se întrebă Budu, turburat din nou. Apoi către dînsa :

— Ce bine ar fi dacă aș găsi și eu tot așa de repede ca și dumneata mijlocul de-a vedea gîndurile. De altfel, nici nu e același lucru, adăugă el repede. Gîndurile

mele sînt mai ușor de ghicit decît ale dumitale. Și vorbele mele sînt și ele mai clare, deși n-am avut curajul pînă acum să spun decît foarte puțin. Aș vrea să am odată ocazia să pot vorbi cu dumneata în liniște, fără teamă că ne-ar putea auzi vreo ureche indiscretă și inoportună. Și n-aș vrea decît să te rog un lucru, unul singur... nu e ceva prea greu... e ceva foarte simplu... Te rog să nu spui nu... Aș vrea să-mi dai voie să găsesc ocazia asta, și atunci cînd am s-o găsesc, să n-o refuzi... Ai vrea să-mi promiți asta? Vrei să-mi dai voie s-o caut și s-o găsesc? Întrebă el repede, fiindcă prin ușa deschisă vedea pe Racliș îndreptîndu-se spre birou.

— Găsește-o, răspunse ea, cu același surîs nedefinit, care putea să fie o încurajare, dar și o simplă politețe.

XI

De-acum înainte, Budu trăi cu gîndul mereu la această delicioasă poruncă, la acest îndemn enigmatic care îl umplea de bucurie și îl punea în același timp într-o mare încurcătură. Își luase o obligație față de el însuși pe care ar fi dorit din toate puterile s-o îndeplinească, dar a cărei îndeplinire i se părea legată de tot felul de greutăți. Firea lui comodă se îngrozea de complicații, dar gîndul că ar putea s-o întîlnească singur pe Mara îl făcea să-și învingă și ultimele șovăieli și să dea ultima lovitură edificiului de obișnuințe și de prejudecăți pe care Viorica îl constituise cu atîta grijă în sufletul lui. Dar zilele treceau și el tot nu se putea hotărî, fiindcă nu era bine lămurit în ce privește purtarea Marei față de dînsul.

Părase fără îndoială o încurajare felul cum ea vorbea cu el atunci. Dar dacă totuși fusese numai o conversație fără importanță, un joc de cochetă care se distrează? Cumplita lui seriozitate sufletească nu

îngăduia lui Budu să priceapă un asemenea joc. Pasiunea lui, deplină și adâncă, nu voia jumătăți de măsură. Încertitudinea îl chinuia mereu.

Budu își repeta în gând cu melancolie toate aceste gânduri contradictorii, într-o dimineață, în baie, în timp ce își săpunea fața ca să se radă. Din sufragerie, aparatul de radio, torturat de Turel, scotea guițăturile obișnuite. „Afurisit copil!“ se trezi el spunându-și deodată. Din adâncul sufletului său, izbucneau tot mai des în vremea din urmă exclamații de soiul aceleia pe care o rostise acum. Cenzura interioară, impusă atîta vreme de o supunere confortabilă, care nu era în fapt decît lena de-a simți prin el însuși, se destrăma acum tot mai mult. Sentimentul de neîncredere și de îndoială față de Turel, sentiment care, pe ascuns, își făcuse de multă vreme drum în sufletul lui, ieșea acum tot mai tare la iveală. Copilul acesta rămăsese dușmanos și închis față de el și se împotrivise la toate încercările pe care le făcuse Budu ca să se apropie de dînsul. Orice încercare de împrietenire din partea lui Budu rămăsese fără efect. Turel îl ura, foarte probabil, îl dușmănea și îl disprețuia. De multe ori, la masă, Budu simțea privirea iscoditoare și lunecoasă a băiatului care îl spiona cu o expresie de răutate ascunsă, din ce în ce mai nesuferită, atît de nesuferită, încît Budu băga nasul în farfurie grăbindu-se să sfîrșească de mîncat și să se ridice cît mai repede. Ce mult se înșelase pe el însuși atîta vreme ! Ce naiv fusese cînd își închipuisese că se va putea împrietenii cu acest suflet străin și dușman, plin de ascunzișuri, închis și

prefăcut. Firea cea rea a tatălui său se manifesta cu precocitate în Turel. În dușmănia lui față de Budu se amesteca desigur și gelozia copilului față de tatăl vitreg, teama instinctivă ca dragostea mamei să nu fie furată de al doilea soț, intrus. Budu se gândi, cu un surâs amar, că această teamă nu avea, în cazul de față, prea mult temei : el nu izbutise să clinească nimic din dragostea Vioricăi față de Turel. Ea iubise întotdeauna cu patimă pe copil. „Dar pe mine ? se întrebă dureros Budu. Ce-a simțit ea față de mine ?” Din nou penibila întrebare răsări, dar și de data asta tot fără răspuns hotărât, fiindcă Budu nu avu nici acum curajul să scormonească rana pînă în fund, rana care tot mai mult se lărgea în adîncul inimii lui. Sfiala lui obișnuită îl împiedica să tragă toate concluziile din ceea ce descoperea mereu în el însuși și în jurul lui. Trăsese însă destule pentru ca să-și dea seama că filele zilelor lui, pe care altădată viața scria rînduri regulate și clare, erau acum pline de puncte de suspensie și de semne de întrebare, de ștersături și de reveniri, ca un manuscris compus în chip șovăielnic. O mare nehotărîre îl stăpînea. Nu se mai cunoștea bine pe el însuși. Simțea deodată nevoia puternică și dureroasă de tandrețe, nevoie care îl rușina și îl ferecea în același timp. Întrebarea pe care și-o puseșe cu privire la Viorica și-o puneă acum și cu privire la el însuși : Oare sînt eu cel adevărat ? Cel de pînă acum, sau cel de acum ? Omul cel ordonat, limpede și precis din viața de toate zilele sau omul cel frămîntat de întrebări despre el și despre alții, omul cuprins la patruzeci și cinci de ani de

această delicioasă și penibilă și aproape rușinoasă nevoie de dragoste? Budu, care tocmai isprăvisese cu bărbieritul, se privi în oglindă, fără iluzii, rece și cercetător, așa cum privea lucrările lui la societate. Gîndurile amare îi îndoiu și mai mult colțurile gurii, ceea ce dădea feții lui un aer pleoștit și trist. Firele rare de păr, albe și negre, parcă mai mult albe decît negre, acopereau numai în parte creștetul amenințat de chelia care pornise de la tîmple. „Nu par oare mai mult decît mi-i vîrsta?” se gîndi Budu, în timp ce-și reteza cu foarfecele un fir de păr crescut pe vîrfurile nasului. Acest gest de cochetărie față de el însuși îl surprinse. Altădată, desigur, nici nu i-ar fi trecut prin minte să-și examineze cu atîta atenție fața și nici să-și pună asemenea întrebări nesperioase. Budu însă nu se mai gîndea acum dacă este serioasă sau nu întrebarea care stăruia în mintea lui și la care îndată se adăugă alta, tot atît de neașteptată: „Ce impresie aș putea face asupra unei femei mai tinere decît mine?” Gîndul îi fugi imediat la Mara. „Ce gîndește ea oare despre mine?” se întrebă el, a mia oară poate în cursul ultimelor zile, și tot a mia oară retrăi fulgerător în amintire ceea ce vorbiseră împreună atunci seara... Trecuse iar aproape o săptămînă de atunci. Își dădu seama deodată cît de lung i se păruse acest timp în care n-o mai văzuse. Își blestemă din nou ezitarea care îl făcea să amîne mereu o hotărîre pe care de altfel încă nu știa cum anume și în ce sens s-o ia. Lung îi păruse timpul, deși utimele zile îi aduseseră numai în-țîmplări plăcute. Fusesse primit în Clubul Primăverii.

În repeziciunea cu care fusese primit, el recunoscuse influența hotărîtoare a Excelenței. Agalidi îl asigurase chiar că numai datorită acestei influențe, perioada de inițiere fusese scurtată așa încît Budu putuse, sărind treptele, să intre atît de repede în club. Primirea avu-
sesse loc chiar ieri seara. Însuși Excelența îl prezentase, după ce Agalidi îi telefonase lui Budu la birou, ieri după-amiază, anunțîndu-l că fusese votat cu o seară mai înainte.

În smoching, asudat de emoție, Badu pătrunsese ieri seara în vestibulul, zugrăvit cu amorași și nimfe, al unei case vechi așezate pe calea Victoriei, sus, spre capul Podului, și în care era sediul clubului. Casa fusese pe vremuri a unui mare negustor de vinuri, bogătaș parvenit, căruia îi plăcea luxul și somptuozi-
tatea. Datorită acestor înclinări, hardughia aceasta că-
pătase înăuntru o impresionantă încărcătură decora-
tivă, cum se obișnuia pe la 1900, cu plafonuri pictate, cu ornamentații de stuc și bronz, cu ghipsuri aurite și imitații de marmură, care te făceau să crezi că te afli, rînd pe rînd, într-un templu rococo și într-o ca-
tedrală barocă. Un moștenitor al bogatului negustor de vinuri închiriase clubului casa, cu tot cu covoare și cu mobilă. Excelența exilase însă în pod mobila inco-
modă, fotoliile cu canafuri, măsuțele cu picioare strîmbe, potcovite cu bronz și canapelele învelite în mătase aurită, păstrase covoarele vaste ca niște lacuri și adusese jilțuri comode de piele și sofale adînci, un mobilier sobru, confortabil și grav, care contrasta cu zugrăvelile baroce și statuetele de ghips bronzat. Pe

Budu, aspectul de decor de operă al odăilor îl impresionase. Făcuse cunoștință cu o mulțime de membri ai clubului : magistrați pensionari, ofițeri superiori în retragere, babalici celibatari plini de ticuri și manii, câțiva diplomați rechemati și uitați la Ministerul de Externe, două-trei chipuri de samsari îmbogățiți și alte câteva de mondeni fără ocupație precisă, profesioniști ai bacaralei și ai ruletei, apoi câțiva băieți de bani gata, tineri cu nume levantine și maniere sportive, și pe urmă nelipsitele ciurucuri aristocratice, cu ifose cumplite și buzunare goale, demni reprezentanți ai unei clase boierești de origine rustică, improvizată și precară, în fapt burghezi cu pretenții de nobili, îngîmfați și seci. Tot acest amestec de tipuri și de nume eteroclite făcu, bineînțeles, o impresie adîncă asupra lui Budu pe care doar un singur lucru îl mira : vîrsta respectabilă a celor mai mulți dintre membrii acestui club cu nume tinerec. În Clubul Primăverii, grupul Excelenței, căruia Budu i se alătură de la început, putea fi socotit printre cele mai tinere, dacă se lăsau la o parte cele câteva odrasle de parveniți. Printre cele dintîi chipuri care îl întîmpinară pe Budu, chiar de la intrarea în sala cea mare, fusese și Racliș. Inventatorul îl luase de braț cu familiaritate și îi propusese imediat cu multă prietenie și cu titlu de revanșă un écarté pe care însă Budu îl respinsese, politicoș dar hotărît. Prietenia pe care Racliș i-o arăta îl măgulea, dar îl și stingherea în același timp. Racliș îi aducea aminte de Mara, dar îi aducea aminte în chip dureros. Nu-și putea stăpîni o nelămurită dar tenace gelozie

față de dînsul, gelozie care îl silea să facă o sfortare ori de cîte ori trebuia să stea de vorbă cu el. După propunerea generalului Babic, care găsisse la un moment dat că bufetul clubului nu face nici doi bani, grupul Excelenței își mutase sediul pentru restul serii într-un local de noapte. Aici, Budu se găsisse din nou între vechi cunoscuți : Agalidi, Cernea și generalul, pe lîngă care se alăturase și Racliș. Excelența dispăruse de la club devreme, puțin după ce îl prezentase pe Budu. În local, șederea se lungise pînă tîrziu după miezul nopții și Budu, care plătise și de data asta socoteala (lucru pe care îl făcuse fără întîrziere, deoarece se simțea dator oarecum față de cei care îi susținuseră candidatura și îl ajutaseră să fie primit în club), se întorsese acasă pe la trei. Dormise prost, trezindu-se de cîteva ori, visase nelămurit și urît, așa încît acum, dimineța, se simțea ostenit și nemulțumit. Toată încîntarea lui că a fost primit atît de repede în club dispăruse. Dar fusese într-adevăr vreodată atît de mare această încîntare ? Budu își aminti cu cîtă pasiune dorise el, nu mai departe decît acum cîteva săptămîni, să facă parte din faimosul club. Dorința, iată, i se împlinise. Dar împlinirea, spre marea lui mirare, nu-i făcea plăcerea pe care o nădăjduse. Fără îndoială, prietenia Excelenței, amabilitatea lui Assan care îl felicitase numindu-l coleg, familiaritatea cu care se purtau față de el Cernea și generalul, chiar demonstrațiile de prietenie, cam jenante, ale lui Racliș, toate acestea măguleau vanitatea lui Budu și satisfăceau năzuințele lui către o viață distinsă. Totuși, aceste plă-

ceri nu erau atât de mari cum ar fi fost altădată. Budu le gusta fără avînt și fără căldură. Revoluția pe care apariția Marei o stîrnise în viața lui sufletească, revoluție care nu era decît tocmai trezirea în el a acestei vieți sufletești, era pe cale să schimbe atitudinea lui față de lume și de oameni. Firește, ceea ce această revoluție avea să atace mai întîi în el avea să fie influența Vioricăi. Prejudecățile, apucăturile, obișnuințele, preceptele, regulile, pe care Viorica le îngrămădisise cu grijă timp de atîția ani, erau amenințate acum să fie zguduite zdravăn din temelie, începuseră să fie chiar zguduite. Acum, de exemplu, Budu se simțea deodată ostenit de atîta distincție. Respectabilitatea începea să-l înăbușe. Asta cu atît mai mult cu cît, după experiențele din ultimele zile, el începea să aibă îndoieli grave cu privire la distincția unora din colegii săi de club. Cernea și generalul nu șovăiau, în anumite momente nocturne, să se exprime ca niște birjari și să se desfete cu cele mai grețose anecdote. Fără îndoială, generalul era un om impozant și respectabil în înfățișarea lui, iar Cernea era un om superior în multe privințe. (Budu ar fi fost foarte încurcat dacă cineva l-ar fi întrebat ce înțelege prin om superior și unde este limita de la care începe superioritatea ; spiritul lui crescut în respectul ierarhiei nu găsea epitet mai admirativ decît acela de superior : om superior, inteligență superioară, cultură superioară, conversație superioară — vorba aceasta avea avantajul că era comodă și de-o întrebuintare universală ; dacă o aplicai, scăpai de grija de-a analiza și de-a caracteriza mai

amănunțit ; era ceva vag, categoric și vast.) Dar Budu se gîndi acum că a fi superior nu înseamnă numaidecît a fi și distins — și își spuse chiar că nici nu e nevoie neapărat ca un om superior să fie distins.

Vesel grozav de această strașnică descoperire, care îl făcu să uite o clipă mîhnirea pe care i-o dăduse autocontemplarea critică în oglindă, Budu intră în sufragerie.

Turel îl aștepta la masă. Budu ar fi vrut să nu-l aștepte. Dar Turel nu începea niciodată să-și bea ceaiul înainte de-a veni Budu, arătîndu-se aici de o cuviință pe care în alte ocazii n-o avea deloc (de exemplu după-amiaza, cînd ținea aparatul de radio deschis la maximum pînă la sfîrșitul emisiunii, turburînd odihna lui Budu într-adins, fiindcă era sigur că Budu, din supunere față de Viorica, n-are să protesteze). Acuma însă, la ceaiul de dimineață, băiatul era de-o cuviință supărătoare : nu se clintea niciodată de la masă înainte ca Budu să se ridice. Budu era convins că Turel într-adins făcea așa, fiindcă simțise că prezența lui îl stingherește. Băiatul sorbea ceaiul încet, mușcînd alene din pîinea cu unt, el care la masă, cînd era și Viorica, sfîrșea întotdeauna de mîncat înaintea celorlalți și se răsucea nerăbdător pe scaun, grăbit să se scoale și să plece. Budu îi evita privirile. Bău repede ceaiul fără să scoată o vorbă, cu ochii în jurnalul întins alături pe masă, privind atent dar fără să citească, numai ca să nu se uite la Turel și să nu stea de vorbă cu el. Renunțase în ultimul timp la conversația matinală cu băiatul, conversație la care se obliga singur altădată,

pe vremea cînd mai nădăjduia că Turel se va împrieteni cu dînsul. Acuma nu-i mai spunea decît „la revedere, Turel“, pe un ton indiferent, înainte de-a pleca. Tot așa făcu și de data asta.

Băiatul îi răspunse hîrîit și moale, ca întotdeauna cînd vorbea cu el :

— La revedere, tată !

Budu simți o tresărire neplăcută în inimă. Numele acesta de tată îl lovi, acum întîia oară, în chip dureros. Ani de zile, după îndemnul Vioricăi, Turel îi spusese așa. Budu se obișnuise, ba chiar îi plăcea ca băiatul să-i dea acest nume. Nu se gîndise niciodată cît era de nefiresc ca Turel să-i spună lui astfel. Răscolirea interioară și starea de nemulțumire în care trăia de cîtva timp îl făcu să vadă limpede și aici. Numele acesta de tată pe care i-l dădea copilul altuia îi păru o uzurpare. Un sentiment de rușine și de umilire îl cuprinse deodată. Ce avea el comun cu acest copil străin, prefăcut și ascuns, dușmănos și atît de deosebit de el la fire și în apucături ? Nu era nici o simpatie între ei, nici o putință de apropiere. Și totuși, copilul acesta îi spunea lui tată, în timp ce tatăl lui cel adevărat trăise pînă acum cîtiva ani. Viorica, obținînd divorțul cu totul în favoarea ei, căpătase copilul numai pentru ea. Cum Turel era foarte mic cînd mamă-sa divorțase, ea desigur că nici nu spusese copilului că tată-său mai trăiește. Viorica nu mai voise să știe nimic de primul ei bărbat. Cînd Budu îi arătase, acum doi ani, anunțul mortuar în gazetă, ea dăduse numai din umeri și mototolise ziarul, fără

o vorbă. Oare Turel nu aflate niciodată nimic despre tată-său ? N-avea de unde. Totuși, știuse de mult că Budu nu era tatăl lui cel adevărat : Viorica îi spusese, desigur ; apoi, deosebirea numelor de familie și, la școală, întrebările camarazilor i-ar fi dezvăluit repede adevărul, dacă nu cumva l-ar fi cunoscut de la mamă-sa. Făcuse oare vreodată tatu-său vreo încercare să-l mai vadă ? După cum îl descriesese odată Viorica pe omul acela, foarte probabil că nu. Dragostea ei de copil era tot atât de mare cât era ura ei împotriva tatălui copilului. Ce lucru ciudat ! Turel semăna foarte puțin cu mamă-sa, doar la ochi mai mult... Fața lui avea, foarte probabil, trăsăturile tatălui. Budu își aducea aminte că și Viorica mărturisise asta cândva, într-una din rarele ei clipe de expansiune. Așadar, ea vedea în chipul copilului, mereu, chipul omului pe care îl ura. Și totuși, dragostea ei pentru Turel rămăsese aceeași, statornică, totală, exclusivă. Ea, care ținea atât de mult la tot ce i se părea respectabil și distins, îngăduia copilului toate capriciile și toate obrăznicile (e drept că acestea erau îndreptate mai mult împotriva lui Budu). Băiatul avea o fire dezordonată și îndărătnică, desigur greu de mînit, dar Viorica nu făcea nimic ca s-o disciplineze, ba dimpotrivă, ea favoriza înclinarea aceasta către dezordine și capriciu, prin îngăduința ei. Ea era de părere că Turel avea întotdeauna dreptate și i-ar fi dat dreptate și împotriva lui Budu, dacă Budu s-ar fi gîndit să facă vreodată copilului o observație. Lenea lui conformistă nu-i dădea însă prilej.

Budu ar fi vrut să aibă un copil, un copil al lui. Cu dorința și cu nădejdea asta trăise el în primii ani ai căsătoriei, pe vremea când Viorica îl iubea (el nu voia încă să-și spună că ea nu-l iubise niciodată, ci numai că încetase de mult să-l mai iubească ; dar în adîncul inimii lui adevărul, de pe acum, își făcea, nemărturisit, loc tot mai mult). La sfioasele lui aluzii din acea vreme, ea dădea ușor din umeri, oftînd, cu o figură rușinată și nedumerită. În sfîrșit, un medic spusese lui Budu că, după nașterea foarte grea a lui Turel, Viorica nu mai putea să aibă copii. Budu ascultase, supus și dezolat, această sentință. Acum însă, după atîția ani, el se pomeni întrebîndu-se ce fusese adevărat din toate acestea. În mintea lui își făcea drum tot mai mult gîndul că Viorica nu voise să mai aibă alt copil. Medicul, vechi cunoscut al ei din vremea primei căsătorii, putea foarte bine să fi mințit. Amănunte intime, neobservate altădată, răsăreau acum din memoria subconștientă, precise și limpezi. Apropierea trupească fusese pentru Viorica întotdeauna, chiar în cele dintîi timpuri ale căsătoriei, învăluită de o mulțime de precauțiuni, nu o dată supărătoare pentru naivul Budu, care era întotdeauna de bună credință în acest soi de împrejurări. Viorica dăduse întotdeauna drept motiv prescripția medicului. Dar Budu se gîndea acum că putuse foarte bine să fie și altă cauză. De ce nu voise ea să aibă un copil de la el ? Încă o întrebare dureroasă pe lîngă atîtea altele.

Toate aceste gânduri urmăriră pe Budu și după ce ajunse la serviciu. Întîia oară în viața lui el amîna cîteva lucrări, dădu la o parte hîrtille fără să le cerceteze și, răsturnîndu-se în fotoliu, se uită distrat pe geam. Țăcănitul mașinii de scris îl supăra. Spuse dactilografei să treacă în altă cameră. Osteneala după noaptea în care dormise puțin și prost îi sporea ascuțimea dureroasă a gândurilor. Ceru o cafea, ceea ce de asemenea nu mai făcuse niciodată. Nu putea lucra. Începu, fără voce, să înșire iar în gînd scenele de ieri seara, aducîndu-și aminte de oamenii cu care stătuse de vorbă. Figura lui Racliș îi răsări în minte printre cele dintîi. Poate că nu făcuse bine, se gîndi el, că refuzase atît de hotărît partida de écarté. Oare Racliș nu s-o fi supărat? În orice caz, nu părea. Stătuseră în local toată seara alături, de vorbă... adică Budu mai mult ascultînd. Ce om impresionant Racliș și ce viață interesantă dusese! Toată vremea prin străinătate, cutreierase o mulțime de țări, făcuse tot felul de meserii, cînd bogat, cînd fără un ban, cu capul plin de proiecte de tot felul care erau zădărnice însă mereu, tocmai în pragul realizării, de un nenoroc statornic! Și în tot ce povestise, nici o vorbă despre Mara! Discreție sau indiferență? Omul acesta aventuros și nesigur, plin de talente dar probabil că și de metehne ascunse, o iubea oare pe femeia aceea? Și ea îl iubea oare? Din tot ce văzuse pînă atunci, Budu nu izbutise să afle nimic hotărît. Iar pe vorbele în doi peri ale lui Agalidi nu se putea pune nici un temei.

Dar toate aceste întrebări n-aveau nici un rost. Altă întrebare mai stăruitoare agita acum pe Budu : Cum ar putea să se întâlnească singur cu Mara ? Ce să facă ? Se gîndi la un moment dat că, înainte de asta, poate ar fi bine să-i scrie, să-i spună tot ce-l zbuciuma.

Budu alungă repede această intenție care i se părea delaoaltă ridiculă și înspăimîntătoare. Era convins că n-ar putea pune pe hîrtie nîci a suta parte din ceea ce se petrecea în el. Scrisul i se părea o treabă prea complicată. Asuda un ceas ca să compună cea mai banală scrisoare, d-apoi acum cînd era vorba să spună unei femei ca Mara că o iubește ! Și pe urmă, vechea lui seriozitate îl făcea să considere o scrisoare de dragoste ca un lucru prea romanțios, bun pentru adolescenți.

Cu cît se gîndea mai mult la felul cum ar putea s-o întâlnească cu atîta ea îi apărea mai îndepărtată și mai inaccesibilă, din nou îndepărtată și inaccesibilă, ca la început, cînd încă nu schimbase un cuvînt cu dînsa. Lipsa lui de experiență, de care își dădea seama, îl dezola. Ce-ar fi făcut oare altul într-o situație asemănătoare ? Agalidi, de exemplu, sau Cernea ? O supărare împotriva lui însuși îl cuprindea. Dar cu asta nu rezolva nimic. Trebuia numaidecît să găsească mijlocul de-a o întâlni singură pe Mara. Era zadarnic și absurd să aștepte totul numai de la vreo norocoasă întîmplare, care cine știe cînd va veni, poate niciodată. La Assani, firește, ar mai putea s-o vadă, dar acolo era foarte greu să poată vorbi cu

ea între patru ochi. Nu aici era de găsit ocazia pe care singur se oferise s-o găsească. Trebuia altceva. Ce-ar fi făcut altul în locul lui? Gîndul că acel altul ar fi găsit desigur ceva îl supăra și mai mult din pricină că-i dădea un sentiment de inferioritate și de neputință.

Își aduse deodată aminte că Racliș, ieri seara, îi dăduse numărul lui de telefon (își instalase telefon abia de cîteva zile). Era una din multele amabilități cu care soțul Marei înconjurase în ultima vreme pe Budu și care pe acesta îl măguleau, dar îl și nelinișteau puțin, fără să știe de ce. Budu căută numărul în carnet și ridică receptorul. N-avea nimic de vorbit cu Racliș. Totuși formă numărul cu o grabă febrilă — și cu speranța că Racliș nu va fi acasă și că altcineva va răspunde în locul lui. Speranța i se împlini. După cîteva clipe de așteptare, în receptor răsună o voce de femeie. Era Mara. La întrebarea lui, ea îi răspunse că Emil nu era acasă, tocmai atunci ieșise. Budu îi aduse aminte de cele ce vorbiseră ultima oară, la Assani. Era gata să urmeze îndemnul și să găsească acea ocazie mult așteptată cînd îi va putea spune ceea ce demult voia să-i spună. Depărtarea și invizibilitatea îi dădură curaj, el sări obstacolele și își rosti dorința de-a o revedea singură, cu mai multă hotărîre decît ar fi avut dacă ar fi fost lîngă dînsa. Se poticni, speriat de propria lui îndrăzneală. Urmă însă imediat să vorbească fără să-i lase timp să-i răspundă. Budu se pomeni istorisind, spre propria lui uimire, toate zbuciumările lui din ultima vreme, zbuciumări

pe care, cu o spontană retorică de îndrăgostit, el le atribui în întregime influenței exercitate asupra lui de către Mara. În sfârșit, ar mai avea atâtea lucruri de spus — urmă el — încît trebuie numai decît s-o întâlnească. Nu mai trăiește decît cu gîndul acesta... Totul fu spus în grabă, fără șir, cu o elocvență înfrigurată, cu spaima continuă că totuși va fi nevoit să sfîrșească și să asculte răspunsul ei. Se gîndi o clipă s-o roage să nu-i răspundă acum, atît de mare era nesiguranța lui și atît de puternică frica de acest răspuns al ei, pe care îl dorea în același timp din tot sufletul.

Mara ascultase cu surprindere și curiozitate această izbucnire de vorbe pasionate, această mărturisire de dragoste făcută cu îndrăzneala disperată a timidului. Declarația asta la telefon o amuza, dar o și mișca mai mult decît credea ea singură. Își dădu seama că în sentimentul, atît de stîngaci mărturisit, al lui Budu era o adîncime și o gravitate cu care omagiile stîrnite de simpla dorință, pe care i le aduceau de obicei bărbații, nu aveau nici o asemănare. Sentimentul acesta o măgulea, dar îi producea în același timp și oarecare nedumerire, așa încît ea nu știa bine deocamdată ce atitudine să ia în fața lui. Asta o făcu să răspundă lui Budu cu un ton pe jumătate glumeț, pe jumătate serios și să caute să mențină conversația în limitele banalității. Budu, pe care încetineala aceasta îl făcea nerăbdător, propuse deodată, servindu-se de îndemnul ei de atunci seara, o întîlnire. Dar chiar în aceeași clipă își dădu seama de zădărnicia propunerii,

fiindcă nu-i veni în minte nimic în primul moment, atunci cînd Mara îl întrebă unde, cu un ton foarte firesc care îl surprinse (și care îi dădu chiar o ușoară decepție ; se așteptase la o protestare, poate chiar la un refuz ; ușurința cu care dispăreau obstacolele îl dezorienta puțin ; timiditatea lui creștea o dată cu apropierea de țelul dorit ; tocmai depărtarea acestui țel îi dăduse curajul neobișnuit de adineauri ; dacă inaccessibilul îl făcuse îndrăzneț, nădejdea înfăptuirii îl speria cu un belșug de bucurie). Dar Budu n-avea nici timp, nici chef să-și cerceteze sentimentele provocate de replica Marei. Unde să se întîlnească numai ei amîndoi ? Mintea lui căuta în grabă un răspuns. Lipsa lui de experiență, neprevăzutul situației (deși își spusese că ar fi trebuit să se gîndească la asta, *mai ales la asta !*), repeziciunea cu care mergeau lucrurile îl amuți. Disperarea pe care o simți, cînd văzu că pauza se lungește mai mult decît se cuvenea, îl făcu să răspundă evaziv :

— Unde vrei... oriunde crezi că e mai bine...

Cu o malițioasă candoare, ea îi pomeni de Assani. Budu respinse cu energie propunerea. Voia să fie numai el cu ea, să-i poată spune în liniște tot ce avea de spus, departe de orice ureche străină. Și deodată își aduse aminte că Agalidi vorbise ieri seară de o casă, un fel de hotel, foarte discret, pe lîngă piața Amzei. Budu reținuse strada și numărul în subconștient, ceea ce era desigur tot un efect al dorinței lui ascunse. Agalidi dăduse chiar detalii : odăile se închiriau cu luna, pe un preț ușor ridicat, ceea ce evita

promiscuitatea. Budu dădu Marei adresa, spunându-i că acolo e biroul lui din oraș, minciună cu totul inutilă, scornită ad-hoc, fiindcă își închipui că așa era mai distins. Când o întrebă dacă primește, Mara îl rugă să-i spună încă o dată adresa, ca și cum n-ar fi auzit bine, avu parcă o ușoară ezitare, apoi spuse că nu are nimic împotriva. Tot el propuse data : a doua zi după-amiază, pe la șase. Ea îi promise că va face tot posibilul ca să vină, dacă nu se vor ivi împrejurări care s-o împiedice.

Abia închise aparatul și Budu își luă repede pălăria și pardesiul și plecă în grabă, spre casa cu pricina, cuprins acum de-o nouă teamă, aceea de-a nu găsi ceva potrivit. Ajunse. Era o clădire nu tocmai nouă, dar bine întreținută, cu un aspect sever care îi plăcu. Strada era dosnică. Ușa de la intrare era întredeschisă. În vestibul nu-l întâmpină nimeni. Abia după ce bătu insistent la o ușă din fund, sub scară, apărură o băbătie cu ochelari verzi, îmbrăcată curat în negru, cu o înfățișare discretă și demnă de supraveghetorie de pension. Budu închirie imediat o odaie în care două fotolii stacojii cu franjuri și canafuri, un portret în negrit în ramă aurită și o măsuță de toaletă în stil rococo, contrastau cu restul mobilierului, cubist, de culoare galbenă deschisă. Budu părăsi casa, încântat și uluit de propria lui încântare. Nemăsurata bucurie pe care i-o dădea certitudinea că va putea vedea pe Mara aici, numai pentru el, abia acum începea să-l cuprindă. Nu se mai întoarse la societate și rătăci pe

Calea Victoriei, vesel, cu capul sus, privind drept în față femeile, triumfător și fericit.

★

— Ți-a telefonat azi-dimineață Budu? întrebă Racliș pe Mara când veni acasă, pe la amiază.

Ea îl privi mirată :

— Da. De unde știi ?

— I-am dat ascară numărul nostru.

— I-ai spus să-ți telefoneze ?

— Nu, deloc. A întrebat de mine ?

— Natural. De cine voiai să întrebe ?

— Tocmai ce prevedeam, spuse Racliș, urmărindu-și gândul. Ai stat de vorbă cu el ?

Ea îl privi o clipă cercetătoare, apoi spuse :

— Emil, ce vrei tu cu el ? E un om de treabă de care e păcat să-ți bați joc.

— O, ce scrupul deplasat ! E o simplă experiență. A telefonat : asta înseamnă că am văzut bine.

— Văzut bine, ce anume ?

— Că e îndrăgostit de tine.

Mara dădu din umeri cu un aer nepăsător. În realitate însă replica brutală a lui Emil o supărase puțin și abia își putuse stăpîni o mișcare de nemulțumire. Spuse cu o ușoară enervare în glas :

— Și dacă ar fi așa ? Ce importanță are ?

— Ți-a propus ceva ? întrebă el fără să ia în seamă replica ei.

— Da. Să ne întâlnim, răspunse ea, cu același aer de nepăsare pe care de data asta și-l luă fără sforțare.

— Și tu ?

Ea ezită o clipă înainte de-a răspunde, apoi spuse:

— Am refuzat.

— Nu-i rău. Rezistența ațiță.

— Emil, să lăsăm gluma. Eu cred că nu trebuie să împingi jocul prea departe.

Raclîș o privi, mirat la rîndul lui.

— Dar ce ai ? Ești supărată ? Din cauza mormolocului ăstuia ridicul ?

— E un om cumsecade, îți spun, și mi-ar fi penibil să rîd de el.

— Mara, crede-mă că nu te mai înțeleg. Dar, în sfîrșit, dacă lucrul te supără într-adevăr, atunci să-l lăsăm în pace. Să presupunem că nici n-am vorbit de el.

— Ușor de spus. Are să revină. Tu l-ai ademenit.

— Draga mea, eu n-am făcut decît să împing o ușă deschisă.

— Emil, spuse ea privind-l în ochi. Nu ți se pare cîteodată că jocul nostru e primejdios ?

— De ce ? Nu mi-e frică, Mara, spuse el cuprinzînd-o în brațe și sărutînd-o pe gît, sub ureche, ceea ce o făcu să se înfioare ușor. În orice caz, nu de bleagul ăsta m-aș teme că te-ai putea îndrăgosti.

— Nu-i vorba de asta, spuse ea, desfăcîndu-se încet din brațele lui.

Voi parcă să mai spună ceva dar se răzgîndi și, schimbînd deodată vorba, întrebă :

— Unde mergem să dejunăm ?

— Unde vrei. Adela astăzi a fost deosebit de generoasă, spuse el fluturînd două hîrtii albastre. Și va să zică ești hotărîtă să nu te duci ? spuse el în timp ce ea se îndrepta spre vestiar ca să-și ia pardesiul și pălăria.

— Unde ? Ți-am spus că am refuzat. Lasă chestia asta. *C'est bête, vraiment*¹. Mi-i destul unul, încheie dînsa brutal, în timp ce își puna pălăria în fața oglinzii. Nici nu mă gîndesc să mă duc !

¹ E prost, într-adevăr (fr.) (n.r.).

XII

Totuși, Mara se duse la întâlnire.

În momentul când promisese lui Budu, la telefon, ea fusese hotărâtă să nu se ducă și să invoace pentru asta, când el avea s-o întrebe, primul pretext venit. După discuția cu Emil, însă, își schimbase gândul. Sentimentul de duioșie pe care i-l dăduse vorbele pasionate și chinuite ale lui Budu se întorsese cu și mai multă putere în timp ce Emil vorbea cu atîta dispreț de acesta. Când spusese lui Emil că a refuzat întâlnirea, ea nu voise decît să-l apere pe Budu de intențiile rele ale lui Racliș. Era la ea o sinceră dorință de-a feri pe Budu de cursa unui joc primejdios. În interesul pe care-l simțea față de el era o voință de protecție, care nu se definise bine decît în urma convorbirii ei cu Emil. Toate aceste sentimente, în care se amesteca și plăcerea de a se ști iubită cu atîta pasiune, o hotărîseră să vie la întâlnire.

Abia sosită, ea spuse că n-a venit decît în treacăt, ca să se țină de cuvînt, dar își dezminți singură vorbele prin gesturile ei, scoțîndu-și pălăria și șardesiul și așezîndu-se într-unul din fotoliile cu canafuri.

Budu, copleșit de fericirea pe care i-o dădea prezența ei, nu izbutea decît să murmure, bîlbîit și tremurător.

— Îți mulțumesc... îți mulțumesc că ai venit... mi-era teamă că n-ai să vii...

Și, îngenuncheat lângă fotoliu, îi săruta mîinile. Ea, emoționată, spre propria ei surprindere, spuse, uitîndu-se prin cameră, cu un fals aer de ușurință și de glumă :

— Va să zică ăsta ți-e „biroul“ din oraș ? Cam ciudat birou ! Șiretule, adăugă ea rîzînd și amenințîndu-l cu degetul. Bine știi să te mai ascunzi !

Budu nu răspunse nimic, neștiind dacă trebuie să-i spună adevărul ; era măgulit și încurcat în același timp. N-ar fi vrut ca Mara să creadă că e ușuratec și nesianos. Dragostea lui era totală și adîncă. Era pasiunea unui om de patruzeci și cinci de ani, căruia traiul cu o femeie rece îi păstrase, sub aparența unei false apatii, toată puritatea inimii și în același timp întreaga tinerețe a simțurilor. De aici caracterul absolut pe care îl avea iubirea lui, iubire în care intra deopotrivă adorație și dorință, cucernicie și sexualitate.

Acest amestec de sentimente îl făcu să se poarte acum cu stîngăcie și șovăială. Începu, ținîndu-i mereu mîinile într-ale lui, să-i spună din nou cît de mult a

dorit și a așteptat momentul acesta, cât de îndepărtată i s-a părut ea, toată povestea dragostei lui, rostită în cuvinte pasionate și banale, cu șovăieli și reticențe ridicule și emoționante, toată mărturisirea unui om nedeprins să simtă adânc și care e uluit de adâncimea sentimentului ce-a răsărit pe neașteptate în el.

Ea îl ascultă un timp, cuprinsă de un ciudat sentiment de milă față de omul acesta pleșuv și cărunț care o adora cu atîta candoare. Naivitatea lui o încîntă, mai mult poate decît s-ar fi așteptat și decît ar fi vrut. O remușcare o cuprinse, ca și cum ar fi asistat la construirea unui obiect frumos și fragil, pe care ea îl știa de pe acum zadarnic și sortit distrugerii. Sentimentul acesta o făcu să i se dea fără efort, aproape cu plăcere, în orice caz cu prietenie. Șovăielile lui, timiditatea pe care ea trebui să i-o învingă, silindu-l cu abilitate să îndrăznească gesturile hotărîtoare, apoi extazul lui cînd o ținu în brațe, fericirea lui, recunoștința lui față de ea, toate acestea o mișcară adînc și sărutarea pe care ea i-o dădu la plecare fu sincer prietenească. Mara simțea nevoia să acopere sentimentul de remușcare care îi stăruia în inimă, sub sinceritatea unui gest, crezînd că răscumpără lipsa ei de dragoste prin mulțumirea într-adevăr sinceră ce i-o dădea bucuria lui Budu.

Era hotărîtă totuși să nu mai vină. Își închipuia că rolul ei dictat de prudență s-a sfîrșit, dar spunîndu-și asta, ea nu-și dădea seama nici de ceea ce posesiunea ei avea să dezlănțuie în sufletul lui Budu și nici de

ceea ce avea să se petreacă chiar în propriul ei suflet.

La întrebarea lui cînd are să mai vină, ea îi dădu întîlnire peste două zile. Ajunsă în stradă, își repetă în gînd hotărîrea de-a nu veni.

Fericirea dragostei împlinite spori în sufletul lui Budu dezgustul de viața de acasă. Trecînd de la o extremă la cealaltă, el începu să considere drept urît, mărunț și superficial tot ceea ce altădată i se păruse frumos, mare și adînc. În drum spre casă, după prima lui întîlnire cu Mara, el simțea o silă imensă la gîndul că trebuia din nou să intre într-o existență meschină și falsă. O răzvrătire îl cuprindea, fără obiect precis, dar persistentă. Simțea cum crește într-însul o supărare lașă. Bucuria lui fu zdruncinată. Totul i se păru decodată fragil, nesigur, vag. Întrebarea dacă Mara ar putea avea față de el o prietenie sinceră (la o dragoste din partea ei nu îndrăznea să se gîndească) îl mîhni. Enervarea îi crescua. Totuși, automatismul unei îndelungate obișnuințe era încă atît de puternic în el, încît nu uită să-și scoată pantofii și să-și pună papucii înainte de-a intra în casă. Înăuntru, totul îl necăjea : Turel care deschisese la maximum aparatul de radio, nevastă-sa care certa servitoarea din pricină că nu ștersese bine praful de pe radiator. La masă, enervarea lui nu se potoli. Cu o mișcare hotărîtă, luă de pe masă rîșnița cu piper (care nu lipsea, deoarece Turel avea un regim alimentar normal) și își presără o bună doză de piper în farfuria lui cu supă de legume (Turel avea una de carne).

— Piper ? Tu ? Dar ce-i cu tine, Fănică ? Cu stomacul tău, asta-ți trebuie ?

Viorica spera că fusese numai un gest distrat (deși și asta ar fi fost un fapt neobișnuit la metodicul și disciplinatul Budu). Dar mirarea ei deveni uluire când acesta, cu ochii în farfurie dar cu un ton calm și hotărât, spuse :

— Am stomac foarte bun. Asta-i numai o idee de-a ta. N-am fost niciodată bolnav de stomac.

Viorica fu atât de surprinsă de replica aceasta cu totul neprevăzută, încât rămase cu lingura plină în mână, la jumătate de drum între farfurie și gură, într-o atitudine de stupoare foarte puțin elegantă, cu gura deschisă și ochii holbați. Se reculese însă repede și își luă din nou aerul ei demn. Buzele i se mișcară, parcă ar fi vrut să spună ceva, dar uimirea o amuțise. Împotrivirea lui Budu era un fapt atât de neașteptat, încât avea neapărat nevoie să fie cercetat cu băgare de seamă. Se mulțumi deci să dea din umeri și să spună cu tonul degajat și ușor tăios, de avertizare neputincioasă, al cuiva care nu-și ia nici o răspundere :

— Bine, fă cum vrei. Dacă n-ai fost bolnav pînă acum, asta nu înseamnă că nu poți să te îmbolnăvești de-acum înainte.

Budu nu mai răspunse nimic și continuă să mănînce grăbit, sub privirile uimite și vesele ale lui Turel care simțise în aer ceva neobișnuit și era numai ochi și urechi. Însă spre marea dezamăgire a băiatului, masa urmă și se sfîrși în tăcere. Fiecare din cei doi soți

era greu de gînduri. Viorica răsucea mereu în minte aceeași întrebare : care putea să fie cauza accesului de independență al lui Budu ? O ușoară neliniște o cuprinsese. Înlăturase primejdia izbucnirilor erotice nocturne și acum iată că altă primejdie se ivea : Budu, întâia oară în viața lui avusese un gest de împotrivire față de ea. Ce putea să însemne asta ? Viorica se obișnuise de multă vreme să vadă în Budu o ființă în întregime supusă voinței sale. O experiență de ani de zile îi dăduse siguranța deplină că el nu poate ieși din cercul magic pe care ea îl trăsese în jurul lui, fiind ajutată de altfel la aceasta de desăvîrșita lui consimțire, urmare firească a adorației lui față de dînsa. Viorica era deci departe de a bănui schimbările care se petrecuseră în sufletul lui Budu în ultima vreme. Dezorientată, ea asista acum la efectele acestor schimbări, fără să le poată găsi o explicație. Gestul lui Budu o găsisese deja puțin supărată. Viorica, de la ședința de atunci seara, nu mai putuse întîlni pe Excelența. Acesta într-adevăr dispăruse și nu-l mai vedea nimeni pe nicăieri. Adelaida, stimulată de Viorica, nu izbutise nici ea să-i dea de urmă. Acasă telefonul suna întotdeauna a lipsă; Assan, la club, nu-l mai văzuse de mult, doar o singură dată, în fugă, cînd cu primirea lui Budu ; Agalidi nu putuse nici el să dea o informație precisă și se mulțumea să rostească jumătăți enigmatice de frază care agasau pe cele două prietene. Singur numai Racliș adusese vestea că Excelența lucra la un memoriu diplomatic important care îi lua tot timpul. Viorica, dezamăgită, nu mai

insistase. Pasiunea ei rece pentru ministrul spiritist își găsi o firească deviație în lectura cărților de științe oculte. Gestul lui Budu o readucea acum cu brutalitate în existența zilnică, de care de altfel solidul ei fond practic nu izbutea să se desprindă, în ciuda tuturor lecturilor spiritiste. După ce cercetă pe toate fețele situația, se hotărî să nu dea prea mare importanță ripostei de adineauri a lui Budu și se mulțumi cu o tăcere foarte demnă, retrăgându-se imediat după masă în odaia ei, unde se adînci în citirea unui manual de spiritism.

Budu, și el, sfîrși repede de mîncat, se îmbracă și plecă la club. Aici, cea dintîi figură care îl întâmpină fu aceea a lui Racliș, care îi propuse din nou, luîndu-l prietenos de braț, un *écarté*. Budu, de data asta, nu mai avu curajul să refuze și pierdu partidă după partidă, „cu un ghinion într-adevăr extraordinar“, cum nu înceta să se minuneze Racliș, în timp ce amesteca subtil cărțile.

Cu toate că mica neînțelegere dintre cei doi soți nu avusese nici o urmare, o tăcere, întreruptă numai de scurte fraze absolut inevitabile, se statornici în tre ei. Viorica se considăra jignită și mai mult făcea pe jignita, pentru ca să dea o lecție lui Budu și să-i taie pofta de alte împotriviri care, oricît de mărunte, contrariuau firea ei dominatoare. Budu simțea cum dezgustul de viața lui casnică sporea pînă la exasperare. Numai amintirea Marei îl făcea să se stăpînească și să nu izbucnească. Era aici de altfel și dorința de-a nu-și turbura marea fericire interioară. Nu se sim-

tea încă dispus să provoace explicații între el și Viorica. Totuși, micile gesturi ale vieții zilnice îi aduceau acum mereu motive de supărare. La asta se adăuga și starea de agitație pe care i-o dădea așteptarea întâlnirii cu Mara. Timpul pînă auunci, deși destul de scurt, abia două zile, i se păru totuși că nu mai trece. În sfîrșit, ziua mult dorită veni. Nerăbdarea îl făcea pe Budu să fie mai sensibil decît de obicei; totul îi era un prilej de nemulțumire. La prînz, spuse lui Turel, pe un ton de altfel foarte blînd, să închidă aparatul de radio în timpul mesiei. Era întâia oară cînd îi făcea observația asta.

— Mama îmi dă voie să-l las deschis, răspunse tăios băiatul.

— De ce nu-l lași? spuse Viorica. Pe mine nu mă deranjează deloc.

— Da, evident, ține-i partea, spuse domol și scrîșnind, Budu.

Replica aceasta întrecea orice închipuire. Viorica se gîndi că n-a auzit bine și întrebă lăsînd din mînă cuțitul și furculița:

— Cum?

Budu rosti, de data aceasta răspicat:

— Aș vrea măcar o dată să mă întreb și pe mine dacă mă deranjează.

Și privind-o drept în ochi, urmă repede, de teamă să nu înceapă ea și să-i taie vorba:

— De altfel, nu mă mir că nu mă întreb. Părea mea nu te interesează.

— Fănică, nu înțeleg... Ce fel de vorbe sînt astea?

Ge vrei să spui ?

— Mai nimic. Atîta doar, că în casa asta eu nu am cuvînt.

— Te rog să-mi explici ce te-a găsit așa deodată să te superi.

— Draga mea, nu-i nimic de explicat. Am vorbit cît se poate de limpede.

— Ba te rog să-mi explici, spuse autoritar Viorica, ridicînd fruntea și pironindu-l cu privirea.

— Ce să explic ? Turel e copilul tău și e natural să-i ții partea.

— Dar nu-i deloc vorba de asta. Eu țin partea celui care are dreptate.

— Eu n-am dreptate niciodată.

— De ce vorbești așa ? Te-am oprit eu vreodată să spui ce-ți place ?

— Nu, desigur, pentru că am tăcut întotdeauna.

— Te-a silit cineva să taci ? Nu cumva ai să spui acuma că nu ți-am dat voie să vorbești.

— Nu, firește, dar nici nu m-ai întrebat vreodată dacă am ceva de spus.

— Și ce vină am eu ?

— Nici una. Vina e numai a mea, spuse Budu dînd din cap și strîngînd din buze.

— Bine că recunoști.

— Recunosc că m-am înșelat în multe privințe.

— La ce faci aluzie ? Te rog să fii mai clar.

— Știi bine ce vreau să spun.

— Ba nu știu nimic. Te rog foarte mult să-mi spui la ce ai făcut aluzie.

Viorica ridicase glasul, cu sprâncenele încruntate și fața roșie de mînie. O neliniște mare îi creștea în inimă. Scena aceasta era atît de neprevăzută, încît ea era cu totul uluită. Simțea că în Budu a apărut o forță nouă pe care ea n-o bănuise niciodată, o forță dușmănoasă care transforma pe omul blînd și cam prostuț de pînă acum într-un răzvrătit.

Budu, la întrebarea ei răstită, dădu numai din umeri și tăcu. Viorica era gata să-i arunce o nouă frază, mai usturătoare, ca să-l facă să-i răspundă, dar o privire către Turel o sili să-și înghită vorbele. Băiatul, numai ochi și urechi, privea și asculta cu deliciu. Viorica se ridică, spunînd :

— De altfel, e păcat că mai stau de vorbă. Văd eu bine ce este. Ești nervos cine știe de ce și n-ai găsit altceva mai bun decît să-ți descarci nervii pe un copil care nu ți-a făcut nimic.

— Eram sigur că pînă la urmă tot eu am să ies cel vinovat, spuse Budu, ridicîndu-se și el.

— Bine, bine, să încheiem discuția, îi tăie scurt vorba ea și, întorcîndu-i spatele, ieși din odaie.

Budu intră în birou. Aparatul de radio continua să urle. Turel rămase singur la masă și, fără să se turbure, continuă să mînințe satisfăcut.

La întîlnirea pe care ea singură o hotărîse, Mara nu veni. Budu sosi cu un ceas înainte de ora fixată. Încă de dimineață, adusese flori pe care le pusese în trei vase mari și care acum dădeau un aer de sărbătoare odăii. Tot atunci, cumpărase un inel cu un safir înconjurat de briliante, pe care îl ascunsese într-un

sertar al biroului său de la societate și pe care trecuse să-l ia înainte de-a veni aici. Era un cadou pe care voia să-l facă Marei. Așteptarea dureroasă începu abia cînd văzu că trecuse o jumătate de ceas peste ora la care ea spusese că are să vină. Începu să se plimbe agitat prin cameră, tresărind la fiecare pas auzit pe culoar, pîndind la fereastră să vadă dacă nu apare silueta ei de după colțul străzii pustii. În sfîrșit, cînd umbrele amurgului năpădiră strada și întunecară odaia, el își pierdu nădejdea și se lăsă cuprins de mîhnire. Întrebări peste întrebări începură să-l înghimpe. De ce venise ea alaltăieri ? Ce-o făcuse să răspundă atît de repede chemării lui ? Ce interes o mînase spre el ? Budu nu vedea nici unul. Mara nu-ceruse nimic. Atunci ? Budu nu-și făcea iluzii asupra puterii lui de seducție, era gata să primească simpatia Marei față de el ca o pomană divină, ca pe un dar nemeritat, în schimbul căruia nu putea să ofere decît adorație și devotament, recunoștință și supunere. Dar poate totuși că astăzi ea nu venise din pricină că fusese împiedicată de ceva neprevăzut. Era doar măritată. Racliș, desigur, o împiedicase să vină. Și Budu se întrebă din nou ce o lega de bărbatul acesta. Ea nu putea fi fericită cu Emil. Nu, desigur, o femeie superioară ca ea nu putea fi fericită cu aventurierul acela subtil și dubios. Gîndul acesta îi ațîță și mai mult gelozia pe care, încă de la început, o simțise față de Racliș.

Cînd Budu ieși din casa care i se părea acum atît de tristă de cînd Mara nu venise, afară începuse să se

înnopteze. Strada era ca de obicei deșartă. Era o vreme de la începutul lui aprilie, cu cerul dezgolit de vînt. Budu închise în urma lui ușa și stătu un moment gîndindu-se în care parte să se îndrepte : se gîndi să evite bulevardul care îl supăra cu zgomotul lui și să meargă pe străzi mai dosnice și mai liniștite. Cînd să pornească, din umbra unui colț, de după o casă veche și nealiniată care înainta pe trotuar, răsări o femeie. Veni repede spre el și, cînd fu aproape, încetini pasul și i se uită în față o clipă, cercetîndu-l, apoi trecu grăbită mai departe. Totul nu dură decît cîteva secunde. Din cauza întunecimii și a repeziciunii cu care ea trecuse, Budu nu putuse să-i deslușească bine fața. Totuși, i se păru că a mai văzut figura asta undeva. Fața asta palidă cu buzele strînse, cu ochii strălucitori sub sprîncenele groase și negre, i se părea cunoscută. După cîtiva pași, întoarse capul. Femeia se oprise lîngă ușa pe care ieșise el adineauri. Părea că așteaptă ceva ezitînd, apoi porni iar, mergînd repedit, ca într-o căutare, pînă dispăru după colțul străzii.

Budu porni și el, întors din nou la gîndurile lui. După discuția de azi, gîndul că trebuia să se întoarcă acasă îi era nesuferit. La asta se adăuga și mîhnirea pe care i-o dăduse lipsa Marei de la întîlnire. Se uită la ceas. Era aproape opt. Dacă s-ar duce la club ? Ar putea să ia masa acolo și să telefoneze acasă că nu vine. Se îndreptă spre bulevard și se urcă într-un taxi.

La ceasul acesta clubul era aproape pustiu. De obicei, mînceau aici numai cîțiva celibatari, printre care și generalul Babic, pe care Budu îl găsi stînd singur la o masă în sala de mîncare, impozant și plictisit.

— A ! Bine că ai venit, mititelule, spuse el cînd îl văzu pe Budu. După cum vezi sînt singur cuc în toată hardughia asta. Infam local. N-ai cu cine închina un pahar ! Gogule ! strigă el bătînd din palme.

Un chelner bătrîn, cu mustați ca ale lui Wilhelm al II-lea, apărui. Generalul se întoarse spre Budu :

— Ce ici ? Țuca e infectă, vermulul prost, mastică nu e rea.

Și cum Budu ezita, fără preferințe, generalul hotărî :

— Două mastici mari.

Budu se scuză un moment, telefonă acasă unde fu bucuros să găsească numai servitoarea, apoi veni în sala de mîncare, se așează într-un fotoliu și se mulțumi să asiste pe general în tăcerea lui, întreruptă doar de comenzile către chelner. Sosirea lui Cernea, guraliv și agitat, însufleți tihnită tăcere în doi.

— Coane Petrache, spuse Cernea așezîndu-se și el, mi se pare că o să trebuiască să ne alegem un președinte.

— Cum asta ? se încruntă generalul, atent imediat ce venea vorba de club, al cărui membru fondator era și unde își petrecea o bună parte din viața lui de pensionar fără ocupație.

— Griguță pleacă în străinătate. M-am întîlnit astăzi cu el la minister. Mi-a spus că-și dă demisia de la președinția clubului.

— Griguță pleacă ? Unde ? A fost numit așa de repede ? Parcă știam că nu prea se împacă cu guvernul.

Cernea dădu din umeri.

— Nu mi-a spus și nici nu mi-a dat răgaz să-l întreb. De altfel, tocmai atunci i-a venit rîndul să intre la ministru.

Generalul își scutură nemulțumit barba. Chelnerul mustăcios veni și puse în tăcere pe masă o farfurie cu gustări. Cernea, după ce le supuse, strîmbînd din nas, unei cercetări atente, ciuguli o măslină, două, încercă un sandviș, încă unul și sfîrși prin a înfuleca tot, abia lăsînd celorlalți timp să ia ceva.

— Detest aperitivele, declară el cînd farfuria fu goală. Strică pofta de mîncare, înșală stomacul și dezorganizează nutriția.

— Nu mai pricep nimic, spuse generalul, după ce comandă un nou rînd de gustări și de mastici. Griguță e un trădător, L-am ales președinte cînd abia venise, după trei ani de lipsă (dar asta să zicem că n-are importanță, casa asta e pe jumătate a lui) și n-a dat pe aici decît de vreo două ori. Eu cel puțin, de-abia l-am văzut. Acum aud că pleacă. Și nici nu vine măcar să spună. Asta nu se face.

— Eu cred că trebuie să fie o femeie la mijloc, spuse Cernea.

— Și pentru asta trebuie să se ascundă de oameni, să nu mai știe nimeni nimic de el ? se miră generalul. Și cine-i, mă rog ? întrebă el.

— Griguță n-a venit singur din Bolivia. A adus cu el o femeie. Una care îl ajută la experiențele lui spiritiste. E medium.

— Medium ? se miră iar generalul. A, da, îl ajută să vorbească cu lumea cealaltă. Griguță e o mangafa, vă spun eu. S-a prostit rău de tot, de cînd a dat în boala spiritismului. Și ce fel de femeie este ?

— Brună, înaltă, cu ochi negri, un tip de țigancă. Nimic extraordinar, în orice caz. Nu-i așa, domnule Budu ? Ai văzut-o și dumneata !

— Să vă spun drept, răspunse Budu, nu-mi aduc aminte bine. A stat mai toată vremea în umbră.

Budu, care nu avusese atunci seara altă preocupare decît pe Mara, nu dăduse prea mare atenție Coraliei. Îi rămăseseră în minte numai ochii ei mari și strălucitori. Încercînd să-și amintească acum figura ei, îi veni deodată în minte chipul femeii pe care o întîlnise astăzi ; în amurg, nu putuse nici acesteia să-i deslușească bine decît ochii, mari, negri și strălucitori ca și ai bolivianeii. Probabil că faptul acesta îl făcuse să creadă că mai întîlnise undeva pe necunoscuta aceea...

Gîndurile îi fură întrerupte de sosirea lui Agalidi, căruia generalul îi făcu imediat cunoscut trădarea lui Griguță.

— Pentru o femeie, îți închipui ! încheie el. Parcă ar avea douăzeci de ani, *ma parole d'honneur !*

— O femeie ? întrebă Agalidi, mirat.

— Boliviana, desigur, afirmă Cernea apucînd un sandviș.

— Poate să fie și o femeie, spuse încetișor Agalidi, dar nu aceea la care vă gândiți.

— Cum ? Cum ? întrebă generalul. Hai, mititelule, nu mai face pe misteriosul și spune ce știi.

— Coane Petrache, eu atîta știu sigur : că Excelența și-a luat concediu pe un an și pleacă zilele astea cu Racliș în străinătate.

— Cu Racliș ! exclamă, fără să vrea, Budu.

— Da, urmă Agalidi care, la exclamația lui Budu, îl privi pe acesta cu surprindere. M-am întîlnit adineuri la Capșa cu Emil. Excelența, entuziasmat de invenția lui cu mișcarea perpetuă a discurilor de fonograf, îl finanțează. Emil spunea că vor vinde invenția unei fabrici de fonografe din Statele Unite. O afacere de milioane de dolari.

Ceilalți, de mirare, nu scoaseră nici unul o vorbă. Generalul rupse cel dintîi tăcerea :

— Orice mi-ați spune voi, rosti el dînd din cap și tremurîndu-și barba, eu tot cred că Griguță s-a prosttit, ascultați-mă pe mine !

Care va să zică Racliș pleca. Dar Mara ? Pleca și ea cu el și cu Excelența ? Era vreo legătură între plecarea asta și lipsa ei de la întîlnire ? Toate aceste întrebări se învălmășeau în mintea lui Budu. Trebuia numaidecît să se întîlnească cu Mara, să vorbească cu ea...

— Și crezi toate balivernele lui Racliș ? întrebă Cernea pe Agalidi.

— Sînt multe motive care mă fac să cred că Racliș are o mare putere de atracție asupra Excelenței.

De altfel, ați văzut cu cîtă pasiune Excelența i-a susținut candidatura.

— Ce-a găsit în el ? întrebă generalul. De cînd, mă rog, a început Griguță să se intereseze de invenții ? Și mai ales invenții de soiul ăsta ! Mișcarea perpetuă la fonograf ! Cacabesa !

— Eu tot așa zice că e altceva la mijloc, spuse Cernea.

Apoi, către Agalidi.

— Și va să zică crezi că boliviana...

— Are alt rol decît acela pe care i-l atribui, spuse Agalidi.

— Adică cum ?

— Mai întîi, e o boliviană care înțelege foarte bine românește, pricepe tot ce-i spun spiritele în limba lui Eminescu și rostește mesajele din lumea cealaltă cu accent oltenesc... pe care nu l-a putut deprinde de la Excelența, care e din Focșani după cîte știu...

— Un medium știe toate limbile...

— Dacă vrei. Eu unul nu sînt deloc convins.

— N-ai să-mi spui acum că Excelența se pretează la înșelătorii.

— De unde știți că nu este el însuși înșelat ?

— Asta ar fi prea din cale-afară...

— Ba ar fi ceva foarte firesc. Celebra Eusapia Paladino a înșelat pe unii dintre cei mai mari savanți ai Europei, oameni de știință pozitivă, obișnuiți să judece numai pe bază de experiență și de probe...

— Foarte adevărat, spuse Budu. Și eu cred că trebuie să fie ceva la mijloc. O iluzie colectivă, știu eu, o sugestie...

Scaunul care se ridicase singur în aer și floarea care zburase prin odaie îi dezmințeau afirmația. Budu nu mai insistă. De altfel, acum nu se mai putea gândi decât la Mara și gândul acesta acoperea pe toate celelalte. Pleacă oare și ea? se întreba el mereu. Dacă Racliș vine astă-seară la club, atunci va putea să-i telefoneze, fiind sigur că o va găsi singură acasă.

— Ia ascultați, spuse generalul Babic. Lăsați fleacurile și gândiți-vă la treburile mai serioase. Gogule, lista și vinul la gheață!

Budu mîncă fără poftă, vorbi puțin, abia auzind cea ce spuneau ceilalți, uitîndu-se mereu să vadă dacă vine Racliș.

Dar acesta nu veni. Nici Excelența nu veni, spre marea indignare a generalului care propuse, ca să uite mîhnirea pe care i-o făcuse trădarea lui Griguță, să prelungească masa în alt local, mai puțin infam. Cerna și Agalidi îl urmară. Budu se scuza sub cuvînt că e foarte ostenit și se despărți de ceilalți, plecînd spre casă.

XIII

Cînd, a doua zi dimineața, Mara întrebă la telefon cine voia să vorbească cu Emil Racliș și auzi numele lui Budu, ea șovăi un moment, gîndindu-se dacă n-ar fi mai bine să-și schimbe puțin glasul și să anunțe că nici domnul nici doamna nu sînt acasă. Totuși, pe punctul de-a face asta, se răzgîndi. O remușcare ciudată o opri. Își aduse aminte de privirea rugătoare a lui Budu în timp ce aștepta ca ea să-i spună cînd mai vine și teama lui ca ea să nu-i dea o dată prea îndepărtată. Își mai aduse de asemenea aminte că ea singură hotărîse ziua și ceasul viitoareii lor întîlniri, la care nu se dusesese. Făcuse asta înduplecată de rugămintea lui, fusese sinceră cînd făgăduise și abia după ce reflectase puțin, se hotărîse să nu-și țină făgăduiala. Gîndindu-se într-o secundă la toate acestea, Mara răspunse fără să-și mai schimbe glasul și lăsîndu-se recunoscută. Budu o întrebă de ce n-a venit și tot el, imediat, o scuză spunînd că probabil a avut treabă și n-a

putut, dar că nu face nimic, și-a închipuit că a fost o piedică la mijloc... A așteptat toată după-amiază... Ar fi vrut să-i spună multe lucruri... O hotărîre pe care ar vrea s-o ia într-o chestiune foarte importantă pentru el, poate și pentru ea. Ar vrea s-o întrebe...

— Ce hotărîre ? întrebă Mara.

— E imposibil de spus prin telefon, răspunse el. E ceva prea important. Spune-mi cînd vii. Te rog, vino... Azi după-amiază dacă vrei... Promite-mi că vii.

Mara promise, închise telefonul și rămase o clipă pe gînduri. Ce-o făcuse să promită ? Ce-o făcea să se poarte atît de cinstit cu omul acesta ? Ce-o atrăgea în el ? Nu simțea față de el dragoste, nici măcar o prietenie deosebită. Și totuși, nu putea să rămînă nepăsătoare la chemările lui, nu putea să-și bată joc de el, nu putea să-l mintă. Simțea delaolaltă milă și remușcare ori de cîte ori se gîndea la purtarea ei mincinoasă. Data trecută venise la întîlnire tocmai pentru ca să nu-l mintă. Dar nu era oare o minciună și mai mare faptul că i se dăduse fără dragoste, făcîndu-l să creadă acum că ea simte față de dînsul, dacă nu chiar iubire, dar cel puțin o tandră prietenie ? Și nu fusese nici măcar vreun interes la mijloc. Nici un interes n-o silea să simuleze. Ea izbutise chiar, cu multă abilitate, să-l facă pe Racliș să renunțe la intenția lui de a-l atrage pe Budu în cine știe ce combinații primejdioase. Foarte bine, dar atunci de ce nu înceta și ea jocul la rîndul ei, acum cînd Budu era la adăpost de această primejdie ? Ce-o atrăgea spre el ? Doar nu tocmai de Budu avea să se îndrăgostească ! Și totuși, niciodată nu avu-

sese ca acum conștiința minciunii ei, deși acum nu era în fapt minciună decît pe jumătate; doar se dăduse lui Budu tocmai pentru a nu-l minți! Un curios sentiment de vinovăție, nou pentru ea, o cuprindea. Se hotărî să se ducă și azi, dar pentru ultima oară. Și de acum înainte nu va mai promite nimic!

Mara aprinse o țigară și se întinse pe divan, sprijinindu-și capul într-o mînă. Se gîndi la marele ei joc cu Excelența. Nu erau decît cîteva zile de cînd cedase, în sfîrșit, insistențelor lui. Fusesse un joc condus cu meșteșug și încetineală savantă. Craiul zaharisit se lăsase prins fără scăpare. Ultima lui pasiune avea toate aparențele să fie și cea mai puternică. Emil, ochi ager, văzuse bine. Mara jucase cu artă, pusese condiții. Una din ele fusese și plecarea în străinătate, ceea ce era dorința ei mai mult decît a lui Racliș. Partea cea mai grea, singura grea de altfel, fusese prezența, în casa Excelenței, a Coraliei. Cu toate încredințările date de Excelența că boliviana este o simplă colaboratoare a lui la experiențele spiritiste, Mara nu putea să-și înăbușe o impresie de neliniște, aproape de teamă, ori de cîte ori își aducea aminte de această femeie. Din cauza asta, ea amînase cît putuse mai mult întîlnirea cu Excelența acasă la el. Amînarea făcea firește parte din tactica dibace a învăluirii, dar ea fusese, de data asta, pricinuită în bună parte și de teama Marei de-a întîlni pe Coralia. Tot această teamă o făcu pe Mara să reziste atunci cînd, o dată venită în casa Excelenței, ea nu mai avea motive tactice să nu i se dea. Rugăminți, făgăduieli, izbucniri violente, nimic nu reuși. Excelența

văzu, întâia oară în viața lui, o femeie care pleca de la el fără să i se fi dat. Lucrul se repetă și a doua și a treia oară. Mara scurta cît putea timpul pe care trebuia să-l petreacă în casa aceea rece ca un cavou, întunecată și severă, cu încăperi imense și sonore, în care cel mai mic zgomot trezea ecouri. Era convinsă că femeia aceea palidă, cu ochi negri și strălucitori, asculta pe la uși, se furișa prin unghere ca să-i urmărească și să audă ce vorbesc. Fără să vrea, Mara scobora glasul, vorbea în șoptă, cu ochii prin colțuri să vadă dacă nu cumva se ridică o umbră amenințătoare sau dacă nu se deschide o ușă ascunsă, în pragul căreia femeia aceea misterioasă va apărea. Mara se hotărî să pună capăt acestei situații penibile și ceru Excelenței să se întâlnească în altă parte. Îi făgădui chiar că numai în felul acesta va înceta și ultima ei împotrivire. Ministrul, burlac obișnuit să-și trăiască acasă aventurile de dragoste și care, pe lângă asta, fusese ani de zile plecat din București, ceru informații lui Agalidi și acesta îi dădu adresa pe care o află și Budu, întâmplător, mai târziu. Aici Mara părăsise în sfârșit orice rezistență, atît din pricină că venise momentul în care socotea că jocul ei cerea aceasta, cît și din cauză că nu mai avea acum nici un motiv de neliniște. Cînd, cîteva zile după aceea, Budu îi propuse aceeași adresă, ea fu cît pe ce să refuze, apoi, cu gîndul că nu-și va ține făgăduiala și că nu se va duce la întîlnire, primi. Cînd, mai pe urmă, în urma discuției cu Emil, ea își schimbă gîndul, nu mai putea să spună lui Budu să aleagă alt loc de întîlnire. Se gîndi că nu era nici o primejdie,

hotărîta fiind să nu se întâlnească cu Budu decît o singură dată. Și, la urma urmei, totul era ca zilele să nu se potrivească.



Viorica nu ajunsese încă să-și explice atitudinea lui Budu față de dînsa. Văzuse că el persevera în purtarea lui. Budu mîncase ieri seara la club, ceea ce nu făcuse pînă atunci niciodată. Dimineața plecase mai de vreme ca de obicei, fără să-i spună o vorbă. La dejun, acum, aceeași tăcere. Viorica voia o explicație. Cînd sfîrșiră de mîncat și Budu, ca de obicei, se duse în birou, ea veni după el.

— Fănică, să-mi spui ce înseamnă purtarea asta jignitoare din partea ta, începu Viorica stînd în picioare în fața biroului la care Budu tocmai se așezase, căutînd prin niște hîrtii.

— Jignitoare? Nu înțeleg, spuse el cu prefăcută mirare și fără să ridice ochii.

— Nu te face că nu înțelegi, te porți cu mine de cîteva zile într-un mod îngrozitor. Intri, pleci, fără să spui un cuvînt, stai la masă fără să scoți o vorbă.

— Ieri parcă ziceai că vorbesc prea mult, ripostă Budu și o privi drept în față. Și de cînd ai început să-mi dai atîta atenție? De-abia acum ai observat tăcerea mea? Slavă Domnului, toată vremea n-am făcut decît să tac. Acesta a fost rolul meu aici în casă.

Ea spuse imediat, autoritară :

— Te rog să părăsești tonul ăsta ironic, nu te prinde deloc.

— De ce ? Crezi că numai tu ai drept să-l iei ?
Avem amîndoi același drept, dacă nu mă înșel. Și nu
numai în privința asta, în toate privințele...

— Ce vrei să spui ?

— Vreau să spun că într-o viață în doi, drepturile
și obligațiile trebuie împărțite în mod egal. Dar mi-am
dat seama că asta e greu cînd unul din cei doi vrea
să aibă numai el toate drepturile...

— Vorbești ca și cum ți-aș datora ceva.

— În orice caz, cred că eu nu-ți datorez nimic,
spuse el domol.

Viorica își dădu seama că replica ei fusese impru-
dentă, dar nu voi să dea înapoi. Era furioasă că era
contrazisă și exasperată că nu putea avea ultimul cu-
vînt. Izbucni :

— Cum ? Așa ! Desigur ! reproșează-mi acum că ai
făcut tot numai pentru mine, scoate-mi pe gît tot ce
crezi că mi-ai dăruit. Dar nu te gîndești la ce-am fă-
cut *eu* ? Cine te-a ajutat să ajungi la situația de acum ?
Dacă nu eram eu prietenă cu Adela, nu mai ieșai
niciodată din provincie. Vorbești de sacrificiile tale !
Dar sacrificiile mele ? Nu spui că mi-am îngropat ti-
nerețea în groapa aceea și că am respirat zece ani mi-
ros de păcură ca să-ți strîng bani...

— Mirosul de păcură n-are ce căuta aici, spuse
Budu. De altfel, e bun pentru plămîni...

— Lasă spiritele proaste, îți spun ! Domnul a de-
venit și spiritual acum !

— Și banii, urmă neturburat Budu, i-ai strîns pentru tine. Eu am muncit toată vremea ca un rob, de dimineată pînă seara...

— Cum ai spus ? Pentru mine ? exclamă Viorica. Glasul ei devenea strident. Nu se mai stăpînea. Furia o făcea vulgară. Ținuta ei demnă dispărea, lăsînd loc firii ei adevărate.

— Dar pentru cine ? spuse Budu și se ridică. Pentru tine și pentru Turel ! Pentru el, pentru copilul ăsta care nu e al meu și pe care l-ai iubit întotdeauna mai mult decît pe mine... adică nu l-ai iubit decît pe el...

— Ești gelos pe Turel acum, bravo ! Ești un prost cum ai fost întotdeauna.

— Poate, dar trebuie să mărturisești că sînt și proștii buni la ceva...

— Ei și acum, ce vrei ? îl înfruntă ea. Ce poștești de la mine ?

— Ce vreau ? izbucni Budu, dar se opri.

De ieri pînă astăzi, hotărîri mari și grave încolțiseră în mintea lui. Avea nevoie însă, înainte de-a le da la iveală, să vorbească întîi cu Mara. Rosti, pe un ton mai potolit, dar ferm :

— Am vrut numai să-ți spun că nu mă mai înșeală nici o aparență și că văd acum lucrurile așa cum sînt.

Oare e numai atîta ? se întrebă Viorica. În fond, discuția aceasta nu-i plăcea. Crezuse că va avea superioritatea, dar replicile lui Budu erau greu de înlăturat. Era convinsă, totuși, că ea are dreptate. Fusesse

sinceră cînd vorbise de sacrificiile ei. Firea ei dominatoare nu voia să admită că n-are dreptate. Voi să mai spună ceva, numai pentru ca încheierea să vină de la ea și căuta acum în gînd o frază demnă și biciuitoare cînd, deodată, un zgomot în încăperea de alături o făcu să tacă. Se repezi la ușă și o deschise. Turel abia avu timp să sară repede în mijlocul odăii, unde ea îl zări foiletînd foarte atent un album de fotografii. Viorica ieși furioasă din odaie.

*

Mara veni tîrziu, cînd afară se înnopta și cînd Budu începuse să-și piardă răbdarea. Figura lui îndurerată de așteptare și de îndoială se luminează cînd o văzu. Se repezi spre ea, îi luă mîinile și i le acoperi de sărutări. Mara închisese repede ușa în urma ei și acum a gîfîia ca și cum ar fi urcat în fugă scările.

— Să nu te superi că am întîrziat, spuse ea, dar n-am putut mai devreme.

Fără să-și scoată pardesiul, se duse repede la fereastră și privi cu atenție, de după perdele, jos în stradă.

— Ce este ? întrebă Budu care o urmăse la fereastră și care observă aerul ei agitat. Ce s-a întîmplat ? La ce te uiți ? Ce vrei să vezi ? Ai văzut ceva cînd ai venit ?

Ea se întoarse de la fereastră :

— Nu-i nimic... o părere...

— Ce părere ? Ce ți s-a părut ?

— O impresie absurdă... Mi s-a părut cînd veneam încoace că zăresc pe cineva care mă cunoaște... Știi, n-aș fi vrut să mă vadă unde intru, spuse ea cu un surîs de scuză.

Mara voia în chip vădit să se liniștească, dar emoția ei nu se potolise încă. Se așeză într-un fotoliu. Budu o privea, îngrijat. Se așeză jos, lîngă ea.

— Ce este ? Spune-mi ! se rugă el insistent. Îmi ascunzi ceva. Pe cine ți s-a părut că vezi ?

— O, nu-i nimic grav... o persoană fără importanță... M-am convins acum că mi s-a părut...

„A fost oare o părere ? se întrebă ea în gînd. N-a fost oare cineva jos în fața ușii, cineva care a dispărut cînd m-a văzut că vin ?“

Budu făcu o mișcare ca s-o invite să-și scoată haina. Ea spuse :

— Nu, nu mă dezbrac. Îmi pare foarte rău, dar nu pot să stau decît cîteva minute... iartă-mă...

Și îl mîngîie ușor pe obraz, cu un zîmbet distrat. Budu spuse :

— La ce te gîndești ? Ce ai ? Ai avut vreo neplăcere acasă ?

— O, nu, protestă ea.

— Nu se poate ! urmă el. Este ceva... degeaba încerci să-ți ascunzi turburarea... Îmi închipui ce este... Emil, desigur. Bănuiește ceva...

Și cu voce gravă, ridicîndu-se în picioare, el spuse :

— Sînt gata la orice.

Ea îl privi, uimită de atitudinea lui solemnă. Nu protestase cînd el pomenise de Emil, bucuroasă că a

găsit el singur o explicare și că n-are să-i mai ceară ei una ; acum vedea că tăcerea ei stîrnise complicații. Întrebă :

— Ce vrei să spui ?

Budu continuă, îngenunchind lîngă ea :

— De cînd nu ne-am văzut, m-am gîndit mult la situația noastră. Dragostea mea nu e un simplu capriciu, ceva trecător. E mult mai adîncă decît aș fi putut eu singur crede. E foarte greu să-ți explic. Mă exprim prost... Eu nu sînt obișnuit cu frazele. Sînt simplu și vorbesc simplu. Mara, aș vrea să te fac să crezi că pentru mine fapțul că te-am întîlnit a fost o întîmplare extraordinară, o răsturnare a întregii mele existențe. De-abia acum am văzut lucrurile, viața, sub aspectul cel adevărat. Pînă acum viața mea a fost înconjurată de minciună și prefăcătorie. Am văzut în cîteva zile ceea ce n-am văzut în zece ani... Am descoperit lucruri pe care niciodată nu le-am bănuیت... Ai să afli totul încetul cu încetul... Deocamdată atîta pot să-ți spun : eu n-am fost fericit... adică am crezut că sînt, dar n-am fost... Și nici tu nu ești fericită, Mara. Am ghicit o mulțime de lucruri, am înțeles multe. Iată de ce legătura noastră nu se poate desface, nu vreau să se desfacă. Gîndul că ești și a altuia, spuse încet Budu punîndu-și fruntea pe genunchii ei, mă chinuiește... Nu vreau să te împart cu nimeni... e groaznic !

Și ridicîndu-și eapul, din nou grav :

— Mara, trebuie să fii soția mea !

Uluită, ea îl privea fără să-i răspundă. Declarația asta neașteptată o speria puțin. Își spuse că a împins

jocul prea departe. Nu, n-ar fi trebuit să vină. Ce putea face acum ? Atitudinea gravă a lui Budu avea ceva cam ridicul și în același timp cumplit de înduioșător. Ce idee absurdă din partea lui să-și închipuie că e nefericită ! Și totuși, era aici, fără îndoială, o pasiune puternică, de care nu-i venea deloc să rîdă. Și din nou mila față de el o cuprinsese. Ce copil ! Ce copil bătrîn ! se gîndi ea și îi dezmierdă ușor creștetul pleșuv. El ridică fruntea și o privi, implorînd-o din ochi să-i răspundă.

— Dar te-ai gîndit ce greu ar fi ? spuse ea. Nu trebuie să iei lucrurile chiar așa de grav. Putem foarte bine să ne întîlnim și așa. Gîndește-te că amîndoi sîntem...

Și cum el avu o mișcare de violentă protestare, ea îi acoperi gura cu mîna, adăugînd :

— Spun asta deocamdată... Mai tîrziu vom vedea... Și de unde poți să știi dacă...

Budu o întrerupse :

— Văd eu. Te îndoiești de sinceritatea mea, spuse el cu amărăciune. Mai tîrziu ! Cînd ?

Apoi aducîndu-și deodată aminte :

— E adevărat că Emil pleacă ?

Ea tresări dar își stăpîni emoția, arătîndu-se numai mirată :

— Emil pleacă ? Cine ți-a spus asta ?

— Agalidi, la club.

— Nemaipomenit ! Și unde ți-a spus că pleacă ?

— Cu Excelența, în Statele Unite.

— Nu-i nimic adevărat, minți ea cu seninătate. Pe Excelența îl interesează invenția lui Emil, asta-i tot.

Și ridicîndu-se, spuse :

— Dragul meu, iartă-mă, trebuie să mă duc. Nu te supăra. Ne vedem cînd vrei. Îți promit că data viitoare am să fiu mai punctuală și am să stau cît de mult.

— Așa de repede ? murmură el mîhnit. Dar spune-mi cînd mai vii.

— Mîine după-amiază, la cinci, spuse ea și se îndreptă spre ușă.

Simțea nevoia să se despartă cît mai repede de el, cuprinsă din nou de remușcare la gîndul că-l minte și parcă și de o părere de rău din pricina mîhnirii pe care are să i-o facă vestea că ea a plecat. Simțea că dacă ar mai fi stat cu el acum, i-ar fi mărturisit tot, toată minciuna ei și în același timp justificarea ei... „Nu, asta nu, în nici un caz, își spuse ea, ar fi o complicație nemaipomenită !” Și se grăbi să deschidă ușa.

Budu, resemnat și trist, își luă pardesiul și pălăria și, după ce încuie ușa, începu să coboare și el, în urma ei, pe scara întunecoasă.

— Lasă-mă să te conduc, îi spuse el. A început să se întunece. Nu ne vede nimeni și în cartierul ăsta nimeni nu ne cunoaște. Nu-mi place să ieșim de aici pe furiș ca niște răufăcători.

— Nu, nu, ar putea să ne vadă cineva, șopti ea, preocupată numai de gîndul de-a fi cît mai repede singură.

Ajunseră jos și înainte de-a deschide ușa de la stradă, se opriră o clipă. Ea se întoarse surâzătoare spre el și îi întinse mîna :

— Pe mîine, neapărat.

— Lasă-mă să `mai merg puțin, se rugă el, măcar pînă la colț.

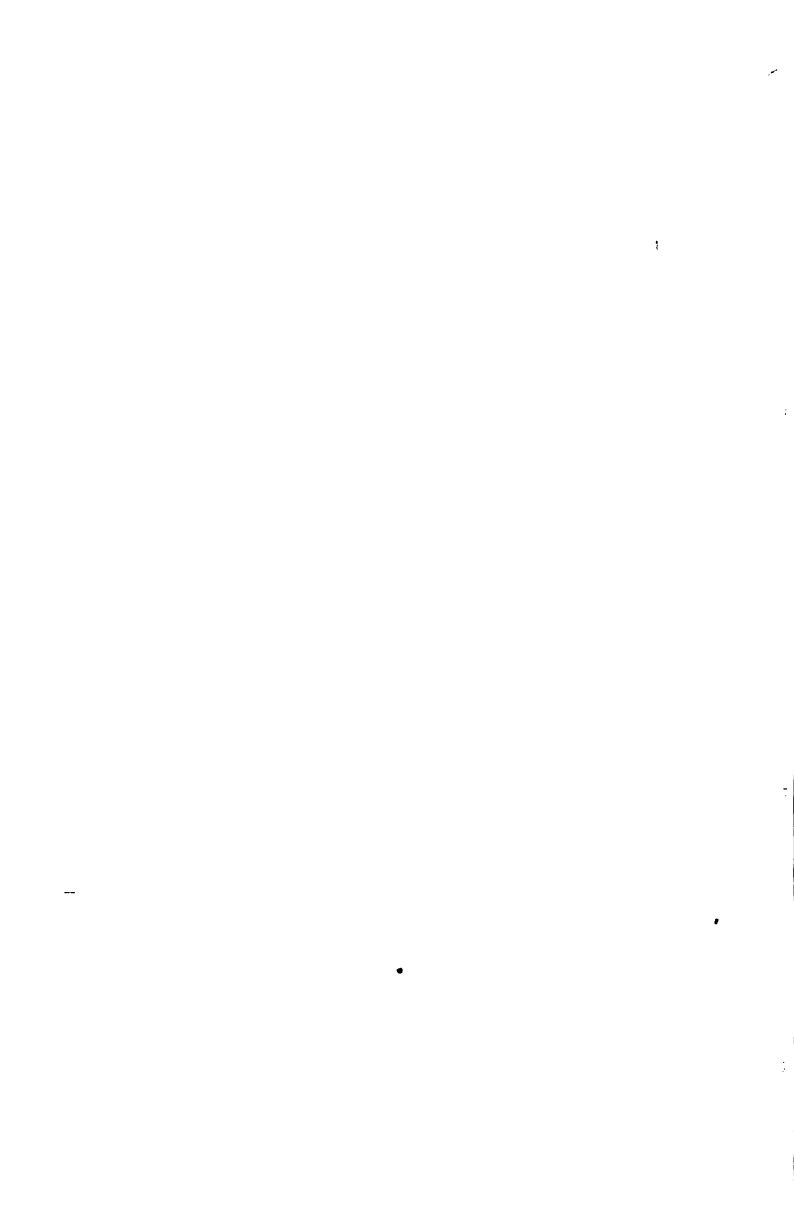
Și fără să mai aștepte încuviințarea ei, împinse ușa. Mara ieși, el o urmă. Afară era aproape noapte. Băgînd mîna în buzunarul pardesiului, dădu de cutiuța cu inelul, pe care o luase de la birou și o uitase. Tocmai voia să i-o dea Marci cînd, în fața lor, o umbră se desprinsese dintr-un gang, la cîtiva pași de ei : o femeie înaltă și subțire, îmbrăcată în negru, cu un voal pe față. Budu o văzu ridicînd mîna și îndreptînd-o spre Mara. Avu fulgerător impresia că a mai văzut silueta asta și simți o primejdie. Dădu într-o parte pe Mara și se repezi între ea și femeie. În chiar aceeași clipă, un pōcnet se auzi și Budu se prăvăli, lovit în frunte. Mara, cuprinsă de o spaimă cumplită, se dădu cu spatele înapoi și rămase lipită de zid, cu mîinile ridicate înaintea ochilor, într-o mișcare de apărare.

La cîtiva pași de dînsa Coralia, scăpînd revolverul din mînă, murmura privind țintă trupul mort, întins la picioarele ei :

— Nu-i el...

ÎMBRĂȚIȘAREA MORTULUI

(1940)



I

Cînd țărîna azvîrlită repede de cei doi gropari începu să acopere sicriul, Costache Brumă se simți cuprins de o puternică dorință de singurătate. Stătuse pînă atunci cu capul plecat la marginea gropii, mirîndu-se că nu izbutește să fie turburat în fața mormîntului tatălui său. Slujba în biserica mică și întunecoasă a cimitirului i se păruse că nu se mai sfîrșește. Din pricina mirosului de tămîie, dulceag și lînced, îi venea mereu să scuipe. Cînd preoții înconjuraseră catafalcul, cîntînd veșnica pomenire, o femeie, cu un țipăt strident, izbucnise în plîns și se prăbușise lîngă coșciug. Era sora mai mică a bătrînului Manole Brumă, mătușa Natalia Cristea, care, afară de Costache, era singura rudă a mortului. Costache Brumă n-o mai văzuse de vreo zece ani. Tată-său nu putea s-o suferă, așa cum de altfel nu putea suferi nici un fel de rude. Acum, cu prilejul morții bătrînului, ea părăsise repede fundul de provincie, unde trăia din pensia ră-

masă de pe urma bărbatului ei care fusese, cu mulți ani în urmă, administrator financiar. Citise în ziar vestea morții lui Manole Brumă și îndată se urcase în tren, ca să sosească la Iași chiar în dimineața zilei în care trebuia să fie înmormântarea. Durerea ei, artificială și zgomotoasă, îl înfuria pe Brumă la culme. Pentru ce toate aceste strîmbături caraghioase? Era sigur că, înainte de-a cădea lîngă sicriu, ea își alesese bine locul, ca să nu-și boțească și să nu-și umple de praf rochia de doliu. Costache se mira chiar că mătușă-sa n-a întins pe jos o batistă, așa cum făcea cînd îngenunchea sau bătea mătănii, căci era foarte bisericoadă, păzea cu grijă mare toate posturile și toate sărbătorile, cunoștea ca nimeni altul însușirile binefăcătoare ale sfinților și nu greșea niciodată, știind, de pildă, că singur sfîntul Foca te apără de pîrjol, că numai sfîntul Mina alungă durerile de șale și că de junghi doar sfînta Paraschiva te poate scăpa. Costache își aducea aminte cum, în copilărie, cînd venea acasă în vacanță și avea nenorocul s-o întîlnească, ea îl purta pe la toate bisericile, multe la număr, ale tîrgului, de la Patruzeci de Sfinți la Trei Ierarhi și de la sfîntul Neculai cel sărac pînă la Moara de vînt în vîrfurile Tatarasilor, punîndu-l să facă mătănii și să sărute evanghelii și destăinuindu-i cu de-amănuntul minunile săvîrșite de cutare sfînt sau de cutare icoană din cine știe ce bisericuță veche.

Trecută de șaptezeci de ani, se ținea încă bine, înaltă și masivă ca toți membrii familiei Brumă, cu față lunguiață și profil de cal. Avea de altfel în toată

înfățișarea ei ceva de iapă bătrână, cam deșelată, cu valurile pieptului și ale șezutului stăpînite greu de chingile corsetului, în rochia de doliu cu coadă, aceeași de treizeci de ani, croită după moda de dinainte de 1914 și purtată de-atunci încoace la toate înmormîntările familiei. Căci bătrîna era cărpănoasă, așa cum de altfel fusese întotdeauna de cînd o știa Brumă, se plîngea mereu de sărăcie, deși nu cunoscuse lipsa niciodată, și se tîrguia cu toată lumea, cu birjarii, cu hamalii, pînă și cu babele care vînd lumînări pe la ușile bisericilor. Brumă o detesta din toată inima. Fusese foarte fericit că, din pricina depărtării și de frică să nu cheltuiască prea mult cu trăsura (în automobil nu se urca niciodată fiindcă prețul fix arătat de contor o înspăimînta), ea nu trăsese la conacul de la Repedea și preferase să cadă pe capul unei cumnate, în oraș.

Slujba, în sfîrșit, se isprăvisse și Brumă, ieșind din biserică, putuse să respire cu mulțumire aerul dulce al după-amiezii de septembrie, ușor înăsprit de pre-simțirea toamnei. Ascultase discursul gîngav pe care l ținuse directorul liceului unde Manole Brumă fusese profesor de științe naturale ; după aceea, un individ chel, cu gura ca un bot și cu ochi bulbucăți și roșii, vorbise afectat și pretențios în numele foștilor elevi. Brumă își plecase și mai mult fruntea, ca să nu i se vadă pe față crisparea de plictiseală.

Acum, la bufniturile țărînei, Brumă tresări și ridică ochii. În jurul lui erau tot fețe necunoscute care îl priveau cu posomorîrea nefirească pe care se simte obligat s-o arate oricine ia parte la o înmormîntare. Indi-

vidul chel și botos, cu ochi bulbucați, veni la el cu mîna întinsă și o față care voia să fie gravă ; dar mura lui hazlie nu izbutea să devină solemnă. Brumă simți deodată o cumplită nevoie de rîs și abia se putea stăpîni să nu izbucnească. Veniră apoi și alții, toți cu chipuri duioase și brațe întinse. Brumă strîngea mîini, rostea mulțumiri, îngăima fraze banale. Dorința de singurătate se făcea tot mai puternică.

Mătușa Natalia se apropie, sprijinită de brațul cunatei, o femeie mărunțică și slabă. Zdravănă și înaltă, nu părea să aibă deloc nevoie să fie sprijinită, de aceea înfățișarea ei era nefirească și ridiculă. Sărută pe Costache cu buze cleioase, apoi spuse cu voce plîngătoare și dînd din cap :

— Vai, săracul Manole ! N-am avut parte să-l mai văd viu. Abia aseară, din jurnal, am aflat. Și să nu-mi dea nimeni de veste ! Se poate una ca asta ?

Costache se scuză, spunînd că și el primise telegrama abia alaltăieri seara tîrziu și că nu putuse pleca din București decît ieri dimineața. De altfel, în nici un caz nu l-ar mai fi găsit în viață pe bătrîn. Murise, probabil, fulgerător de repede. Cînd Maria Bancea, bătrîna menajeră a lui Manole, se dusesese să-l chemé la dejun, îl găsisese în fotoliu la birou, cu capul căzut pe-o coală de hîrtie, cu degetele zgîrcite pe condei. Tocmai începuse să scrie ceva...

Auzind asta, mătușa Natalia ciuli urechile, atentă, și întrebă repede :

— Ai văzut hîrtia ?

— Nu. Trebuie să fi rămas pe birou. N-am avut vreme s-o caut. Și nici nu cred că are așa de mare importanță...

— Foarte rău ai făcut, îi tăie ea vorba. S-o cauți numaidecât. Eu n-am nici o încredere în ce spune Maria... O fățarnică și o interesată... Și pe urmă, ascultă-mă pe mine : slugă veche, mascara bătrână.

— Dar nu e slugă, încercă să protesteze Costache.

— Dar atunci ce-i ? Stăpână ? Nu înțeleg cum Manole s-a lăsat condus de ea. Nu se putea lipsi de ea nicicum. Ea l-a făcut să se înstrăineze de familie. Nu vezi că nici nu mi-a dat de veste că a murit ?

Dar mătușa Natalia nu mai dădu răgaz lui Costache să răspundă și vorbea tot ea, urmîndu-și cu îndărătnicie un gînd care o obseda :

— Dar oare ce vroia să scrie ? Să știi că simțise că-i vine sfîrșitul... Poate că vroia să facă un testament.

Și privindu-l cu ochi scormonitori pe Costache, îl întrebă închizitorial, ca pe vremea cînd era copil și îl iscodea să afle dacă își face regulat rugăciunile :

— N-ai găsit altceva nimic scris ? Cum îl știu eu pe Manole, nu se poate să nu fi lăsat el toate aranjate din vreme. Ai cercetat bine ?

Costache dădu din umeri cu indiferență. Socotea că e zadarnic să se gîndească la astfel de lucruri. Situația i se părea limpede, o dată ce el era singurul copil al mortului. De ce ar fi făcut bătrînul un testament și pentru cine ? Și în nici un caz n-ar fi lăsat

ceva soră-si, pe care n-avea ochi s-o vadă. Brumă invită totuși pe mătușă-sa pe-a doua zi la dejun, la conac, făgăduind că-i va plăti el drumul, o duse pînă la o trăsură și se întoarse spre morimîntul umplut acum în întregime cu țărînă, în care un gropar înfigea crucea de lemn, în timp ce altul îngrămădea împrejur cele cîteva coroane cu florile stîlcite. Lumea se împrăștiase. Mai rămăseseră cîteva calici întîrziati. Maria Bancea se apropie de Costache și îl îmbrățișă în tăcere. Era o femeie de vreo șaizeci și cinci de ani, nu prea înaltă, cu fața încă plină și rumenă, cu ochi albaștri și buni. Bărbatul ei avusese pe vremuri prăvălie cu cîrciumă în Tatarăș, dar scăpătase și murise de inimă rea, lăsînd pe Maria cu o grămadă de datorii, pe care ea abia izbutise după aceea să le plătească, vînzînd casa. Fată de dascăl, făcuse școala primară, într-o vreme cînd fetele din clasa de mijloc nu prea mergeau pe la școli. Fără copii și fără rude, după moartea bărbatului Maria venise, acum vreo douăzeci și cinci de ani, prin 1912, în casa lui Manole Brumă, văduv și el de multă vreme. Costache o privea aproape ca pe un membru al familiei și simțea față de ea o dragoste filială. Cînd Maria Bancea venise la ei în casă, el avea zece ani. Ea înlocuise pe mamă-sa, care murise cînd el era copil mic și de care abia își mai aducea aminte. Costache se gîndi, cînd o văzu acum plînsă, că probabil că numai ea îl iubise cu adevărat pe bătrîn și îi regreta sincer moartea. Cu prilejul înmormîntării, Maria Bancea fusese de mare folos lui Costache. Ea orînduise totul,

făcuse declarația de deces, comandase sicriul, tocmise dricul, alesese coroanele, împărțise pomenile. Brumă o lăsă și acum să plătească ce mai rămăsese de plătit la biserică și la cimitir și se urcă într-un automobil, spunînd șoferului să-l ducă cît mai iute spre Repedea. Voia să se vadă ieșit din oraș, unde parcă nu se simțea liber.

II

Casa din coasta Repedei, conac aşezat între o livadă deasă în dos, şi o pajişte largă în partea dinspre poartă, era o clădire veche, cu un etaj, enormă şi lăbărţată, construită fără simetrie şi fără gust. Pe pereţii galbeni şi coşcoviţi, se zăreau dîre cenuşii, lăsate de apa de ploaie din burlanele sparte. Ornamentele de piatră ale ferestrelor erau crăpate şi roase. Tabla roşie a acoperişului se decolorase cu vremea. Hardughia asta rău îngrijită avea un aer pleoştit şi trist. Înăuntru, o mulţime de coridoare, cămăruţe şi cotloane încurcau drumul şi întîrziiau paşii. Acel care construise casa fusese desigur un om care avea multă vreme de pierdut, o fire leneşă şi gînditoare, un suflet ascuns şi sucit. Sau poate, mai simplu, fusese nepriceput şi pretenţios.

Intrarea principală era printr-o uşă cu geamuri, împărţite în pătrăţele colorate, rînd pe rînd, cu galben, verde şi albastru. Prin uşă, pătrundeai într-o verandă

mai mult lungă decît lată și care, din cauza geamurilor pestrițe, era întotdeauna plină de o lumină stranie, în contradicție perpetuă cu vremea de afară. Aici, cînd afară ploua, era soare, iar în după-amiezile de vară plutea o lumină dulce de amurg. În dreapta, prin geamlîcul verandei, se vedea grădina. În stînga, două uși dădeau în trei odăi, două mai mici în față și alta mai lungă în dosul lor. Brumă nu-și amintea să fi locuit vreodată cîmeva în ele. Erau totuși numite de către cei din casă odăile de musafiri. Asta suna cam ciudat într-o locuință în care oaspeții fuseseră întotdeauna rari. Bătrînul Brumă fusese un om singuratic. Soția lui murise de tînră, cînd Costache avea patru ani. După ce își încheiase anii de învățămînt, Manole Brumă își vînduse casa din oraș și se mutase împreună cu colecțiile lui de insecte în conacul acesta de la marginea tîrgului și care era casa de zestre a soției lui. Prin oraș dădea rar, o dată pe lună, cînd se ducea să-și încaseze pensia. Odăile acestea încăpătoare de la intrare conțineau un mic muzeu entomologic. Pereții erau în întregime acoperiți de niște dulapuri mari, pline de gînganii mumificate. Lumina care pătrundea prin ferestrele largi făcea să strălucească în vitrine pulberea aripilor de fluturi, armura neagră a greierilor, cărăbușii cafenii, lăcustele verzi, caradaștele cu coarne de cerb, bondarii păroși, libelulele zvelte.

Muzeul se prelungea și în odăile de la etaj, la care te urcai pe o scară din fundul verandei. În prima cameră în care intrai, era laboratorul entomologului, sala de disecție a insectelor și colecțiile de păianjeni și

de miriapode, specialitatea bătrînului. În mijloc, pe o masă lungă, stătea o cușcă mare, cu pereți și capac de sticlă, adăpostind cîteva familii de păianjeni. În altă cușcă, hălăduiau mai multe specii de miriapode, față de care bătrînul avea o dragoste deosebită. Spunea că neașul lor este unul dintre cele mai vechi de pe pămînt, mai bătrîn decît mamiferele și decît păsările, pe care le numea cu dispreț parveniți ai naturii. El evoca, avînd o mlădiere gravă în glas, vremurile de acum sute de mii de ani cînd scolopendre uriașe cu sute de picioare, lungi cît șerpilor, foiau nestingherite printre ferigele înalte și copacii giganți. Manole Brumă cutreierase pe timpuri țara în lung și în lat ca să adune toate speciile de miriapode care trăiesc prin România. Erau aici, în cuști și în vitrine, urechelnițe de culoare galbenă murdară, cu cîte patruzeci și două de picioare, cu antene iscoditoare, alergînd repede în toate direcțiile, nesuferind lumina, sălbatic și crunte; șarpele orb, negricios, cu înfățișare de rîmă, cu picioare subțiri ca niște peri; apoi scolopendre de toate felurile, de la cîrcîiacul obișnuit prin România pînă la scolopendra gigantică din ținuturile tropicale, culeasă de bătrînul Brumă tocmai prin sudul Egiptului, unde stătuse o primăvară întreagă ca să adune miriapode și scorpioni. Singură într-o colivie, gîngania monstruoasă, lungă de un sfert de metru, își întindea trupul gălbui, inelat și sprijinit pe optzeci de perechi de picioare, cu antenele vibrînd, la pîndă printre pietrele împrăștiate pe fundul bine căptușit cu nisip al cuștii.

Și acum, ca și altădată, Brumă păși cu dezgust și cu înfiorare în odaia miriapodelor. Se opri o clipă lângă cușca scolopendrei uriașe. Gîngania îl observa, desigur, cu atenție. Bătrînul îi spusese că ea are vreo patruzeci de ochi mărunți de-o parte și de alta a capului turtit. Brumă avu o înfiorare de scîrbă. Nici-odată nu se putuse obișnui cu această stranie menajerie. Cînd era copil și venea de la internat, în timpul vacanțelor, acasă, ocolea cu grijă colecțiile de gînganii (adăpostite pe atunci în casa din oraș) și pentru nimic în lume n-ar fi intrat singur în odaia cu păianjeni și scolopendre. Tatăl lui, care ar fi vrut poate ca băiatul să-i moștenească pasiunea entomologică, îl ducea uneori în laborator, ridica încetișor capacul de pînză metalică de pe una din oalele mari de lut umplute cu pămînt în care locuiau arachnidele, cu niște clești fini apuca de un picior pe un păianjen, îl ținea sub o lupă groasă și chema pe copil să se uite, arătîndu-i cu o vergea subțire de metal filierele prin care ies firele fine și cleioase ale pînzei, cei opt ochi mărunți, colții, găurelele plămînilor. Sub lupă, trupul catifelat al păianjenului apărea monstruos, acoperit de peri groși ca niște țepi. Copilul închidea ochii. Noaptea, se visa în cușca scolopendrelor, se simțea furnicat de mii de picioare subțiri, gîdilat de antene și înțepat de colți otrăviți.

Acum gîngăniile fîloroase rămăseseră fără stăpîn. Bătrînul Brumă le îngrijea cu multă atenție, le hrănea pe fiecare, pregătea frunze anume putrezite pentru

miriapodele vegetariene, cultiva rîme și viermi pentru cele carnivore și păianjenilor le dădea întotdeauna musculițe proaspete. Cine avea să le aibă de grijă deacum înainte? Poate Maria Bancea. Colecția aceasta entomologică îl încurca pe Costache. Nu prea știa ce are să facă cu ea. O șovăială ciudată îl oprea să ia deocamdată vreo hotărîre cu privire la aceste insecte care îi inspirau numai dezgust, dar pe care le prețuise atît de mult bătrînul Brumă. Își dădea seama, de altfel, că această șovăială venea din faptul că încă nu izbutea să se substituie tatălui său. Amintirea mortului plutea încă pretutindeni în această clădire veche, plină de mobile demodate și împărțită atît de bizar. Ce stranie idee avusese arhitectul acestei case să nu facă să comunice direct nici o odaie cu alta! Din laborator, intrai mai întîi într-o cămăruță întunecoasă și îngustă, strîmtată încă și mai mult de un dulap masiv care ocupa un perete întreg, împiedica ușile să se deschidă bine și te silea să mergi pieziș, cu un umăr înainte și bîjbîind ca într-o pivniță. Odaia în care pătrundeai după aceea era și sufragerie, și bibliotecă. O masă dreptunghiulară, în mijloc, era înconjurată pe trei laturi, în loc de scaune, de trei divane înguste și scurte, cu căpătîi. Bătrînul, bun latinist și mare cititor de literatură antică, își aranjase sufrageria în chip de tricliniu. Dar ceilalți doi meseni vor fi fost desigur umbre, fiindcă de cînd se mutase aici — Costache știa asta de la Maria Bancea — niciodată Manole Brumă nu avusese musafiri la masă. Masive dulapuri de stejar, bușite de cărți, căptușeau părțile

libere din pereții odăii. Într-un colț, o ușă tapetată se deschidea spre un coridor care răspundea în fund pe scara de serviciu și din care două uși laterale dădeau, una într-o odaie cu pereți albi semănînd cu o cameră de spital și în care dormea bătrînul, iar alta în camera de lucru.

Costache intră în aceasta din urmă. Un birou mare de stejar, cu două fotolii de piele neagră față-n față, ocupa mijlocul odăii. Lîngă peretele opus ușii, era un divan îmbrăcat în pluș albastru închis. În dreapta, se afla un dulap enorm, de stejar și el, înnegrit de vechime, cu două uși sculptate ca niște porți de biserică. Culorile întunecate ale mobilelor monumentale dădeau odăii o înfățișare severă, pe care nu izbutea s-o domolească lumina ce intra din belșug prin două ferestre largi, în stînga.

Brumă se aruncă ostenit pe divan. Stătu cîteva clipe așa, ascultîndu-și bătăile inimii. Recunoscuse în el încordarea dureroasă pe care i-o dădea întotdeauna tăcerea în singurătatea casei acesteia cu ziduri de cete, cu uși groase de cîteva degete și ferestre cu obloane. Își amintea că, în ultima vreme, ori de cîte ori venea, la cîtiva ani odată, vara, să-l vadă pe bătrîn și să stea o săptămînă cu el, își aducea întotdeauna un ceas deșteptător, cu tic-tac puternic. Clăntănitul ceasului sfărîma tăcerea și îl liniștea. Fără acest zgomot mărunț și neînterupt, nu putea adormi. Viața în orașe mari îl dezobișnuise de tăcere. În București nu-i niciodată liniște. Chiar în mijlocul nopții, stăruie acolo un zumzet care, cînd te-ai obișnuit cu el,

Îi lipsește aiurea. Brumă îşi dădea seama însă că nu numai această obişnuinţă îl făcea să-şi simtă în singurătate bătăile inimii. Voia de mult să întrebe pe un medic. Se trezea câteodată, din senin, fără nici o cauză ştiută, cu lovituri puternice în coşul pieptului, ca şi cum nişte pumni dinăuntru l-ar fi izbit. Avea senzaţia că ceva în pieptul lui, ceva captiv lupta din răsputeri să iasă. Şi rămânea aşa câteva clipe, gîfîind, ca după un urcuş greu. La treizeci şi cinci de ani cît avea acum, înalt şi voinic cum era, cu faţa palidă dar plină, nimeni n-ar fi bănuit această oboseală din fundul pieptului său, oboseală care, câteodată, întuneca lumina ochilor lui căpriei.

Îi părea rău acum că, în graba plecării, uitase să ia deşteptătorul. Frica asta de tăcere era meteahna lui ascunsă, de care îi era ruşine şi care în existenţa lui de om aşezat şi potolit aducea o discordanţă dureroasă. Se ridică şi se duse să deschidă cele două ferestre. După-amiaza se preschimba domol în amurg. În faţa lui Brumă se întindea priveliştea Iaşilor, pe coaste şi spinări de dealuri. Soarele se apleca în stînga către Miroslava. În fund, spre miazănoapte, crestele dealurilor, unele în dosul altora, apăreau, cenuşii sau verzi întunecate, escaladînd orizontul pînă departe. Mai aproape, între oraş şi conac, se revărsau văile cu podgorii şi livezi ale Buciumului şi ale Vişanului, cu dealul lui Păun în dreapta, acoperit şi el de pomi şi vii.

Brumă se întoarse de la fereastră şi se aşeză la birou. Era o mobilă grea şi solidă, întocmită cu temei, de pe

vremea cînd nu se lucra în serie și cînd fiecare lucru avea individualitatea lui. Biroul acesta, cu sertarele, sertărașele și rafturile lui, era ca o casă în miniatură, plin de cotloane, cămăruțe și unghere, ca și conacul.

• Brumă începu să-i cerceteze rînd pe rînd încăperile, cu metodă și atenție, așa cum examina registrele pe vremea cînd era expert contabil, meserie pe care de altfel, fiindcă îi lua prea mult timp, o părăsise pentru a îmbrățișa pe aceea de profesor de contabilitate la un liceu comercial din București.

Un parapet de cărți groase, cea mai mare parte consacrate entomologiei, se ridica pe trei margini ale biroului. Călimara de argint era deschisă, cu condeiul lîngă ea, ca și cum cineva chiar acum s-ar fi ridicat repede de la birou, întrerupîndu-și scrisul. Brumă deschise întii ușa din dreapta a biroului. Cele două rafturi largi erau pline de manuscrise. Bătrînul desfășurase o activitate publicistică foarte întinsă ; în fiecare an, trimitea la Academie memorii voluminoase, cuprinzînd studii din viața insectelor. Brumă găsi manuscrisul voluminoasei opere căreia tatăl lui îi consacrase zece ani de observații și de cercetări : *Sentimentul matern la arahnide*. Închise cu indiferență ușița din dreapta și o deschise pe cea din stînga, dar nu găsi nici aici decît fișe, bruioane și iarăși manuscrise. Îl mira faptul că toate erau răscolite și amestecate, într-o neorînduială ce nu putea să fie datorită bătrînului, care avea pasiunea, ba chiar mania ordinei și a curățeniei. Înfățișarea conținutului biroului dădea impresia că cineva a căutat ceva cu grabă și

nerăbdare și apoi a încercat să pună totul la loc ca mai înainte. Poate că bătrînul căutase ceva și moartea îl lovise înainte ca el să fi așezat hîrțiile în ordine. Maria Bancea îl găsise mort la birou, cu degetele încheștate pe condei, același condei de lîngă călimară. Începuse să scrie ceva, spunea ea. Să scrie... Dar atunci hîrtia cu cele cîteva vorbe scrise trebuia să fie pe undeva, într-unul din sertare. Brumă le deschise pe rînd. Aceeași neorînduială. Nu-și mai aducea aminte bine dacă atunci cînd sosise ieri seara, erau tot așa de răvășite sertarele. Nu avusese nici timp, nici gust să le cerceteze cu de-amănuntul. În cel din mijloc, găsise într-un plic treizeci de mii de lei, pe care îi dăduse imediat bătrînei pentru cheltuieli, adăugînd zece mii de la dînsul. Se gîndea acum că bătrînul trebuie să mai fi avut bani. Numai din vînzarea casei din oraș, acum zece ani, trebuie să fi scos aproape un milion. Depusese probabil suma la bancă. Și mai erau de bună-seamă bani în acțiuni, în titluri. Pe vremuri, Manole Brumă cheltuia mult cu călătoriile lui științifice și cu cumpărarea de cărți și de specii rare de fluturi, păianjeni și miriapode. Costache bănuia (căci bătrînul îl ținuse într-o absolută ignoranță cu privire la starea lui materială) că o porțiune însemnată din averea, în bună parte imobiliară și deci la adăpost de orice fluctuații valutare pe care o lăsase mama lui, fusese cheltuită pentru satisfacerea pasiunii entomologice a lui Manole Brumă. Totuși, cum îl știa pe tată-său chibzuit și prevăzător, existau încă, fără îndoială, rămășițe frumoase. Costache se gîndi că aceste rămășițe îi

vor îngădui să părăsească orice ocupație silită și să-și poată consacra tot timpul lucrării despre *Evoluția noțiunii de valoare*, operă de documentare și de punere la punct a celor mai delicate probleme din economia politică teoretică și cu care nădăjduia să-și netezească binișor calea către o catedră la Academia de studii comerciale.

O cercetare sumară a sertarelor îl convinse că ele erau în cea mai mare parte îmbâcsite cu sute de hîrtioare de tot felul, adeverințe de plată pentru abonamente la reviste și ziare, recipise pentru mandate și scrisori recomandate trimise acum douăzeci sau treizeci de ani, precum și o mulțime de chitanțe de plată a apei și a luminii și pe care, cu mania lui păstrătoare, Manole Brumă le adusese, după vînzarea casei din oraș, aici unde nu era electricitate și apa se scotea din fîntînă. Costache socoti că îi vor trebui multe ceasuri de scotocire amănunțită pînă să dea de recipisa depozitului din bancă, pe care desigur că bătrînul, bănuitor și ascuns cum era, o găvăzduise în vreun fund de raft, sub un maldăr de hîrtii fără importanță.

Deocamdată, însă, altceva îl preocupa. Voia să găsească hîrtia pe care scrisese bătrînul cu cîteva clipe înainte de-a muri. La urma urmei, se gîndi Brumă, poate că era numai o hîrtie oarecare, începutul unei scrisori banale, o însemnarea entomologică. De ce numaidecît să fi fost ceva deosebit? Dar deodată vorbele mătușii Natalia îi veniră în minte: „Să știi că simțise că-i vine sfîrșitul. Poate vroia să facă un testament.“ Deși nu punea mare temei pe vorbele bă-

trînci zgîrcite și habotnice, vorbe aruncate în vînt, Brumă totuși nu se putea descotorosi de sugestia lor. Și pe urmă, era curios, chiar fără de asta, să vadă hîrtia.

Începu iar să caute prin sertare, dar nu găsi nimic. Fără îndoială că Maria Bancea, deprinsă să nu arunce nimic de pe biroul bătrînului, pusese hîrtia la păstrare. Dar unde? Și din nou neorînduiala din sertare opri atenția lui Brumă. Aici nu era mîna bătrînului. O mîna străină scotocise prin sertare. Și Costache avea nelămurita impresie că aceasta se întîmplase de aseară pînă acum. Maria Bancea s-o fi întors oare? Brumă se ridică de la birou și sună o dată lung. Instalarea unei sonerii cu baterie și a unei camere de toaletă lîngă odaia de culcare fuseseră singurele perfecționări pe care Manole Brumă le adusesese conacului.

După cîteva minute, Maria Bancea intră, aducînd o lampă pîntecoasă, cu glob de sticlă mată, pe care o așeză pe birou.

— Stai colea jos, mamă bătrînă, spuse Brumă.

Se pomenise numind-o așa din copilărie, de cînd o văzuse pentru prima oară, deși pe atunci Maria era o femeie abia trecută de patruzeci de ani. Părul ei prea alb pentru vîrsta ei făcuse pe copil să-i dea spontan acest nume de mamă bătrînă pe care Maria îl primise cu plăcere. Avusese și ea un copil, un băiat care murise de anghină cînd avea zece ani. Costache înlocuise în sufletul ei fantoma copilului mort, după care jelișe ani de-a rîndul, iar băiatul găsisese la ea

căldura dragostei materne pe care nu avusese prilejul s-o simtă. Era cu sufletul mai aproape de ea decît de tatăl lui, om hursuz și rece, mare egoist în fond, care credea că își îndeplinește pe de-a-ntregul datoria de părinte dacă oferă copilului numai o bună îngrijire materială. Pentru Manole Brumă, viața de familie se mărginea la un șir de îndatoriri și de obligații pe care el le executa cu punctualitate. Sentimentul era ceva cu totul de prisos, un lux zadarnic, o piedică în dezvoltarea calmă a vieții. De aceea nici nu simțea nevoia să fie aproape de ai lui. Costache trăise întotdeauna departe de tată-său, la internat mai întâi, apoi la universitate în București, pe urmă cîțiva ani în Berlin, unde își sfîrșise studiile de economie politică. Manole Brumă nu-l lăsase să ducă lipsă de nimic. După ce Costache, cu cariera făcută, se stabilise în București, legăturile dintre ei slăbiseră tot mai mult. Bătrînul scria lui Costache o dată pe an cîte-o scrisoare scurtă, concisă, informativă, cu banale urări de sănătate. Fiul răspundea tatălui în același stil. În schimb, Maria Bancea, cu scrisul ei nesigur, plin de greșeli de ortografie, fără virgule și fără puncte, îi trimitea în fiecare lună lungi dări de seamă despre viața monotonă de acasă, întrebîndu-l în același timp cu insistență afectuoasă despre starea sănătății, sfătuiindu-l naiv să nu răcească, să nu se obosească prea mult, să se culce de vreme, să se învelească bine, să nu umble pe frig cu paltonul deschiat, așa cum îi scria cînd era copil, la

internat. Deși moștenise de la tată-său zgîrcenia epistolară, Costache nu uita niciodată să-i răspundă.

— Ești ostenit tare, dragul mamei, rosti încetișor bătrîna, așezîndu-se pe marginea divanului. Se vede după față că ești ostenit. Eu aș zice să stai la masă mai de vreme și să te culci. Lasă-le încolô de hîrtoage. Numai săracul boier le știa rostul la toate.

Brumă o ascultă, distrat, apoi o întrebă repede :

— Mamă bătrîna, unde-i hîrtia pe care ziceai că ai găsit-o pe birou cînd a murit tata ? O caut în toate părțile și n-o găsesc.

Bătrîna se uită la el, speriată :

— Cum unde-i ? Aici trebuie să fie. Mata știi că conu Manole nu suferea să fie chemat la masă. La unu, venea singur în sufragerie. Niciodată nu întîrzia, rar de tot cîteva minute. Așa că alaltăieri, cînd am văzut că-i aproape de două și nu vine, m-am gîndit că trebuie să fie ceva și am venit să bat la ușă și pe urmă, cînd am văzut că nu răspunde, am intrat. Întîi, cum l-am văzut așa cu capul pe masă, am crezut că a adormit și m-am dat mai aproape. Atunci am văzut că ține condeiul în mînă și am văzut și hîrtia. Mîna era caldă cînd i-am desprins condeiul dintre degete. Eu tot credeam că i s-a făcut numai rău, am deschis ferestra și am strigat pe Toader și pe Ileana...

— Și hîrtia ? întrebă iarăși Brumă, cu o ușoară nerăbdare în glas, din pricină că bătrîna începuse să-i povestească din nou scena pe care i-o mai povestise de cîteva ori pînă acum.

— Eu nu m-atingeam, Doamne ferește, de hîr-
tiile de pe masa de scris. Ce era pe masă era sfînt.
Conu Manole se făcea foc dacă vedea că i-am schim-
bat ceva de la loc. Singur ștergea colbul de pe birou.
Cînd l-am dus în odaia de dincolo, hîrtia a rămas
aici pe birou. N-a avut cine s-o ia. Iaca și calamara a
rămas deschisă.

— N-ai pus-o prin vreun sertar pe undeva?

— Ferit-a sfîntul ! Și-apoi grija asta aveam eu ?

— Dar tot dumneata mi-ai spus că pe hîrtie ai
văzut ceva scris.

— Asta da. Cînd m-am apropiat pe la spate, cum
tot gîndeam că doarme, mi-a fost frică să-l trezesc,
să nu se supere, că mai pățisem eu așa de cîteva ori.
De cîtăva vreme îl apuca uneori o toropeală, așa din
senin. Cînd am ajuns lîngă el, am văzut că pe coala
de hîrtie începuse să scrie ceva și am văzut și o pată
mare de cerneală care pe semne că sărise din condei
cînd îi căzuse mîna. Asta m-a și făcut chiar să mă
sperii și să strig : Coane Manole...

Dar toate aceste amănunte, pe care bătrîna continua
să le înșire, nu mai aveau pentru Brumă nici un
interes. Hîrtia dispăruse. Și sertarele erau răscolite.

— Mamă bătrînă, a mai fost cineva în birou,
afară de dumneata și de mine, după ce a murit tata ?
Poate Ileana ?

— Ileana nu calcă niciodată aici. Am chemat-o
atunci, pe ea și pe Toader, ca să-l ridicăm pe boier și
să-l ducem în odaie și asta a fost tot. Și-apoi ce să
facă ea cu hîrtia, că nici nu știe să citească.

Neliniștită, fiindcă îl vedea pe Costache întunecîndu-se, bătrîna se ridicase de pe divan și venise acum lîngă birou. Brumă spuse :

— Sertarele sînt răscolite. A umblat cineva la ele. Tata nu le-ar fi răscolit așa în nici un caz.

Oare așa să fi fost și ieri seara ? se gîndi el. Dacă ar fi umblat cineva în sertare înainte de sosirea lui, atunci ar fi luat și cele treizeci de mii de lei care erau în plic. Erau chiar deasupra. Cel care răscolise sertarele ar fi descoperit plicul cu banii imediat. De ce să nu-l fi luat ? Nu. Cineva fusese în birou după sosirea lui. Cînd anume ? Probabil în timpul cînd era la înmormîntare. Bătrîna plecase de dimineață. El de asc-menea pornise pe la zece de-acasă, dejunase în oraș și la două fusese la cimitir, de unde se întorsese abia pe la patru, patru și jumătate. Toader, grădinarul, și nevastă-sa, Ileana, care da ajutor bătrînei la dereticat și la bucătărie, fuseseră și ei la înmormîntare. Conacul rămăsese deci pustiu cîteva ceasuri. Singura ființă cunoscută care ar fi putut răscoli în halul acesta biroul era numai mătușa Natalia. Dar zgîrcenia ei o împiedicase să vină la conac. Costache își opri gîndurile, descurajat în fața misterului. O impresie de neliniște îl cuprinsese. Își spuse însă repede că e o copilărie să fie neliniștit, că totul are desigur o explicație firească și simplă ; și Brumă, silindu-se să zîmbească, se uită la bătrîna care rămăsese lîngă birou, cu o mîna la gură, într-o atitudine de uimire și de îngrijorare.

— Nu se poate, rosti ea cu putere, trebuie să fie pe aici pe undeva. O fi zburat cînd am închis ferestrele.

Și începu să caute pe sub picioarele biroului, pe după divan, în coșul de hîrtii. Deschise și dulapul.

Brumă se aștepta, nu știa de ce, ca și aici să fie aceeași dezordine și fu aproape mirat cînd văzu că în dulap, dimpotrivă, totul dovedea că bătrînul și nu altcineva orînduise lucrurile. Jumătatea din stînga a dulapului, împărțită în rafturi, era plină de obiecte eteroclite: dosare, cartoane, cutii, flacoane, lupe, pensete, foarfece, scalpeli și tot felul de mici instrumente care servesc entomologului la prinderea, fixarea, disecarea, analizarea organelor delicate și minuscule ale insectelor. Toate erau așezate cu îngrijire. Jumătatea din dreapta a dulapului, fără rafturi, cu cîteva cuiere în peretele din fund, era goală.

— Nu mai căuta degeaba, mamă bătrînă, spuse Brumă. Hîrtia a luat-o cineva.

— Dar cum se poate una ca asta? Că doar aici nimeni n-a intrat, nimeni. N-am lăsat pe nimeni singur în casă și cînd am plecat am închis ușa cu cheia și în față și la scara din dos.

— Cînd l-au dus pe tata de-aici?

— Ieri dimineață, pe la zece, a venit dricul.

— A fost pe-aici vreun cunoscut de-al tatei, Ghiță Lascu sau altcineva?

— Care? Cel chel și botos și cu ochii roși? N-a fost. Nici n-ar fi avut cînd. La jurnal nu s-a scris decît ieri dimineață. Alaltăieri după-amiază n-a fost

decît părintele pe care l-am chemat să citească și pe urmă doctorul, mai spre seară.

Aici bătrîna se opri o clipă ca și cum și-ar fi adus deodată aminte de ceva. Apoi urmă, aproape în șoaptă, ca pentru sine :

— Și negriciosul nici n-a intrat în casă.

— Negriciosul ? Care negricios, mamă bătrînă ?

Maria Bancea duse mîna la gură, parcă i-ar fi părut rău că a vorbit prea mult. Brumă se apropie de ea :

— De cine vorbești ?

— Apoi da, că mata n-ai de unde să știi. Boierul de cîteva ori mi-a spus că dacă cumva suflu vreo vorbă, se supără foc. Nu vroia să știi mata că negriciosul vine pe la el.

— Dar cine era ? Eu îl cunosc ? Venea des ?

— Să nu te superi, dragul mamei, eu n-am nici o vină. Dacă boierul spusese așa, ce era să fac ? Doar îl știi cît era de amarnic cînd nu-l asculta cineva. Mă puteam pune împotrivă ? Eu nu m-am priceput nici odată ce mare păcat ar fi fost dacă ți-aș fi spus. Și pe urmă nici n-aș fi avut mare lucru să-ți spun. Nu schimbasem decît două vorbe cu el, odată, la început, și nici pînă azi nu știu cum îl cheamă. Or fi vreo cinci ani, nu mai mult, de cînd a venit întîia oară. Îmi aduc aminte bine, fiindcă conu Manole de cîteva zile îmi spusese : „Marie, are să vie într-una din zilele iestea un domn, să-i dai drumul imediat înăuntru și să-l conduci în birou“. De obicei boierul, de cînd se mutase aici, primea foarte rar pe cineva. Venea doar botosul cîteodată. Lui îi dădeam drumul, că știam că are de

lucru cu conu Manole. Încolo, nu venea nimeni. Cît stătusem în târg, mai venea lume pe la noi, ieșea și boierul. De cînd se mutase aici, se obișnuise să trăiască singur cuc. El care de obicei îmi spunea întotdeauna că nu-i acasă pentru nimeni, acumă dimpotrivă îmi dădea în grijă să primesc numaidecît pe domnul acela. Ba chiar mi-a și adus aminte de cîteva ori să nu uit. Și cred că n-au trecut nici două zile după aceea și a venit negriciosul, într-o dimineață. Dacă nu mi-ar fi spus boierul, nu l-aș fi lăsat să intre, Doamne ferește ! Parcă era scos din lada de gunoi, nu altceva. Cu niște pantofi scîlciati, plin de glod pînă la glezne, că tocmai plouase și pesemne că venise pe jos de la barieră pînă aici, cu o pălărie pleoștită, cu niște straie vechi și ponosite, să nu dai doi bani pe el. Eu, cînd l-am văzut, am crezut că-i unul din aceia care aduceau boierului gînganii și m-am repezit să-i spun să vie pe din dos. Și numai ce-l văd că se răstește : „Hai, nu mai sta la vorbă ! Du-mă la domnul Brumă. Nu ți-a spus c-am să vin ?“ Abia atunci i-am văzut mai bine fața, că eu mai mult la haine mă uitasem. Se uita la mine cu niște ochi negri și răi și avea o față uscată și galbenă, parcă trecută prin foc, cu sprîncene negre și încruntate. De-atunci, din ziua aceea, a mai fost de vreo cîteva ori, tot la cîteva luni o dată. Întotdeauna se urca aici, în birou, unde conu Manole îl aștepta. Umbla acumă mai bine îmbrăcat, dar tot așa de urît se uita la mine cînd îi deschideam. Nu spunea o vorbă și se urca repede sus. Niciodată nu știam

cînd pleca. Asta a mers așa multă vreme, pînă într-o zi, acum vreo doi ani. Venise tot așa, într-o dimineață, pe la începutul toamnei, îi dădusem drumul ca de obicei și mă dusesem în odaie la mine să mă las oleacă pe pat, că fusesem dis-de-dimineață după tîrguiești în oraș și mă-ntorsesem pe jos și nu mai am nici eu picioarele de altădată, că-încolo nu mă plîng, slavă Domnului, numai picioarele mă dau de gol cîteodată cînd îi vremea a ploaie, cum era atunci. Și cum zic, negriciosul se urcase sus. Acu, știi mata unde-i odaia mea, tocmai în fundul casei, după geamlîc. N-am stat mult și am început să aud zgomot de vorbe. Eu știam că conu Manole și negriciosul vorbeau tare. Parcă aveau ceva de împărțit. Odată, mai demult, tocmai venise negriciosul, am trecut prin coridor și i-am auzit pe amîndoi, parcă se sfădeau, așa vorbeau de tare. Conu Manole pesemne că m-a auzit umblînd, că a ieșit în pragul ușii și m-a întrebat răstit ce caut. Eu am rămas pironită locului. Niciodată conu Manole nu mă întrebaseră așa ceva cînd umblam prin casă. Pe urmă mi-a spus domol : „Lasă, Marie, treaba și du-te jos“. A așteptat pînă am ieșit și l-am auzit cum încuie ușa de la scara din dos în urma mea. De aceea, acum, cînd venea negriciosul, eu nu mă mai duceam pe sus pînă nu mă chema boierul. Cu zidurile iestea groase, greu trece vorba prin păreți. Acu, vezi mata cît de cumplit trebuie să fi răcnit amîndoi, dacă am auzit eu toc-

mai din fundul casei. Era o harmalaie, de parcă ar fi fost zece oameni care vorbeau. M-am ridicat de pe pat și am stat așa ascultînd, și tot încercam să-mi dau seama cam ce-ar putea să fie. Mi-era frică să nu se fi luat la bătaie. Boierul, slavă Domnului, era zdravăn, mai înalt și mai împlinit decît negriciosul sfrijit și uscat. Dar oricum, era om de șaptezeci de ani trecuți. Tocmai mă gîndeam să-l strig pe Toader și să intrăm pe ușa din fundul antretului, care era descuiată, cînd deodată n-am mai auzit vorbă și puțin după aceea am auzit bufnind ușa din față. Pe urmă am auzit soneria în bucătărie. Am ieșit și m-am repezit sus. Boierul stătea în pragul ușii de la birou. Cu mînie în ochi dar parcă și cu spaimă, gîfîia și îi tremurau buzele și se ținea cu mîinile de piept. Nu-l văzusem niciodată așa. Mi-a spus încet doar atîta : „Marie, du-te de încuie ușa jos. De-ăcuma nu mai vine nimeni.“ Și a intrat în odaie. În seara aceea n-a venit la masă. Cîteva zile n-a mai ieșit din birou. Îl găseam stînd în picioare la fereastră și tot uitîndu-se în vale. Întorcea capul cînd m-auzea intrînd și mă întreba ce caut ; și doar el singur mă chemase. După aceea, toate au fost iar ca mai înainte. Dar numai eu vedeam că de-atunci boierul parcă îmbătrînise și mai tare. Cine nu l-ar fi cunoscut așa de bine ca mine poate n-ar fi văzut că-i schimbat, dar eu știam că conu Manole nu mai era cel de altădată. Nu mai vorbea așa de aspru, nu se mai mînia și nu se mai uita așa de încruntat. Se rupsesse în cugetul lui ceva. Și nici pe negricios nu l-am mai văzut de-atunci, pînă ieri...

— Ieri ? Când ? întrebă Brumă.

— Ieri dimineață, pînă a nu veni dricul. A sunat în față și a dat buzna să intre. I-am spus că boierul a murit și l-am oprit în prag. S-a uitat la mine crunt cu ochii lui de cîine rău și a vrut să mă dea într-o parte : — „Dă-mi drumul, babo !“ — „Da ce vrei dumneata să cauți înăuntru ? N-auzi că boierul a murit ?“ — „Tocmai de-aceea ; vreau să-l văd.“ Eu i-am spus : — „Ai să-l vezi la cimitir, în biserică. Eu nu pot să-ți dau drumul în casă, nimănui nu pot să dau drumul pînă nu vine feciorul boierului de la București.“ Atunci a țipat la mine : — „Dă-mi drumul, n-auzi ?“ și m-a îmbrîncit. Eu l-am strigat pe Toader. El s-a dat înapoi și s-a uitat urît la mine : — „Bine, bine, aveți să vedeți voi ! Eu am dreptul să intru aici !“ — Așa zicea. Și pe urmă a plecat.

Pe Costache Brumă îl cuprinsese o mare nedumerire. Cine era negriciosul și ce avea de împărțit Manole Brumă cu el ? Nu putea face nici o legătură între ceea ce știa despre tatăl lui și ceea ce îi spusese mama bătrîna. Dar ce știa el într-adevăr despre tată-său ? Ce știa el despre trecutul lui Manole Brumă, despre viața acestuia pînă aproape de cincizeci de ani, vîrstă la care apărea în cele dintîi amintiri ale fiului său ? Și chiar de atunci încoace, cît de puțin cunoștea Costache din viața bătrînului ! Își petrecuse cea mai mare parte din existența lui departe de casă, în internat, în alte orașe, în țări străine și, de vreo zece ani încoace, la București, unde i se întîmpla ca luni întregi nici să nu se gîndească la tată-său. Înstrăinarea aceasta devenise o stare

firească a relațiilor dintre părinte și fiu. De-abia acum însă, și mai ales în urma celor povestite de Maria Bancea, Costache Brumă vedea cât de mare fusese această înstrăinare. Puțin comunicativ, tată-său nu stătea de vorbă cu el decît rar, mărginindu-se să-l întrebe de sănătate și plasînd întotdeauna convorbirea pe un teren de generalități impersonale. Costache nu-și aducea aminte ca tată-său să fi vorbit vreodată de trecut, trecutul lui, al mamei lui Costache, al familiei lor. Din cea mai veche copilărie, pînă ultima oară cînd îl văzuse, întîlnirile dintre ei fuseseră corecte, reci, fără nici un pic de cordialitate. Și Brumă se gîndi deodată că, în fond, tatăl lui rămăsese un necunoscut față de el. Un necunoscut. Așa este : de multe ori, părinții noștri sînt oamenii pe care îi cunoaștem mai puțin în viață. Ne sînt străini și le sîntem străini. Și cîteodată, de-abia moartea ni-i descoperă, ni-i apropie. Brumă se uită în jurul lui, oprindu-și o clipă privirea la biroul masiv din mijlocul odăii. Va găsi oare în sertarele lui, va găsi oare în casa aceasta veche prilejul unei apropieri de cel care plecase pentru totdeauna ? Dar deocamdată, moartea întunecase și mai mult imaginea lui Manole Brumă, o făcuse și mai misterioasă.

Afară, seara se lăsa treptat. Pe creasta dealurilor din stînga, soarele se sprijinea, uitîndu-se înapoi peste văi, cu priviri ostenite și grele. Lumina roșie a amurgului de toamnă umplea odaia. Se auzi deodată o sonerie care zbîrnîi lung, într-un fund de coridor. Bătrîna, care tăcuse și ea văzîndu-l pe Costache adîncit în gînduri, tresări speriată :

— Ia ! Oare cine să fie ?

După câteva clipe, Ileana crăpă uşa, vîrînd capul, apoi intră şi întinse lui Brumă o carte de vizită. Costache citi : Niculae Păun. Nu cunoştea pe nimeni cu numele acesta. Spuse femeii :

— Pofteşte-l sus.

Se vede însă că cel care sunase nu avusese răbdare să mai aştepte, fiindcă, înainte ca femeia să ajungă la uşă, aceasta se deschise brusc.

— Negriciosul, murmură bătrîna.

Necunoscutul intră în odaie.

III

Era un om nu prea înalt, slab și subțire, cu brațe lungi, cu mâini nepotrivit de mari și de vînjoase pentru statura lui. Costache le observă cînd noul venit își scoase pălăria și o aruncă pe divan. După mâini, ceea ce lovea atenția erau ochii, extraordinar de lucioși și de mari, de un negru de funingine, sclipind sub fruntea agresivă ca un pumn. Păul negru începuse să încărunească pe la tîmple și să se rărească spre creștet. O mustață bine împlinită, în care mijeau primele fire albe, acoperea buza de sus. Fața lui, cu nasul subțire și fin, cu umerii obrazilor ieșiți, era ciolănoasă și uscată, avînd ciudate nuanțe de mătase veche. Purta un costum cenușiu, neajustat bine pe trup, un costum probabil cumpărat gata. Vestonul închis pînă la gît, ca o tunică, îi dădea o înfățișare impersonală, rece și corectă, dezmințită însă mereu de mișcările lui și de expresia feței.

Făcu un pas spre Brumă și spuse, împungînd cu fruntea, ceea ce era la el, probabil, un tic :

— Am intrat poate cam prea repede, dar nu face nimic. De altfel, după cum vezi, cunosc locurile. Ai să mă scuzi atunci cînd am să explic în cîteva vorbe cine sînt... și... încă alte cîteva chestiuni interesante, adăugă el după o clipă, cu un fel de surîs care voia să fie glumeț, dar care nu reuși deloc și se sfîrși într-o strîmbătură.

Ileana ieșise. Maria Bancea stătea în mijlocul odăii lîngă birou, uitîndu-se speriată cînd la Brumă, cînd la necunoscut. Acesta o fulgeră o clipă pe sub sprîncene, apoi privind drept în ochi pe Brumă, îi spuse :

— Aș vrea să vorbim numai noi amîndoi. Sînt lucruri care nu mai interesează pe altcineva. Cel puțin deocamdată, adăugă el, uitîndu-se urît, cu coada ochiului, la bătrînă.

Costache, care pînă acum privise numai cu curiozitate pe străin, fără să scoată o vorbă, se întoarce către Maria Bancea, dar aceasta, fără să mai aștepte să-i spună, pornise deja spre ușă și se furișase afară.

Străinul se apropie de Brumă și rosti repede :

— Baba asta trebuie arestată. Dacă nu pui dumneata s-o aresteze, pun eu. Cred că aș avea dreptul. Dar n-am poftă să complic lucrurile. Nu prea sînt obișnuit să cer protecția legilor. Dar asta e altă poveste.

De la primele vorbe ale necunoscutului, Brumă se dăduse înapoi în mod instinctiv, cu o mișcare de apărare. Înalt și zdravăn ca și tatăl său, îl domina fizi-

cește pe străin. Violența vorbelor, ciudățenia lor agresivă, la care se alătura lucirea febrilă a ochilor, toate acestea îl făcură să se întrebe dacă nu cumva are de-a face cu un nebun.

Necunoscutul se opri brusc când văzu mișcarea lui Brumă. Acesta întrebă, după ce privi încă o dată cartea de vizită pe care o păstrase în mână :

— Dar cine ești dumneata și ce vrei ?

Celălalt urmă :

— Cine sînt... da, ai să afli îndată tot. Dar deocamdată, să stăm jos, uite, dumneata ici pe fotoliu și eu coalea pe divan. De ieri, trăiesc într-o fierbere continuă... Îmi dau seama că n-ai de unde să știi cine sînt, cu toate că bestia bătrînă ți-ar fi putut spune. Dar nu ți-a spus, fiindcă nu te iubea deloc nici pe dumneata, adică pe dumneata în special nu te iubea deloc, deși poate n-ai simțit asta niciodată, pentru că era șiret și știa să se prefacă, mai cu seamă că față de dumneata avea de îndeplinit o obligație... materială, bineînțeles, că de altfel de obligații nu-i păsa, și obligația față de dumneata a executat-o cu sfințenie... Da, da, onorabilul dumatăle tată era foarte corect, nimic de spus... În sfîrșit, povestea e lungă dar titlul e scurt. Vrei să știi cine sînt, natural. Ești gata să mă socoți nebun și te gîndești desigur cum să faci să scapi mai repede de mine.

Vorbea febril, repede dar opintit, cu glas puțin răgușit și împungea mereu cu capul.

— N-ai nici o grijă, continuă el, mai domol și se așază pe divan. Nu sînt scăpat de la balamuc. Am

mai fost pe aici de cîteva ori, de multe ori, pe vremea cînd trăia tatăl dumitale...

Se opri, privindu-l parcă întrebător pe Brumă, care dădu din cap :

— Da, știu...

— Mă gîdeam eu că baba ți-a spus. Ți-a spus desigur că am fost ieri...

— Da. E adevărat și asta. Vizita dumitale de ieri a fost chiar destul de... ciudată, după cîte am aflat.

— Ciudată ? Poate. În orice caz, dacă am venit, am făcut asta pentru că aveam *motive serioase*...

Și se opri iarăși, privindu-l cercetător pe Brumă. Urmă :

— Am venit pentru că l-am cunoscut bine, *foarte bine*, pe bătrîn. Cred că, în multe privințe, l-am cunoscut mai bine chiar decît dumneata — care de altfel l-ai cunoscut destul de puțin. Nu-i nevoie să protestezi, eu știu multe lucruri despre dumneata și le știu chiar de la tatăl dumitale. Și de altfel, singur ești silit, în fundul sufletului, să-mi dai dreptate. Între mine și tatăl dumitale existau legături *foarte strînse*, deși nu ne-am întîlnit decît tîrziu.

Brumă îl privea din ce în ce mai mirat. Îndepărtase bănuiala nebuniei, dar încă nu putuse s-o înlocuiască cu vreo altă presupunere. Nu putea să ghicească nimic din frazele enigmatice și din sublinierile verbale ale străinului. Acesta continuă :

— Ai dreptate să fii surprins. Am spus că povestea e lungă. De aceea e bine s-o iau de la început. Iată deocamdată o fotografie pe care poate că

o cunoști sau, dacă cumva n-o cunoști încă, reprezintă în orice caz pe cineva cunoscut...

Spunînd acestea, scoase din buzunarul de la piept un portofel mare iar din portofel luă un plic pe care îl întinse lui Brumă. Acesta deschise plicul și găsi o fotografie îngălbenită, înfățișînd bustul unui om de vreo treizeci de ani, cu păr bogat și mustață voinică, cu ochi ageri și veseli. Se vedea că în momentul fotografierii, se gîndise la ceva plăcut : o amintire caldă îi lumina fața. Purta îmbrăcămintea după moda de pe la 1890, surtuc cu guler de mătase lucioasă, vestă cu reveruri, guler tare, răsfrint, de sub aripile căruia răsărea discret un mic fiong negru, lăsînd descoprit plastronul alb al cămășii cu butoni de sidef. Costache desluși în fața aceasta tînără și luminoasă trăsăturile tinerești ale tatălui său ; își aducea aminte că de mult, cu mulți ani în urmă, cînd era copil, o fotografie asemănătoare, mărită, atîrna într-un cadru în casa lor din oraș. De-atunci încoace Manole Brumă, în înverșunarea lui împotriva oricărei amintiri, o distrusese desigur, cum distrusese și alte fotografii, căci într-o vacanță, venind acasă, copilul n-o mai găsise. Cu timpul, amintirea ei se ștersese. Și acum deodată, imaginea tinerească a tatălui său îi apărea, adusă de un necunoscut. O clipă, Brumă compară acest chip tînăr și surîzător cu chipul tatălui său așa cum devenise mai tîrziu. Niciodată nu-l cunoscuse pe tată-său așa. Pentru el, Manole Brumă fusese mereu omul acela cu păr alb, mustață albă și

sprincene stufoase ce-i umbreau ochii mari, de un albastru întunecat, aproape negri, sub fruntea foarte largă, omul acela care nu rîdea niciodată, mizantrop și taciturn și care nu se însufletea decît cînd descria nunta scorpionilor ori dragostea de mamă la păianjeni. Un val de dragoste iluminase cîndva, dar nu multă vreme, sufletul acesta hursuz, un val, un zîmbet, dar zîmbetul nu se mai întorsese de-atunci niciodată. Costache Brumă întoarse, distrat, fotografia. Pe dosul ei, se dslușeau, aproape șterse cîteva vorbe scrise : *Dragii mele Zoe, Manole, 12 mai 1894*. Era scrisul bătrînului, același scris subțire și fin, dar mai fîrm și mai mărunț. Brumă nu înțelegea nimic. Cum ajunsese această fotografie în mîinile străinului din fața lui ? O dăduse bătrînul ? Dar de ce ? Și cine era femeia al cărei nume era scris pe dos ? Întrebă :

— De unde ai dumneata fotografia asta ?

— De la mama.

Brumă îl privi uimit. Celălalt se grăbi să continue :

— Ea o avea de la tatăl dumitale. Și iată acum încă ceva care te va lămuri puțin... Dar asta nu e tot, cum am mai spus...

Din același portofel, scoase o hîrtie și o dădu lui Brumă, ca să o citi. Era un extract din actul de naștere al copilului Niculae Păun, născut în 1894 ; acest Niculae Păun era copil natural, deoarece în act nu era scris numele tatălui, ci numai acela al mamei, Zoe Păun, cu locuința în Iași, strada Muzelor. Nu-

mele de Zoe opri atenția lui Brumă ; Zoe era și numele de pe dosul fotografiei.

— Te întrebi, desigur, spuse străinul, ce legătură este între actul meu de naștere, fotografia asta și numele scris pe dosul ei. Zoe Păun e mama mea, și ei i-a dedicat tatăl dumitale fotografia. Dar bineînțeles, toate acestea n-ar însemna nimic dacă n-ar mai fi și altceva... Dar să nu ne grăbim. Toate lucrurile la vremea lor. Deocamdată îți răspund la ce m-ai întrebat când am intrat. Mă cheamă, după cum vezi, Niculae Păun și sînt fiul profesorului Manole Brumă, *primul* fiu, pentru că sînt născut înaintea dumitale. Sînt prin urmare fratele dumitale după tată. Natural, mă poți întreba cum poate fi Niculae Păun fiul lui Manole Brumă. E într-adevăr foarte ciudat, dar așa este. Ți-am spus doar că nu e tot și că mai este încă ceva și o întreprind poveste, o poveste adevărată și nu tocmai veselă. Și pentru că e vorba de o poveste lungă, n-ar strica acum când am descoperit că sîntem rude, și rude chiar foarte apropiate, n-ar strica dacă ai suna să vină baba ca să-i spui să ne aducă ceva de mîncat și de băut. N-am avut nici timp, nici chef să dejunez astăzi, ai să vezi îndată de ce... Sau, dacă vrei, uite, sun eu, că sînt mai aproape...

Brumă, de cîteva minute, trăia într-o stare de uluire. Se simțea intrat în anormal, într-o perioadă nesigură a vieții lui. Deprins să considere viitorul cu liniște și prevedere, ca un bun administrator al existenței ce-i fusese hărăzită, el se găsea acum deo-

dată în fața unui torent de întâmplări și de fapte noi care împiedicau mersul firesc al vieții, ca un fluviu pe care îl întâlnești în drum, peste care nu zărești vreun pod și despre care harta amănunțită și de încredere ce ți-a servit pînă acum *nu spune nimic*. Cînd celălalt îl poftise să șadă, ca și cînd el ar fi fost gazda, Brumă se așezase în fotoliu, mașinal. Acum, vorbele aceuia care pretindea că e fratele lui îl amuțeau, răpindu-i puterea de-a replica. Totuși, o veche nevoie de precizare, pe care i-o dăduse obișnuința de-a mînuî cifre și de-a căuta soluții exacte, îl îndemna să se îndoiască încă, înainte de-a avea o dovadă hotărîtoare. Ceea ce aflase pînă acum nu era destul. În același timp însă, privirile lui comparau, aproape involuntar, trăsăturile feței străinului cu acelea ale chipului din fotografie. Nici ochii, nici părul, nici culoarea feței nu se asemănau. În familia lor, toți erau castanii, cu ochi căprii sau albaștri; necunoscutul era foarte brun. Totuși, în proeminența frunții, în linia nasului, în forma bărbiei, în forma ochilor, în stilul general al figurii, nu era greu de găsit asemănări.

Maria Bancea intră. Brumă îi spuse, preocupat, să aducă ceva de mîncare și o sticlă de vin.

— Mîncarea-i gata dar vin n-aveam. Doar să trimit s-aducă de pe undeva. Conu Manole n-avea obicei și știam că nici mata nu vrei vin la masă.

— Aha ! Ramura sobră a familiei, s-amestecă în vorbă Păun. Adă niște vin de unde știi, sau, mai

bine, o sticlă de drojdie, că trebuie să se găsească pe aici, pe la vreo vie !

Bătrîna nu-i luă în seamă vorbele, nici nu se uită la el și-și îndreptă privirile întrebătoare către Costache, care îi spuse :

— Trimite repede pe Toader alături, la via lui Pavalache, să ia tot ce trebuie, vin, drojdie. Și spune Ilenii să pună masa aici.

— Și s-aducă și niște țigări, adăugă Păun.

Apoi, după ce bătrîna ieși :

— Nu mă poate suferi babornița, dar n-are nici o importanță.

Se așeză pe divan, scoase dintr-un fund de pachet o ultimă țigară, o aprinse, se întinse, sprijinindu-se într-un cot, și continuă :

— Data de 1894, de pe dosul fotografiei, e anul cînd m-am născut. Desigur că la nașterea mea, în decembrie, mama era singură, pentru că altfel, în actul meu de naștere ar mai fi încă un nume... sau, mai bine zis, ar fi alt nume și m-aș numi și eu altfel... N-ai nici o grijă, n-am de gînd să fac aici portretul femeii părăsite și să pledez cauza copilului natural, deși în cazul de față femeia părăsită a fost mama și copilul natural sînt eu... Dar, cum am spus, trebuie să iau povestea de la început... Mama a fost o femeie simplă, abia știa să scrie și să citească, dar avea, după cît îmi dau seama, o deșteptăciune firească și multă tărie de caracter. Era o fire independentă și mîndră. Părinții ei muriseră demult, așa că rămăsese orfană de mică copilă. A crescut-o

un frate al ei mai mare. A plecat de tînă de acasă. A fost la început croitoreasă cu ziua. N-am aflat niciodată cum a cunoscut-o onorabilul dumitale tată, care pe-atunci, după cum se vede din fotografie, nu semăna cu omul sever și încruntat de mai tîrziu. Eu nu-mi aduc aminte de el, ceea ce e foarte firesc, deoarece, cum am mai spus, e foarte probabil că a părăsit-o pe mama chiar înainte de-a mă fi născut eu. Mi-aduc însă bine aminte de mama, slăbuță, subțirică, palidă, cu păr negru, ochi negri și foarte frumoasă. A murit de piept cînd aveam eu unsprezece ani, în 1905... Pe mama niciodată n-am auzit-o vorbind de tata. După moartea ei, m-a luat să mă țină un frate al ei mai mare, acela care o crescuse și pe dînsa și care avea un atelier de fierărie în București. Moartea mamei a fost pentru mine un mare nenoroc. Dacă trăia, desigur că și viața mea s-ar fi desfășurat altfel. Deschisese un atelier de croitorie și treburile îi mergeu bine, dacă judec după belșugul care era la noi în casă. Bănuiesc că tatăl dumitale... și al meu, adăugă Păun, după o ezitare și parcă în silă, îi dăduse la început bani mamei ca să-și înstaleze atelierul și cred că și după ce se despărțise de ea, el continuase să-i trimită parale pentru întreținerea mea... Dar n-am să întîrzii prea mult cu aceste detalii care în fond nu te interesează... N-ai nevoie să dai din cap politicos. Nu-mi trebuie politețe. Eu am venit aici cu un scop precis. Totuși, trebuie să vorbesc, să explic anumite lucruri, ca să înțelegi pe altele și să înțelegi mai ales...

Aici Păun se opri. Se uită la Brumă cercetător, ca și cum ar fi vrut să-i citească în suflet.

— ...Și ce s-a mai întâmplat după aceea, sfârși el fraza, cu un gest care însemna o reticență.

Voia desigur să spună mai mult, dar se răsândise. Costache avea impresia că Păun se silește tot timpul să povesteasca cu șir metodic, și că tot ce spusese acum nu fusese decît pregătirea pentru alte revelații. Ce anume? Nu-și putea da seama. Ileana intră, făcu loc pe birou, așternu fața de masă, ieși, se întoarse iar, așază tacîmurile. Păun tăcu, făcînd semn că va începe iarăși să vorbească atunci cînd vor fi din nou singuri, se ridică de pe divan și, sprijinindu-se de marginea ferestrei, privi afară. Brumă rămase pe gînduri în fotoliu. Tăcerea lor se prelungi și după ce ieși femeia. Trecură astfel cîteva minute. Apoi ușa se deschise și Maria Bancea intră, urmată de Ileana. Aduceau pe o tavă un pui fript, ouă răcoapte, brînză, pîine și două sticle. La vederea acestora din urmă, Păun nu-și ascunse mulțumirea (de cînd venise, acesta era primul lui gest de simpatie), destupă sticlele, le miroși, alese pe cea cu rachiu și își turnă un păhărel, pe care îl dădu repede pe gît.

Brumă spuse Mariei :

— Nu mai am nevoie de nimic astă-seară, mamă bătrînă. Du-te și dumneata și te culcă mai devreme, că ești ostenită. Fă-mi patul în odaia de culcare. Lampa o aprind eu mai tîrziu.

— Bine, spuse bătrîna. Mă duc să fac patul chiar acum.

Și ieși, după ce aruncă o privire de dispreț lui Păun. Acesta se așezase pe fotoliul din fața lui Brumă și luase cu asalt mîncarea, înfulecînd zdravăn și umplîndu-și mereu paharul. Cu un gest, invită pe Brumă să facă la fel.

Amurgul de toamnă năpădise odaia, îngroșînd umbra prin unghere. Brumă se așează și începu să mănînce, fără poftă. Bău o jumătate de pahar de vin.

— Nu prea mănînci cu convingere, spuse Păun. Așa e. Emoțiile taie pofta de mîncare. Nici eu, de ieri, n-am mai putut înghiți nimic. E drept că la mine au fost altfel de emoții. Dar m-am gîndit că e prost lucru să nu mănînci din pricina emoțiilor, oricare ar fi ele. Și mai ales băutura merge grozav. Vinul ți-l las dumitale. Eu mă mulțumesc cu drojdia, care e strașnică.

Vorbea cu un ton pe jumătate serios, pe jumătate glumeț, care enerva ca scîrțîitul unui cuțit pe sticlă. Aplecîndu-se peste birou, îl ținti cu ochii lui lucioși pe Brumă. Privirile lui aveau în ele parcă o bănuială, o întrebare, un gînd la pîndă.

Brumă se ridică, stingherit, și aprinse lampa de pe birou. Aerul rece al nopții de toamnă îl făcu să se înfioare. Se duse și închise ferestrele.

Păun, după ce sfîrși de mîncat, aprinse o țigară și reluă vorba :

— Să nu crezi cumva că am de gînd să-mi fac biografia. Dar mi-ai cerut să-mi arăt identitatea și pe urmă trebuie să știi sigur cine sînt, înainte de-a ști ce vreau... Cum spuneam, trecerea mea în casa

unchiului meu a fost dureroasă. Mă simţeam cumplit de singur şi de străin printre oameni pe care, deşi rude, îi cunoşteam foarte puţin. Unchiul meu era om cu stare. Pe lângă atelierul de fierărie din Dealul Spirei, avea şi o prăvălie pe Bărăţiei. Venirea mea în casa lui nu era deloc o povară. Avea un singur copil, o fată mai mare cu vreo zece ani decât mine şi care se măritase cu puţin timp înainte de-a veni eu. Mătuşă-mea, ocupată toată vremea cu prăvălia, nu se îngrijea prea mult de casă. Le eram amîndurora indiferent. Executau faţă de mine o obligaţie morală care nu-i apăsa deloc, de aceea mă lăsau în pace, să cresc singur şi străin lângă ei. Din vînzarea lucrurilor noastre de la Iaşi şi din lichidarea atelierului, ieşiseră ceva parale pe care unchiul Ştefan, negustor cinstit şi cu rost, le pusese deoparte pentru mine. Nu mai păstrase decât o cutie în care erau cîteva bijuterii şi fotografia asta. Tocmai isprăvisem şcoala primară. Unchiu-meu m-a dat la şcoala de meserii. Îmi plăcea să lucrez migălos şi cu precizie. Am început să învăţ ceasornicăria. Am deprins temeinic meşteşugul. Dar se vede că moştenisem de la tată-meu şi alte înclinaţii. Toţi banii pe care îi câştigam ca ucenic îi dam pe cărţi şi mai culegeam cărţi şi de prin biblioteci de împrumut. Citeam de-a valma tot ce apucam, fără nici o ordine şi fără nici o regulă, privit cu îngăduinţă dar şi cu mirare de unchiu-meu, care avea un sfînt dispreţ pentru cărţi. Din toate aceste lecturi, culegeam tot felul de idei care îmi aprindeau mintea şi care, mai pe urmă,

aveau să mă facă nenorocit pe toată viața, pentru că niciodată dorințele mele n-aveau să se mai potrivească cu realitatea. Era pe-atunci la noi un curent de idei umanitare din care mă hrăneam și eu ca atîția alți oameni ai generației mele, din clasa de mijloc. Cu cele cîteva mii de lei pe care le moștenisem de la mama, m-am dus să stau cîtva timp la Geneva, să mă perfecționez. Am stat acolo vreo doi ani, pînă în primăvara lui 1915. Pe vremea aceea, în Elveția, se refugiaseră o mulțime de răzvrătiți din toate țările Europei, toți cei care erau împotriva războiului și a ordinii de lucruri care, după părerea lor, provocase războiul. M-am amestecat și eu în cercurile lor. Am cunoscut atunci, la Zürich și la Geneva, pe mulți din oamenii care, peste cîtiva ani, aveau să transforme o bună parte din Europa. M-am întors în țară ca să-mi fac serviciul militar. În război, am făcut parte din cele dintîi trupe care au intrat în Ardeal. Cînd ne-am retras, am fost rănit în luptele de la Neajlov și luat prizonier. După vindecarea rănii, care nu era grea, am stat o bucată de vreme în lagăr la Stralsund și am avut după aceea norocul să fiu trimis la munca cîmpului, la o moșie din Pomerania, unde mi-am refăcut sănătatea. La întoarcerea mea în București, am găsit pe unchiu-meu rămas singur. Mătușă-mea murise în timpul ocupației. Am deschis o cearnicărie pe Smîrdan, în asociație cu un prieten. Venisem din război cu sufletul îmbătrînit și mintea răzvrătită. Păstrasem însă nădejdea într-o schimbare în bine a lumii, după cei patru ani de nebie colectivă.

Am avut timp mai târziu să văd că era o nădejde absurdă. În orice caz, atunci, credeam încă, cu naivitate, că lucrurile se vor schimba. Aveam prieteni în cercurile care luptau pentru o transformare. Am început să iau parte la întruniri, la manifestații. Poliția mă observase, mă luase la ochi și mă socotea desigur primejdios, cu toate că eu eram în realitate un moderat și, afară de asta, nici n-aveam vreun rol în organizația mișcării. Rezultatul a fost că printre cei arestați după atentatul de la Senat, am fost și eu. M-am ales cu doi ani de Doftana, deși n-aveam nici o vină alta decît că nu fusesem destul de prudent...

Păun își turnă un pahar de drojdie, îl dădu pe gît și continuă :

— Cînd am ieșit din închisoare, unchiu-meu mi-a spus că nu vrea să mă mai vadă. În temniță, dorința mea naivă de mai bine se prefăcuse într-o ură împotriva societății... Cine spune că închisoarea servește la corectarea moravurilor spune o prostie. Cel închis nu se corectează niciodată. Mai ales cel închis din cauze politice. Închisoarea este o școală a urii. Ea n-are efect decît cînd e pe viață, adică atunci cînd smulge definitiv pe condamnat din societate. Condamnatul politic iese din închisoare mai înverșunat decît era cînd a intrat. În dezorganizarea societății, închisoarea are un rol enorm... În orice caz, eu n-am de ce să mă plîng, închisoarea a trezit capacitatea mea de ură, care la mine era desigur o

înclinare firească, mai ales cu asemenea ascendență ca venerabilul nostru părinte...

Și Păun dădu drumul unui hohot scîrțîit, care voia desigur să însemne un rîs. Apoi urmă :

— Închisoarea mi-a dezorganizat complet viața. În lipsa mea, asociatul meu fusese atît de nepriceput și condusesse treburile atît de prost încît, la eliberarea mea, a trebuit să vînd repede tot ca să achit datoriile pe care le făcuse. Rămăsesem, după ieșirea din închisoare, cu un reumatism și cu o slăbiciune nervoasă. Sufeream, ca și acum de altfel, de insomnii și de nevralgii cumplite. Situația mea se făcea tot mai rea. Abia mai aveam bani pentru cîteva săptămîni, deși redusesem hrana la minimum. Am încercat să găsesc de lucru în meseria mea, în care eram foarte priceput, dar faptul că fusesem condamnat politic îmi închidea multe uși. Și afară de asta, n-aveam nici bani cu care să plătesc garanția care mi s-ar fi cerut în cazul cînd aș fi fost angajat undeva. Tocmai mă gîndeam să încerc din nou să-l înduplec pe unchiu-meu cînd, într-o zi, mă pomenesc cu o scrisoare de la un avocat ; îmi scria să trec pe la el pentru că are să-mi facă o comunicare importantă. Credeam că e ceva poate tot în legătură cu activitatea mea politică, ceea ce nu mi-ar fi plăcut deloc. Căpătasem din procesul meu convingerea că legile nu sînt întotdeauna aceleași pentru toți și că justiția e ceva foarte relativ. Aveam față de legi și față de aplicarea lor dispreț și teamă totodată, ceea ce se acorda foarte bine cu ura mea generală împo-

triva societății. Totuși, m-am dus. Avocatul mi-a spus că o persoană care dorește să rămână necunoscută, care se interesează de soarta mea și știe că o duc greu, vrea să mă ajute. Deocamdată, îmi dă cincizeci de mii de lei cu care să pot începe să lucrez. Am întrebat pe avocat dacă nu poate să-mi dea vreo indicație despre cel care voia să mă ajute. El mi-a răspuns : „Nu numai că nu sînt autorizat să-ți comunic ceva în privința asta, dar chiar trebuie să-ți fac cunoscut că orice încercare din partea dumitale de-a afla ceva atrage suprimarea definitivă a oricărui ajutor viitor. Aceasta este o condiție absolută.” Atunci am scos fotografia asta și i-am arătat-o, privindu-l în același timp cu atenție și întrebîndu-l : „Nu-i aceasta persoana care se interesează de mine ?” Deși trecuseră treizeci de ani, o asemănare tot trebuia să mai fie între ea și modelul ei așa cum arăta acum. Avocatul a luat fotografia, s-a uitat la ea fără să clipească, apoi mi-a dat-o înapoi, dînd din umeri : „Nu cunosc. Dar încă o dată îți spun, e cu totul zadarnic să încerci să afli ceva. Nu uita că de discreția dumitale depinde tot.” Ce era să zic ? Am luat banii și am plecat. Deși n-aveam nici cea mai mică dovadă, eram sigur că binefăcătorul meu necunoscut și bărbatul din fotografie sînt aceeași persoană. Era, ~~fără~~ fără nici o îndoială, tatăl meu. De cîte ori nu mă gîndisem la acest om care, din pricina împrejurărilor nefirești, îmi era atît de aproape și atît de străin în același timp ! Imaginea lui din fotografia veche o purtasem cu mine în străinătate,

în război, în captivitate, în închisoare, alături de alta, tot atît de veche, a mamei. Aveam faţă de el un sentiment ciudat, amestec de dragoste şi ură. Şi simţeam că, cu cît trecea vremea, cu atît ura se făcea tot mai mare, în dauna dragostei care, de alt-fel, nu fusese niciodată prea mare faţă de el. Îl uram nu pentru că nu-şi îndeplinise obligaţiile lui de tată (morală mea libertară nu admitea asemenea fleacuri) ci pentru că, cu o înconştienţă de animal stupid, îmi dăduse o viaţă pe care nu i-o cerusem. Şi poate, adăugă Păun mai încet, încă o cauză a dispreţului meu faţă de el era faptul că se purtase mişeleşte cu mama... Oricum însă, deocamdată trebuia să' convin că ajutorul lui venea la vreme. Datorită lui, am putut să-mi reconstruiesc viaţa. Am început din nou să lucrez...

Păun făcu o pauză şi îşi turnă un pahar de rachiu. Ochii îi luceau tot mai tare şi priveau tot mai fix. Continuă apoi, cu glas răguşit :

— E uşor de spus : a reconstrui viaţa. E o expresie comodă, întrebuiţată prin cărţi, dar care nu spune nimic. În realitate, viaţa nu se reconstruieşte niciodată la fel cu ceea ce a fost. Întotdeauna iese altceva. Aşa şi cu mine. Firul vieţii mele se rupsesse de cîteva ori, o dată la moartea mamei, altă dată în război, a treia oară în închisoare. O blestemată pornire spre meditaţie mă făcea şi mai nenorocit, fiindcă îmi înfăţişa mereu condiţii de existenţă deasupra stării mele reale, condiţii de existenţă la care mi se părea că am şi eu dreptul. Asta mă îndemna

să cuget cu scîrbă și revoltă la alcătuirea actuală a societății. Nepotrivirea între situația mea adevărată și dorințele mele, împreună cu nevralgiile cumplite, rămășițe din anii războiului, agravate de anii de temniță, toate acestea la un loc m-au făcut să caut în alcool un calmant, de altfel fals, îmi dau seama, pentru că, dacă îmi potolea durerea fizică, mi-o sporea pe cea morală. În lunile de după ieșirea din închisoare, dusesem, din cauza mijloacelor mele de trai foarte limitate, o viață de pustnic. Citisem însă toată vremea enorm. Împrumutam cărți de la un vechi tovarăș mai bătrîn decît mine, un om ciudat care trăia într-un subsol, în două odăițe pline de cărți de sus pînă jos, în care abia dacă mai era loc pentru un pat de campanie, o masă și un scaun. Prietenul acesta al meu își petrecea viața citind și scriind. Compunea broșuri de popularizare despre tot felul de cunoștințe. El a fost singurul om care a stat de vorbă prietenește cu mine în zilele mele de nenorocire și care cu sfaturile lui m-a făcut să rezist deznădejdiei... Dar văd că am început iar să vorbesc de lucruri care nu mă privesc decît pe mine... N-am de gînd, cum am mai spus, să-mi fac descrierea completă a vieții și să dau la iveală amintiri duioase...

Sorbi din pahar și urmă :

— Lucrul nu mai mergea ca înainte. Am schimbat cîțiva patroni, pînă să găsesc un loc în care să fiu mulțumit. Gîndul că un om — care nu putea fi decît tata — se îngrijește de mine, îmi urmărește viața și poate că mă compătimește, mă turbura. Dar

de ce nu voia să fie cunoscut? I-am scris o scrisoare exaltată și într-adins duioasă, pe care am dat-o avocatului... El a luat-o, fără să-mi făgăduiască nimic. Am primit o sumă de bani, dar nici un răspuns. Atunci am scris o altă scrisoare plină de amărăciune și revoltă. Același rezultat. Numai din când în când, la câteva luni o dată, un bilet de la avocat mă anunța că am ceva de încasat. Veneam, luam banii, semnam o chitanță și plecam, ca de la o casierie publică. Cu tot ajutorul pe care îl primeam din când în când, la intervale mari, treburile mele mergeau prost din nou. Voisem să deschid ceva pe contul meu, nu izbutisem și eram acum de cîtăva vreme fără lucru, când într-o zi, acum vreo cinci ani, primesc din nou un bilet de la avocat. Mă așteptam să încasez niște parale ca de obicei, ceea ce m-ar fi bucurat dar m-ar fi și înfuriat, că întotdeauna, fiindcă aceste daruri mă umileau cumplit, nu știu de ce, poate pentru că bănuiam că acel care le făcea voia să mascheze cu ipocrizie o obligație veche sub aparența asta de pomană și de binefacere anonimă. De data aceasta, avocatul nu mi-a mai dat plicul și chitanța ci mi-a spus: „Persoana care trimitea banii mi-a dat însărcinarea să-ți comunic că te așteaptă să vii s-o vezi cît de repede poți. Iată numele, adresa și iată și o mie de lei pentru drum.“ Am luat banii și o hîrtie pe care sta scris: Manole Brumă, comuna Bucium, județul Iași. N-auzisem niciodată de numele acesta, dar nu mai încăpea nici o îndoială pentru mine că acest Manole Brumă era Manole din foto-

grafie. M-am repezit acasă, apoi la gară și cu primul tren am plecat la Iași.

N-aveam decât o imensă curiozitate — și o imensă ciudă. Nevoia mea de dragoste pierise toată, se stinsese în singurătatea mea exasperată de lecturi, de gânduri grele și de griji materiale. Întîlnirea mea cu... el a fost simplă și banală. M-a primit fără căldură și a vorbit cu mine ca un om de afaceri. Mă uitam la el și abia dacă găseam vreo asemănare între figura lui aspră și severă și chipul tînăr și fericit din fotografie. Mi-a spus atunci, la prima noastră întîlnire, că are de îndeplinit față de mama o obligație veche : „Ce anume, nu te interesează. Ea fiind moartă de mult, m-am hotărît să execut această obligație față de dumneata, fiul ei.“ Atunci nu m-am putut opri, am scos fotografia, i-am arătat-o și i-am spus : „Și fiul dumitale !“ El a privit fără nici o emoție fotografia veche, a dat din umeri și a continuat, rece : „Te anunț că dacă mă întrerupi cu vorbe care n-au nici un sens, închei aici conversația noastră. E interesul dumitale să asculți.“ Mi-am dat seama atunci că am în fața mea un om amarnic și hapsîn pe care nu puteai să-l sperii așa de ușor. Încercarea mea de a-l lua prin surprindere dăduse greș. M-am stăpînit și l-am ascultat în tăcere, cu ură înăbușită. El și-a urmat vorba ca și cum nimic nu l-ar fi întrerupt, cu glas egal și calm. Mi-a arătat un testament și m-a avertizat că dacă vreodată destăinuiesc cuiva că îl cunosc, distruge testamentul și face altul, care anulează dispozițiile celui dintîi.

Tot atunci am aflat de existența dunitale, dar el m-a oprit, cu aceeași amenințare că revocă testamentul, să încerc să te cunosc. Îl ascultam fără să scot o vorbă și simțeam cum ura mea împotriva lui creștea tot mai tare. Omul acesta rece, tăios, distant, avea în el ceva nemilos, de bestie șireată și ascunsă. Mă prinsese zdravăn în clește. Nu mai puteam spune nimic. Trebuia să joc cum îmi cânta el. N-aveam voie să spun nimănui că el e tatăl meu. *Nici chiar lui!*

Păun se opri, scoase cu o mișcare bruscă din portofel o hîrtie și o întinse lui Brumă...

— Iată testamentul.

Brumă luă și citi :

„Subsemnatul Manole Brumă, profesor pensionar, domiciliat în comuna Bucium, județul Iași, fără a fi influențat de nimeni, ci numai din grija ca să repar o greșală și o nedreptate pe care numai din ușurință le-am săvîrșit în trecut, fac prezentul testament prin care las, după încetarea mea din viață, lui Niculae Păun, domiciliat în București, strada Uranus 215, suma de lei 600.000 (șase sute de mii). Această sumă se află cuprinsă în două pachete a câte trei sute de hîrtii de o mie de lei, depuse amîndouă în biroul meu și anume în partea din dreapta, în spațiul dintre peretele exterior al biroului și peretele interior, spațiu care formează un compartiment secret, cunoscut numai de mine și de legatar.

Doresc ca fiul meu Constantin Brumă să respecte

această dispoziție a mea, întrucît averea care îi rămîne covîrșește cu prisosință suma pe care o las lui Niculae Păun. Doresc de asemenea foarte mult ca legatarul să intre în posesia legatului fără nici o intervenție judiciară.

Un testament identic cu acesta se află împreună cu banii în compartimentul secret al biroului.

Făcut în casa mea de la Bucium, județul Iași, astăzi 15 martie 1932.

MANOLE BRUMA

Costache Brumă lăasă hîrtia din mîini. Ce descoperire neașteptată ! Cine era acest Nicolae Păun ? Era într-adevăr fratele lui ? Foarte probabil, fiindcă, altfel, ce l-ar fi făcut pe bătrîn să lase atîția bani unui necunoscut ? Greșeala și nedreptatea de care vorbea era desigur în legătură cu acea Zoe Păun, căreia îi dăduse fotografia, cu mulți ani în urmă..

— Neașteptată veste, nu-i așa ? spuse Păun. Și cînd te gîndești că nici asta încă nu e tot... Dar să nu ne grăbim... Ha, ha... să nu ne grăbim, repetă el, cu zîmbetul lui acru-dulce.

Își turnă un pahar. Se răsturnă în fotoliu, cu ochii sticloși în lumina galbenă a lămpii, privindu-l țintă pe Brumă :

— După vizita de-atunci, am mai venit aici de cîteva ori, dar întotdeauna chemat de el. Îmi spusese chiar să nu vin decît dacă mă cheamă. Firea mea

anarhică și răzvrătită îl interesa, probabil. Fapt este că vizitele mele îi produceau plăcere, altfel nici nu m-ar fi chemat. Mă punea să-i povestesc viața mea din străinătate, întâmplări din război și din captivitate, suferințele din anii de temniță. Singurătatea îl apăsa. Se despărțise de prietenii vechi, alții noi nu mai voia să-și facă. O nevoie tîrzie de confidențe îl făcea să caute un auditor mut și discret. Era sigur de mine. Știa că nu voi încerca să dezvălui nimănui vorbele lui. Era sigur de discreția mea. Ha, ha, ha. Am aflat astfel multe lucruri, despre dumneata, despre mama dumitale, despre care spunea că a luat-o pentru averea ei...

— Nu se poate să fi spus asta, protestă Brumă.

Totuși, o îndoială grozavă, ascunsă în el de multă vreme, răsări cumplit de vie în sufletul lui și îi amuți protestarea. Păun, cu un gest de nepăsare, urmă :

— A spus asta tot așa cum a spus că numai pe mama a iubit-o, ceea ce poate era minciună numai pe jumătate. Spunea că numai pasiunea lui pentru insecte l-a făcut să se însoare cu o femeie bogată. Averea ei i-a dat posibilitatea să călătorească și s-adune specii rare de păianjeni și scolopendre. Ha, ha, ha, diabolică pasiune ! Tot din aceeași cauză desigur (dar asta nu mi-a spus-o bine înțeles niciodată) nu m-a recunoscut. Chiar mai tîrziu, ar fi putut foarte bine

să mă adopteze, dar căsătoria bogată pe care o plănuia l-a oprit. Afurisită bestie !

Glasul lui Păun răsună tot mai spart pe măsură ce povestea. Sub influența alcoolului și a sentimentelor care îl frământau, vorba lui devenise gîfîită, sacadată, hîrîită, iar ochii lui aveau sclipiri de mînie.

Brumă, în năvala aceasta de revelații uluitoare, se simțea umilit și cuprins de un ciudat sentiment de rușine pentru cel mort. Acesta era așadar trecutul tatălui său, trecut pe care, doar cu cîteva ceasuri mai înainte, îi părea atît de rău că nu-l cunoaște ? De cîteva ori pînă acum, Păun, vorbind de bătrîn, dăduse acestuia nume de ocară. Brumă ar fi vrut să se indigneze, dar era mereu oprit de impresia nelămurită că celălalt avea dreptate să-l numească astfel pe tată-său ; și impresia aceasta, sporindu-i umilința și rușinea, îl făcea să sufere.

Păun vorbea înainte :

— Dacă ai ști ce păreri măgulitoare avea bestia despre dumneata ! Bleg și greoi erau epitetele cele mai drăgălașe. Dar n-am de gînd să distrug bunele impresii ale unui fiu despre tatăl lui. Am povestit toate aceste amănunte ca să afli cine sînt. Trebuia să-ți cunoști fratele. Și pe urmă, poate am vrut cu ocazia asta să am timp să te cunosc și eu mai bine... să te văd mai bine la față... să te privesc mai bine... să văd dacă știi că...

Își frînse vorba brusc, uitîndu-se la Brumă cu ochi scormonitori, înlăcrimați de alcool, sticloși și răi.

— Să știi... ce ? întrebă Brumă.

Celălalt se propti cu coatele de marginea biroului și se aplecă, ridicîndu-se pe jumătate din fotoliu :

— Și adică de ce crezi că am venit aici ? Să stau la palavre cu dumneata ? Nu. Te asigur că nu... Dar, cum am spus, nu e încă tot. N-am sfîrșit.

Sorbi din pahar și urmă cu glasul mai potolit, șovăind din cînd în cînd în alegerea cuvintelor :

— Situația mea se făcuse iarăși rea. Nu mai lucram. Nevralgiile mele, viața singuratică și dureroasă pe care o duceam mă făcuseră iritabil și nervos. Pe de altă parte, gîndul că voi fi cîndva posesorul sumei aceleia pe care o știam ascunsă aici nu-mi dădea răgaz. Într-o zi, acum vreo doi ani, am luat trenul și am venit iar. Pînă atunci, nu venisem decît chemat de el. De data asta nu mă chemase. Cînd m-a văzut, s-a încruntat și m-a întreat ce caut. Atunci i-am spus răspicat ceea ce voiam să-i spun de mult, că îl urăsc, că toată purtarea lui era a unui om anormal și monstruos, că voi destăinui tuturora și în primul rînd dumitale faptele lui ticăloase și ciudățeniile lui infame. Mă privea cu o lucire de teamă în ochi. Nu se așteptase să vorbesc așa cu el. Mă bucuram că în sfîrșit am izbutit să-l zdruncin puțin. Dar slăbiciunea lui n-a ținut mult. M-a amenințat din nou că va revoca testamentul. Am

început să strig, să ameninț, furios că nu puteam să-l supun. Atunci m-a luat de spate — era mai puternic decît mine, cu toate că era mai bătrîn — și m-a împins spre ușă. Am plecat. Îmi părea rău acum că mă lăsasem cuprins de-o furie zadarnică. I-am scris, explicîndu-i starea mea de spirit și încercînd să mă scuz. Nu mi-a răspuns direct. Tot avocatul acela m-a chemat și mi-a spus că scrisoarea a fost primită, dar că să nu încerc să mai scriu, fiindcă nu mi se va răspunde. Mi-a mai spus că dispozițiile luate în scris și care mă privesc rămîn intacte, însă cu condiția ca eu să respect angajamentul pe care mi-l luasem. M-am supus și de data asta. N-aveam ce face altceva. Au trecut de-atunci vreo doi ani, în care timp n-am mai avut nici o știre despre el. Acum trei zile mi-a trimis vorbă să viu numaidecît să-l văd. Ca de-obicei, mi-a trimis și banii de drum. Am luat alaltăieri seara, trenul. Ieri dimineață, în gară, am citit în ziar anunțul mortuar. Vestea morții lui m-a umplut de-o mare bucurie, dar și de-o mare teamă. Știam că sertarul secret nu-i cunoscut decît de el și de mine. Dar dacă de-atunci încoace mai aflate și altcineva? Babornița de menajeră nu mă putea suferi. Bănuiam că ascultă pe la uși ca toate femeile de felul ei. De la gară, am venit drept aici. Voiam să-ți arăt testamentul și să ne înțelegem singuri. De altfel, după cum ai văzut, asta a fost și dorința bestiei bătrîne. Pe mine formalitățile judiciare mă îngrozesc

și mă dezgustă. Și cred... adică credeam, preciză Păun, uitându-se lung la Brumă, că situația noastră e limpede. Ieri dimineață încă nu sosiseși și, natural, baba nu m-a lăsat să intru. Am venit azi dimineață iar. Am sunat la intrare. Nu era nimeni acasă. Am vrut să văd atunci dacă nu e cineva în fundul curții. Grădinarul și nevastă-sa plecaseră probabil și ei. M-am întors și m-am îndreptat spre poartă. În drum, cum treceam pe lângă geamlîcul verandei, am observat că la capătul din fund al acesteia mai era o ușiță cu geamuri, care dădea în curte. Nu fusese închisă bine și era puțin crăpată. Am împins-o. Eram acum înăuntru. Și atunci m-a cuprins deodată o dorință cumplită să mă duc să văd dacă totul e la loc. M-am urcat în goană pe scară. Am trecut prin laborator și am intrat aici. M-am repezit la birou, am deschis ascunzătoarea...

Păun, gîfîind, își turnă un pahar.

— Am băgat mîna, am căutat. Banii nu mai erau acolo. Nici testamentul. Am răscolit atunci prin sertare, prin colțurile biroului. Am căutat, am căutat... Dar știam că e zadarnic. Și pe urmă, cineva putea să vină și să mă găsească. Am încercat atunci să așez în grabă totul la loc pe unde căutasem. Teama să nu fiu descoperit de cineva m-a făcut să las toate cum erau, să închid ascunzătoarea și să plec. Era aproape de amiază. Înurmîntarea era la două. Am pornit spre oraș, pe jos, pînă la tramvai. Am ajuns la timp. Slujba

de-abia începuse. M-am amestecat printre privitori, căutându-te. Te căutam fără să te cunosc. În București, aș fi putut foarte ușor să te aflu. Dar nu simțeam nici o nevoie să știu cum arăți la față. Mi-era absolut indiferent să știu cum ești. Te uram foarte bine și așa, din depărtare, în idee, nu în carne și oase. Pentru că, de, cred că n-ai fi vrut să te și iubesc. Era o ură calmă, o ură de principiu, da, da, perfect, de principiu, ha, ha... ce zici ? Nostim fel de-a urî, nu ? Și când te gîndești că dumneata habar n-aveai... În biserică, te-am recunoscut imediat. Semănați grozav voi, cei doi Brumă... legali. La înfățișare, bineînțeles. Te-aș fi recunoscut imediat oriunde. Am stat pînă la sfîrșit, plin de ciudă și de deznădejde, acolo, lîngă groapa blestemată a tatei. Ai plecat. Nu știam ce să fac. Aveam un drept, desigur, dar acumă cînd banii dispăruseră, totul avea să se complice. Acel care găsisse banii găsisse și celălalt exemplar al testamentului. Așadar, știa tot. M-am hotărît să vin iar aici, să ne înțelegem. Așa a vrut și bătrînul... De altfel, de ce crezi că a vrut așa ? Oare din dorința duioasă de-a ne face să ne înțelegem ? Aș ! Din lașitate burgheză, din onorabilitate ipocrită, ca să salveze aparențele chiar și după moarte, să nu i se păteze memoria. Dar mie puțin îmi pasă de toate astea. Nu grija lui caraghioasă m-a făcut să vin aici. Mie îmi trebuie banii. N-am nevoie să mai aștept, cine știe cît, deschideri de succesiuni, împărțeli, socoteli, sau

dracu mai știe ce. Păstrează-ți dumneata hardughia dărăpănată și colecțiile de păianjeni ! Mie îmi trebuie banii !

Păun se ridică, dădu într-o parte fotoliul în care șezuse, se aplecă peste birou :

— Banii mei ! Aici erau ! Uite aici ! Și acum nu mai sînt ! Nimic nu mai este. Înțelegi ? Nimic.

Brumă ascultase povestirea cu un sentiment de teamă și de dezgust. O impresie de amărăciune îl chinuia, fizic. Se ridică, palid :

— Unde erau ?

— Cum ? Adică nu știi ? Uite, aici...

Biroul era împrejmuît în partea de sus de un brîu de lemn lat de-o palmă, înfățișînd o ghirlandă de flori și frunze săpate în lemn. La spatele biroului, în dreapta, era un buton ascuns în găoacea unei corole. Păun apăsă butonul și atunci jumătatea de sus a tăbliei din dreapta se desprinsese și se răsfrînsese în jos, lăsînd să se vadă o încăpere, ca o cutie, de formă pătrată, adîncă de cîțiva centimetri. Era goală.

Păun se uită la Brumă :

— Aici erau ! Ai văzut ce spune în testament : Numai eu și cu el știam... Și totuși, afară de el și de mine, a mai știut cineva. Cineva care a găsit și celălalt testament, la fel cu acesta pe care-l am eu. Și acel cineva *știe acuma* că bătrînul mi-a lăsat mie banii...

Vorbea, aplecîndu-se peste birou și țintindu-l cu privirile pe Brumă.

— Cine mai putea ști de existența banilor ? Cine ? Numai dumneata...

Brumă tresări, ridicînd fruntea și făcînd o mișcare de negație.

— Sau baba, urmă celălalt, scrișnind. Baba asta care spionează tot timpul, care poate și acum ascultă...

Și Păun se repezi și deschise ușa, scormonind cu privirea întunericul coridorului. Ascultă o clipă, apoi se întoarce spre Brumă, cu ochii strălucitori și pumnii strînși.

— De ani de zile, de ani de zile am așteptat ziua asta. Ce pot să fac eu acum ? Unchiu-meu a murit și a lăsat fetei lui toată averea. De lucru nu am. Să cer protecția legii ca să-mi revendic dreptul ? Dar cît timp durează asta și cine știe ce complicații se mai ivesc ! Și mie îmi trebuie banii, banii... Și dintre mine și dumneata pe cine au să creadă legile ? Știu eu că justiția nu ajută întotdeauna pe cei slabi. Ce ? Au să mă creadă pe mine, un biet pîrlît ? Uite — și glasul lui se făcu mai blînd și mai potolit — uite, nu vreau să-mi dai tot ! Păstrează-ți jumătate ! Acum, cînd banii au dispărut din locul descris în testament, desigur că nici legea nu mi i-ar mai da pe toți... sau poate mi i-ar da... nu știu... nu vreau să știu... Eu nu cer să-mi dai tot. Păstrează jumătate din ei și dă-mi mie restul. Trei sute de bucăți a cîte o mie ! Banii care mi-au fost lăsați mie și numai mie, banii pe care de cinci ani îi

aștept. Dumitale îți rămîne toată averea, casa, și bătrînul a mai avut desigur și alți bani, mulți bani, el singur spune, ai văzut, că partea care îți rămîne întrece cu mult suma pe care mi-a lăsat-o... *

Se opri gîfîind. Brumă spuse :

— Banii sînt aici, sau nu sînt nicăieri. Mama bătrîna nu i-a luat. O acuzi degeaba. Nici eu nu i-am luat. N-am știut pînă acum de ascunzătoare. Acum întîia oară, aflu de existența ei... Cu un moment înainte de-a muri, tata începuse să scrie ceva pe o hîrtie. Poate era vreo însemnare cu privire la acești bani. Hîrtia a fost aici, pe birou. Mama bătrîna a văzut-o. Am căutat-o și n-am mai găsit-o. A dispărut...

Brumă, rostind ultimele vorbe, se uită întrebător la Păun. Acesta scoase din buzunar o hîrtie mototolită și o aruncă pe birou. Mîinile îi tremurau. Gesturile lui erau nesigure. Vorbi greu, parcă în silă :

— Nu-i nimic în ea. Am luat-o de jos, cînd m-am aplecat să închid ascunzătorea. Am crezut că aș putea să descoper ceva... Dracul știe de ce am mai băgat-o în buzunar. Nu-i nimic în ea... nimic.

Brumă luă hîrtia și o desfăcu. Bătrînul începuse să scrie ceva dar nu izbutise să formeze decît cîteva cuvinte : „Astăzi 19 septembrie 1937, am“. Mai scrisese un cuvînt, sau începutul unui cuvînt dar în clipa aceia moartea îl lovise și mîna care ținea con-

deiul căzuse pe fila de hîrtie, împrôşcînd cu cerneală ultima vorbă scrisă. Abia dacă se mai desluşea o literă. Un n sau un m, atîta putu să bănuiască Brumă, apropiind hîrtia de lumina lămpii. Ce se putea presupune din lectura acestor cîteva vorbe? Ce voise să scrie bătrînul? Faptul că banii nu mai erau la locul lor însemna că el îi luase de acolo. Din ce cauză? Dar cauza avea acum mai puţină valoare decît locul unde îi depusese după aceea. Fără îndoială că bătrînul începuse să scrie ceva în legătură cu banii ascunşi. După felul cum începuse, nu voia, foarte probabil, să compună un nou testament. Era însă, negreşit, o însemnare importantă. Bătrînul voise să facă această însemnare ca să fixeze în scris un fapt pe care îl săvîrşise în ziua aceea de 19 septembrie. Ce fapt anume? Poate că luase banii din birou şi îi depusese la bancă... sau în altă parte. Poate, cu acest prilej, le schimbase destinaţia. Şi dacă cumva redactase alt testament, pe care îl ascunsese undeva, prin vreun colţ de birou? Păun singur spusese adineauri că, ultima oară cînd venise aici, bătrînul îl dăduse de spate afară... Brumă se gîndi o clipă că poate s-a resemnat prea repede să vadă pe un străin luînd şase sute de mii de lei din averea bătrînului... Un străin? Nu mai era un străin. Era fratele lui. Şi dorinţa mortului era ca acest frate să-şi aibă partea lui de moştenire. Şi de ce l-ar fi chemat bătrînul cu atîta insistenţă pe Păun acum cîteva zile, dacă nu

ca să se împace cu el și să-i spună ceva cu privire la banii ascunși?... Chiar acum, după moarte, voința lui Manole Brumă se impunea, ca o prezență vie, în sufletul lui Costache, care nu se gîndea s-o discute sau s-o înlătore. Da, amintirea mortului plutea încă pretutindeni, în această clădire veche...

Păun se așezase pe divan, privind cu ochi turburi în gol și rostind rar, încet, îndărătnic, ca pentru sine :

— Cineva a știut de existența banilor. Cineva a știut...

Apoi nu mai spuse nimic. Numai buzele continuau să se miște, mute. Își lăsă fruntea în palme. După izbucnirea de adineauri, urma acum o stare de depresiune. O tăcere grea dură cîtva timp.

Brumă se apropie de divan :

— Trebuie să te liniștești. Vom căuta împreună printre hîrtille de pe birou. Eu încă nu le-am cercetat pe toate. Trebuie să se găsească ceva...

Dar spre surprinderea lui, Păun se ridică deodată, ca împins de un resort, drept în picioare, cu fața lîngă fața lui, cu fruntea bățăioasă, cu ochii sticloși. Vorbele de împăciuire ale lui Brumă, în loc să-l calmeze, îl ațîțaseră, se vede, și mai mult. Depresiunea fusese numai aparentă. Fierberea din adîncuri izbucni acum cu putere. Înaintînd spre Brumă, care se dădu cu doi pași înapoi, scrîșni :

— Minciună ! Minciună ! N-am nevoie de vorbele tale blînde... Vreau banii ! Unde-s banii ? Dă-mi banii ! Tu i-ai ascuns. Sînt ai mei ! Banii mei ! Banii ! Banii !

Urla răgușit, cu ochi enormi. Îl apucă pe Brumă de piept, zgâlțîindu-l. Brumă crezu din nou că are în fața lui un dement :

„Nu trebuia să-l las să mai bea...”

Dar n-avu timp să se mai gîndească din pricină că simți deodată la gît o apăsare dureroasă care îi tăia răsufierea. Păun, într-un acces de furie ațîțată de alcool, îl apucase de gît.

Prin mintea lui Brumă, răsări fulgerător imaginea mîinilor vînjoase și anormal de mari pentru trupul firav...

O lovitură în stomac !

Sub stăpînirea groazei, gîndul și fapta se petrecură în aceeași clipă.

Cu amîndouă mîinile, încleștate într-un pumn enorm, Brumă izbi.

Simți imediat descleștarea.

Păun, sub izbitura puternică, făcu repezit cîțiva pași înapoi, duse mîinile la stomac, horcăind, se întoarse în loc într-un picior și se prăbuși cu capul peste colțul ascuțit al biroului.

Brumă se sprijini de birou, respirînd repede. Nu izbutea să răsufle adînc. Respira superficial și scurt. Inima îi bătea cu lovituri de ciocan. Avu din nou senzația unor pumni care izbeau în piept pe dinăuntru. Își smulse cravata și gulerul și se repezi la fereastră, o deschise și se aplecă în afară. Aerul rece al nopții de septembrie îl învioră. Timp de cîteva minute, stătu așa, fără să aibă alt gînd decît să-și re-

capete respirația și să-și domolească bătaile inimii. Această preocupare vitală îi luă toată atenția. Abia după ce începu să respire iar normal, își dădu seama de ce se întâmplase. Se întoarse repede de la fereastră. Spaima că nu mai poate respira îl făcuse să uite orice altceva. Acuma însă, nemișcarea celui căzut îl neliniști cu o presimțire de groază. Se apropie de el, se aplecă, îl atinse cu mâna. Păun căzuse pe o parte. Din față i se vedea numai un obraz, cu un ochi întredeschis și fix. Brumă întoarse cu fața în sus trupul care era moale în mâinile lui ca o momie de cîrpe. Două firicioare de sînge curseseră din nas și se prelinseseră pe la colțurile buzelor. O pată vînată-roșietică acoperea tîmpla dreaptă.

Prima mișcare a lui Brumă fu să sune. Se simțea cumplit de singur în fața acestui trup țeapăn. Dar se opri imediat, dîndu-și seama că nu mai era nevoie de nici un ajutor pentru cel întins jos. De altfel nici nu se gîndise la un ajutor pentru trupul de pe covor, ci pentru el. Se simțea deodată îngrozitor de *singur*. Totuși, se trezi spunîndu-și :

— Poate că e numai leșinat... numai leșinat...

Dar pricepu imediat că spusese asta numai dintr-o apărare instinctivă împotriva cumplitei certitudini pe care îi era frică să și-o mărturisească. Trupul din față lui era mort. Lovitura în tîmplă... Ce groaznic suna, nerostită, în mintea lui, această frază : „Trupul din fața mea e mort și eu l-am omorît...”

Îngenunchie lîngă Păun, îi desfăcu cămașa la piept, puse mâna, urechea. Auzea numai bătaile de ciocan

ale inimii lui. Inima celuilalt nu mai bătea. Se ridică. O sete cumplită îl chinuia. Apă ! Trebuia să fie o cană pe undeva, în odaia de culcare. Dar nu putea lăsa mortul așa... Cineva putea să vină. Și pe urmă gîndul că e întuneric în coridor îl înspăimînta. Luă sticla de vin, aproape plină, o duse la gură și înghiți cu lăcomie. Din zecile de gînduri care în cîteva minute i se îmbulziseră în minte, unul singur stăruia : va fi acuzat că l-a omorît pe Păun cu voință. Cum va dovedi că l-a omorît apărîndu-se ? Legitimă apărare... Dar cum se dovedește legitima apărare ? Se așeză pe fotoliu, cuprins de-o imensă oboseală. Se ridică însă imediat, privind spre ușă. Nu se auziseră oare niște pași în coridor ? Sări din loc și se năpusti să deschidă :

— Cine-i ?

Nici un răspuns. Trebuia numai decît să încuie ușa de la scara din dos. Ce groaznică spaimă de tăcere și de întuneric ! Prezența mortului amplifică la nesfîrșit întinderea tăcerii și adîncimea nopții. Ce păcat că nu-și adusese deșteptătorul ! Dar ușa din fund trebuia încuiată. Nu trebuia să vadă nimeni mortul. Nici el nu mai voia să-l vadă. Da. Asta era. Priveliștea cadavrului, jos, la piciorul biroului, era de nesuferit. Brumă avea impresia că dacă mortul va rămîne întins acolo, el nu se va mai putea clinti de lîngă dînsul, va sta mereu cu ochii la cadavru, fascinat de acest trup pe care îl ucisese. Cît va mai sta așa ? Ușa din fund trebuia neapărat încuiată... Maria Bancea... Cum putea ea să-l ajute ? Poate că, totuși, cu ajutorul ei, cu măr-

turia ei, ar putea să spună că Păun a căzut singur... că a avut o amețală... a leșinat și în cădere s-a lovit... Absurd. În orice caz, acum, ușa din fundul coridorului trebuia încuiată. Și mortul nu trebuia lăsat așa. Nu mai voia să-l vadă. Nu mai putea suferi să-l privească. Ce bine că s-au mai potolit bătăile inimii ! De cînd tot voia să întrebe pe un doctor... Dacă n-ar fi setea asta cumplită ! Dar mortul nu trebuia să fie descoperit. Și nu voia să-l mai vadă. Cît timp va mai sta așa cu ochii la trupul groaznic, întins jos ? Dar ușa trebuia numaidecît încuiată. Și cealaltă ușă, de jos, și cealaltă, din fundul verandei, toate ușile...

Cu o sforțare uriașă de voință, Brumă se rupse din loc, sub stăpînirea unei hotărîri deznădăjduite. Alergă și închise fereastra, apoi se repezi și închise ușa cu cheia, care era pe dinăuntru. Pe urmă, silindu-se tot timpul să nu privească trupul, deschise dulapul. Își adusesese aminte că încăperea din dreapta, fără rafturi, era goală. Chiar un trup mai voinic decît al lui Păun ar fi încăput înăuntru. Brumă luă cadavrul și îl vîrî în dulap, sprijinindu-l cu capul de peretele din fund, unde erau cuierele. Se ferea mereu să-i privească fața, în care numai un ochi era întredeschis, dînd figurii o expresie șireată, în contrast sinistru cu imobilitatea mușchilor. Privirea mortului parcă îl spiona și acum, la pîndă, plină de bănuieli și acuzații. Brumă se grăbi să închidă ușa dulapului.

Asta îl liniști deocamdată ; simți o ușurare, ca după îndeplinirea unei obligații grele și lungi. Setea, numai, îl ardea mereu. Puse din nou sticla la gură

și înghiți hulpav. Luă apoi lampa și, cu o privire îndărăt către dulap, se duse la ușă și o descuie. Pătrunse în coridor, uitându-se mereu înapoi. Cum schimbă prezența morții chiar cele mai familiare locuri ! Brumă ajunsese în sfârșit la ușa din fundul coridorului, pe care o închise cu cheia. Tot atât de încet se întoarse și intră în odaia de culcare. Mergea în vârful degetelor, parcă s-ar fi temut să nu trezească pe cineva. Absurd, se gândi el. Totuși, continua să meargă așa. Zgomotul propriilor lui pași îl enerva. În odaia de culcare, luă de pe noptieră cana de apă și bău. Ieși din odaie. Urechile îi țiuiau, făcând tăcerea și mai mare. Un timp enorm de lung i se păru că trece pînă cînd ajunsese să încuie și ușa din capătul celălalt, dinspre sufragerie. În sfârșit, se întoarse în birou.

Puse jos lampa și se așeză în fotoliu, ostentiv ca după o cale lungă. Respira greu, parcă ar fi urcat un munte. Numai de nu s-ar repeta senzația de înăbușire de adineauri, frica aceea cumplită că nu mai poate respira ! Nu voia să se mai gîndească la nimic. Numai să respire. Totuși, sentimentul că trebuia să ia o hotărîre îl chinuia și îi dădea o ciudată nerăbdare. O hotărîre. Dar care ? Care ? Privirea i se îndreptă spre dulap. Acolo era...

Dar ceea ce văzu acum îl făcu să tresară. Se ridică din fotoliu, cu ochii țintă la dulap. I se păruse, sau ușa dulapului, în partea de sus, era întredeschisă ? Așa fusese oare mereu ? Brumă făcu un pas, încă unul, ocoli biroul, se apropie de dulap, apoi se opri, privind

fără să se miște. Ciocanele din inimă izbeau din nou cu putere. Crăpătura dintre canatul din dreapta al ușii și peretele despărțitor *se făcea tot mai largă*. Încuietoarea, veche, se desprindea din cauza presiunii. *Da. Ușa era împinsă pe dinăuntru. Ușa în dosul căreia se afla mortul!* Nemișcat, cu trupul puțin aplecat înainte, într-o împietrită așteptare care îi seca orice voință, Brumă privea, cu răsuflarea frântă. *Ușa continua să se deschidă încet*. Apoi, un trosnet înăbușit se auzi, încuietoarea se desprinse, ușa dulapului se dădu cu putere în lături și cadavrul lui Păun se prăvăli peste Brumă, răsturnându-l pe spate.

IV

A doua zi înainte de amiază, mătușa Natalia sosi într-o birjă veche, trasă de un cal costeliv, pe care o alesese așa într-adins, cu gândul că are s-o coste mai ieftin. Plăti birjarului, după o lungă ciorovăială, apoi pătrunse în curte și sună la ușa din față. Maria Bancea îi deschise. Mătușa Natalia o întrebă, fără prietenie, dacă Costăche e acasă.

— Încă n-a ieșit din odaie, răspunse bătrîna.

Părea îngrijată, deși încerca să-și ascundă îngrijorarea. Mătușa Natalia o privi cercetător :

— Cum n-a ieșit încă ? E trecut de unsprezece.

— Am tot așteptat să sune și n-a sunat...

— Să mergem numai decît sus. Poate n-o fi venit acasă astă-noapte.

— A fost acasă de ieri după-amiază, încă înainte de-a veni eu. Nu înțeleg de ce n-a sunat pînă acum. Am încercat la ușa din fund și era încuiată.

— Ai bătut ?

— Da, dar n-a răspuns.

— Dar ușa de la sufragerie ?

— Încuiată și ea.

— Vai de mine. Să știi că s-a întâmplat ceva. Oare ce-i de făcut ?

Maria nu-și ascundea teama, frământându-și mâinile:

— Doamne ferește să nu-i fi făcut ceva negriciosul...

— Ce negricios ?

În câteva vorbe, bătrîna povesti Nataliei Cristea despre venirea lui Păun, ieri seara :

— I-am lăsat împreună, încheie ea.

— Trebuie numaidecît să intrăm să vedem ce este, hotărî mătușa Natalia.

Cu ajutorul grădinarului, sparseră ușa de la coridor. În odaia de culcare, patul era neatins. Intrară în birou. Trupul lui Păun rostogolit peste trupul lui Brumă rămăsese cu capul pe umărul acestuia, cu o mîină întinsă ca pentru îmbrățișare. Brumă zăcea pe spate, cu ochii umflați de-o nemărginită groază.

În cădere, haina lui Păun se agățase de unul din cureauțele din fundul dulapului, trăgîndu-l după ea. O scîndură se desprinsese și dăduse la iveală o încăpere tăinuță, la fel cu aceea din birou ; din ea săriseră, împrăștiindu-se peste cadavrele celor doi frați, sutele de hîrtii de cîte-o mie pe care bătrînul le mutase acolo, cu cîteva clipe înainte de moarte.

CUPRINSUL

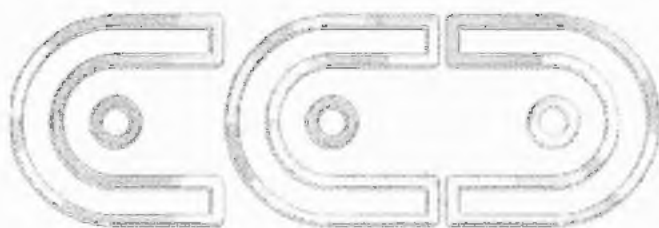
<i>Drumul</i> (1920)		5
<i>Floarea din prăpastie</i> (1941)		35
<i>Drumul</i> (1920)		253

Redactor : ION ACSAN
Tehnoredactor : TRAIAN ARGETOIANU

*Dat la cules 26.10.1968. Bun de tipar 24.03.1969.
Apărut 1969. Tiraj 40.170 ex. broșate. Hirtie ziar
de 50 g/m². Format 700×920/32. Coli ed. 13,43.
Coli tipar 11,75. A. nr. 17.393/1969. C.Z. pentru
bibliotecile mari și mici 859—0*

Tiparul executat sub comanda nr. 80 895 la Com-
binatul Poligrafic „Casa Scintei”, Piața Scin-
teii nr. 1, București — Republica Socialistă
România





Scanare și prelucrare digitală



de

Anonim



și

CAT Graur



Antwerpen

2026

